

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

styczeń – marzec 2022 r.

Spis treści

Część 1.....	4
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków.....	4
Tabela 1. Wpływ spraw do Rzecznika Praw Obywatelskich.....	4
Tabela 2. Wystąpienia generalne w I kwartale 2022 r.	4
Tabela 3. Sprawy rozpatrzone w I kwartale 2022 r.	5
Wykres 1. Sposób rozpatrzenia spraw w I kwartale 2022 r.	6
Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych w I kwartale 2022 r.	6
Wykres 2. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych do prowadzenia	7
Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) w I kwartale 2022 r.	7
Wykres 3. Wiodące problematyki spraw nowych	8
Tabela 6. Przedmiot wniosków dot. skarg nadzwyczajnych skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych)..	8
Wykres 4. Wiodące problematyki nowych wniosków dot. skarg nadzwyczajnych.....	9
Tabela 7. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych.....	9
Wykres 5. Rozpatrzenie spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO .	10
Tabela 8. Przedmiot nowych spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych .	10
Wykres 6. Problematyki wiodące w Biurach Pełnomocników Terenowych	11
Tabela 9. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w I kwartale 2022 r.....	11
Tabela 10. Wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2022 r.	15
Tabela 11. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w I kwartale 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.	16
Tabela 12. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w I kwartale 2022 r.....	17
II. Wystąpienia o charakterze generalnym.....	20
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi.....	128
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego	176

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	179
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych	211
VII. Wystąpienia legislacyjne	225
VIII. Opinie i stanowiska.....	236
IX. Udział Rzecznika w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi..	241
X. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	245
Część 2.....	263
Wybór spraw indywidualnych	263

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za I kwartał 2022 r.

Tabela 1. Wpływ spraw do Rzecznika Praw Obywatelskich

Wpływ do Biura RPO	I kwartał 2022 r.
Wpływ ogółem	21 514
Sprawy nowe	6 921
Odpowiedzi w sprawach podjętych przez RPO	4 671

W I kwartale 2022 roku w Biurze RPO przyjęto 26 interesantów oraz przeprowadzono 11 015 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 2. Wystąpienia generalne w I kwartale 2022 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:	I kwartał 2022 r.
wystąpień problemowych	77
- w tym o podjęcie inicjatywy prawodawczej	27
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z przepisami wyższego rzędu	1
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	2
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytań prawnych	3
zawiadomień do Sądu Najwyższego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego	2
skarg nadzwyczajnych do Sądu Najwyższego	7
kasacji w sprawach karnych	36
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1

skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	4
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	8
przystąpień do postępowania sądowego	12
przystąpień do postępowania administracyjnego	2
żądań wszczęcia postępowania cywilnego	1
udział w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi	5
Razem	161

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone w I kwartale 2022 r.

Efekty	Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	Udział procentowy
Podjęto do prowadzenia	Razem	3 063	38,5
	podjęto do prowadzenia	2 294	28,8
	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	769	9,7
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	Razem	3 482	43,8
	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	3 482	43,8
Inne	Razem	1 412	17,7
	przekazano wnioski wg. właściwości	304	3,8
	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	577	7,2
	nie podjęto ¹	531	6,7
Razem		7 957	100

¹ Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

Wykres 1. Sposób rozpatrzenia spraw w I kwartale 2022 r.

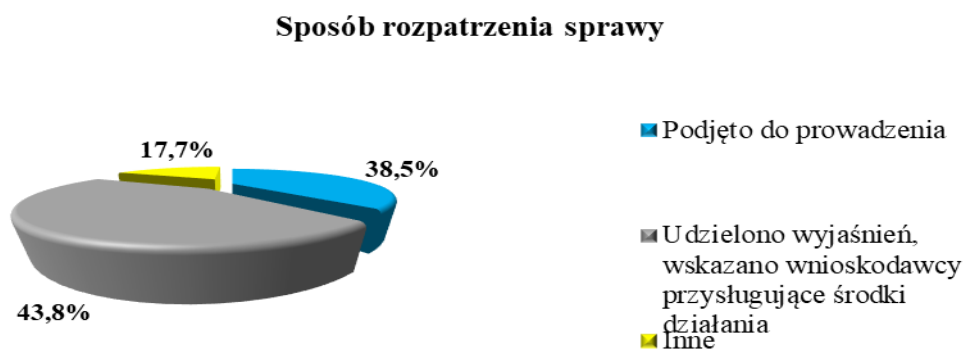

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych w I kwartale 2022 r.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	Udział procentowy
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę i Rzecznika Praw Obywatelskich	Razem	1 019	36,9
	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	339	12,3
	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	680	24,6
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	Razem	253	9,2
	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	129	4,7
	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	124	4,5
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	Razem	1 490	53,9
	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1 320	47,8
	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	136	4,9
	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	34	1,2
Razem		2 762	100

Wykres 2. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych do prowadzenia

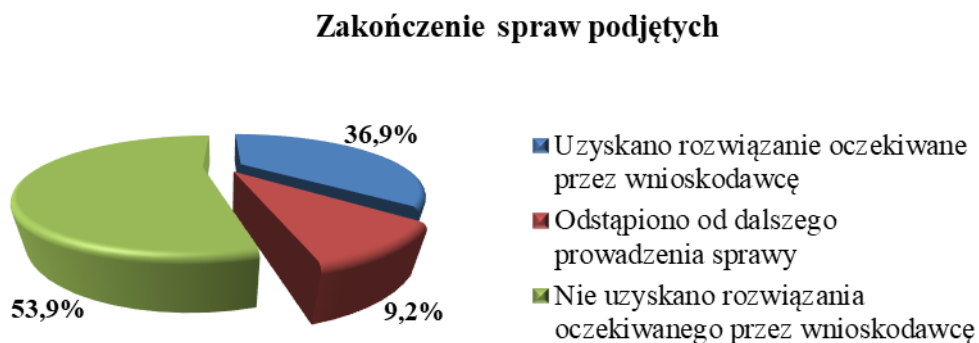

Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) w I kwartale 2022 r.

Problematyka spraw nowych	Liczba	Udział procentowy
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	441	6,4
prawo karne	1 317	19,0
prawo karne wykonawcze	826	11,9
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	869	12,6
prawo cywilne	1 028	14,9
prawo administracyjne i gospodarcze	1 630	23,5
równe traktowanie	528	7,6
Krajowy Mechanizm Prewencji	10	0,1
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	156	2,3
inne	116	1,7
Razem	6 921	100

Wykres 3. Wiodące problematyki spraw nowych

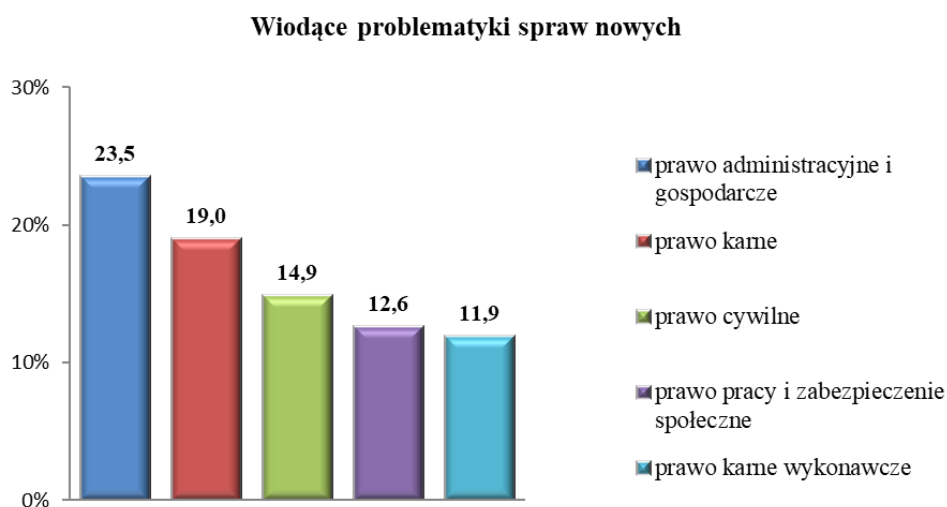

Tabela 6. Przedmiot wniosków dot. skarg nadzwyczajnych skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

Problematyka	I kwartał 2022 r.
prawo karne	360
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	75
prawo cywilne	197
prawo administracyjne i gospodarcze	91
prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	8
równe traktowanie	1
ochrona praw żołnierzy i funkcjonariuszy	3
inne	1
Razem	736

Wykres 4. Wiodące problematyki nowych wniosków dot. skarg nadzwyczajnych

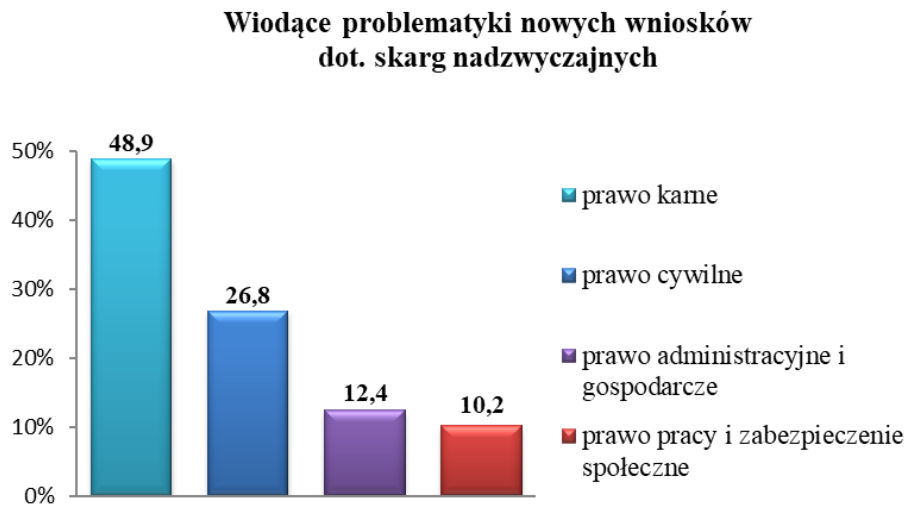

Tabela 7. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych

Sposób rozpatrzenia	Liczba	Udział procentowy
podjęto do prowadzenia	301	39,0
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	384	49,7
przekazano wniosek wg właściwości	7	1,0
zwrócono się o uzupełnienie wniosku	66	8,5
nie podjęto*	14	1,8

* Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

Wykres 5. Rozpatrzenie spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO

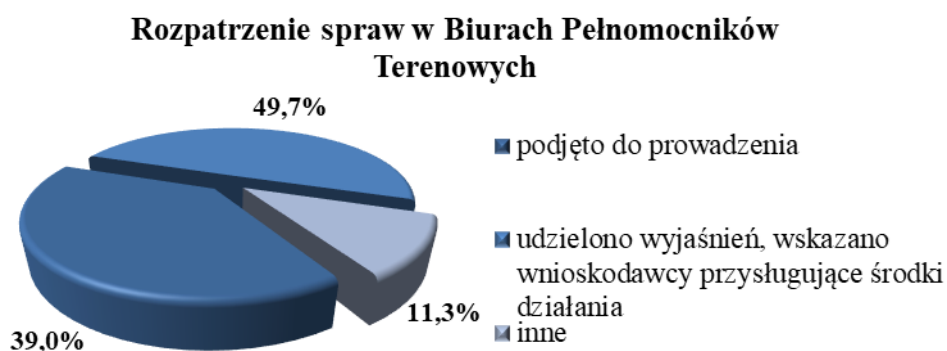

Tabela 8. Przedmiot nowych spraw w Biurach Pełnomocników Terenowych

Problematyka	Liczba	Udział procentowy
równe traktowanie	214	28,1
prawo cywilne	158	20,8
prawo karne wykonawcze	123	16,2
prawo administracyjne i gospodarcze	92	12,1
prawo karne	90	11,8
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	57	7,5

Wykres 6. Problematyki wiodące w Biurach Pełnomocników Terenowych

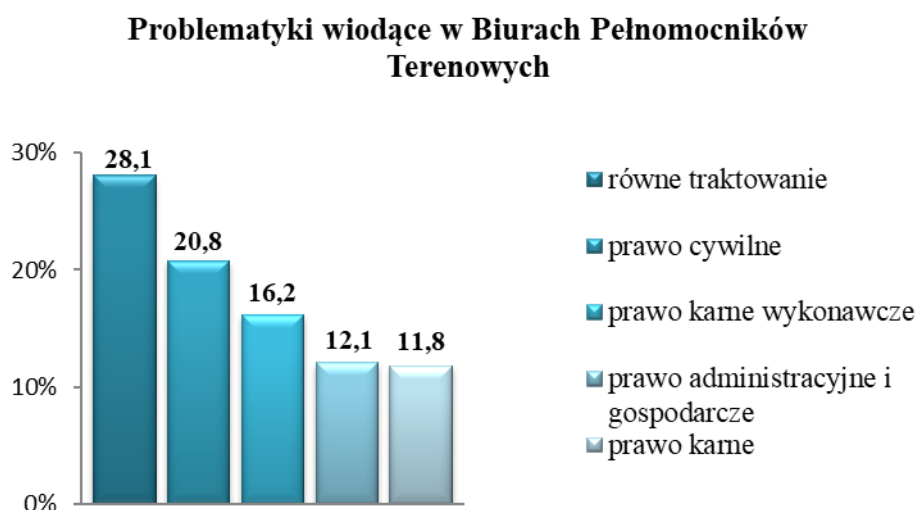

Tabela 9. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w I kwartale 2022 r.

1.	Spotkanie z dziećmi z domu dziecka i pieczy zastępczej. Wręczenie paczek świątecznych. Hajnówka, Białowieża, Czeremcha.	05.01.2022 r.
2.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Doradczynią Prezydenta RP Zofią Romaszewską dotyczące najistotniejszych problemów związanych ze stanem przestrzegania praw człowieka w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	12.01.2022 r.
3.	Państwowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce oraz będące pod jego pieczę: Dom Dziecka w Białowieży oraz Rodzinny Dom Dziecka w Czeremsze – przekazanie prezentów sponsorowanych przez pracowników BRPO i badanie sytuacji dzieci.	14.01.2022 r.
4.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Wędrzynie – badanie stanu przestrzegania praw cudzoziemców.	20-21.01.2022 r.
5.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Metropolitą Warszawskim i Całej Polski biskupem Sawą dotyczące sytuacji wiernych kościoła prawosławnego w Polsce oraz sytuacji na pograniczu polsko-białoruskim. Warszawa.	24.01.2022 r.
6.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezesem Związku Banków Polskich Krzysztofem Pietraszkiewiczem dot. działań mających na celu ochronę i wzmocnienie pozycji konsumenta w stosunku do instytucji finansowych. Biuro RPO. Warszawa.	25.01.2022 r.

7.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Komendantem Głównym Straży Granicznej dot. dramatycznej sytuacji cudzoziemców przebywających w tymczasowym ośrodku strzeżonym w Wędrzynie. Biuro RPO. Warszawa.	25.01.2022 r.
8.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z przedstawicielami rolników z powiatu piotrkowskiego, którym w grudniu 2021 r. przedstawiono zarzuty nakłaniania weterynarzy do fałszowania świadectw zdrowia zwierząt. Biuro RPO. Warszawa.	27.01.2022 r.
9.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Naczelną Radą Lekarską dot. bieżących problemów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza, w szczególności trudności towarzyszących funkcjonowaniu systemu opieki zdrowotnej w warunkach pandemii koronawirusa. Warszawa.	28.01.2022 r.
10.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Dyrektorką Fundacji im. Heinricha Bölla dot. sytuacji osób migrujących do Polski i warunków w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców, w szczególności w ośrodku w Wędrzynie. Biuro RPO. Warszawa.	31.01.2022 r.
11.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Przewodniczącym Krajowej Rady Doradców Podatkowych dot. m.in. ochrony praw obywateli i rozwiązywania problemów, które pojawiły się w związku z wprowadzeniem tzw. Polskiego Ładu. Biuro RPO. Warszawa.	08.02.2022 r.
12.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezesem Fundacji Court Watch Polska dot. problemów sądownictwa ujawnianych przez wolontariuszy Fundacji. Biuro RPO. Warszawa.	09.02.2022 r.
13.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z rodziną Irakijczyków mieszkającą w Lublinie, która stara się o uzyskanie ochrony międzynarodowej i wiąże swe plany na przyszłość z Polską oraz badanie sprawy indywidualnej w Areszcie Śledczym w Lublinie. Lublin.	09.02.2022 r.
14.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Dyrektorką polskiego oddziału Amnesty International Anną Błaszczak-Banasiak. Biuro RPO. Warszawa.	16.02.2022 r.
15.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z doradcami Prezydenta RP Pauliną Malinowską-Kowalczyk oraz Markiem Rymszą dot. uwag do prac nad nowymi przepisami regulującymi asystencję osobistą dla osób z	16.02.2022 r.

	niepełnosprawnościami. Biuro RPO. Warszawa.	
16.	Nadodrzański Oddział Straży Granicznej i jednostki podległe, 5. Lubuski Pułk Artylerii, 45. Wojskowy Oddział Gospodarczy, Rejonowy Zarząd Infrastruktury, Ośrodek Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych – badanie stanu przestrzegania praw żołnierzy. Wędrzyn, Sulechów, Krosno Odrzańskie, Zielona Góra.	16-18.02.2022 r.
17.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z założycielką Polskiej Akcji Humanitarnej i posłanką do Parlamentu Europejskiego Janiną Ochojską dot. sytuacji w Ukrainie. Biuro RPO. Warszawa.	24.02.2022 r.
18.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji na granicy polsko-ukraińskiej w Medyce, Przemyślu (przejście kolejowe), Korczowej, Hrebennem i Budomierzu, a także w powołanych przez wojewodów Podkarpackiego i Lubelskiego punktach recepcyjnych w Medyce, Korczowej i Lubyczy Królewskiej, w których osobom przybywającym z Ukrainy udzielana jest pomoc humanitarna.	25-27.02.2022 r.
19.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Anetą Żochowską, Dyrektorką Fundacji Leny Grochowskiej dot. pomocy migrantom, którzy przybyli do Polski przez granicę polsko – białoruską oraz obywatelom Ukrainy, którzy znaleźli się w Polsce po agresji wojsk Federacji Rosyjskiej. Warszawa.	28.02.2022 r.
20.	Przejście graniczne w Hrebennem – powitanie przedstawicielki organizacji partnerskiej wraz z rodziną, której Biuro RPO pomaga w pierwszych dniach pobytu w Polsce, a także spotkanie z Komendantem Placówki Straży Granicznej w Hrebennem.	06.03.2022 r.
21.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezesem Stowarzyszenia Narodów Zjednoczonych w Polsce Adamem Dziedzicem dot. najnowszej publikacji Stowarzyszenia o nazwie „#DeklaracjaNaszychPraw”. Biuro RPO. Warszawa.	08.03.2022 r.
22.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Prezesem Stowarzyszenia Klub Jagielloński Piotrem Trudnowskim dot. współpracy obu instytucji. Biuro RPO. Warszawa.	10.03.2022 r.
23.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Posłanką Magdaleną Bieją dot. sytuacji humanitarnej uchodźców z Ukrainy oraz przyjętej przez Sejm ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym	10.03.2022 r.

	na terytorium tego państwa. Biuro RPO. Warszawa.	
24.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Dyrektora Generalnego BRPO Macieja Berka z Komendantem Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej gen. Andrzejem Popką oraz zastępcą Komendanta płk. Sławomirem Klekotką. Wizytacja miejsc obsługujących osoby przybywające do Polski w związku z rosyjską inwazją w Ukrainie: ośrodki recepcyjne w Przemyślu oraz przejście graniczne w Medyce, Stalowej Woli, Jarosławiu, Przeworsku.	15.03.2022 r.
25.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Rzecznikiem Małych i Średnich Przedsiębiorców Adamem Abramowiczem dot. współpracy pomiędzy Rzecznikami na rzecz ochrony praw przedsiębiorców. Biuro RPO. Warszawa.	16.03.2022 r.
26.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w Narewce z wójtem gminy Jarosławem Gołubowskim i pracownikami Ośrodka Edukacji Ekologicznej, który przyjmuje uchodźców z Ukrainy, a także z przedstawicielami samorządów z województwa podlaskiego oraz uczniami LO z Dodatkową Nauką Języka Białoruskiego w Hajnówce.	17-18.03.2022 r.
27.	Wizytacja przejścia granicznego w Korczowej oraz punktu recepcyjnego w Hali Kijowskiej, z udziałem Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej oraz delegacji Europejskiej Sieci Krajowych Instytucji Praw Człowieka (ENNHRI): szefowej zarządu ENNHRI Pani Sirpy Rautio, Dyrektora Fińskiego Centrum Praw Człowieka, oraz Pani Debbie Kohner – sekretarz generalnej ENNHRI.	19.03.2022 r.
28.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Wiceministrem Edukacji i Nauki Wojciechem Murdzkiem dot. bieżących kwestii związanych z napływem do Polski uchodźców z Ukrainy. Biuro RPO. Warszawa.	22.03.2022 r.
29.	Forum projektu Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji na rzecz aktywizacji osób dorosłych - LOWE 2. POWER.02.14.00-00-1007/19. Kraków.	23-25.03.2022 r.
30.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z samorzecznikami i samorzeczniczkami w spektrum autyzmu. Biuro RPO. Warszawa.	30.03.2022 r.
31.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Rzecznikiem Praw Dziecka Mikołajem Pawlakiem dot. ochrony praw dzieci w Polsce, w szczególności położenia dzieci z Ukrainy przebywających w Polsce oraz dzieci z niepełnosprawnościami. Biuro RPO. Warszawa.	31.03.2022 r.

Tabela 10. Wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2022

r.

1.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji Placówek Straży Granicznej w Bobrownikach, Krynkach oraz w Narewce – badanie prewencyjne.	05.01.2022 r.
2.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Białej Podlaskiej – badanie prewencyjne.	19.01.2022 r.
3.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Wędrzynie i Krośnie Odrzańskim – badanie prewencyjne.	20-21.01.2022 r.
4.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców i Areszt dla Cudzoziemców– badanie prewencyjne.	31.01-03.02.2022 r.
5.	Zakład Karny w Przemyślu (przez Skype'a) – badanie prewencyjne.	31.01-03.02.2022 r.
6.	Zakład Karny w Dublinach - rozmowy z osadzonymi za pomocą komunikatora MS Teams – badanie prewencyjne.	11,14-15.02.2022 r.
7.	Zakład Karny w Pińczowie - rozmowy z osadzonymi przez Skype'a – badanie prewencyjne.	14-16.02.2022 r.
8.	Areszt Śledczy w Opolu - rozmowy z osadzonymi przez Skype'a – badanie prewencyjne.	14-18.02.2022 r.
9.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Lesznowoli - badanie prewencyjne.	16.02.2022 r.
10.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Lubaczowie za pośrednictwem komunikatora internetowego Skype/MS Teams - badanie prewencyjne.	21-22.02.2022 r.
11.	Niepubliczny Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kaletach - rozmowy z osadzonymi przez Skype'a – badanie prewencyjne.	21-23.02.2022 r.
12.	Placówki Straży Granicznej w Krościenku, Korczowej, Budomierzu oraz Hrebennem, w placówkach Straży Granicznej w Sanoku oraz w Przemyślu, w Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych SG w Sanoku, Krościenku oraz Budomierzu, jak również w punktach recepcyjnych dla cudzoziemców zlokalizowanych w Łodyni, Równi, Korczowej oraz na dworcu kolejowym w Przemyślu – badanie stanu przestrzegania praw cudzoziemców przybywających do Polski w związku z wojną trwającą na terenie Ukrainy.	28.02.-03.03.2022 r.
13.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w wizytacji placówki Straży Granicznej w Sanoku, przejść granicznych na granicy polsko-ukraińskiej w Krościenku, Korczowej, Medyce i	09-11.03.2022 r.

	Zosinie - badanie stanu przestrzegania praw cudzoziemców przybywających do Polski w związku z wojną trwającą na terenie Ukrainy.	
14.	Strzeżony Ośrodek dla Cudzoziemców w Przemyślu – badanie prewencyjne.	09-11.03.2022 r.
15.	Zakład Karny w Wojkowicach – badanie prewencyjne.	14-17.03.2022 r.
16.	Zakład Poprawczy w Trzemesznie – badanie prewencyjne.	21-23.03.2022 r.
17.	Placówka Straży Granicznej w Narewce – badanie prewencyjne.	25.03.2022 r.
18.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Warszawie Falenicy – badanie prewencyjne.	28-30.03.2022 r.

Tabela 11. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w I kwartale 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Udział Zastępcy RPO Stanisława Trociuka w wykładzie prof. Ewy Łętowskiej nt. „Dlaczego jako prawnik mam złe samopoczucie”. Warszawa.	18.01.2022 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystości wręczenia Odznaki Honorowej RPO „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka” Fundacji „Hospicjum Proroka Eliasza” Makówka oraz w spotkaniach z lokalnymi organizacjami i władzami. Michałowo, Białowieża, Hajnówka, Czeremcha, Białystok.	21.01.2022 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w „I Kongresie ESG - Liderzy zrównoważonego rozwoju na rzecz ekosystemu ESG” zorganizowanym przez Instytut ESG (Environmental, Social, Corporate Governance) i Fundację im. XBW Ignacego Krasickiego. Warszawa.	26.01.2022 r.
4.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w dyskusji nt. „Prawo, etyka i polityka narzędziami w przeciwdziałaniu COVID 19 – potencjał czy obciążenie?” na XVI Forum Organizacji Pacjentów zorganizowanym przez Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej. Warszawa.	11.02.2022 r.
5.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w obchodach online jubileuszu z okazji 10 lat funkcjonowania Karty Różnorodności w Polsce.	14.02.2022 r.
6.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystości wręczenia odznaki RPO „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka” prof. Romanowi Hauserowi. Warszawa.	14.02.2022 r.

7.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w okolicznościowym wiecu zorganizowanym przez stowarzyszenie Skwer Władysława Bartoszewskiego. Warszawa.	19.02.2022 r.
8.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w uroczystości wręczenia odznaki RPO „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka” Zofii Romaszewskiej, Doradczynie Prezydenta RP. Biuro RPO. Warszawa.	03.03.2022 r.
9.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w inauguracji pierwszej edycji Akademii Liderów inicjatywy Stowarzyszenia Kobiety Centrum. Sandomierz.	04.03.2022 r.
10.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka w Uroczystym Zgromadzeniu Posłów i Senatorów z okazji 23. rocznicy przystąpienia Polski do Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego. Warszawa.	11.03.2022 r.
11.	Udział Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego w spotkaniu z Sędziami oraz wykład nt.: „Po co nam ta Unia i jej prawo”. Słupsk.	19.03.2022 r.
12.	Udział Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w uroczystości nadania tytułu Doctora Honoris Causa Marianowi Turskiemu zorganizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marie Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Lublin.	23.03.2022 r.
13.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej w spotkaniu na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie, podczas którego przemówienie wygłosił prezydent USA Joe Biden. Warszawa.	26.03.2022 r.

Tabela 12. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w I kwartale 2022 r.

1.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ambasador Wielkiej Brytanii Anną Clunes dot. stanu przestrzegania praw człowieka w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	25.01.2022 r.
2.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ambasadorem Ukrainy Andrijem Deszczycią oraz Radcą Ambasady Oksaną Denys, Radcą Ministrem Olegiem Kuts i Sekretarzem Maksymem Muzyczko dot. aktualnej sytuacji politycznej i wyzwań, z którymi mierzy się obecnie Ukraina. Biuro RPO. Warszawa.	18.02.2022 r.
3.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Komisarz UE ds. wewnętrznych Ylvy Johansson dot. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i kryzysu uchodźczego. Biuro RPO. Warszawa.	22.02.2022 r.

4.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępcy RPO Stanisława Trociuka z delegacją Komisji LIBE-AFCO Parlamentu Europejskiego dot. ochrony praw podstawowych oraz stanu praworządności w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	23.02.2022 r.
5.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej i Zastępcy RPO Macieja Taborowskiego z Anną Lührmann, niemiecką Minister Stanu ds. Europy i Klimatu. Biuro RPO. Warszawa.	29.02.2022 r.
6.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ombudsman Ukrainy Liudmiłą Denisową dot. wsparcia dla działań mających na celu ochronę ludności cywilnej przebywającej w Ukrainie oraz przybywającej do Polski. (Online)	02.03.2022 r.
7.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ambasadorem USA w Polsce Markiem Brzezińskim z okazji wręczenia nominacji „16th Annual Secretary of State’s International Women od Courage Award” Marinie Huli. Warszawa.	08.03.2022 r.
8.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka z Wiceprzewodniczącą Komisji Europejskiej, Komisarz ds. Demokracji i Demografii Dubravką Šuicą dot. kryzysu humanitarnego związanego z wojną w Ukrainie. Biuro RPO. Warszawa.	09.03.2022 r.
9.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Sofie Carsten, duńską parlamentarzystką z Partii Społeczno-Liberalnej i Malene Bøgesvang, Zastępczynią Ambasadora Królestwa Danii w Polsce. Biuro RPO. Warszawa.	09.03.2022 r.
10.	Spotkanie ze studentami z Uniwersytetu z Tours wraz z Dyrektorem Szkoły Prawa Francuskiego na Uniwersytecie Łódzkim. Biuro RPO. Warszawa.	10.03.2022 r.
11.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Pełnomocniczką Rządu Federalnego Niemiec ds. Praw Człowieka i Pomocy Humanitarnej Luise Amtsberg dot. sytuacji w związku z napływem osób uciekających przed wojną w Ukrainie. Biuro RPO. Warszawa.	14.03.2022 r.
12.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z przedstawicielami Rzecznik Praw Obywatelskich Ukrainy. Przemyśl.	18-19.03.2022 r.
13.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z przedstawicielami Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT).	21.03-01.04.2022 r.

14.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Pierwszym Wiceprzewodniczącym Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w Radzie Europy Hansem Wolffem wraz z dwuosobową delegacją. Biuro RPO. Warszawa.	22.03.2022 r.
15.	Pierwsze posiedzenie nowego Zarządu Europejskiej Sieci Krajowych Instytucji Praw Człowieka (ENNHRI) w Brukseli. Bruksela, Belgia.	22-24.03.2022 r.
16.	Spotkanie Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Komisarzem Europejskim ds. Zatrudnienia i Spraw Społecznych Nicolasem Schmitem dot. sytuacji humanitarnej na granicy polsko-ukraińskiej oraz polsko-białoruskiej. Warszawa.	28.03.2022 r.
17.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka i Zastępczyni RPO Hanny Machińskiej z Ambasadorem Czech Jakubem Dürrem dot. współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony praw człowieka. Biuro RPO. Warszawa.	30.03.2022 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.554.2.2021 z 5 stycznia 2022 r.) – w sprawie zabezpieczenia praw dzieci z niepełnosprawnością przebywających w domach pomocy społecznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich przypomniał, że zgodnie z art. 72 Konstytucji Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Natomiast Trybunał Konstytucyjny wskazał, iż dobro dziecka jest konstytucyjną klauzulą generalną, której podporządkowane są wszelkie regulacje w sferze stosunków między rodzicami i dziećmi. Realizacja praw dziecka wymaga zatem od ustawodawcy oraz organów wykonujących prawo spójnych systemowo działań, tak aby interes najmłodszych nie był narażony na szwank. W tym aspekcie niezwykle ważną kwestią pozostaje zabezpieczenie praw dzieci z niepełnosprawnością przebywających w domach pomocy społecznej.

Rzecznik zauważył, iż w świetle obowiązujących przepisów prawa należy uznać, że pobyt dzieci w domu pomocy społecznej nie stanowi przeszkody do podejmowania działań w celu poszukiwania rodziny adopcyjnej, jednakże przepisy te nie zawierają formalnej procedury zobowiązującej do poszukiwania dla dziecka umieszczonego w domu pomocy społecznej rodzin zastępczych, a tym samym włączenia tych dzieci w system pieczy zastępczej.

W związku z sytuacją dzieci przebywających w domach pomocy społecznej przedstawioną w wyemitowanym na antenie Radia TOK FM ósmym odcinku serialu dokumentalnego pt. „Piecza” RPO wystąpił do Urzędów Wojewódzkich o przekazanie informacji dotyczących poszukiwań od wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (dalej jako: „u.o.w.r.i.s.p.z.”), tj. od dnia 1 stycznia 2012 r., dla dzieci przebywających w domach pomocy społecznej rodzin zastępczych oraz adopcyjnych.

Analiza przedstawionych przez Urzędy Wojewódzkie informacji wskazuje, że prawa dzieci z niepełnosprawnością gwarantowane przepisami prawa nie są w pełni realizowane. Warto też wskazać, iż placówki o charakterze instytucjonalnym nie są w stanie zaspokoić potrzeb emocjonalnych oraz społecznych dzieci, w tym zwłaszcza poczucia bezpieczeństwa. Autorzy opracowań naukowych zwracają uwagę na niestabilność tego środowiska wynikającą z fluktuacji wychowawców i samych podopiecznych. Pobyt dzieci w domach pomocy społecznej nie służy ich dobru, gdyż wpływa na spowolnienie rozwoju fizycznego i emocjonalnego oraz powoduje deficyty

umiejętności społecznych, w tym dotyczące funkcjonowania w rodzinie. Także ten aspekt w sytuacji dzieci z niepełnosprawnością nabiera dodatkowego znaczenia ze względu na potrzebę wzmożonego wsparcia.

Zebrane dane wskazują, iż znikoma liczba dzieci opuszcza domy pomocy społecznej z powodu przeniesienia do rodzinnej pieczy zastępczej i rodzin adopcyjnych. Co więcej większość Urzędów Wojewódzkich wskazała, iż to właśnie m.in. z pieczy zastępczej dzieci trafiają do domów pomocy społecznej. Najczęściej podawanymi przyczynami były: brak możliwości otoczenia dzieci całodobową opieką i dodatkowo właściwym, specjalistycznym wsparciem medycznym, rehabilitacyjnym, pielęgnacyjnym, itp., brak warunków mieszkaniowych dostosowanych do potrzeb dzieci i opiekunów oraz deficyt specjalistycznych zawodowych rodzin zastępczych przygotowanych do podjęcia się opieki na dziećmi obciążonymi złożonymi schorzeniami.

Niepokojące były także informacje o: niezgłaszaniu do adopcji dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, które przebywają w domach pomocy społecznej, braku jednolitych procedur współdziałania domów pomocy społecznej, organizatorów pieczy zastępczej i sądu opiekuńczego w celu poszukiwania dla dzieci rodzin zastępczych, czy jednoczesnym umieszczania dzieci w pieczy zastępczej i domu pomocy społecznej, szczególnie, gdy rodziną zastępczą jest ustanawiany pracownik domu pomocy społecznej.

W ocenie Rzecznika sytuacja dzieci z niepełnosprawnością przebywających w domach pomocy wymaga systemowego przeglądu i pilnych działań naprawczych zarówno w obszarze pieczy zastępczej poprzez inwestowanie w rozwój form rodzinnych dedykowanych dzieciom z niepełnosprawnością, jak i w obszarze pomocy społecznej poprzez określenie obowiązku poszukiwania dla dzieci z domów pomocy społecznej miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej oraz wzmocnienie działań nadzorczych nad wykonywaniem zadań przez domy pomocy społecznej. Konieczne jest wypracowanie rozwiązań, które nie tylko zapobiegną umieszczeniu dzieci w domach pomocy społecznej i pieczy instytucjonalnej, ale będą skutkowały przeniesieniem dzieci obecnie przebywających w placówkach pomocowych do rodzinnej pieczy zastępczej. Taki kierunek zmian jest pożądany i odpowiadałby wymogom współczesnego spojrzenia na sytuację dzieci z niepełnosprawnością.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska, a także poinformowanie o możliwych działaniach na rzecz pełniejszego zabezpieczenia praw dzieci z niepełnosprawnością, w szczególności zagrożonych umieszczeniem i przebywających w domach pomocy społecznej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 1 lutego 2022 r. podkreślił, że w przypadku kiedy rodzice nie mogą

sprawować opieki nad dzieckiem, podstawową formą wsparcia, bez względu na stopień niepełnosprawności dziecka, powinno być umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, w szczególności w ramach jej rodzinnych form. Umieszczenie dziecka w domu pomocy społecznej powinno być i zwykle jest możliwością wykorzystywaną ostatecznie i wynika z oceny zasadności umieszczenia w domu pomocy społecznej w każdym indywidualnym przypadku. Wyjaśnił także, że osoby nieletnie kierowane są w głównej mierze do domów pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie (ewentualnie domów łączonych na zasadach wynikających z ustawy o pomocy społecznej). Sekretarz Stanu wskazał, że w każdej sytuacji, kiedy sytuacja prawna dziecka jest uregulowana, każda instytucja w której dziecko przebywa, zobowiązana jest do zgłoszenia dziecka do ośrodka adopcyjnego. Kwalifikacja dziecka do przysposobienia jest całym zespołem czynności podejmowanych przez ośrodek adopcyjny, których efektem może być zakwalifikowanie lub też niezakwalifikowanie małoletniego do przysposobienia. Oceny zasadności kwalifikacji lub braku kwalifikacji dokonuje zatem ośrodek adopcyjny. Co istotne, obecnie zakładanym kierunkiem zmian w systemie usług społecznych jest koncepcja deinstytucjonalizacji, mająca na celu przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.2347.2021 z 5 stycznia 2022 r.) - w sprawie problemów z uzyskaniem przepustek systemowych i zezwoleń na widzenia z bliskimi poza zakładami karnymi w czasie pandemii.

Przedłużający się okres pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 sprawia, że do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa bardzo dużo skarg osób pozbawionych wolności i ich rodzin, dotyczących wprowadzonych przez Służbę Więzienną obostrzeń wynikających z zagrożenia epidemicznego. Wnioskodawcy wskazują obecnie na ograniczoną możliwość utrzymywania bezpośrednich relacji ze światem zewnętrznym, przede wszystkim wobec braku możliwości realizowania przepustek systemowych oraz zezwoleń na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru i zezwoleń na widzenie poza obrębem zakładu karnego. Tematyka ta była również przedmiotem zainteresowania dziennikarzy.

Od blisko dwóch lat funkcjonujemy w stanie epidemii i prawdopodobnie jeszcze przez długi czas będziemy zmuszeni mierzyć się z obecnością koronawirusa. Ochrona społeczeństwa przed ewentualnym zakażeniem nie oznacza jednak całkowitej rezygnacji z pewnych aspektów życia, towarzyszących nam na co dzień przed wybuchem epidemii. Należy jedynie zorganizować je w sposób, który minimalizuje ryzyko zakażenia i

rozprzestrzeniania się wirusa. Z takim wyzwaniem, niewątpliwie trudnym, musi zmierzyć się również Służba Więzienna.

Rzecznik podkreślił, iż ma świadomość, że w tym szczególnym czasie zagrożenia epidemicznego Służba Więzienna stoi przed koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego osadzonym, osobom odwiedzającym, funkcjonariuszom oraz pracownikom Służby Więziennej. Zrozumiałym jest również, że w oparciu o obserwację bieżącej sytuacji w kraju podejmowane są decyzje w przedmiocie wprowadzenia dodatkowych obostrzeń w zakresie kontaktów społecznych osadzonych, bądź łagodzenia już istniejących, w przypadku stabilizacji liczby zachorowań na COVID-19. Dlatego też zmieniały się zasady udzielania widzeń osadzonym z rodziną – od całkowitego zakazu widzeń do ich wznowienia, a także zwiększenia liczby osób, w tym dzieci, mogących wziąć udział w widzeniu. Decyzje – proporcjonalne do zagrożenia – podejmowane były również w odniesieniu do zewnętrznego zatrudnienia skazanych. Należy zatem oczekiwać, by decyzje, adekwatne do zagrożenia, zapadały również w przedmiocie realizacji przepustek, o których mowa w art. 91 pkt 7 k.k.w. i art. 92 pkt 9 k.k.w. oraz zezwoleń w trybie art. 138 § 1 pkt 7 i 8 k.k.w.

Warto również poddać pod rozagę kwestię przedłużającego się ograniczenia w zakresie korzystania przez skazanych z nagrody określonej w art. 138 § 1 pkt 3 k.k.w., tj. zezwolenia na widzenie w oddzielnym pomieszczeniu, bez osoby dozorującej. Z informacji docierających do Biura Rzecznika wynika bowiem, że osadzonym są przyznawane tego typu nagrody, jednakże z uwagi na panującą pandemię, nie są one realizowane.

Mając na uwadze korzyści, jakie niesie ze sobą korzystanie przez skazanych z systemu przepustkowego, należałoby oczekiwać, że Służba Więzienna stworzy procedury, które nie wykluczałyby realizacji przepustek systemowych oraz zezwoleń na widzenie poza zakładem karnym, a jednocześnie – na tyle, na ile jest to możliwe – zapewniały bezpieczeństwo zdrowotne wszystkim osobom przebywającym na terenie jednostek penitencjarnych. Kompromisem między koniecznością ograniczenia transmisji wirusa a realizacją celów kary pozbawienia wolności, w tym przede wszystkim jak najlepszą reintegracją skazanych ze społeczeństwem, może być wprowadzenie zasady testowania osadzonych – przed wyjściem i po powrocie z przepustki bądź też stosowania kwarantanny dla osadzonych powracających do jednostki. Zmianie mogłyby również ulec zasady udzielania i realizacji przepustek – dyrektor danej jednostki, mając na uwadze aktualną sytuację w zakładzie karnym albo areszcie śledczym, mógłby określić częstotliwość korzystania z tego rodzaju wyjść.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o poinformowanie o zajętych stanowiskach w przedmiotowej sprawie.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 19 stycznia 2022 r. poinformował, iż w ostatnich kilkunastu miesiącach, z uwagi na wprowadzenie na terenie całego kraju stanu epidemii wywołanej zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, zostały wprowadzone we wszystkich jednostkach penitencjarnych ograniczenia na podstawie art. 247§1 Kodeksu karnego wykonawczego. Działania te w naturalny sposób ograniczały prowadzenie oddziaływań penitencjarnych wobec osób pozbawionych wolności. W zamian podejmowano dodatkowe inicjatywy organizacyjne, profilaktyczne, monitorujące oraz kontrolne służące zapewnieniu bezpieczeństwa społecznego i epidemicznego w zakładach karnych i aresztach śledczych. Wdrożone przez Służbę Więzienną procedury sanitarne, wprowadzenie działań i obostrzeń adekwatnych do zagrożenia epidemicznego na danym terenie oraz stały nadzór nad ich przestrzeganiem prowadzony w zakładach karnych i aresztach śledczych, miejscach pracy osadzonych czy podczas transportowania poza jednostkę penitencjarną pozwoliły w znaczny sposób ograniczyć rozprzestrzenianie się koronawirusa i nie odnotowano na tym tle poważnych zagrożeń epidemicznych. Jednocześnie Zastępca Dyrektora zapewnił, że w przypadku znacznego spadku i ustabilizowania się przez dłuższy czas sytuacji epidemicznej w kraju we wszystkich jednostkach penitencjarnych podejmowane były i będą decyzje o planowym i systematycznym przywracaniu funkcjonowania zakładów karnych i aresztów śledczych do stanu sprzed pandemii.

Ministra Sprawiedliwości i Ministra Cyfryzacji (VII.712.2.2020 z 5 stycznia 2022 r.) – w sprawie nasilającego się problemu patotrześci w sieci.

W związku m.in. z doniesieniami prasowymi w sprawie youtubera, który miał znęcać się nad niepełnosprawnym chłopakiem oraz docierającymi informacjami o ciągłym pojawianiu się na platformie Youtube filmów pełnych przemocy i wulgaryzmów, Rzecznik Praw Obywatelskich z zaniepokojeniem zauważa, że coraz częściej wulgarne utwory szerzące nienawiść oraz zawierające treści szkodliwe i niebezpieczne trafiają do dzieci i młodzieży.

Rzecznik stoi na stanowisku, że patologia w sieci to coraz poważniejszy problem, zwłaszcza w kontekście wychowania młodych ludzi, którzy przez ostatni rok z uwagi na ograniczenia, zakazy i nakazy w związku z ogłoszeniem epidemii koronawirusa spędzali, tudzież nadal spędzają, większość dnia, w domu przed komputerem lub innym odbiornikiem przy jednoczesnym pozbawieniu możliwości korzystania z dostępu do zajęć, infrastruktury sportowej oraz spędzania czasu na świeżym powietrzu.

RPO wskazał ponadto, że kolejnym z niepokojących zjawisk jakie stało się bardzo popularne wśród młodzieży w czasie pandemii to „rajdy”/„wjazdy” na

e-lekcje. Jak wynika z doniesień prasowych rajdy na e-lekcje polegały na dołączaniu nieznanych osób do lekcji i uniemożliwianie jej przeprowadzenia. Wiele nagrań rajdów opublikowanych jest na Youtubie, na Facebooku lub Instagramie. Podczas takiego „rajdu” dochodziło do puszczenia głośno muzyki, wyzywania nauczycieli, wysyłania obraźliwych zdjęć lub gifów oraz ogólnej dezorganizacji zajęć.

Przeniesienie relacji społecznych oraz towarzyskich do sieci elektronicznej w sposób szczególny pokazuje, jak ważne jest, by dzieci i młodzież czuli się bezpiecznie w Internecie. W Polsce zjawisko patotreści, lub inaczej patostreamingu nasila się w skali nieznanej w innych krajach. O skali zjawiska alarmują organizacje pozarządowe, wychowawcy, psychologowie, badacze społeczni.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministrów z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionych kwestiach oraz wskazanie, jakie działania podjęto lub planuje podjąć się w resortach w zakresie walki z patologią w sieci.

Minister Cyfryzacji w piśmie z 28 stycznia 2022 r. wyjaśnił, iż w 2020 r. w związku z pojawieniem się nowego zjawiska w sieci, jakim były tzw. „rajdy na e-lekcje” resort nawiązał kontakt z przedstawicielami platform społecznościowych i komunikacyjnych, na których gromadzą się patostreamerzy, jak również z Biurem do Walki z Cyberprzestępczością w Komendzie Głównej Policji. Zwrócono się z apelem do właścicieli tych platform o szczegółowe monitorowanie i interweniowanie w przypadku rozpowszechniania treści związanych z tzw. „rajdami na e-lekcje”. Należy podkreślić, że wszystkie portale zadeklarowały pełną wolę współpracy oraz poinformowały o wzmożonym monitoringu tego typu treści. Walka ze szkodliwymi treściami i zapewnienie bezpieczeństwa w świecie cyfrowym, to nieustanne wysiłki i konieczność realizacji cyklicznych działań. Jednym z nich są działania edukacyjne, które Minister Cyfryzacji realizuje od lat m.in. we współpracy z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową -Państwowym Instytutem Badawczym (NASK-PiB). W ramach działań wspierających naukę o cyberbezpieczeństwie, przygotowane zostały scenariusze lekcji, które wspomogą nauczycieli w kompleksowym edukowaniu o bezpieczeństwie online. Wszystkie scenariusze i materiały im towarzyszące (takie jak filmiki i infografiki) będą ogólnodostępne - zostaną umieszczone m.in. w ogólnodostępnej bazie wiedzy cyberbezpieczeństwa na portalu gov.pl w lutym 2022 r.

Marszałka Senatu RP i Prezesa Rady Ministrów (XI.813.18.2021 z 5 stycznia 2022 r.) – w sprawie ograniczenia środków przewidzianych w budżecie państwa, w części dotyczącej subwencji oświatowej na nauczanie języka mniejszości narodowych i etnicznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich z niepokojem przyjął informację o znaczącym ograniczeniu przez Sejm RP środków przewidzianych pierwotnie w budżecie państwa, w części dotyczącej subwencji oświatowej, na nauczanie języka mniejszości narodowych i etnicznych. Z prośbą o podjęcie interwencji w tej sprawie zwrócili się też do Biura RPO przedstawiciele mniejszości niemieckiej, w tym Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce oraz Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim.

W dniu 17 grudnia 2021 r. Sejm RP przyjął poprawkę do projektu ustawy budżetowej na rok 2022, zakładającą zmniejszenie wydatków o kwotę 39.800 tys. zł w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego i przeznaczenie pozyskanych w ten sposób środków na rzecz zwiększenia wydatków w części 83 - Rezerwy celowe, w nowoutworzonej pozycji pn. „Środki na nauczanie języka polskiego w Niemczech”. Zabieg ten budzi wątpliwości z perspektywy słuszności, gdyż może wskazywać na niedopuszczalne pogorszenie sytuacji konkretnej grupy mniejszościowej. Należy jednak podkreślić, że omawiane przepisy w konsekwencji mogą pogorszyć sytuację prawną wszystkich grup mniejszościowych, o których mowa w ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (dalej również jako: ustawa o mniejszościach), tj. obywatele polskich należących do mniejszości białoruskiej, litewskiej, łemkowskiej, niemieckiej, ormiańskiej, słowackiej, romskiej, rosyjskiej, ukraińskiej, żydowskiej i społeczności posługującej się językiem regionalnym – językiem kaszubskim.

Do Biura RPO w ostatnich dniach wpłynęło stanowisko strony mniejszościowej Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych dotyczące zamiaru obniżenia wysokości subwencji oświatowej na edukację w zakresie języków mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego na rok 2022, w którym podzielono obawy przekazane mi w korespondencji z przedstawicielami mniejszości niemieckiej. W dokumencie tym wskazano, że projektowane przepisy mogą wpłynąć na ograniczenie wykonywania w ramach systemu oświaty RP zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Rzecznik jest świadomy, że skutkiem trwającej pandemii SARS-CoV-2 będzie pogorszenie sytuacji ekonomicznej, co z pewnością będzie również miało wpływ na kształt ustawy budżetowej. Ograniczanie wydatków nie może jednak odbywać się kosztem społeczności lub grup, które i tak często doświadczają marginalizacji w różnych sferach życia społecznego czy kulturalnego, i do których wspierania instytucje państwowe są w sposób szczególny zobowiązane. W takiej właśnie sytuacji znajdują się mniejszości

narodowe i etniczne. W obecnych warunkach, bez zaangażowania państwa i jego instytucji, utrzymanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości będzie zadaniem niewykonalnym.

W związku z powyższym, Rzecznik przedstawił uwagi w tym zakresie z prośbą o ich rozważenie przed zbliżającym się posiedzeniem Senatu RP, w którego porządku obrad znajduje się punkt dotyczący uchwalenia ustawy budżetowej na rok 2022. Do Premiera RPO zaapelował o zainicjowanie kompleksowej analizy i oceny środków przeznaczanych na edukację mniejszościową oraz o analizę, w porozumieniu z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych, rzeczywistych potrzeb i możliwości realizacji prawa do nauki.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 26 stycznia 2022 r. wyjaśnił, że poprawka budżetowa dotycząca zmniejszenia subwencji oświatowej na rok 2022 była poprawką poselską i dotyczyła ograniczenia środków na nauczanie języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej. Minister Edukacji i Nauki nie był inicjatorem takiej zmiany, ani nie jest formalnie uczestnikiem prac nad budżetem na etapie prac parlamentarnych. W przypadku utrzymania ww. zmian w toku dalszych prac parlamentarnych nad ustawą budżetową na rok 2022 zostaną rozważone przez resort możliwości zmiany przepisów prawa oświatowego dotyczące organizacji i finansowania nauczania języka niemieckiego jako języka mniejszości narodowej. Odnosząc się do sytuacji pozostałych mniejszości narodowych Sekretarz Stanu poinformował że, obecnie nie ma żadnych planów obniżenia finansowania w ramach subwencji oświatowej na rok 2022 nauczania innych języków mniejszości narodowych, etnicznych czy też języka regionalnego – kaszubskiego.

Ministra Sprawiedliwości (II.511.297.2021 z 5 stycznia 2022 r.) – w sprawie konieczności doprecyzowania zasad udzielania indywidualnego wsparcia ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

W związku z wpływającymi do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wnioskami obywateli odnoszącymi się m.in. do kryteriów udzielania indywidualnego wsparcia ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, dostrzeżono możliwy problem natury legislacyjnej i konstytucyjnej, związany z faktycznie występującym kryterium temporalnym warunkującym udzielenie pomocy z Funduszu.

Z informacji udzielonych Rzecznikowi przez resort sprawiedliwości wynika, że kryterium temporalne przyznawania pomocy ze środków Funduszu określone jest wprost w przepisie § 12 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r., w sprawie Funduszu Pomocy

Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości. Zdaniem Rzecznika jednak, treść ww. przepisu, tj.: „Ogłoszenie o konkursie ofert może zawierać dodatkowo: informację o okresie, w którym zostało popełnione przestępstwo lub wystąpił jego skutek, które mogą być podstawą do udzielenia pomocy z Funduszu Sprawiedliwości” – w istocie wydaje się budzić uzasadnione zastrzeżenia, jeśli odczytać ją przez pryzmat statuowanej art. 32 Konstytucji zasady równości.

Wychodząc z założenia, że „ogłoszenie o konkursie ofert” nie jest żadnym z wymienionych w art. 87 ust. 1 i 2 Konstytucji źródeł powszechnie obowiązującego prawa, wprowadzenie na jego podstawie „niestałego”, dyspozytywnego i niczym nie warunkowanego kryterium temporalnego dla rozróżnienia sytuacji podmiotów podobnych może nasuwać wątpliwości. RPO zwrócił uwagę, że o ile choćby w świetle zdolności finansowych Funduszu Sprawiedliwości przyjęcie kryterium czasowego różnicowania sytuacji podmiotów podobnych jawi się możliwym do uzasadnienia, to przekazanie kompetencji do dokonywania takich rozróżnień bez wyraźnej podstawy ustawowej „autorowi ogłoszenia o konkursie ofert” nie wydaje się spełniać standardów demokratycznego państwa prawnego.

Nie jest intencją Rzecznika kwestionowanie samej dopuszczalności wprowadzenia rozróżnień ze względu na czas, w którym przestępstwo popełniono lub jego skutek nastąpił, niemniej jednak nie powinno to następować dopiero w ogłoszeniu o konkursie ofert. Jak się wydaje, zawarcie takiej klauzuli nie jest możliwe nawet w treści rozporządzenia, gdyż delegacja ustawowa nie zakreśla takiego uprawnienia. Tym samym, wprowadzenie temporalnego kryterium różnicującego sytuację podmiotów podobnych powinno mieć miejsce w regulacji rangi ustawowej, albowiem Fundusz Sprawiedliwości jest statuowany ustawą i nakierowany na udzielanie pomocy przez Państwo (i z jego środków), a nadto przyznaje jednostkom konkretne prawa definiowane przeznaczeniem środków Funduszu Sprawiedliwości (art. 43 § 8 k.k.w.). Rzecznik zwrócił się zatem do Ministra z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do wprowadzenia stosownej podstawy ustawowej.

Ministra Finansów (V.511.77.2022 z 12 stycznia 2022 r.) - w sprawie obniżenia świadczeń emerytalnych w związku z wejściem w życie tzw. Polskiego Ładu.

Aktualnie do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich masowo napływają skargi emerytów, którzy w związku z wejściem w życie tzw. Polskiego Ładu, z początkiem stycznia 2022 r. otrzymali niższe świadczenia w stosunku do ubiegłorocznych. Seniorzy wyrażają poczucie skrzywdzenia i niesprawiedliwości. Wskazują, że czują się lekceważąco potraktowani przez

ustawodawcę, który u schyłku ich drogi życiowej wprowadza przepisy obniżające świadczenia emerytalne i to w dobie wysokiej inflacji oraz trwającej pandemii COVID-19. W praktyce utrata części ciężko wypracowanych przez lata emerytur oznacza dla tej grupy obywateli swoistą „karę” za to, że wcześniej dłużej pracowali i byli aktywni zawodowo.

Skarżący zwracają także uwagę, że przepisy Polskiego Ładu prowadzą do powstania podziałów społecznych w grupie seniorów, dzieląc ich na emerytów uprzywilejowanych, tj. tych, którzy w wyniku reformy systemu podatkowego zyskali, oraz na emerytów poszkodowanych, tj. tych którzy w rzeczywistości dłużej pracowali po to, aby obecnie płacić wyższe podatki i otrzymywać zmniejszone świadczenia emerytalne.

Ponadto, emeryci nie rozumieją, dlaczego nie zostali objęci możliwością skorzystania z mechanizmu, jakim jest ulga dla klasy średniej. Instytucja ta w założeniu ma na celu rekompensatę strat spowodowanych wyłączeniem możliwości odliczenia składki zdrowotnej od podatku. Ustawodawca jednak skierował ją wyłącznie do podatników zatrudnionych na podstawie szeroko rozumianego stosunku pracy (stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej, spółdzielczego stosunku pracy) oraz podatników osiągających przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Rzecznik zauważył, że w toku prac legislacyjnych nad Polskim Ładem wielokrotnie sygnalizowany był problem sytuacji emerytów/rencistów, którzy zostali pominięci przy konstrukcji ulgi dla klasy średniej. RPO również zwracał uwagę na tę kwestię w wystąpieniu skierowanym do Marszałka Senatu, wskazując na konieczność wprowadzenia mechanizmów pozwalających tej grupie obywateli na rekompensatę braku możliwości odliczenia składki zdrowotnej od podatku. Ostatecznie jednak poprawki Senatu rozszerzające możliwość stosowania ulgi dla klasy średniej na emerytów, rencistów oraz osoby osiągające przychody z umów zlecenia, nie zostały uwzględnione przez Sejm.

Rzecznik podkreślił także, że wprowadzone do systemu podatkowego ulgi podlegają weryfikacji z punktu widzenia konstytucyjnych zasad zawartych w ustawie zasadniczej. Jeśli bowiem ustawodawca decyduje się na przyznanie podatnikom ulgi, musi przestrzegać wymogu regulacji zasad ich przyznawania w drodze ustawowej, a także stanowić je z poszanowaniem wartości konstytucyjnie chronionych, tj. zasadą ochrony praw nabytych, zasadą sprawiedliwości społecznej, zasadą zaufania obywatela do państwa i prawa, a także zasadą równości.

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 22 lutego 2022 r. wskazał, że Polski Ład to ok. 17 mld zł rocznie więcej pieniędzy w portfelach Polaków. Dla ok. 90 proc. osób płacących podatki w Polsce nowe

rozwiązania są korzystne lub neutralne. Zyskuje niemal 18 mln obywateli. Prawie 9 mln Polaków przestało płacić podatek dochodowy od osób fizycznych, w tym 2/3 emerytów i rencistów. W przypadku przychodów miesięcznych powyżej 12 800 tys. zł, zasadniczo wystąpi wzrost obciążeń. Dotyczy to jednakże niewielkiej grupy podatników. Bezsprzecznym jest, że rozłożenie ciężaru świadczeń publicznych, w taki sposób, że osoby o wyższych przychodach (powyżej 12 800 zł), płacą wyższe świadczenia publiczne (w tym podatki określone ustawą) jest zasadne i zgodne z zasadami i wartościami Konstytucji. Niemniej jednak, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom emerytów, rząd podjął decyzję o wprowadzeniu nowych rozwiązań, działających na korzyść emerytów z większym świadczeniem. Rozwiązanie jest obecnie wypracowywane, zatem nie jest możliwe podanie jego ostatecznego kształtu. Celem tego rozwiązania będzie m.in. równoważenie wzrostu obciążeń z tytułu braku możliwości odliczenia od podatku składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Marszałek Sejmu RP i Marszałka Senatu RP (VII.516.2.2021 z 12 stycznia 2022 r.) – w sprawie potrzeby znowelizowania ustawy o umowach międzynarodowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich w kolejnym piśmie do Marszałek Sejmu RP podziękował za odpowiedź na wystąpienie w sprawie rozważenia możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w związku z potrzebą dokonania zmian w ustawie z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych. W nawiązaniu do przedstawionych w nim wyjaśnień, RPO zwrócił się do z prośbą o udostępnienie Rzecznikowi do zapoznania się treści opinii Biura Analiz Sejmowych przywołanej w tym piśmie.

Natomiast w piśmie skierowanym do Marszałka Senatu RP, Rzecznik zwrócił uwagę, iż do dnia dzisiejszego do Biura RPO nie wpłynęła odpowiedź na to wystąpienie. W związku z tym ponownie zwrócił się z prośbą o jej udzielenie.

Rzecznik RPO, jako konstytucyjny organ stojący na straży praw i wolności człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji oraz innych aktach normatywnych (art. 208 ust. 1 Konstytucji), a więc określonych także w prawie Unii Europejskiej, pozostaje na stanowisku, że wymagania proceduralne - przewidziane aktualnie w polskim prawie dla wypowiedzenia umowy międzynarodowej dotyczącej członkostwa Polski w Unii Europejskiej - są niezgodne z Konstytucją.

W opinii RPO konieczne jest - w celu zagwarantowania praw podstawowych obywateli - dokonanie zmiany ustawy o umowach międzynarodowych w celu jej dostosowania do polskiej ustawy zasadniczej oraz uwzględnienia wagi polskiego członkostwa w Unii Europejskiej.

Ministra Finansów (WZF.7060.91.2021 z 13 stycznia 2022 r.) - w sprawie uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego pracowników Wywiadu Skarbowego oraz Wydziałów Realizacyjnych urzędów kontroli skarbowej.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje sytuacja funkcjonariuszy celnoskarbowych, którzy przed konsolidacją służb celnoskarbowych, byli zatrudnieni w Wywiadzie Skarbowym oraz w Wydziałach Realizacji urzędów kontroli skarbowej (UKS) i Ministerstwa Finansów i ich uprawnień do świadczeń emerytalnych na mocy ustawy zaopatrzeniowej

Z dotychczasowej korespondencji z resortem finansów w przedmiotowym zakresie Rzecznik powziął informację, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi prace legislacyjne nad projektem zmiany ustawy zaopatrzeniowej. RPO zauważył jednak, iż zakres proponowanych w tym projekcie zmian legislacyjnych nie obejmuje poszerzenia katalogu wskazującego, jakie okresy pracy są traktowane jako równorzędne ze służbą.

Pomimo pełnej zgody, co do odróżnienia okresów zatrudnienia na podstawie stosunku pracy od okresów zatrudnienia na podstawie stosunku służbowego Rzecznik zwrócił uwagę, że poza kryterium formalnym istnieje jeszcze aspekt materialny, wynikający z konieczności realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 3 marca 2015 r. (sygn. akt K 39/13) w sprawie zaopatrzenia emerytalno-rentowego funkcjonariuszy celnych.

Gdyby ustawodawca literalnie zrealizował ww. wyrok Trybunału, to świadczenia emerytalne powinny dotyczyć jedynie tych funkcjonariuszy Służby Celnej, którzy faktycznie realizowali tzw. „zadania policyjne”, i to jedynie za okres, w którym je rzeczywiście wykonywali. Tymczasem ustawodawca rozszerzył te uprawnienia praktycznie na wszystkich funkcjonariuszy byłej Służby Celnej, wprowadzając jedynie wymóg pięcioletniego okresu wykonywania „zadań policyjnych” w ramach służby w byłej Służbie Celnej lub pięcioletniej służby w Służbie Celno-Skarbowej. Naturalnie rozwiązanie takie było korzystne dla funkcjonariuszy, bowiem zakres zadań konkretnego funkcjonariusza mógł ulegać zmianie na przestrzeni wskazanych lat. W odróżnieniu jednak od pozostałych pragmatyk służb mundurowych, w Służbie Celnej istniała możliwość dość płynnej zmiany formy zatrudnienia (za zgodą zainteresowanego, art. 98 i 99 ustawy o Służbie Celnej). Konsekwencją przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy był brak możliwości wykonywania zadań zastrzeżonych wyłącznie dla funkcjonariuszy celnych. Z uwagi na fakt, że pracownik cywilny nie mógł wykonywać zadań o policyjnym charakterze logicznym jest, że wysługę emerytalną stanowią wyłącznie okresy służby w Służbie Celnej i Służbie Celno-Skarbowej.

Sytuacja pracowników Wywiadu Skarbowego i Wydziałów Realizacji UKS jest zgoła inna, gdyż byli oni pracownikami wykonującymi zadania o policyjnym charakterze i to właśnie ten policyjny charakter jest wspólnym mianownikiem (stanowi cechę relewantną) przesądzającym o naruszeniu zasady równego traktowania funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej (wywodzących się, przed konsolidacją, z różnych instytucji, ale działających w ramach jednego resortu).

RPO nie zgodził się także z argumentacją Ministra, że zatrudnienie w ramach stosunku pracowniczego systemowo wyłączało z uprawnień do świadczeń emerytalnych na mocy ustawy zaopatrzeniowej. Tym bardziej, że ustawodawca zastosował już taki mechanizm do funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej (przepisy ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o Straży Marszałkowskiej oraz przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin).

W świetle powyższego, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu uznania okresów pracy w Wywiadzie Skarbowym oraz Wydziałach Realizacji UKS, jako równorzędnych ze służbą, na zasadach zbliżonych do funkcjonariuszy celnych i Straży Marszałkowskiej.

Szefowa Krajowej Administracji Skarbowej w piśmie z 15 lutego 2022 r. wyjaśniła, iż w przypadku funkcjonariuszy Służby Celnej i Służby Celno-Skarbowej do wysługi emerytalnej zaliczane są okresy służby. Datę wejścia w życie ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, przypadającą na 15 września 1999 r. przyjęto jako datę początkową przy ustalaniu prawa do emerytury policyjnej i obliczania jej wysokości. W odniesieniu do Służby Celnej, nie uwzględniono okresów zatrudnienia funkcjonariuszy przed 1999 r., bowiem funkcjonariusze wykonujący pracę na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach państwowych nie stanowili służby mundurowej, lecz byli urzędnikami urzędów państwowych. Przedstawiając wyjaśnienia w zakresie warunków nabycia przez funkcjonariuszy celnych uprawnień do emerytury mundurowej nie jest możliwe zaliczenie do okresu służby, okresów zatrudnienia w korpusie służbie cywilnej. Minister Finansów nie planuje podjąć prac legislacyjnych w przedmiocie zaliczenia do okresów służby okresów zatrudnienia w służbie cywilnej.

Ministra Sprawiedliwości (VII.511.41.2020 z 13 stycznia 2022 r.) - w sprawie niezgodności z Konstytucją przepisu regulaminu urzędowania sądów powszechnych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Skarżący, wskazując na problem niemożności uzyskania uzasadnienia orzeczenia w przypadku wystąpienia niemożliwej do usunięcia przeszkody. Jednocześnie Skarżący podniósł, że kwestia ta została uregulowana w akcie podustawowym, tj. w § 119 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (dalej jako: Regulamin).

Rzecznik zauważył, iż brak pisemnego uzasadnienia orzeczenia, zwłaszcza na gruncie postępowania karnego, rodzi niekorzystne skutki dla osoby chcącej wnieść środek odwoławczy. Sytuacja taka wpływa na gwarancje konstytucyjne osoby chcącej skorzystać ze środka zaskarżenia, tj. na jej prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz prawo do obrony (art. 42 Konstytucji). W praktyce mogą więc wystąpić sytuacje, w których sporządzenie uzasadnienia wyroku w terminie wynikającym z komentowanego przepisu Regulaminu jest niemożliwe (np. śmierć sędziego) lub czas sporządzenia uzasadnienia może ulec znacznemu wydłużeniu (np. korzystanie przez sędziego sprawozdawcę z długotrwałego zwolnienia lekarskiego).

W ocenie Rzecznika obecny przepis § 119 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych jest niezgodny z art. 41 § 1 Prawa o ustroju sądów powszechnych oraz z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Podkreślić bowiem trzeba, że materia sporządzenia (bądź niesporządzenia) uzasadnienia orzeczenia nie mieści się w zakresie działalności administracyjnej sądów, lecz związana jest ściśle z wykonywaniem czynności jurysdykcyjnych przez sędziów i ławników, o czym świadczy uregulowanie jej w procedurze cywilnej i karnej – art. 324 § 1, art. 326 § 3, art. 327(1), art. 328 § 1, art. 329 § 1, art. 330 k. p. c., art. 418 § 3, art. 423 i art. 424 k.p.k.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej oraz o poinformowanie o zajętych w tej sprawie stanowisku.

Prezesa Rady Ministrów (VII.501.306.2021 z 13 stycznia 2022 r.) - w sprawie dopuszczalności wykorzystywania w toku kontroli operacyjnej oprogramowania szpiegowskiego Pegasus.

Działalność operacyjna, zarówno Policji, jak też innych służb, realizowana w warunkach niejawności, pozostaje w naturalnym i – jak się wydaje – nieusuwalnym konflikcie z niektórymi prawami zasadniczymi jednostki. Dotyczy to przede wszystkim prawa jednostki do prywatności, konstytucyjnej wolności komunikowania się i związanej z tym ochrony tajemnicy komunikowania się oraz ochrony autonomii informacyjnej, a także konstytucyjnej gwarancji sądowej ochrony praw jednostki. Prawa te gwarantowane są w tym kontekście nie tylko przez polską ustawę

zasadniczą, lecz również przez Europejską Konwencję Praw Człowieka oraz porządek prawny Unii Europejskiej, w tym przede wszystkim Kartę Praw Podstawowych UE.

Rzecznik Praw Obywatelskich nie kwestionuje, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, potrzeby prowadzenia takich działań w sytuacjach, które są uzasadnione oraz przy założeniu, że są podejmowane zgodnie z zasadą proporcjonalności.

RPO przypomniał, iż ustawa z 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o policji oraz niektórych innych ustaw znacząco poszerzyła zaś możliwości ingerencji policji i służb specjalnych w sferę prywatności obywateli. Dane, do których te służby uzyskały dostęp to: dane telekomunikacyjne, dane pocztowe oraz dane internetowe. Dostęp do metadanych pochodzących z łączności elektronicznej nie jest poprzedzony jakąkolwiek formą kontroli wstępnej. Kontrola następcza ma charakter ogólny i jest przeprowadzana raz na sześć miesięcy. Jest zatem iluzoryczna, bez możliwości rzetelnej oceny sytuacji.

W szczególności zastrzeżenia budzi fakt, iż służby uzyskały dostęp do danych internetowych za pomocą stałego łącza. Pobieranie danych obecnie nie musi się zatem wiązać z żadnym toczącym się postępowaniem. Służby nie muszą już - tak jak przedtem - składać pisemnych wniosków do dostawców usług internetowych i wykazywać, na potrzeby jakiego postępowania dane są im potrzebne. Oznacza to, że dane te mogą być zbierane nie tylko wówczas, gdy jest to rzeczywiście konieczne do wykrywania lub zapobiegania najpoważniejszym przestępstwom, którym inaczej nie da się przeciwdziałać, ale także wtedy, gdy jest to dla służb wygodne. Może to oznaczać ryzyko poważnych nadużyć. Służby mogą m.in. precyzyjnie odtwarzać różne aspekty życia prywatnego obywatela, zbierać dane o trybie życia, poglądach, upodobaniach czy skłonnościach. Może to również prowadzić do budowania profilu osobowego osób uczestniczących w procesie komunikacji.

Nie ma też realnej kontroli pobierania danych obywateli. Sąd okręgowy ma wprawdzie prawo do kontroli, ale jedynie na podstawie zbiorczych półrocznych sprawozdań służb. Sąd nie musi, ale tylko może weryfikować, czy dane te pobrano zasadnie. Tajne sprawozdania służb nie są udostępniane jako informacja publiczna. Przepisy ustawy z 2016 r. - zwiększające uprawnienia inwigilacyjnie służb, przy braku działań naprawczych dotyczących obowiązków nałożonych na operatorów telekomunikacyjnych - nie wypełniają standardów orzecznictwa TSUE i ETPC.

Należy również przypomnieć raport grupy ekspertów, który opracowany został w 2019 roku, na zaproszenie Rzecznika Praw Obywatelskich. W raporcie tym przedstawione zostały postulaty najważniejszych zmian ustrojowych oraz legislacyjnych, które mogłyby doprowadzić do

respektowania zasad konstytucyjnych w kontekście działalności służb specjalnych. Raport oparto na założeniu, że nadzór nad służbami to element sprawnie funkcjonującego państwa, w którym funkcjonowanie służb jest również niezbędne. Celem zatem przygotowanego dokumentu nie było ograniczanie skuteczności działania służb, lecz znalezienie optymalnej równowagi między ochroną praw i wolności obywatelskich a przeciwdziałaniem zagrożeniom dla bezpieczeństwa państwa oraz porządku publicznego, w szczególności związanych z działalnością terrorystyczną, działalnością obcych służb oraz działalnością przestępczą.

Wobec powyższego oraz mając na uwadze dotychczasowe zaangażowanie Rzecznika Praw Obywatelskich w sygnalizowanie problemów wynikających z utrzymywania w mocy przepisów inwigilacyjnych budzących szereg omówionych w niniejszym piśmie wątpliwości, Rzecznik zwrócił się do Premiera o podjęcie pilnych działań mających na celu dostosowanie obowiązującego w tym zakresie stanu prawnego do standardów konstytucyjnych oraz europejskich.

Ministra Zdrowia (V.7018.38.2022 z 17 stycznia 2022 r.) - w sprawie alarmującej liczby zgonów z powodu COVID-19 w Polsce.

W ostatnim czasie doszło do krytycznej sytuacji, w której oficjalna liczba zmarłych z powodu COVID-19 przekroczyła 100 tysięcy. Z przekazanych Rzecznikowi Praw Obywatelskich informacji wynika, że w obecnej fali pandemii w Polsce jest kilka razy więcej zgonów niż w krajach zachodnich.

Dostępne analizy uwidoczniły, że powstały w Polsce problem zwiększonej umieralności na COVID-19 w porównaniu do innych krajów jest złożony oraz zakorzeniony w słabości i niewydolności systemu opieki zdrowotnej. Pandemia COVID-19 uwypukliła i pogłębiła bowiem wady, z którymi system ten zмага się od lat. Niewątpliwie system ten, oprócz wymagań związanych z pandemią, musi mierzyć się nadto z nierozwiązanymi dotychczas i nawarstwiającymi się problemami, m.in. kadrowymi, niedofinansowania, zaopatrzeniem w sprzęt czy dostępnością świadczeń. Rodzi to obawy czy system opieki zdrowotnej jest w stanie sprostać aktualnej sytuacji, która obnażyła i jeszcze bardziej zaznaczyła obszary wymagające natychmiastowej naprawy. Budzi to niepokój o nasze wspólne bezpieczeństwo. Powyższe wątpliwości korelują z zaniepokojeniem społecznym w przestrzeni publicznej wskazującym na brak odważnych działań państwowych w walce z pandemią COVID-19.

W przekazanych Rzecznikowi doniesieniach zarysował się również problem śmiertelności pacjentów z COVID-19 leczonych na intensywnej terapii. Jak przedstawiają doniesienia medialne, niepokoić może liczba szpitali, w których śmiertelność chorych z COVID-19 leczonych na intensywnej terapii sięga niemal 100 proc. Występują również takie szpitale,

w których śmiertelność jest poniżej 50 proc. Natomiast brak jest w tym zakresie oficjalnych informacji oraz danych.

Kolejną bolączką, która wyłoniła się z analizy ekspertów jest niejasność wytycznych postępowania i brak nadzoru w zakresie ich stosowania w diagnostyce i leczeniu COVID-19. Na stronie Ministerstwa Zdrowia widnieją liczne dokumenty wypracowane przez konsultantów krajowych oraz medyczne towarzystwa naukowe. Wytyczne są również ogłaszane przez Agencję Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji i inne gremia naukowe. Jednocześnie wraz z dużą liczbą dokumentów brak jest jasności co do aktualnie obowiązujących wytycznych. Ponadto brak również mechanizmów monitorowania i nadzoru nad ich stosowaniem przez poszczególne szpitale.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w podnoszonej sprawie, w szczególności o wskazanie, czy Ministerstwo Zdrowia prowadzi, bądź planuje prowadzić oficjalnie dostępny rejestr, który pokazywałyby efekty leczenia w odniesieniu do całej medycyny, w tym intensywnej terapii z wyszczególnieniem śmiertelności chorych z COVID-19 leczonych na intensywnej terapii.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7043.114.2021 z 18 stycznia 2022 r.) – w sprawie luki prawnej dotyczącej zasad naboru do służby w Policji.

W związku z prowadzoną w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich sprawą ujawnił się problem utraty mocy obowiązującej przepisu upoważniającego ministra właściwego do spraw wewnętrznych do wydania aktu wykonawczego w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji.

Z dniem 12 stycznia 2022 r. wszedł w życie art. 1 pkt 14 ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z powołaniem Centralnego Biura Zwalczania Cyberprzestępczości (dalej jako: ustawa zmieniająca). Zgodnie z jego treścią zmianie uległy przepisy art. 25 ustawy o Policji, w tym podstawa prawna do wydania rozporządzenia (aktualnie jest to art. 25 ust. 23, wcześniej art. 25 ust. 7 ustawy o Policji).

Z uwagi na fakt, iż dotychczasowe przepisy wykonawcze nie zostały pozostawione w mocy, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji utraciło moc obowiązującą z dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej, tj. 12 stycznia br. (§ 32 ust. 2 ZTP).

Wprawdzie zgodnie z art. 16 ustawy zmieniającej do postępowań kwalifikacyjnych rozpoczętych i niezakończonych do dnia wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe, jednak art. 17 ustawy

zmieniającej umożliwi kandydatom, którzy mieli już rozpoczęte postępowania kwalifikacyjne kontynuowanie ich na nowych zasadach.

Ustawa o Policji dość gruntownie reguluje zasady naboru do służby w Policji, jednak szczegółowe elementy tego postępowania, takie jak np. tryb, zakres i sposób przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego, w tym testu sprawności fizycznej czy system punktowy oceny etapów postępowania kwalifikacyjnego zostały określone w rozporządzeniu. Ich brak oznacza, że nabór do służby w Policji nowych kandydatów (w tym także kontynuowanie niezakończonych naboru na nowych zasadach) powinien zostać wstrzymany do czasu wydania nowego rozporządzenia.

W świetle powyższego, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o niezwłoczne wydanie aktu wykonawczego w celu umożliwienia właściwym jednostkom organizacyjnym Policji przeprowadzania postępowań kwalifikacyjnych do służby w tej formacji.

Ministra Sportu i Turystyki (VII.715.87.2021 z 19 stycznia 2022 r.) – w sprawie praktyki związków sportowych wobec zawodników niezaszczepionych przeciwko COVID-19.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi obywateli na praktykę związków sportowych. Jak wynika z treści skarg związki sportowe uzależniają dopuszczenie zawodników do udziału w rozgrywkach sportowych i akcjach szkoleniowych od posiadania zaświadczenia o nieobowiązkowym szczepieniu (tzw. paszportu covidowego) lub negatywnego wyniku testu na COVID-19 wykonanego na własny rachunek. Dotyczy to także kadry szkoleniowej, medycznej i personelu pomocniczego. Jak wskazują skarżący, obowiązek ten został wprowadzony m.in. przez Polski Związek Piłki Nożnej, Polski Związek Strzelectwa Sportowego, Polski Związek Narciarstwa, Polski Związek Kendo, Polski Związek Brydża Sportowego.

Skarżący uważają, że takie działania związków naruszają chronione konstytucyjnie prawo do prywatności (art. 47 Konstytucji), prawo do ochrony informacji o jednostce (art. 51 Konstytucji) a także prawo do ochrony zdrowia (art. 68 Konstytucji). Wskazują również, że związki nie refundują kosztów wymaganych testów na COVID-19 dla osób nie posiadających zaświadczenia o poddaniu się nieobowiązkowemu szczepieniu przeciwko COVID-19, co ich zdaniem narusza chroniony konstytucyjnie zakaz niedyskryminacji (art. 32 ust. 2 Konstytucji).

Udział w zawodach organizowanych przez związki, a także praca na rzecz związków nie jest co do zasady w zgłaszanych przypadkach zawężona jedynie do osób zaszczepionych. Jednak – jak wynika z kierowanych do RPO skarg – zdarzają się sytuacje, w których kluby sportowe nie honorują negatywnych testów, żądając certyfikatów szczepień.

Z informacji docierających do Rzecznika wynika, iż niektóre kluby sportowe upatrują prawo do wprowadzania rygorów sanitarnych w delegacji wskazanej w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o sporcie, uprawniającej związki do ustanawiania i realizacji m.in. reguł organizacyjnych w organizowanym przez związki współzawodnictwie sportowym oraz w postanowieniach statutów związków, w zakresie w jakim nakładają one obowiązek ustanawiania przepisów bezpieczeństwa w sporcie i podejmowania działań, zapewniających bezpieczne warunki uprawiania wszystkich dyscyplin sportu.

RPO wskazał, iż przyznane polskim związkom sportowym wyłączne prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związki nie budzi wątpliwości. Na te reguły organizacyjne mają wpływ również międzynarodowe federacje sportowe. Ponadto obowiązek ustanawiania przepisów bezpieczeństwa w danym sporcie i podejmowania działań, zapewniających bezpieczne warunki uprawiania wszystkich dyscyplin sportu należy do związku. Wprowadzane przez związki reguły organizacyjne powinny pozostawać jednak w zgodzie z prawem powszechnie obowiązującym, w szczególności z Konstytucją. W obecnej zaś sytuacji działania podejmowane przez związki, chociaż merytorycznie uzasadnione potrzebą ochrony zdrowia, nie znajdują – jak się wydaje – wystarczającego umocowania w prawie sportowym.

Dotychczas Rzecznik zwracał w tym kontekście uwagę odpowiednim organom państwa, podkreślając obowiązek ustawowego uregulowania wszelkich ograniczeń praw osób niezaszczepionych w myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji i art. 51 ust. 2 Konstytucji (m.in. wystąpienia RPO do: Ministra Sportu, Ministra Zdrowia, Prezesa Rady Ministrów, Ministra Edukacji i Nauki, Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii). Dotychczas jednak nie dokonano zmian legislacyjnych.

Przyczyną podejmowania przez organizatorów różnego rodzaju decyzji dotyczących ograniczeń dla osób niezaszczepionych przeciw COVID-19 jest zrozumiała troska o życie i zdrowie uczestników imprez sportowych i szkoleń. Są to wartości, które uzasadniają wprowadzenie ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności lub praw. Jednak wszelkie ograniczenia wprowadzane w tym zakresie powinny mieć właściwą podstawę prawną, skoro mogą być ustanowione tylko w ustawie (art. 31 ust. 3 Konstytucji).

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o udzielenie wyjaśnień w przedstawionej sprawie.

Ministra Finansów (V.511.5.2022 z 19 stycznia 2022 r.) – w sprawie pogorszenia się sytuacji osób samotnie wychowujących dzieci w związku z regulacjami wprowadzonymi przez Polski Ład.

Wraz z wejściem w życie w dniu 1 stycznia 2022 r. reformy podatkowej dokonanej w ramach Polskiego Ładu zlikwidowano przepisy przewidujące preferencyjne opodatkowanie dla osób samotnie wychowujących dzieci. Dotychczas możliwe było skorzystanie ze wspólnego rozliczenia podatkowego z dzieckiem przez osobę samotnie je wychowującą. Zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy o PIT w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2021 r., na wniosek wyrażony w rocznym zeznaniu podatkowym, osoba samotnie wychowująca dzieci mogła określić podatek w podwójnej wysokości podatku obliczonego od połowy swoich dochodów podlegających opodatkowaniu. W rezultacie podatek określany był w niższej wysokości, w porównaniu z sytuacją, w której nie występowałaby tego rodzaju kumulacja podatkowa. Dodać należy, że konstrukcja umożliwiająca preferencyjne zasady opodatkowania dla tej kategorii podatników została wprowadzona jeszcze w latach 90. ubiegłego stulecia.

Jako uzasadnienie wprowadzonych zmian wskazano, że pozostawienie dotychczasowych zasad rozliczeń osób samotnie wychowujących dzieci w powiązaniu z podniesieniem kwoty wolnej od podatku oznacza, że samotni rodzice byłiby faworyzowani względem małżeństw. Podkreślono również, że obowiązujące dotychczas zasady dla osób samotnie wychowujących dzieci ograniczają zjawisko niezawierania małżeństw i brania rozwodów w celu optymalizacji podatkowej. Z powyższego wynika, że zmiana odnosząca się do sytuacji podatkowej osób samotnie wychowujących dzieci nie podlegała żadnym konsultacjom. Taki stan świadczy o tym, że wdrażana reforma systemu podatkowego została przeprowadzona w dużym pośpiechu, bez dokonania odpowiednich analiz i oceny skutków regulacji.

Na te nieprawidłowości Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał jeszcze w toku trwania prac legislacyjnych nad Polskim Ładem w wystąpieniu skierowanym do Marszałka Senatu, w którym akcentował zasadność pozostawienia dotychczasowych rozwiązań podatkowych dla osób samotnie wychowujących dzieci. Wprowadzone poprawki Senatu w tym zakresie zostały jednak odrzucone.

Aktualnie, obywatele kierujący skargi do Biura RPO wskazują na to, że zostali zaskoczeni tą nagłą zmianą, niekonsultowaną społecznie, wprowadzoną w ostatniej chwili na zasadzie poselskiej poprawki. Ponadto, czują się dotknięci i skrzywdzeni tym, że ustawodawca nie wziął pod uwagę okoliczności, że grupa osób samotnie wychowujących dzieci jest bardzo zróżnicowana. Znajdują się w niej także wdowy i wdowcy, osoby, które wyszły z tzw. małżeństw „przemocowych”, a także osoby samotnie opiekujące się dziećmi przewlekle chorymi i niepełnosprawnymi.

Niewątpliwie są to obywatele, którzy nie ze swojego wyboru, lecz ze względu na szczególne okoliczności, znaleźli się w trudnej życiowo sytuacji.

Rzecznik wskazał, że w myśl art. 71 ust. 1 Konstytucji państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej powinno uwzględniać dobro rodziny. Natomiast rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Co istotne, szczególna pomoc, do której odwołują się ww. przepisy, powinna obejmować działania przewyższające zwykły poziom ochrony gwarantowanej konstytucyjnie. RPO wyraził swój sprzeciw wobec obecnego stanu prawodawstwa ukształtowanego w ramach reformy Polskiego Ładu, który zlikwidował funkcjonującą dotychczas możliwość wspólnego rozliczenia się podatkowego dla osób samotnie wychowujących dzieci.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o ustosunkowanie się do zasygnalizowanych problemów oraz zaapelował o niezwłoczne zainicjowanie prac legislacyjnych zmierzających do przywrócenia regulacji, umożliwiającej korzystanie przez samotnych rodziców z preferencyjnych zasad opodatkowania.

Ministra Sprawiedliwości (VII.510.20.2015 z 20 stycznia 2022 r.) - w sprawie pilnej potrzeby uchwalenia kompleksowej ustawy o biegłych sądowych.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie kierował do Ministra Sprawiedliwości postulat dotyczący pilnej potrzeby uchwalenia przez prawodawcę kompleksowej ustawy o biegłych sądowych. Postulat ten związany jest z dążeniem Rzecznika do zapewnienia obywatelom właściwej gwarancji prawa do sądu wynikającej ze standardu wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Z treści korespondencji prowadzonej w przedmiotowej sprawie pomiędzy Rzecznikiem a Ministrem Sprawiedliwości wynika, że Ministerstwo Sprawiedliwości – dostrzegając problemy związane z funkcjonowaniem biegłych sądowych w obecnym otoczeniu prawnym – podjęło decyzję o rozpoczęciu prac nad projektem ustawy o biegłych sądowych. Ustawa ta ma zmierzać do uregulowania zagadnień prawnych dotyczących biegłych w jednym akcie normatywnym, uwzględniając kwestie powoływania i weryfikacji kwalifikacji biegłych sądowych, w celu zapewnienia obywatelom, których sprawy są rozstrzygane przez sądy powszechne często oparciu o opinie biegłych, dostępu do ekspertów o najwyższych kwalifikacjach merytorycznych i etycznych.

W piśmie podsekretarza stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z 2016 r. Rzecznik został poinformowany o wstępnym etapie prac nad projektem ustawy o biegłych sądowych. Wskazano w nim również, że w ówczesnym

terminie nie było możliwe określenie daty zakończenia rządowych prac nad projektem ustawy dotyczącej biegłych sądowych, ponieważ projekt ten nie został zgłoszony do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów z określonym terminem realizacji zadania.

Od tego czasu upłynęło jednak już ponad pięć lat. Mimo rozpoczęcia nowej kadencji Sejmu i Senatu RP, Ministerstwo Sprawiedliwości w dalszym ciągu nie przedstawiło opinii publicznej informacji na temat etapu prac lub postępu w pracach nad rządowym projektem ustawy, która w sposób kompleksowy uregulowałaby problematykę dotyczącą biegłych sądowych.

Mając na względzie powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o aktualnym stanie prac nad ustawą o biegłych sądowych wraz z apelem o ich przyspieszenie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 25 lutego 2022 r. przyznał, iż resort sprawiedliwości - dostrzegając problemy związane z funkcjonowaniem biegłych sądowych - podjął w latach ubiegłych decyzję o rozpoczęciu prac nad projektem ustawy o biegłych sądowych. Ustawa zmierzała do uregulowania zagadnień prawnych dotyczących biegłych w jednym akcie normatywnym, uwzględniając kwestie powoływania i weryfikacji kwalifikacji biegłych sądowych, w celu zapewnienia obywatelom, których sprawy są rozstrzygane przez sądy powszechne często w oparciu o opinie biegłych, dostępu do ekspertów o najwyższych kwalifikacjach merytorycznych i etycznych. W Ministerstwie Sprawiedliwości zdiagnozowano jednak niedoskonałości opracowanego projektu i podjęto prace zmierzające przede wszystkim do wzmocnienia mechanizmów weryfikacji kwalifikacji biegłych, uregulowania statusu instytucji specjalistycznych oraz stworzenia podstaw prawnych dla funkcjonowania centralnego rejestru biegłych. Są one w toku. Jednocześnie już w lipcu 2018 r. Minister Sprawiedliwości utworzył Instytut Ekspertyz Ekonomicznych i Finansowych w Łodzi, zaś w dniu 13 października 2021 r. wydał zarządzenie w sprawie utworzenia Instytutu Ekspertyz Medycznych w Łodzi. Ponadto, w resorcie prowadzone są aktualnie prace nad zamieszczeniem list biegłych sądowych ze wszystkich sądów okręgowych w jednym systemie teleinformatycznym stworzonym w ramach projektu pn. „Wymiana danych pomiędzy sądami powszechnymi a samorządami zawodowymi”, tj. w Rejestrze Osób Biorących Udział w Postępowaniu Sądowym („ROBUS”).

Ministra Finansów (V.511.221.2022 z 20 stycznia 2022 r.) - dotyczące rozporządzenia w sprawie przedłużania terminów poboru i przekazania przez niektórych płatników zaliczek na podatek.

W kolejnym wystąpieniu dotyczącym problemów po wejściu w życie regulacji tzw. Polskiego Ładu, Rzecznik Praw Obywatelskich zasygnalizował pojawiające się wątpliwości prawne związane z regulacjami rozporządzenia

Ministra Finansów z dnia 7 stycznia 2022 r. w sprawie przedłużenia terminów poboru i przekazania przez niektórych płatników zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych (dalej jako: „rozporządzenie”).

Przedmiotowe rozporządzenie zmienia zasady rozliczania zaliczek na podatek dochodowy pobieranych przez płatników w 2022 r. i w założeniu resortu finansów miało usprawnić proces wdrażania zmian podatkowych Polskiego Ładu, tak aby w kolejnych miesiącach podatnicy nie mieli pensji niższej od tej wynikającej z założeń programu. Analiza regulacji wydanego rozporządzenia prowadzi jednak do wniosku, iż istnieją uzasadnione wątpliwości co do jego zgodności z normami konstytucyjnymi, a w szczególności z art. 217 i art. 92 Konstytucji.

Zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 50 ustawy - Ordynacja podatkowa, minister właściwy do spraw finansów publicznych może, w drodze rozporządzenia, przedłużać terminy przewidziane w przepisach prawa podatkowego (z wyjątkiem terminów określonych w art. 68-71, art. 77 § 1, art. 79 § 2, art. 80 § 1, art. 87 § 3 i 4, art. 88 § 1 i art. 118), określając grupy podatników, którym przedłużono terminy, rodzaje czynności, których termin wykonania został przedłużony, oraz dzień upływu przedłużonego terminu.

Tymczasem omawiane rozporządzenie, w ocenie Rzecznika, wykracza poza delegację ustawową regulując kwestie zarezerwowane dla materii ustawowej. Rozporządzenie wprowadza bowiem nową, niewystępującą w Ordynacji instytucję - tj. obowiązek zwrotu przez płatnika nadwyżki zaliczki podatnikowi w przypadku jej nieprzekazania organowi podatkowemu (§ 4 rozporządzenia). Wątpliwe jest również to, czy podustawowe akty prawne prawa daninowego mogą stanowić podstawę do zwrotu przez płatników kwot wcześniej pobranych - stosownie do zapisów Ordynacji dotyczących nadpłaty.

Ponadto rozporządzenie może godzić w art. 217 Konstytucji poprzez wprowadzenie nowych zasad obliczania przez płatników zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych (obecnie płatnik będzie obowiązany do przeprowadzenia dwóch obliczeń zaliczki na podatek dochodowy: zgodnie z zasadami obowiązującymi na dzień 31 grudnia 2021 r. oraz zgodnie z zasadami obowiązującymi w roku, w którym zaliczka jest pobierana), w sytuacji gdy ustalanie rozporządzeniem zasad poboru zaliczki na podatek jest uznawane za niedopuszczalne. Rozporządzenie może służyć jedynie do zmiany terminu pobierania zaliczek, a nie sposobu ich poboru.

RPO zwrócił również uwagę, że rozporządzenie weszło w życie bez jakiegokolwiek *vacatio legis* zapewniającego płatnikom przygotowanie się do wprowadzonych zmian. Takie działania ustawodawcy podważają zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Nakaz zachowania odpowiedniej *vacatio legis* składa się na zasadę poprawnej legislacji

wywodzącej się z art. 2 Konstytucji. Zasada ta związana jest funkcjonalnie z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego oraz ochrony zaufania do państwa i prawa. Naruszenie tej zasady nie służy budowaniu tego zaufania.

Z tego względu, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz o poinformowanie, czy ministerstwo planuje podjęcie działań w celu rozwiązania sygnalizowanego problemu.

Ministra Obrony Narodowej (WZF.7050.8.2021 z 20 stycznia 2022 r.) - w sprawie warunków pełnienia służby przez żołnierzy ochraniających wschodnie granice Państwa.

W dniach od 7 do 9 grudnia 2021 r. pracownicy Wydziału ds. Żołnierzy i Funkcjonariuszy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili wizytacje na kilkudziesięciu posterunkach, na pasie granicznym, począwszy od okolic Białowieży, Dubicz Cerkiewnych, Czeremchy (Połowce), na Mielniku skończywszy. Na miejscu zapoznano się z warunkami pełnienia służby przez żołnierzy skierowanych do ochrony granicy Państwa.

W czasie wizytowania posterunków oraz miejsc zgrupowań przeprowadzono szereg rozmów bezpośrednich z żołnierzami, jak również z ich przełożonymi na temat problemów występujących w służbie oraz istniejących warunków bytowych. W rozmowach poruszono kwestie pomocy socjalno-bytowej i psychologicznej udzielanej rodzinom żołnierzy w miejscu ich zamieszkania. Zapoznano się także z warunkami zakwaterowania oraz zbiorowego żywienia; pomimo ich zróżnicowania (od zamieszkiwania w dostępnych hotelach, poprzez bazy kontenerowe do ogrzewanych namiotów).

We wszystkich zgrupowaniach zapewnione są toalety przenośne, natryski z ciepłą wodą. Istnieje także możliwość wyprania odzieży (pralnie i suszarnie własne w kontenerach lub korzystanie z użyczonych pralni Straży Granicznej). W niektórych jednostkach żołnierze zgłaszali zastrzeżenia co do wydajności kontenerów prysznicowych. Przy zmianie warty na granicznych posterunkach zdarza się, że ciepłej wody nie wystarcza dla wszystkich żołnierzy.

Służby na granicy pełnione są w cyklu 8 lub 12 godzinnym (w zależności od zgrupowania) w patrolach dwuosobowych w skład których wchodzi co najmniej jeden doświadczony żołnierz (wielu z nich ma za sobą misje wojskowe w Iraku czy w Afganistanie). Rotacja załóg zgrupowań odbywa się najczęściej co 14 dni – po tygodniowym pobycie w domu – żołnierze wracają do służby na granicę. Natomiast niektórzy żołnierze 4 Pułku Przeciwlotniczego (Czerwieńsk) pełnią nieprzerwanie służbę w rejonie Dubicz Cerkiewnych od początku listopada br. W ocenie Dowódcy, w odróżnieniu od innych - 4 - jednostek wojskowych, wynika to z braku

możliwości kadrowych do dokonania wymiany w tym samym czasie wszystkich żołnierzy.

Rzecznik zwrócił uwagę, iż specyficzna sytuacja pełnienia służby granicy w tak trudnych i stresujących okolicznościach (prowokacje służb białoruskich oraz bezpośredni kontakt z agresją fizyczną imigrantów) jest dla wielu całkowicie nowym doświadczeniem, do którego żołnierze nie byli szkoleni. Brak wyćwiczonych metod działania w tak diametralnie różnej sytuacji, może powodować u niektórych poczucie niepewności co do poprawności podejmowanych w stresie działań.

Żołnierze pełnią służbę na granicy z bronią długą i mają do niej nieograniczony dostęp, także po zakończeniu służby. Jedynie żołnierze zgrupowania Białowieża po służbie przekazują magazynki z amunicją do depozytu, natomiast sama broń pozostaje pod ich opieką.

W trakcie wizytacji żołnierze zgłosili następujące problemy i wnioski: uwzględnienie w planach szkoleń tematów np. walka z tłumem, podobnie jak wcześniej miało to miejsce w przypadku żołnierzy przygotowywanych do misji wojskowych (ostatnio na Bałkanach), doposażenie żołnierzy w kurtki puchowe i obuwiu zimowe, doposażenie żołnierzy w tarcze i pałki oraz gaz łzawiący w plecakach (z uwagi na większy zasięg niż miotacze ręczne) oraz skrócenie realizacji zamówień niezbędnego wyposażenia (mobilny maszt oświetleniowy i latarki o dużej mocy – zgrupowanie Połowce) i pierwszeństwo w ich realizacji dla żołnierzy pełniących służbę na granicy. Zarówno dowódcy, jak i szeregowi żołnierze wyrażali stanowczą dezaprobatę dla procesu realizacji zapotrzebowań.

Rzecznik przedstawił problemy poruszone przez żołnierzy, wyrażając nadzieję, że podjęte przez resort obrony narodowej działania przyczynią się do ich wyjaśnienia i rozwiązania.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 17 lutego 2022 r. zaznaczył, że zgodnie z przyjętą doktryną Siły Zbrojne RP przeznaczone są do działań obronnych, w związku z tym w obowiązujących programach szkolenia pododdziałów nie porusza się zagadnień (problematyki) walki z tłumem. Wobec powyższego wniosek ten aktualnie nie znajduje uzasadnienia. Sekretarz Stanu wyjaśnił też, że umundurowanie i wyekwipowanie żołnierzy zapewnia komfort i bezpieczeństwo realizacji zadań w warunkach klimatycznych występujących w Polsce (strefa klimatyczna umiarkowana). Statyczny charakter zadań realizowanych przez żołnierzy w ramach operacji „GRYF” jest odmienny od dotychczas realizowanych (np. w trakcie szkoleń poligonowych) i w warunkach niskich temperatur może wymagać dodatkowego wyposażenia, co jest realizowane przez Wojskowe Oddziały Gospodarcze/jednostki pełniące funkcje oddziałów gospodarczych poprzez wydawanie ocieplaczy ćwiczebnych i rękawic zimowych jednopalcowych żołnierzom realizującym

zadania patrolowe i na posterunkach. Proces zabezpieczenia należności trzewików zimowych i ich zamienników (trzewików górskich) jest w trakcie realizacji. W celu zapewnienia komfortu żołnierzom realizującym zadania ochronne na posterunkach i zadania patrolowe, żołnierze wyposażeni są w buty filcowo-gumowe z wkładką filcową. Odnośnie sprzętu w użytkowaniu na granicy, Sekretarz Stanu zapewnił, że jego ilość jest zgodna z normami zatwierdzonymi przez Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej. Na bieżąco realizowane są kolejne zapotrzebowania z jednostek wojskowych na ww. sprzęt i środki Żandarmerii Wojskowej. Podkreślił także, że zaopatrywanie żołnierzy realizujących zadania w ramach operacji „GRYF” traktowane jest w MON priorytetowo, a składane zapotrzebowania są realizowane zgodnie z obowiązującymi normami należności, z uwzględnieniem posiadanych zasobów.

Ministra Sprawiedliwości (II.510.735.2021 z 25 stycznia 2022 r.) - w sprawie zainicjowania prac legislacyjnych zmierzających do uchylecia przepisu ustawy covidowej.

Przedawnienie jest jedną z instytucji prawa karnego, której celem jest zapewnienie sprawiedliwego procesu, o którym mowa między innymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 14 ust. 3 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych ONZ. Jednak art. 15zrr ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej jako: „uCOVID”) istotnie zmienia tę instytucję.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich konsekwencją wprowadzenia art. 15zrr uCovid jest zagrożenie realizacji krajowych i międzynarodowych standardów sprawiedliwego procesu, w tym konieczności rozstrzygnięcia sprawy „w rozsądnym terminie” i „bez nieuzasadnionej zwłoki”, których gwarancję pełni instytucja przedawnienia. Dodatkowo art. 15zrr ceduje decyzję o wstrzymaniu biegu przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe na organy władzy wykonawczej. Skoro przesłanką wstrzymania biegu przedawnienia jest obowiązywanie okresów stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, a o tym na podstawie art. 46 ust. 2 i 4 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi w związku z § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Zdrowia w drodze rozporządzenia decyduje Minister Zdrowia, to wprowadzane rozwiązanie prowadzi do możliwości przerwania biegu przedawnienia karalności czynu oraz

przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe w drodze aktu niższego rzędu niż ustawa. Konstytucyjność tak ujętej delegacji ustawowej budzi daleko idące wątpliwości Rzecznika.

Zdaniem RPO nieprawidłowe posługiwanie się instytucją przedawnienia może prowadzić do spiętrzenia się trudności dowodowych, a tym samym prowadzić do pomyłek. Rzecznik podkreślił, że ustawodawca uzasadniał wprowadzenie tej zmiany skupiając się na prawach pokrzywdzonego przestępstwem. Całkowicie przemilczał jednak sytuację innych stron postępowania, jak również wpływ wprowadzanego rozwiązania na ukształtowanie sytuacji prawnej obywateli w perspektywie przerwania biegu przedawnienia przestępstw skarbowych. Rzecznik przypomniał, że zgodnie z art. 70 § 6 pkt 1 Ordynacji podatkowej wszczęcie postępowania w fazie in rem w sprawie o przestępstwo skarbowe i powiadomienie o tym podatnika skutkuje przerwaniem biegu przedawnienia zobowiązania podatkowego, którego wszczęte postępowanie dotyczy. Wprowadzane rozwiązanie z art. 15 zwr uCOVID jeszcze bardziej upraszcza nadużywanie instytucji zawieszenia biegu przedawnienia, gdyż wyłączając przedawnienie przestępstwa skarbowego, stwarza organom podatkowym dogodniejsze warunki do wszczęcia postępowania karnoskarbowego i tym samym niedopuszczenia do przedawnienia się zobowiązania podatkowego. Nie ulega wątpliwości, że rzeczywistym celem działania ustawodawcy jest tu ochrona fiskalnych interesów państwa, polegająca na udaremnieniu przedawnienia zobowiązań podatkowych ponad okres przewidzianych ustawą lat 5. W efekcie rozwiązania z art. 15 zwr1 oraz art. 70 § 6 pkt 1 o.p. współtworzą mechanizm prowadzący do naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego zawartej w art. 2 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika, choć sama instytucja przedawnienia karalności i przedawnienia wykonania kary nie ma statusu konstytucyjnego, to nie wolno odrywać jej od standardów konstytucyjnych i prawnomiędzynarodowych, których realizacji służy. Jakkolwiek instytucja przedawnienia stanowi element polityki karnej, a o jej istnieniu i stosowaniu decyduje ustawodawca, który politykę tę kształtuje, tak konsekwencją art. 15zwr uCOVID w dalszej perspektywie będzie doprowadzenie do naruszenia prawa obywateli do sprawiedliwego procesu, w tym do rozstrzygnięcia sprawy „w rozsądnym terminie” i „bez nieuzasadnionej zwłoki”. Wyłączenie możliwości przedawnienia przestępstw i przestępstw skarbowych, uzależnione jedynie od decyzji Ministra Zdrowia, w obliczu nadmiernego obciążenia organów sprawujących wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych, niweluje jedyny sztywny wyznacznik, zakreślający temporalne granice, w których powinno się zamknąć postępowanie karne.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych, które zmierzałyby do uchylecia art. 15zr uCOVID.

Ministra Sprawiedliwości (KMP.570.3.2017 z 25 stycznia 2022 r.) - w sprawie zapewnienia osobom zatrzymanym dostępu do obrońcy, od samego początku zatrzymania.

W nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji w przedmiotowym zakresie Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że ostatnia odpowiedź resortu sprawiedliwości zawiera wiele elementów z którymi RPO nie może się zgodzić i które budzą niepokój z punktu widzenia skutecznego przeciwdziałania torturom w Polsce.

Przede wszystkim Rzecznik nie podziela stanowiska Ministra w zakresie braku potrzeby wprowadzenia do Kodeksu karnego odrębnego przestępstwa tortur. Brak ten jest nie tylko sprzeczny z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie kryminalizacji tortur, ale również sprzyja unikaniu przez sprawców odpowiedzialności. Taka sytuacja sprzyja uniknięciu przez sprawców odpowiedzialności lub poniesienia jej w stopniu nieadekwatnym do popełnionego czynu. Potwierdza to praktyka. Wyroki sądowe w sprawach o czyny z art. 246 k.k. pokazują, że sądy wymierzają sprawcom kary w dolnej granicy ustawowego zagrożenia, zaś sądy i prokuratorzy nie definiują zachowań funkcjonariuszy jako „tortury”. Ma to wpływ na kształtowanie świadomości prawnej funkcjonariuszy i innych osób odpowiedzialnych za ich zwalczanie oraz ogółu społeczeństwa.

Na potrzebę odpowiedniej kryminalizacji tortur i pełnego wdrożenia Konwencji ONZ w polskim ustawodawstwie zwracają uwagę liczne instytucje międzynarodowe – Komitet Przeciwko Torturom (CAT), Podkomitet ds. Prewencji Tortur (SPT), Komitet Praw Człowieka ONZ (Human Rights Committee) i Biuro ds. Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR).

RPO nie podziela również argumentacji Ministra w zakresie dostępu osoby zatrzymanej do obrońcy od początku zatrzymania. Wiele przykładów świadczy o tym, że ochrona obywatela zagwarantowana w obecnych przepisach ma charakter iluzoryczny. Osoby zatrzymane są de facto pozbawione pomocy prawnej w czasie czynności procesowych i rozpytań, co w połączeniu z brakiem innych zabezpieczeń proceduralnych (np. brakiem rejestracji audio-wideo czynności) stwarza wysokie ryzyko tortur i okrutnego traktowania. Dostęp do obrońcy we wczesnych etapach zatrzymania mógłby zadziałać odstraszająco na funkcjonariuszy rozważających użycie przemocy wobec osoby przesłuchiwanej lub rozpytywanej, zaś w przypadkach, gdy takie sytuacje miały miejsce – umożliwiłaby szybką reakcję i zebranie dowodów przestępstwa.

Realny dostęp osoby zatrzymanej do obrońcy stanowi więc podstawową gwarancję zapobiegawczą, wskazywaną przez liczne organy międzynarodowe. Udział obrońcy w czasie przesłuchania może również przyczynić się do poprawy standardów pracy funkcjonariuszy (a tym samym budowy odpowiedniej kultury instytucjonalnej) i ochrony samych funkcjonariuszy przed próbą pomówień ze strony przesłuchiowanych osób, czy innych zarzutów dotyczących standardów ich pracy i respektowania praw osób zatrzymanych.

Z uwagi na powyższe Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o ponowną analizę sygnalizowanych kwestii i poinformowanie o stanowisku przyjętym w tej sprawie oraz o podjętych działaniach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 28 lutego 2022 r., odnosząc się do propozycji RPO podjęcia inicjatywy legislacyjnej, która zagwarantuje każdej osobie zatrzymanej przez Policję lub inne służby uprawnione do zatrzymania kontakt z obrońcą od samego początku zatrzymania, w celu stworzenia mechanizmu zabezpieczającego przed stosowaniem tortur oraz przed nieludzkim lub poniżającym traktowaniem osoby zatrzymanej, poinformował, że resort podtrzymuje stanowisko odnośnie do powyższego postulatu przedstawione Rzecznikowi w piśmie z dnia 25 października 2021 r. oraz zawartą w nim argumentację.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (KMP.573.1.2022 z 25 stycznia 2022 r.) – w sprawie potrzeby uregulowania zasad przyjmowania do prywatnych domów opieki osób niezdolnych do wyrażenia swej woli.

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur od 2017 r. rozpoczął wizytacje prywatnych placówek całodobowej opieki prowadzonych na zasadzie działalności gospodarczej mającej na celu zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Wizytując te miejsca pozbawienia wolności Mechanizm ujawnił problem braku regulacji prawnej dotyczącej zasad przyjęć do placówek całodobowej opieki osób, które nie są formalnie ubezwłasnowolnione, ale znajdują się w stanie wykluczającym możliwość rozeznania sytuacji, świadomego wyrażenia woli i podejmowania decyzji, a jednocześnie nie mają ustanowionych przedstawicieli ustawowych, którzy mogliby tego obowiązku dopełnić.

Kolejnym problemem jest sytuacja, w której pensjonariusz w momencie przyjęcia do placówki jest osobą w pełni świadomą i jest w stanie samodzielnie oraz dobrowolnie dopełnić wszelkich formalności jednak z biegiem czasu oraz rozwojem choroby traci zdolność do rozeznania swojej sytuacji. W takim przypadku brak jest narzędzi, które umożliwią zweryfikowanie aktualnej woli pobytu w domu opieki.

Aby zapobiec takim sytuacjom i nadużyciom w stosunku do osób, które nie są formalnie ubezwłasnowolnione, a których stan zdrowia nie pozwala na świadome wyrażenie własnej woli, należy w przekonaniu Rzecznika Praw Obywatelskich, wprowadzić mechanizm sądowej kontroli dotyczący zarówno ich umieszczenia, jak i dalszego pobytu w placówce.

W chwili obecnej bardzo dokładnie uregulowano kwestie przyjęcia osób ubezwłasnowolnionych do placówek całodobowej opieki. Zgodnie bowiem z art. 68 c ustawy o pomocy społecznej, osoba ubezwłasnowolniona całkowicie może być umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego. Mając to na uwadze należałoby także określić w przepisach prawa sytuację ww. osób.

W ocenie RPO pożądane byłoby więc uregulowanie tej kwestii w powszechnie obowiązujących przepisach, np. poprzez wprowadzenie rozwiązań analogicznych do zgody zastępczej sądu opiekuńczego na udzielenie świadczenia zdrowotnego wyrażanej w trybie przepisów ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty, czy zgody na umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym. Postanowienie właściwego sądu opiekuńczego pozwoliłoby na istotne wzmocnienie ochrony osób przyjmowanych do takich placówek, które obecnie pozostają często zupełnie bez wpływu na swoją przyszłość. Rozwiązania te powinny również regulować kwestię przyznania legitymacji członkom rodzin takich osób czy też innym osobom, tak aby mogły one występować do sądów w sprawie umieszczenia w placówce swoich bliskich.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz o rozważenie podjęcia działań zmierzających do uregulowania przedstawionego problemu na poziomie ustawowym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 25 lutego 2022 r. wskazał, iż spostrzeżenia i propozycje zmian prawnych przedstawione przez Rzecznika zasługują na uwagę, dotyczą bowiem spraw najważniejszych: wolności osobistej, bezpieczeństwa i godności mieszkańców placówek całodobowej opieki. Jednocześnie zauważył, że dotyczą one w dużej mierze kompetencji sądów powszechnych, a tym samym Ministra Sprawiedliwości. Należy w związku z tym uzgodnić ewentualne zmiany prawne z tym Ministrem, biorąc pod uwagę wysokość skutków finansowych dla sądownictwa wynikających z obowiązków, które zostałyby nałożone. Biorąc pod uwagę powyższe Sekretarz Stanu poinformował, że zwróci się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o odniesienie się do propozycji zmian prawnych znajdujących się w wystąpieniu Rzecznika oraz o oszacowanie skutków finansowych tych zmian.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.501.12.2022 z 26 stycznia 2022 r.) - w sprawie możliwości uzyskiwania danych nauczycieli akademickich, studentów oraz doktorantów uczelni wraz z informacją o byciu zaszczepionym.

Niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudził komunikat zamieszczony na stronie Ministerstwa Edukacji i Nauki, z którego wynika, że zaistniała możliwość uzyskania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki szczegółowych danych dotyczących nauczycieli akademickich, studentów oraz doktorantów uczelni wraz z informacją o byciu zaszczepionym, czyli dostępu do danych wrażliwych.

W związku z treścią tego komunikatu Rzecznik przypomniał o szczególnej pozycji prawa do prywatności, o którym mowa w art. 47 Konstytucji. O doniosłości tego prawa w systemie konstytucyjnej ochrony praw i wolności człowieka i obywatela świadczy to, że prawo to jest – zgodnie z art. 233 ust. 1 Konstytucji – nienaruszalne nawet w ustawach ograniczających inne prawa, wydawanych w stanie wojennym i wyjątkowym. Oznacza to zatem, że nawet warunki tak wyjątkowe i ekstremalne nie zezwalają ustawodawcy na złagodzenie przesłanek, przy spełnieniu których można wkroczyć w sferę życia prywatnego nie narażając się na zarzut niekonstytucyjnej arbitralności.

RPO wskazał, że minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki nie ma ustawowo określonego zadania, w ramach którego mógłby mieć uzasadniony i konieczny dostęp do danych o charakterze zdrowotnym osób znajdujących się w trzech grupach, których dotyczyła ingerencja. Ustawa o systemie informacji w ochronie zdrowia (dalej jako: „usioz”) również nie przewiduje takiej możliwości. Kompetencji takiej nie przewiduje zwłaszcza art. 7 usioz, który reguluje dostęp do gromadzonych danych w Elektronicznej Platformie Gromadzenia, Analizy i Udostępnienia Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych, na który powoływał się w wyjaśnieniach przedstawiciel MEN. Kształtowanie zaś polityki naukowej państwa, o której mowa w art. 342 ust. 4 pkt 1 PSWN, trudno uznać za przesłankę uzasadniającą do dostępu do danych wrażliwych (o stanie zdrowia).

W świetle opisanego stanu prawnego i treści komunikatu MEN mogło zatem dojść do naruszenia zasady legalizmu, o której mowa w art. 7 Konstytucji, zgodnie z którą organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o złożenie wyjaśnień w przedmiotowej sprawie.

Minister Edukacji i Nauki w piśmie z 10 lutego 2022 r. podkreślił, że podległy mu resort na żadnym etapie realizacji procesu weryfikacji poziomu zaszczepienia członków wspólnot uczelni nie miał dostępu do

szczegółowych danych o charakterze wrażliwym, pozwalających zidentyfikować poszczególne osoby. Wyjaśnił też, że z uwagi na dynamiczny rozwój sytuacji epidemicznej wywołanej COVID-19 pod koniec ubiegłego roku, niezbędne było podjęcie działań, które zapewnią ciągłość funkcjonowania uczelni oraz zagwarantują bezpieczeństwo członkom wspólnot akademickich, przy jednoczesnym realizowaniu podstawowych zadań uczelni. Uzyskanie informacji statystycznych dotyczących poziomu zaszczepienia pracowników uczelni, studentów oraz osób ubiegających się o stopień doktora było niezbędne do ustalenia przez MEiN, czy wskazane jest podjęcie decyzji o wprowadzeniu ewentualnych ograniczeń w funkcjonowaniu uczelni, jak również w celu umożliwienia podjęcia przez rektorów decyzji o sposobie organizacji uczelni po przerwie świąteczno-noworocznej, w celu zminimalizowania potencjalnego zagrożenia życia i zdrowia jakie niesie ze sobą zarażenie wirusem SARS-CoV-2, przy jednoczesnym zapewnieniu ciągłości nauczania. MEiN nie posiada wiedzy, który konkretnie nauczyciel akademicki, student czy doktorant jest zaszczepiony; dysponuje wyłącznie zbiorczymi danymi statystycznymi dotyczącymi poszczególnych uczelni i poziomu zaszczepienia w poszczególnych grupach w tych uczelniach. MEiN nie ma i nie miał tym samym jakiegokolwiek dostępu „do danych o charakterze zdrowotnym” ww. osób.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (IX.517.2397.2018 z 26 stycznia 2022 r.) - w sprawie ochrony praw osób pozbawionych wolności do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego.

Ochrona praw osób niepalących do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego jest elementem polityki zdrowotnej, ekonomicznej i społecznej, zmierzającej szerzej do ochrony dobra osobistego, jakim jest zdrowie. Konieczność podejmowania przez państwo działań mających na celu redukcję negatywnego wpływu dymu tytoniowego zawarto w ustawie o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Ochronie tej podlegają wszyscy obywatele, także ci pozbawieni wolności

Rzecznik Praw Obywatelskich od kilku lat zajmuje się sprawą osadzonych w Zakładzie Karnym w Białymstoku, którzy od 2018 r. podnoszą w skargach, iż miejsca do używania wyrobów tytoniowych w tej jednostce zostały wyznaczone w sposób, który nie chroni osadzonych nieużywających wyrobów tytoniowych, ani niepalącej części personelu, przed szkodliwym działaniem substancji zawartych w dymie tytoniowym. Rzecznik kilkakrotnie zwracał się w tej sprawie do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Białymstoku apelując o podjęcie stosownych działań w celu wyeliminowania

nieprawidłowości. Mimo upływu czasu z uzyskanych informacji wynika, że problem nie został rozwiązany.

W ocenie Rzecznika przedmiotowa sprawa wymaga interwencji Dyrektora Generalnego SW i przyjęcia w omawianej jednostce penitencjarnej rozwiązań pozostających w zgodzie z zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 września 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych, w tym nowatorskich wyrobów tytoniowych lub papierosów elektronicznych na terenie obiektów jednostek organizacyjnych lub organów podległych lub nadzorowanych przez Ministra Sprawiedliwości i urzędu obsługującego Ministra Sprawiedliwości, a także w środkach przewozu osób używanych przez te podmioty.

Rzecznik zwrócił się więc do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o podjęcie działań, które skutecznie doprowadzą do osiągnięcia powyżej wskazanego celu.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 28 lutego 2022 r. poinformował, że na podstawie propozycji złożonej przez jednostkę i oględzin miejsc wyznaczonych do palenia w Oddziale Zewnętrznym w Białymstoku w trakcie inspekcji jednostki w dniu 20 lutego 2022 r. ustalono, że wskazanie dla osadzonych miejsc do palenia wyrobów tytoniowych w taki sposób, aby respektowanie były prawa osób nieużywających wyrobów tytoniowych, będzie możliwe po przesunięciu w oddziałach I, II i III drzwi umieszczonych na końcu korytarzy mieszkalnych. Pozwoli to na montaż na korytarzach u szczytu oddziałów trwałej przegrody wraz z drzwiami. W efekcie powstaną zabudowane miejsca, w których osadzeni będą mogli palić wyroby tytoniowe. Warto także zauważyć, że miejsca wyznaczone do palenia znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie okien, w których zamontowano wyciągi mechaniczne o mocy wyciągowej 630 m³ na godzinę. W sytuacji, gdy część korytarza zostanie trwale zabudowana i powstanie odrębne pomieszczenie, wyciągi mechaniczne będą spełniały (a nawet przewyższały) normy mocy wyciągowej. Jednostka rozpoczęła już czynności zmierzające do realizacji ustalonego planu. Do końca lutego br. jednostka ma uzyskać pisemną informację czy projektowane zmiany będą wymagały uzyskania zgody na budowę, czy będą mogły być realizowane po dokonaniu stosownego zgłoszenia. Od decyzji w tym zakresie i posiadanych środków finansowych uzależnione będzie wyznaczenie terminu rozpoczęcia realizacji zadania.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (IV.7214.48.2019 z 1 lutego 2022 r.) - w sprawie potrzeby uregulowania zasad wykonywania eksmisji z lokali mieszkalnych w trybie egzekucji administracyjnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie z dnia 6 września 2021 r. poruszył problem dotyczący braku zapewnienia osobom eksmitowanym choćby minimalnego standardu ochrony przed eksmisją „na bruk” w przypadkach, gdy na drodze przymusu państwowego (egzekucji administracyjnej) wykonywany jest obowiązek opróżnienia nieruchomości lub lokalu, służących zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych zobowiązanego i jego domowników, wynikający z decyzji administracyjnej.

Problem ten związany jest z niepodjęciem przez ustawodawcę działań legislacyjnych zmierzających do dostosowania obowiązujących regulacji prawnych w zakresie wykonywania obowiązku opróżnienia lokali mieszkalnych do wytycznych zawartych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 października 2017 r. (sygn. akt K 27/15). Wyrokiem tym Trybunał uznał przepis art. 144 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji w zakresie, w jakim odnosi się do egzekucji z nieruchomości lub lokalu (pomieszczenia) służących zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych zobowiązanego, za niezgodny z art. 30, art. 71 ust. 1 i art. 75 ust. 1 Konstytucji, przez to że nie zawiera regulacji gwarantujących minimalną ochronę przed bezdomnością osobom, które nie są w stanie we własnym zakresie zaspokoić swoich potrzeb mieszkaniowych.

Do chwili obecnej do Biura RPO nie wpłynęło stanowisko Ministra w kwestii dotyczącej organów i służb podległych lub nadzorowanych przez MSWiA. Mając na uwadze fakt, że brak regulacji prawnych w omawianym zakresie wywołuje stan niepewności prawnej u obywateli objętych nakazem opróżnienia lokalu mieszkalnego, wynikającym z decyzji administracyjnej, Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 8 lutego 2022 r. zauważył, że wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych zmierzających do dostosowania obowiązujących regulacji prawnych w zakresie wykonywania obowiązku opróżnienia lokali mieszkalnych do wytycznych TK wykracza poza zakres działania ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Podstawowym aktem prawnym, w którym powinien zostać uregulowany analizowany problem jest ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W uzasadnieniu do przygotowanego w Senacie RP IX kadencji projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw podniesiono, że projekt ma na celu dostosowanie systemu prawa do wyroku TK z dnia 18 października 2017 r. Wskazano również, że mając na względzie wywód Trybunału, w tym jednoznaczne stwierdzenie, że nieodzowne jest przyjęcie odpowiednich regulacji na etapie postępowania egzekucyjnego, których istotą będzie ochrona eksmitowanych przed bezdomnością, proponuje się nowelizację zarówno ustawy o postępowaniu

egzekucyjnym w administracji, jak i ustaw, które zostały określone mianem resortowych oraz tych, które zawierają szczególne regulacje odnośnie do określonych przedsięwzięć inwestycyjnych. W opinii resortu spraw wewnętrznych zasadnym wydaje się kontynuowanie prac legislacyjnych w analizowanym obszarze przyjmując jako wzorzec regulacji rozwiązania wynikające z ww. senackiego projektu.

Ministra Zdrowia oraz Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (XI.573.1.2021 z 1 lutego 2022 r.) - w sprawie równego traktowania osób urodzonych z cechami biologicznymi więcej niż jednej płci.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają wnioski dotyczące poważnych problemów, jakie napotykają pacjenci i pacjentki urodzeni i urodzone ze zróżnicowanymi cechami płciowymi, tj. cechami biologicznymi odpowiadającymi więcej niż jednej płci biologicznej (osoby te określane są także jako interpłciowe).

Jak wynika z raportu RPO dotyczącego aktualnej sytuacji prawnej osób nieheteronormatywnych i transpłciowych w Polsce, a także zgłoszeń, które docierają do Biura, małoletni pacjenci urodzeni ze zróżnicowanymi cechami płciowymi często poddawani są inwazyjnym operacjom chirurgicznym, interwencjom farmakologicznym lub hormonalnym, które nie zawsze uzasadnione są niezbędną potrzebą medyczną. Wspomniane operacje chirurgiczne, zwane potocznie operacjami „normalizującymi” płeć, mają na celu zmianę wyglądu narządów płciowych lub inne zabiegi, takie jak usunięcie gonad (np. jąder), i często nie wynikają z konieczności ochrony zdrowia lub życia pacjentów. Ich uzasadnieniem jest głównie doprowadzenie cielesnych cech pacjenta do zgodności z medycznym ujęciem płci męskiej lub żeńskiej. Operacje te mają przy tym często negatywne, długotrwałe konsekwencje. Jak wynika z informacji przedstawionych Rzecznikowi te często nieodwracalne zabiegi, pomimo braku zasadniczych medycznych wskazań, dokonywane są rutynowo zanim dziecko jest w stanie podjąć własną, świadomą decyzję o interwencji medycznej.

Wnioskodawcy zwracają także uwagę na fakt niedostatecznych informacji udzielanych przez lekarzy co do negatywnych, ubocznych konsekwencji tych zabiegów. Okoliczność, że są one przeprowadzane na dzieciach poniżej wieku możliwości wyrażenia świadomej zgody na zabieg operacyjny rodzi wątpliwości co do odpowiedniej gwarancji ochrony praw pacjentów małoletnich poniżej 16. roku życia.

RPO zwrócił także uwagę na stanowisko międzynarodowych organizacji – Rady Europy i Organizacji Narodów Zjednoczonych, a także Parlamentu Europejskiego – odnośnie do powyższego zagadnienia. Zarówno Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy w rezolucji z 12 października

2017 r., jak i Parlament Europejski w rezolucji z 14 lutego 2019 r., jak również Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. tortur i innych form niehumanitarnego traktowania w raporcie z 1 lutego 2013 r., wezwały państwa członkowskie do wprowadzenia zakazu przeprowadzania operacji „normalizujących” płęć, sterylizacji i innych procedur medycznych na osobach ze zróżnicowanymi cechami płciowymi bez ich świadomej zgody.

Rzecznik wyraził nadzieję, iż postulaty dotyczące sytuacji osób interseksualnych zostaną przez adresatów przeanalizowane oraz że możliwe będzie uzyskanie oczekiwanych informacji, które ułatwią wypracowanie rozwiązań właściwie zabezpieczających prawa tych osób.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra o udzielenie informacji w kwestiach takich jak: liczebność tzw. „operacji normalizujących” w latach 2015-2021, standard opieki zdrowotnej i postępowania medycznego dla osób ze zróżnicowanymi cechami płciowymi, przesłanki do operacji chirurgicznej, tryb podejmowania decyzji o przeprowadzeniu takich zabiegów, liczba przypadków postępowań dyscyplinarnych, postępowań karnych lub postępowań odszkodowawczych, wytoczonych przez osoby interseksualne i innych.

Analogiczne wystąpienie RPO skierował do Prezesa NFZ.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 16 marca 2022 r. wyjaśnił, że nietypowy rozwój narządów płciowych zewnętrznych nie tylko zaburza wygląd anatomiczny, ale także zaburza funkcję dróg moczowych, nerek, gonad oraz rozwój psychiczny i psychoseksualny człowieka. Niektóre postaci zaburzeń różnicowania płci mogą stanowić zagrożenie życia (wrodzony przerost nadnerczy, nowotworzenie w dysplastycznych gonadach). Postępowanie diagnostyczno-terapeutyczne u tych pacjentów nie ogranicza się jedynie do zabiegów kosmetyczno-rekonstrukcyjnych, ale wymaga wielospecjalistycznego podejścia i zespołu, w skład którego powinien wchodzić genetyk, neonatolog, endokrynolog dziecięcy, urolog dziecięcy, psycholog. Każdy członek takiego zespołu powinien być specjalistą w zakresie zaburzeń różnicowania płci, a zespół powinien posiadać odpowiednio duże doświadczenie, aby zagwarantować pacjentom odpowiednią opiekę. Stan dziecka powinien być w jasny, gruntowny i szczerzy sposób przedstawiony rodzicom/opiekunom, którzy muszą mieć świadomość potencjalnego wpływu na życie seksualne dziecka w przyszłości, jego płodność czy też możliwość rozwoju nowotworu gonad. Sekretarz Stanu zapewnił, że wskazania do wczesnego leczenia chirurgicznego dzieci z zaburzeniem różnicowania płci są wyłącznie medyczne. Decyzja w tym zakresie może być podjęta dopiero po przeprowadzeniu pełnej oceny diagnostycznej.

Ministra Sprawiedliwości (II.510.1078.2021 z 4 lutego 2022 r.) - w sprawie potrzeby znowelizowania przepisów w celu ujednoczenia katalogu środków wychowawczych oraz podstaw odmowy wszczęcia i umorzenia postępowania w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie.

W sferze zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje zasada równego traktowania w zakresie prawa do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd w sprawach karnych, która to gwarancja stanowi podstawowy element krajowych i międzynarodowych standardów sprawiedliwego procesu.

W literaturze wskazuje się, że okoliczność, iż ustawodawca nie określił jasno przesłanek stosowania środków oddziaływania wychowawczego, sprawia, że kryteria ich zastosowania są wysoce uznaniowe i opierają się na subiektywnej ocenie organów je stosujących. Powoduje to, że zastosowanie środka niepenalnego także wobec sprawców wykroczeń jest uznaniowe i zależy od rodzaju (rangi) popełnionego wykroczenia, miejsca i sposobu jego popełnienia, jak i innych okoliczności towarzyszących, w tym nastawienia (mentalności) funkcjonariusza ujawniającego wykroczenie, jego wiedzy i doświadczenia.

Sytuacja prawna, pod względem procesowym i stosowanych dolegliwości prawnych, podmiotów, wobec których zastosowanie znajdzie art. 41 k.w., charakteryzujących się dokładnie tymi samymi cechami relewantnymi (a więc sprawców wykroczeń, wobec których zastosowanie znalazł art. 41 k.w.), została na gruncie art. 61 § 1 pkt 2 k.p.s.w. zróżnicowana w zależności tylko od tego, jaki konkretnie środek oddziaływania wychowawczego został zastosowany. Budzi to uzasadnione wątpliwości co do zgodności z zasadą równości w odniesieniu do prawa do sądu.

Omawiane normy cechuje również brak dostatecznych gwarancji, że zastosowanie skutecznego środka oddziaływania wychowawczego z art. 41 k.w. skutkować będzie odmową wszczęcia albo umorzeniem postępowania w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie.

Mając na uwadze wskazane problemy, wypada zaakcentować, że niektóre środki oddziaływania wychowawczego mogą z perspektywy sprawcy mieć w istocie bardzo podobną dolegliwość jak jedna z kar za wykroczenie określonych w art. 18 k.w. Środek polegający na zwróceniu uwagi czy ostrzeżeniu dla ukaranego nie będzie różnił się właściwie od kary nagany. Środek oddziaływania wychowawczego może mieć też charakter pieniężny, co zbliżać go będzie z kolei do kary grzywny. Choć dolegliwość dla sprawcy będzie w zasadzie analogiczna, jedynie od formalnej podstawy prawnej jej nałożenia (jako środka oddziaływania wychowawczego albo kary) będą zależeć daleko idące konsekwencje dla obywatela, w szczególności

możliwość „ponownego” ścigania za to samo wykroczenie (co będzie możliwe w przypadku środka oddziaływania wychowawczego, lecz nie kary).

Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych, które zmierzałyby do nowelizacji art. 41 k.w. i art. 61 § 1 pkt 2 k.p.s.w. mającej na celu ujednoczenie katalogu środków wychowawczych i podstaw odmowy wszczęcia i umorzenia postępowania w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie.

W opinii Rzecznika rozważenia wymaga również nowelizacja art. 61 § 1 pkt 2 k.p.s.w. w celu przesądzenia, że zastosowanie przez organ środków oddziaływania wychowawczego, do których obywatel się w sposób prawidłowy zastosował albo które zostały wobec niego wykonane zgodnie z treścią polecenia organu, stanowi obligatoryjną podstawę odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania w przedmiocie odpowiedzialności za wykroczenie.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.7044.65.2020 z 8 lutego 2022 r.) - w sprawie braku regulacji umożliwiającej pracodawcom przeprowadzanie samodzielnej kontroli pracowników na obecność alkoholu.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje stan prac nad regulacją umożliwiającą pracodawcom przeprowadzenie prewencyjnego badania pracowników na obecność alkoholu lub podobnie działających środków.

W odpowiedzi na uprzednie wystąpienie Rzecznika z 2020 r., ówczesne Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii skierowało pismo, w którym zapewniono o zakończeniu w możliwie najbliższym terminie prowadzonych wówczas roboczych prac nad stosowną regulacją dotyczącą wskazanych kontroli pracowników. Poinformowano także o trwających wewnątrz resortu pracach, które miały poprzedzać mającą się odbyć oficjalnym procedurę legislacyjną.

Następnie, Dyrektor Departamentu Prawa Pracy ówczesnego Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii udzieliła Rzecznikowi informacji w przedmiocie dalszych działań po włączeniu wskazanego projektu ustawy do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów pod nazwą „ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi”. Po uzgodnieniach wewnątrzresortowych, o których była mowa w przedmiotowym piśmie, projekt był procedowany pod numerem UD211 i skierowano go ostatecznie, celem uzgodnienia m.in. do Rzecznika Praw Obywatelskich. Jak wskazano w piśmie Sekretarz Stanu ówczesnego Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii planowanym terminem przyjęcia projektu był II kwartał 2021 r.

W związku z licznymi skargami dotyczącymi zasad przeprowadzania badań przez pracodawcę prewencyjnego sprawdzania pracowników na obecność w ich organizmach alkoholu lub środków działających podobnie do alkoholu Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie informacji dotyczących aktualnego etapu procesu legislacyjnego ustawy i przewidywanym okresie jego zakończenia i skierowania projektu ustawy do Sejmu RP.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 24 lutego 2022 r. wyjaśniła, że projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (UD211) został połączony do wspólnego procedowania z projektem ustawy o tożsamym tytule, wpisanym do Wykazu Prac Legislacyjnych Rady Ministrów pod numerem UD210 (nowelizacja Kodeksu pracy w zakresie pracy zdalnej). Połączenie to nastąpiło na skutek uwagi Rządowego Centrum Legislacji zgłoszonej na końcowym etapie uzgodnień międzyresortowych i wynikało z konieczności ograniczenia liczby nowelizacji Kodeksu pracy, nie prowadziło natomiast do merytorycznej zmiany projektowanych regulacji w zakresie pracy zdalnej oraz kontroli trzeźwości pracowników i kontroli na obecność w ich organizmach środków działających podobnie do alkoholu. Minister zapewniła, że Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej traktuje projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw priorytetowo i podejmuje działania, celem jak najszybszego przyjęcia go przez Radę Ministrów. Niemniej jednak materia tego projektu obejmuje sprawy pozostające w zakresie właściwości różnych resortów (np. uprawnienia policji, badania laboratoryjne, umowy cywilnoprawne), stąd w toku prac nad ww. projektem konieczne było szczegółowe i czasochłonne uzgadnianie pojawiających się rozbieżności i wątpliwości.

Ministra Finansów (V.511.214.2022 z 9 lutego 2022 r.) - w sprawie negatywnych skutków wprowadzenia Polskiego Ładu dla beneficjentów 1% podatku przekazywanego na rzecz organizacji pożytku publicznego.

W nawiązaniu do dotychczas sygnalizowanych obszarów problemowych w związku z wejściem w życie reformy podatkowej dokonanej w ramach Polskiego Ładu, Rzecznik Praw Obywatelskich postanowił odnieść się do sytuacji osób, które otrzymują środki pochodzące z 1% podatku przekazywanego przez podatników na rzecz organizacji pożytku publicznego.

W efekcie zmian wprowadzonych przez Polski Ład, tj. zwiększeniu kwoty wolnej od podatku do 30.000 zł oraz podniesieniu drugiego progu skali podatkowej do 120.000 zł, część podatników zapłaci podatek w niższej wysokości lub też podatek ten w ogóle nie wystąpi. Oczywiście skutek ww. zmiany jest korzystny dla tej grupy obywateli, jednakże nie pozostaje bez

wpływu na sytuację beneficjentów 1% podatku przekazywanego na rzecz organizacji pożytku publicznego. W konsekwencji bowiem może się okazać, że osoby potrzebujące, które dotychczas korzystały z tej formy wsparcia, otrzymają znacznie niższe środki.

W praktyce z instytucji tej korzysta szeroki krąg podmiotów, m.in. są to osoby walczące z różnymi, ciężkimi chorobami (np. nowotworowymi, mukowiscydozą, stwardnieniem rozsianym), także borykające się z niepełnosprawnościami, upośledzeniem umysłowym, osoby niewidome, czy też podopieczni hospicjów. Środki zgromadzone na subkontach organizacji pożytku publicznego wykorzystane są na dofinansowanie kosztów leczenia, rehabilitacji, transportu oraz wydatków związanych z codziennym funkcjonowaniem osób potrzebujących.

Co istotne, w ramach zapowiedzi prasowych dotyczących korekt koniecznych do wprowadzenia w Polskim Ładzie wskazano, że w związku z zaistniałą sytuacją zostanie zapewnione wyrównanie dla organizacji pożytku publicznego. Według doniesień medialnych, system organizacji pożytku publicznego ma mieć zagwarantowane, że począwszy od 2023 r. za rok podatkowy 2022 i kolejne – suma korzyści z 1% podatku nie będzie niższa niż za 2021 r.

Ponadto, w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pojawiła się informacja o projekcie ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw (UD347), jednak jeszcze bez szczegółów. Ogólnie wskazano, że rozwiązania planowane w projekcie realizują główne postulaty społeczne związane z wejściem w życie Polskiego Ładu w obszarze podatków oraz ubezpieczeń zdrowotnych.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (KMP.071.1.2022 z 9 lutego 2022 r.) - w sprawie braku w ofertach kantyn więziennych produktów spożywczych dla osób ze specjalnymi wymaganiami żywieniowymi.

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur, w trakcie wizytacji prewencyjnej jednego z zakładów karnych, zidentyfikował problem, który może wywierać istotny wpływ na warunki odbywania kary pozbawienia wolności, jak również skutkować naruszeniem zakazu niehumanitarnego i poniżającego traktowania określonego w art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

W wizytowanej jednostce oferta kantyny była uboga, a niektóre produkty spożywcze odpowiednie dla osób ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi m.in. z określonymi nietolerancjami pokarmowymi (np. laktoza, gluten), były niedostępne. W związku z wprowadzeniem tzw. e-paczek żywieniowych,

osadzeni oraz ich najbliżsi mogą składać zamówienia jedynie na produkty dostępne w ofercie podmiotu prowadzącego więzienną kantinę. Nie ma zatem możliwości otrzymania produktów żywnościowych spoza zakładu karnego, które respektowałyby specjalne potrzeby żywieniowe niektórych osadzonych.

Biorąc pod uwagę zarówno ofertę kantyny, jak i obowiązujące przepisy kodeksu karnego wykonawczego, osoby korzystające z konkretnych diet oraz cierpiące na nietolerancje pokarmowe „uzależnione” są jedynie od posiłków otrzymywanych w jednostce penitencjarnej. Z oczywistych względów takich jak np.: wykonywanie pracy fizycznej, występowanie chorób, wiek, przyzwyczajenia żywieniowe, czy odmienne zapotrzebowanie energetyczne – w indywidualnych przypadkach wyżywienie więzienne, może okazać się niewystarczające.

Możliwość otrzymywania przez osadzonych paczek żywnościowych zakupionych jedynie za pośrednictwem zakładu karnego (kantyny) wprowadzona została nowelizacją Kodeksu karnego wykonawczego, która weszła w życie z dniem 1 lipca 2015 r. Przyjęte rozwiązanie wzbudziło wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich m.in. w zakresie dotyczącym możliwości przekazywania paczek jedynie przez osoby najbliższe. W ocenie RPO zawężanie tego grona jedynie do osób najbliższych nosi znamiona dyskryminacji, szczególnie w stosunku do osadzonych, którzy nie posiadają bliskich lub nie utrzymują z nimi kontaktów. Co więcej, do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od więźniów dotyczące realizacji w praktyce prawa do otrzymywania e-paczek, w szczególności wskazujące na terminowość ich dostarczania, jak i możliwość zamawiania chociażby świeżych owoców i warzyw.

W ocenie Rzecznika, każdej osobie pozbawionej wolności powinno się zagwarantować równy dostęp do możliwości dokonywania zakupów za pośrednictwem zakładu karnego, jak również otrzymywania paczek żywnościowych zakupionych przez najbliższych. Obecnie ze względu na ograniczoną ofertę spożywczą podmiotów prowadzących obrót e-paczkami, uprawnienie to jest niemożliwe do zrealizowania w przypadku osadzonych z nietolerancjami pokarmowymi, lub korzystających z innych diet. Tym samym naruszane jest prawo do humanitarnego sposobu odbywania kary pozbawienia wolności.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego SW z prośbą o zajęcie stanowiska wobec przedstawionego problemu oraz o poinformowanie o podjętych w tej sprawie działaniach.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 23 lutego 2022 r. zapewnił, że kwestia dotycząca zapewnienia osobom pozbawionym wolności praworządnych i humanitarnych warunków odbywania kary, w tym właściwego wyżywienia, jest jednym z priorytetów

kierownictwa Służby Więziennej. Przedstawione jednostkowe przypadki dotyczące Zakładu Karnego w Iławie, nie pozwalają na uznanie iż występuje systemowy brak możliwości realizacji uprawnień, o których mowa w art. 113a Kodeksu karnego wykonawczego, przez poszczególne grupy osób pozbawionych wolności, tym bardziej, że podstawową normą regulującą prawo do właściwego wyżywienia jest art. 109 przywołanej ustawy. Służba Więzienna podejmuje odpowiednie działania w celu zapewnienia wszystkim osobom pozbawionym wolności odpowiedniego do stanu zdrowia wyżywienia, co w szczególności realizowane jest poprzez zagwarantowanie wyżywienia wedle wskazań lekarza w przypadku zaistnienia takiej potrzeby. Zastępca Dyrektora Generalnego SW zapewnił ponadto, że kwestia asortymentu dostępnego w kantynach poruszona zostanie w trakcie cyklicznych odpraw z dyrektorami okręgowymi Służby Więziennej. W przypadku powzięcia informacji dotyczących niewystarczającego zaopatrzenia w kantynach, wspólnie z operatorami punktów sprzedaży podjęte zostaną dalsze działania w celu ewentualnego poszerzenia możliwości realizacji zakupów artykułów żywnościowych.

Komendanta Głównego Straży Granicznej (WZF.7044.9.2021 z 11 lutego 2022 r.) – w sprawie warunków służby funkcjonariuszy Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej.

W dniu 2 września 2021 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzili kontrolę stanu przestrzegania praw obywatelskich funkcjonariuszy Straży Granicznej (ze szczególnym uwzględnieniem warunków pełnienia służby) w Nadwiślańskim Oddziale Straży Granicznej w Warszawie.

Z informacji uzyskanych od funkcjonariuszy wynika, że Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy Straży Granicznej wystąpił do Komendanta Głównego SG z inicjatywą wprowadzenia w Nw. OSG tzw. dodatku stołecznego. Zdaniem rozmówców, ta forma dofinansowania funkcjonariuszy wykonujących służbę w Warszawie istnieje w innych formacjach mundurowych i występuje pod różnymi nazwami np.: w Policji - dodatek stołeczny, a w Państwowej Straży Pożarnej - dodatek warszawski. Ma ona na celu wyrównanie dysproporcji płacowych w danej formacji mundurowej funkcjonariuszy odbywających służbę w stolicy, gdyż siła nabywcza takiego samego uposażenia w Warszawie jest niższa niż w oddziałach Straży Granicznej położonych na obrzeżach kraju. Koszty utrzymania w Warszawie są dużo wyższe niż w miejscowościach położonych na prowincji. Dodatek taki ma rekompensować różnice w wydatkach funkcjonariuszy.

Ponadto, Funkcjonariusze z Placówki Straży Granicznej Warszawa-Okęcie optowali za stworzeniem aplikacji, która odciążałaby ich od zadań

związanych z załatwianiem problematyki sanitarnej dotyczącej COVID-19 osób wjeżdżających do kraju, jak również możliwości przerzucenia nałożonych obowiązków w tym zakresie na inne służby sanitarne. Stworzenie odpowiedniej aplikacji umożliwiłoby skupienie się na czynnościach związanych z ustawowymi działaniami, do których została powołana ta formacja mundurowa. W ocenie rozmówców przepisy takie powinny być wydane na poziomie krajowym.

Rozmówcy podnosili też kwestię niskich uposażeń przewodników psów służbowych, którzy są najniższą opłacaną grupą funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Funkcjonariusze przedstawili ponadto problem braku ubezpieczenia autocasco przez Straż Graniczną samochodów służbowych, co powoduje ich odpowiedzialność finansową. Brak posiadania autocasco wzbudza kontrowersje, gdyż funkcjonariusze za uszkodzenia bądź rozbicie auta muszą płacić ze środków własnych. Świadomość tego powoduje, że w trakcie pościgu za przestępcami nie angażują się w pełni, gdyż obawiają się poniesienia konsekwencji w postaci obciążenia ewentualnymi kosztami naprawy pojazdu.

Funkcjonariusze podnosili także problem związany z rekrutacją/naborem do służby. W Nw. OSG występuje duża ilość wakatów. Spośród osób uczestniczących w naborze tylko od 10 do 15% jest wcielanych do służby w Straży Granicznej. Etapy postępowania kwalifikacyjnego są czasochłonne i wymagające. Tymczasem braki kadrowe powodują, że należałoby zastanowić się nad ułatwieniem i przyspieszeniem procesu rekrutacyjnego do Straży Granicznej, a być może i zawężeniem kręgu osób uczestniczących w badaniach psychofizjologicznych.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Generała z prośbą o zlecenie zbadania zagadnień podnoszonych w rozmowach przedstawicieli Rzecznika z funkcjonariuszami Straży Granicznej oraz poinformowanie o zajętych stanowisku.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 21 lutego 2022 r. wyjaśnił, iż w świetle obowiązującego stanu prawnego, funkcjonariuszom Straży Granicznej z tytułu pełnienia służby na terenie aglomeracji warszawskiej, nie przysługują żadne dodatkowe należności. W celu pokrycia skutków wprowadzenia dodatkowej należności - nowego świadczenia, koniecznym byłoby zwiększenie limitu wydatków Straży Granicznej. Decyzja w sprawie wprowadzenia w życie tzw. dodatku stołecznego leży we właściwości ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz ministra właściwego do spraw pracy. Komendant wskazał ponadto, że w marcu 2020 r., funkcjonariusze Biura Łączności i Informatyki Komendy Głównej SG – z powodu rozprzestrzeniającej się pandemii COVID-19, przywrócenia kontroli na granicach wewnętrznych i ograniczeń w ruchu granicznym - opracowali

do użytku służbowego moduł „Ewidencja Sanitarna”. Dzięki nowemu Modułowi, informacje o osobach kierowanych na granicy na kwarantannę są automatycznie przekazywane do systemu EWP Ministerstwa Zdrowia, bez konieczności przekazywania dokumentacji papierowej. Przedmiotowy Moduł pozwala na realizowanie kontroli sanitarnych, w tym automatyczne sczytywanie dokumentów podróży oraz certyfikatów DCC. Straż Graniczna jako jedyna służba w Polsce i jako jedna z pierwszych w UE zintegrowała swoje aplikacje z unijnym systemem. Odnosząc się natomiast do kwestii realizacji naboru w Nadwiślańskim Oddziale SG Komendant poinformował, że w 2021 r. został on zrealizowany w 85,71%, przy czym negatywny wynik z badania psychofizjologicznego uzyskały tylko 23 osoby co stanowiło 7% wszystkich postępowań kwalifikacyjnych zakończonych odstąpieniem od dalszego jego prowadzenia. Ponadto, dane dotyczące trwających obecnie postępowań kwalifikacyjnych do służby w Straży Granicznej, pozwalają twierdzić, iż także zaplanowany na dzień 21 lutego 2022 r. nabór do służby w Nadwiślańskim Oddziale SG utrzyma się na wysokim poziomie.

Prezesa Rady Ministrów (WZF.7043.85.2021 z 11 lutego 2022 r.) – w sprawie utraty prawa do odprawy w związku z powołaniem do zawodowej służby wojskowej.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają wnioski funkcjonariuszy, pozbawionych prawa do odprawy za okres służby (np. w Policji), jeżeli bezpośrednio po zwolnieniu ze służby zostali powołani do zawodowej służby wojskowej (np. w Żandarmerii Wojskowej). Zainteresowani dowiadują się o tym dopiero z momentem zwolnienia z zawodowej służby wojskowej, otrzymując odprawę wyłącznie za okres służby wojskowej.

W niniejszej sprawie Rzecznik pismem z 27 maja 2020 r. zwracał się już do Ministra Obrony Narodowej, który w odpowiedzi z dnia 30 lipca 2020 r. uznał, że opisany wyżej problem dotyczy pragmatyk innych służb mundurowych. W ocenie Ministra konstrukcja wojskowej ustawy pragmatycznej zakłada, że odprawa z tytułu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej ma na celu charakter bodźcowego oddziaływania w kierunku długoletniego i wzorowego pełnienia służby wojskowej. Przyjęte kryteria ustalania wysokości odprawy zostałyby zaburzone w razie wprowadzenia możliwości zaliczenia okresów służby w innych formacjach mundurowych lub służbach specjalnych, jak również zaliczenia okresów zatrudnienia.

Z uwagi na kolejne wnioski wpływające w tej sprawie, pismem z dnia 14 września 2021 r., RPO zwrócił się w tej sprawie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Koordynatora ds. Służb Specjalnych. W odpowiedzi z 17 stycznia 2022 r. Minister wskazał, że niewątpliwe podobieństwa stosunku służbowego łączącego funkcjonariusza ze służbą

mundurową oraz stosunku służbowego żołnierza zawodowego, usankcjonowane w przywołanych wyżej przepisach ustawowych, przemawiają za tym, aby służba w poszczególnych formacjach mundurowych była, na zasadzie wzajemności, uwzględniana przy ustalaniu wysokości odprawy należnej żołnierzowi zwalnianemu z zawodowej służby wojskowej.

W chwili obecnej ukształtowane zostały dwa kolidujące ze sobą stanowiska resortów: obrony narodowej i spraw wewnętrznych, które w żaden sposób nie rozwiązują problemu odpraw dla funkcjonariuszy kontynuujących służbę w Siłach Zbrojnych. Obowiązujące przepisy w korzystniejszej sytuacji stawiają funkcjonariuszy, którzy nie informują organów kadrowych o powołaniu do zawodowej służby wojskowej bezpośrednio po zwolnieniu ze służby, co narusza zasadę równego traktowania.

Wobec powyższego, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o rozstrzygnięcie przedstawionego sporu.

Zastępca Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w piśmie z 24 marca 2022 r. zauważył, że w ocenie Rządowego Centrum Legislacji między przepisami ustawy o Policji i ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych nie dochodzi do kolizji. Przywołane ustawy zawierają przepisy, które mają charakter komplementarnych rozwiązań pragmatycznych. Dotychczas judykatura wielokrotnie odrzucała zarzut sprzeczności lub wzajemnego wykluczania się przepisów ustawy o Policji i ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Niestosowanie przepisów ustawy o Policji przy odprawie wypłacanej żołnierzom zawodowym ma zaś źródło w odmiennych, niekolidujących ze sobą regulacjach, o których celowości i zasadności przesądza ustawodawca. Tym samym, przepisy ustawy o Policji i ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, dotyczące jednorazowej odprawy związanej z odejściem ze służby, w zakresie wskazanym w wystąpieniu RPO, nie budzą wątpliwości w świetle konstytucyjnej zasady równości. Zastępca Szefa KPRM zaznaczył ponadto, że organem posiadającym wyłączną kompetencję do zbadania zgodności przepisów ustaw z Konstytucją jest Trybunał Konstytucyjny, przed którym postępowanie w podnoszonej sprawie może zainicjować, w razie dalszych wątpliwości, także Rzecznik Praw Obywatelskich.

Prezesa Rady Ministrów (V.511.391.2022 z 11 lutego 2022 r.) - w sprawie problemów związanych z uzyskaniem zwolnienia dla osób najbliższych w podatku od spadków i darowizn.

Analiza skarg napływających w ostatnim czasie do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wskazuje na liczne problemy obywateli związane z procedurą uzyskania zwolnienia w podatku od spadków i darowizn dla tzw. osób

najbliższych, o którym mowa w art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy o podatku od spadków i darowizn (dalej: „upsid”).

Ze skarg obywatelskich, które wpływają do Biura RPO jednoznacznie wynika, że w wielu przypadkach spadkobiercy czują się bezradni i zagubieni z powodu niejasności regulacji prawnych. Często nie mają świadomości, że nabycie przez nich spadku powoduje określone skutki podatkowe, z których mogą być zwolnieni, tylko pod pewnymi warunkami (konieczność zgłoszenia nabycia własności rzeczy lub praw majątkowych właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w terminie 6 miesięcy od dnia powstania obowiązku podatkowego). W praktyce najwięcej sporów obywateli z organami podatkowymi koncentruje się wokół sposobu obliczenia wspomnianego 6-miesięcznego terminu, a także wokół okoliczności zgłoszenia ww. nabycia w innej formie, niż na formularzu SD-Z2.

Liczne wnioski, badane w Biurze RPO, zgłosili obywatele, w których przypadku termin na złożenie formularza warunkującego możliwość skorzystania ze zwolnienia upływał w okresie obowiązywania najsurowszych obostrzeń związanych z pandemią, tzn. pełnego zamknięcia wiosną 2020 r. Z uwagi na ówczesne ograniczenia przemieszczania się, nie było możliwości złożenia osobistego bądź za pośrednictwem poczty zgłoszenia wymaganego dla zwolnienia. Powołując się na art. 15zrr ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”), obywatele domagali się wydłużenia terminu do złożenia wymaganego zgłoszenia.

Tymczasem Ministerstwo Finansów w oficjalnym stanowisku stwierdziło, że art. 15zrr ustawy covidowej nie dotyczy terminów określonych w przepisach prawa podatkowego. W przedstawionej argumentacji powołano się na to, że prawo podatkowe należy uznać za odrębną, autonomiczną gałąź prawa publicznego wywodzącą się z prawa administracyjnego oraz finansów publicznych. W konsekwencji, organy podatkowe na tej podstawie zaczęły nie uwzględniać okoliczności zawieszenia biegu terminów określonych w przepisach prawa podatkowego w sprawach dotyczących złożenia formularza uprawniającego do skorzystania ze zwolnienia w podatku od spadków i darowizn dla osób najbliższych.

Ponadto w wielu sprawach, z jakimi obywatele zwracają się do Rzecznika przewija się problem kwestionowania przez organy podatkowe okoliczności dokonania przez podatników zgłoszenia nabycia praw majątkowych właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego w innej formie, niż na formularzu SD-Z2. W ocenie RPO ustanowiony wymóg zgłoszenia nabycia na określonym formularzu należy uznać jedynie za wymóg natury technicznej, mający na celu ułatwienie organom i podatnikom dokonania stosownego zgłoszenia zapewniającego uzyskanie niezbędnych informacji potrzebnych

do zwolnienia. Formularz stanowi jeden z dowodów na spełnienie warunków do zwolnienia od podatku. Dlatego też, dokonanie zgłoszenia w innej formie, niż na formularzu SD-Z2, nie może przesądzać o niespełnieniu warunków do uzyskania zwolnienia na podstawie art. 4a upsid.

Reasumując, z perspektywy organu stojącego na straży konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich nie do zaakceptowania jest stanowisko organów podatkowych zmierzające w dużej mierze do kwestionowania prawa obywateli do skorzystania ze zwolnienia dla osób najbliższych w podatku od spadków i darowizn. Przypomnieć należy, że zasadniczym powodem wprowadzenia tego zwolnienia było zapewnienie szczególnej ochrony majątku najbliższej rodziny przez zniesienie obciążeń podatkowych dla nabywających nieodpłatnie majątek od osób najbliższych. Norma zawarta w art. 4a upsid ma więc głównie cel społeczny. Chociażby z tego już względu, nie powinno się w procesie wykładni analizowanych przepisów poszukiwać rozwiązań, które w efekcie okazują się niekorzystne dla obywateli.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o precyzyjne ustosunkowanie się do każdej z zasygnalizowanych kwestii problemowych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 24 marca 2022 r. wyjaśnił, że w ocenie resortu finansów przepisy upsid chronią interes osób, które nabyły majątek w drodze dziedziczenia, zapisu zwykłego (dalszego zapisu), zapisu windykacyjnego lub polecenia testamentowego. Przepisy art. 4a upsid nie nakładają bowiem żadnych obowiązków na te osoby dopóki nie przeprowadzą postępowania dotyczącego stwierdzenia nabycia spadku, zakończonego prawomocnym postanowieniem sądu, zarejestrowaniem aktu poświadczenia przez notariusza lub wydaniem europejskiego poświadczenia spadkowego. Przepis art. 4a ust. 1 upsid w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2008 r. określał miesięczny termin do zgłoszenia nabytych rzeczy lub praw majątkowych. W tym okresie trafiały liczne skargi do Ministerstwa Finansów o utrudnieniach związanych z dotrzymaniem tego terminu. Od dnia 1 stycznia 2009 r. przepis został zmieniony w ten sposób, że wydłużeniu do 6 miesięcy uległ termin na dokonanie zgłoszenia. Po wydłużeniu tego terminu do Ministerstwa Finansów praktycznie przestały docierać sygnały o trudnościach w skorzystaniu ze zwolnienia. Zarówno obowiązek dokonania zgłoszenia, jak i początek biegu terminu do jego dokonania określony został w sposób precyzyjny i jednoznaczny. Jest to moment w którym spadkobierca ma już pewność, że nabył prawa po spadkodawcy, co zostało formalnie potwierdzone przez sąd lub notariusza. W ocenie resortu, termin do dokonania zgłoszenia jest wystarczająco długi, a samo zgłoszenie nabytego majątku nie jest nadmiernie uciążliwe w stosunku do korzyści,

jakie otrzymuje nabywca majątku w postaci całkowitego zwolnienia od podatku - bez jakiegokolwiek limitu.

Ministra Sprawiedliwości (XI.518.88.2020 z 11 lutego 2022 r.) - w sprawie potrzeby zmian w zakresie definiowania przestępstwa zgwałcenia.

Mając na względzie trwający dialog międzyinstytucjonalny w przedmiocie efektywności ochrony ofiar przestępstw na tle seksualnym, Rzecznika Praw Obywatelskich ponowił postulat oparcia definicji zgwałcenia z art. 197 § 1 ustawy - Kodeks karny (dalej jako: „k.k.”) o koncepcję braku zgody drugiej strony czynności seksualnej.

Swobodnie wyrażona zgoda na kontakt seksualny znajduje się w centrum normatywnej definicji zgwałcenia na gruncie wielu wiążących Polskę umów międzynarodowych. Dotyczy to w szczególności Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (dalej jako: „konwencja stambulska”). W świetle obowiązującego Polskę międzynarodowego standardu prawnego brak zgody powinien pozostawać wystarczającym – samodzielny i wyraźny – znamieniem przestępstwa zgwałcenia.

Tymczasem zgoda w ramach polskiej regulacji karnej jest jedynie znamieniem pochodnym, bo wyprowadzanym w drodze odpowiednio ukierunkowanej (uwarunkowanej limitującymi założeniami) wykładni znamion „przemocy”, „groźby bezprawnej” i „podstępu”, a więc znamion explicite określających konstytutywne dla przestępstwa zgwałcenia sposoby zachowania się jego sprawcy. Na implikowany tym brak tożsamości sposobu penalizacji przestępstwa zgwałcenia w prawie polskim z art. 36 konwencji stambulskiej zwraca uwagę Grupa ekspertów do spraw przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (dalej jako: „GREVIO”) w raporcie z wykonania tej umowy międzynarodowej przez Polskę.

W ocenie GREVIO, polskie prawo nie penalizuje wszystkich form przemocy seksualnej przewidzianych w konwencji stambulskiej. Takie podejście skutkuje również wysokimi standardami dowodowymi, jeżeli chodzi o fizyczny opór wobec napaści oraz większym skupieniem na zachowaniu ofiary niż na działaniach sprawcy, co utrwała istniejące stereotypy dotyczące przemocy seksualnej. W związku z powyższym GREVIO wzywa polskie władze do nowelizacji k.k. w celu pełnego uwzględnienia pojęcia dobrowolnej zgody, zgodnie z wymogami art. 36 konwencji stambulskiej oraz wprowadzenia odpowiednich sankcji za wszystkie czyny o charakterze seksualnym popełnione bez zgody ofiary, w tym gdy okoliczności wyłączają wyrażenie ważnej zgody.

Uwzględniając powyższe, Rzecznik przedstawił postulat podniesienia poziomu ochrony osób doświadczających przemocy seksualnej poprzez

zmianę brzmienia art. 197 § 1 k.k. i innych relewantnych przepisów Rozdziału XXV k.k. w taki sposób, by skuteczne sankcje groziły za każdy niekonsensualny akt seksualny niezależnie od środków, do których w celu jego dokonania ubiegł się sprawca przemocy seksualnej i niezależnie od cech jego „ofiary” takich jak wiek, choroba, bezradność, stosunek zależności czy jakiegokolwiek innej okoliczności wpływającej na niemożność wyrażenia przez nią pozytywnej, tj. świadomej i dobrowolnej, zgody.

Ministra Sprawiedliwości (IX.517.1206.2021 z 14 lutego 2022 r.) - w sprawie ograniczenia osobom tymczasowo aresztowanym możliwości utrzymywania kontaktu z najbliższymi.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa wiele wniosków osób tymczasowo aresztowanych i ich rodzin w sprawie braku bądź ograniczenia możliwości utrzymywania kontaktu z najbliższymi, w szczególności z małoletnimi dziećmi. Wyniki prowadzonych w ostatnim czasie postępowań wyjaśniających w indywidualnych sprawach wzbudziły zaniepokojenie Rzecznika. Ukazują one przypadki, w których poprzez niewłaściwe decyzje organów dysponujących dochodzi do nieuzasadnionego ograniczenia bezpośredniego kontaktu małoletnim dzieciom z tymczasowo aresztowanym rodzicem.

Prawo do życia rodzinnego chronione jest przez Konstytucję, która w art. 47 stanowi, iż każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Prawo to nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniu, jednakże ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnie gwarantowanego prawa mogą być ustanawiane tylko w ustawie i muszą pozostawać w zgodzie z wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji zasadą proporcjonalności. Prawo do poszanowania życia rodzinnego wynika także z art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Z uwagi na fakt pobytu w izolacji więziennej, na mocy ustawy – Kodeks karny wykonawczy (dalej: k.k.w.), kontakty tymczasowo aresztowanych z członkami rodziny mogą podlegać restrykcjom, jednakże każde ograniczenie w korzystaniu z praw i wolności musi być usprawiedliwione jako konieczne w demokratycznym społeczeństwie. Niezbędnym pozostaje również podkreślenie, że tymczasowo aresztowany rodzic, obok prawa do kontaktu ze swoim dzieckiem, posiada również obowiązek utrzymywania z nim kontaktu, wynikający z art. 113 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Ustawodawca, dostrzegając skomplikowaną sytuację osób tymczasowo aresztowanych i ich rodzin, uznał, że kontakty pomiędzy nimi mogą być ograniczone jedynie w sytuacjach wskazanych w art. 217 § 1b k.k.w. Przepis ten stanowi, że odmowa wyrażenia zgody na widzenie może nastąpić wyłącznie wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że widzenie zostanie

wykorzystane w celu bezprawnego utrudnienia postępowania karnego lub do popełnienia przestępstwa, w szczególności podżegania do przestępstwa.

Jeżeli nie zachodzą ww. przesłanki, zgodnie z art. 217 § 1 k.k.w., tymczasowo aresztowany może uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie na widzenie przez organ, do którego dyspozycji pozostaje. Tymczasem ustalenia w sprawach indywidualnych badanych w Biurze RPO pokazują, że organy dysponujące, mimo braku przesłanek wskazanych w art. 217 § 1b k.k.w., nie wyrażają zgody na widzenie tymczasowo aresztowanego rodzica z dzieckiem uznając, że pobyt dziecka w środowisku więziennym stoi w sprzeczności z szeroko rozumianym dobrem małoletniego. Powyższe dotyczy również sytuacji, w której prawny opiekun (matka albo ojciec) dziecka ma zezwolenie na widzenie z osobą pozbawioną wolności i może sprawować opiekę nad małoletnim w czasie widzenia.

Kolejnym zagadnieniem, pojawiającym się w badanych przez RPO sprawach, są przypadki, w których dziecko nie ma możliwości spotkania z uwięzionym rodzicem, gdyż pozostający na wolności prawny opiekun dziecka, który miałby towarzyszyć dziecku w trakcie widzenia, nie posiada zgody organu dysponującego na widzenie z tymczasowo aresztowanym. Organy dysponujące, pomimo tego, że wobec dziecka nie zachodzą przesłanki określone w art. 217 § 1b k.k.w., rozpoznając wniosek przedstawiciela ustawowego małoletniego w przedmiocie udzielenia widzenia z tymczasowo aresztowanym, nie wydają przedmiotowej zgody uznając, że dziecko jest zbyt małe, aby skorzystać z widzenia realizowanego pod opieką funkcjonariusza Służby Więziennej.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o upowszechnienie przedstawionej sprawy prokuratorom, sądom oraz władzom Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, celem zapobieżenia przypadkom naruszenia prawa osób tymczasowo aresztowanych i ich dzieci do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (VII.501.18.2022 z 15 lutego 2022 r.) - w sprawie aplikacji e-TOLL PL.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło w ostatnim czasie wiele wniosków obywateli dotyczących aplikacji e-TOLL PL, tj. narzędzia służącego do poboru opłaty elektronicznej za przejazd po płatnych odcinkach dróg krajowych w nowym systemie e-TOLL.

W regulaminie aplikacji, dostępnym na stronie internetowej, zawarte zostały funkcjonalności przedmiotowej aplikacji. W myśl § 4 ust. 1 pkt 1.1 regulaminu jedną z funkcjonalności aplikacji jest możliwość uruchomienia przejazdu i rozpoczęcie przekazywania danych geolokalizacyjnych na potrzeby przejazdów płatnych i/lub SENT GEO (w zależności od rodzaju przejazdu) – jako funkcja „Konfiguruj przejazd” i „Rozpocznij przejazd”, zaś

zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1.4 regulaminu kolejną funkcjonalnością tej aplikacji jest możliwość zakończenia przejazdu i wstrzymanie przekazywania danych geolokalizacyjnych – jako funkcja „Zakończ przejazd”. W § 6 regulaminu zatytułowanym „Prywatność i bezpieczeństwo” zawarte zostały te kwestie, które dotyczą odbioru i gromadzenia danych z aplikacji. Zgodnie z § 6 ust. 6 regulaminu dostawca aplikacji, a więc Szef Krajowej Administracji Skarbowej, odbiera z aplikacji dane geolokalizacyjne z obszaru Polski, natomiast gromadzi tylko te dane lokalizacyjne, które wykorzystywane są do naliczania opłaty elektronicznej lub opłaty za przejazd lub do monitorowania przewozów SENT, co tożsame jest z brzmieniem § 6 ust. 2 regulaminu, zgodnie z którym bieżąca lokalizacja jest zbierana na potrzeby wyznaczania wysokości opłaty elektronicznej lub opłaty za przejazd oraz na potrzeby monitorowania przewozu towarów w systemie SENT. Lokalizacja jest zbierana w trybie ciągłym, także jeśli aplikacja jest przeniesiona do tła podczas trwania przejazdu.

W regulaminie nie zawarto rozwiązań technicznych oraz nie wskazano szczegółowego sposobu działania aplikacji, co uniemożliwia precyzyjną analizę dotyczącą przetwarzania danych jej użytkowników, zwłaszcza w zakresie odbierania danych geolokalizacyjnych z obszaru Polski, poza odcinkami, na których winna być uiszczona stosowana opłata. Obywatele zwracający się w tej sprawie do Rzecznika mają wątpliwości co do zasadności odbierania danych z całego obszaru Polski oraz zgłaszają wnioski dotyczące konieczności weryfikacji faktycznie odbieranych i gromadzonych danych.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych z prośbą o poddanie ocenie sposobu działania wskazanej aplikacji jako celowe dla zapewnienia skutecznej ochrony praw jej użytkowników.

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych w piśmie z 8 marca 2022 r. poinformował, że stosowanie przy przetwarzaniu danych osobowych nowoczesnych rozwiązań technologicznych, często głęboko ingerujących w prywatność osób, których dane dotyczą, jest od dawna przedmiotem zainteresowania organu nadzorczego. Procesowi budowania i wdrażania określonych aplikacji, m.in. w związku z realizacją określonych zadań publicznych, organ nadzorczy przygląda się zarówno w toku analizy projektów aktów prawa wprowadzających określone rozwiązania dedykowane przetwarzaniu danych osobowych (w szczególności danych geolokalizacyjnych, danych biometrycznych i in.), jak i realizując inne obowiązki, np. w ramach przeprowadzania kontroli. Z tych względów także sprawa dotycząca aplikacji mobilnej e-TOLL PL stała się przedmiotem planowanych czynności kontrolnych.

Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia (V.7018.141.2022 z 16 lutego 2022 r.) – w sprawie sytuacji epidemicznej wśród osób w kryzysie bezdomności.

Podczas ostatniego posiedzenia Komisji Ekspertów ds. Przeciwdziałania Bezdomności przy Rzeczniku Praw Obywatelskich zasygnalizowany został problem dotyczący wykonywania testów diagnostycznych w kierunku wirusa SARS-CoV-2 u osób w kryzysie bezdomności oraz kierowania bezdomnych, u których potwierdzono zakażenie tym wirusem, do miejsc odosobnienia, w celu zapobieżenia zakażeniu się przez inne osoby. Przedstawiciele organizacji społecznych zajmujących się udzielaniem pomocy osobom w kryzysie bezdomności wskazują, że osoby te mają trudności w uzyskaniu od lekarza skierowania na wykonanie testu diagnostycznego RT-PCR, gdyż w większości nie posiadają ubezpieczenia zdrowotnego. Powoduje to, że w praktyce - co do zasady - w przychodniach odmawia się tym osobom udzielenia porady lekarskiej i wystawienia zlecenia na bezpłatne wykonanie wspomnianego testu. Z tego też względu, organizacje społeczne wykonują u osób bezdomnych podejrzanych o zakażenie wirusem SARS-CoV-2 szybkie testy antygenowe. Nawet jednak w przypadku, gdy wynik tych testów jest pozytywny, informacja o zakażeniu danej osoby nie trafia do systemu teleinformatycznego Ewidencja Wjazdów do Polski. W konsekwencji, osoba taka nie jest oficjalnie objęta obowiązkiem izolacji.

Z uwagi na to, że osoby w kryzysie bezdomności przebywają w schroniskach lub noclegowniach, gdzie gromadzi się większa liczba osób, istotną kwestią - z punktu widzenia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego - jest podejmowanie stosownych działań prewencyjnych, aby nie doprowadzić do sytuacji, gdy wśród pensjonariuszy tych obiektów pojawią się osoby zakażone wirusem SARS-CoV-2. Dlatego też osoby bezdomne, u których potwierdzono zakażenie ww. wirusem, powinny trafiać do izolatoriów.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, pomocne w rozwiązaniu zasygnalizowanego problemu mogłoby być wykonywanie przez osoby w kryzysie bezdomności bezpłatnych testów antygenowych w niektórych aptekach oraz punktach wymazowych i laboratoriach diagnostycznych, których wyniki są rejestrowane w bazie danych Ministerstwa Zdrowia gromadzącej informacje o osobach zakażonych wirusem SARS-CoV-2. Liczba miejsc, w których wykonywane są wspomniane testy, wydaje się być jednak niewystarczająca (według danych NFZ na dzień 8 lutego 2022 r. liczba takich miejsc w Polsce wynosi 443), aby zapewnić wszystkim bezdomnym możliwość dostępu do tego rodzaju testów, bez konieczności dowożenia ich do punktów testowania.

Niespójność rozwiązań prawnych funkcjonujących w obszarze diagnozowania zakażeń wirusem SARS-CoV-2 oraz kierowania osób

zakażonych do miejsc odosobnienia, a także specyficzna sytuacja osób w kryzysie bezdomności, wymagają zdaniem Rzecznika wypracowania modelu postępowania, dzięki któremu, w przypadku potwierdzenia zakażenia wirusem SARS-CoV-2, osoby te będą mogły niezwłocznie otrzymać skierowanie do izolatorium i mieć zapewniony transport do tego miejsca odosobnienia.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 17 marca 2022 r. zapewnił, że zgodnie z art. 38 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi finansowanie kosztów świadczeń opieki zdrowotnej odnosi się do wszystkich osób z podejrzeniem zakażenia lub zakażeniem COVID-19, w celu zapewnienia im właściwego dostępu do diagnostyki i leczenia, bez względu na uprawnienia z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego. Do Ministerstwa Zdrowia nie docierają też informacje dot. braku testów antygenowych dla schronisk czy noclegowni ani informacje, aby osobom w kryzysie bezdomności były wykonywane testy, których wyniki nie są wprowadzane do EWP. Sekretarz Stanu zauważył ponadto, że sytuacja epidemiologiczna znacznie się poprawiła, a ilość zakażeń systematycznie spada. Jednocześnie osoby w kryzysie bezdomności mogą również skorzystać ze szczepień ochronnych przeciwko COVID-19, które znacząco zmniejszają ryzyko zachorowania lub ciężkiego przechorowania.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej (III.7040.39.2022 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie ratyfikacji Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej.

Podczas posiedzenia działającej przy Rzeczniku Praw Obywatelskich Komisji Ekspertów ds. Bezdomności, które miało miejsce 26 stycznia 2022 r., wysunięto postulat przyspieszenia ratyfikacji Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej (ZEKS).

Eksperci zwracali uwagę na brak szerszej debaty społecznej w zakresie dostosowania polityki społecznej w Polsce do wymagań stawianych przez Radę Europy, w tym także bezdomności w perspektywie praw człowieka. Wskazywano, że Europejska Karta Społeczna (EKS), przyjęta w 1961 r. i zrewidowana w 1966 r. gwarantuje szeroki zakres praw człowieka związanych z zatrudnieniem, mieszkalnictwem, zdrowiem edukacją, ochroną socjalną i opieką społeczną. Pomimo złożenia przez Polskę w dniu 25 października 2005 r. podpisu pod ZEKS w dalszym ciągu brak jest informacji o stanie prac nad wypracowaniem decyzji w zakresie jej ratyfikacji, oznaczającej w szczególności przyjęcie zobowiązań w zakresie przestrzegania podwyższonych międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka w stosunku do EKS.

Kwestie te były przedmiotem dyskusji w trakcie konferencji „Europejska Karta Społeczna: Wyzwania i szanse. 25-lecie Polski w Radzie Europy”, zorganizowanej już w 2016 r. W trakcie konferencji przedyskutowano zagadnienie regulacji w EKS praw i możliwości ich realizacji w istniejących uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych. W drugiej części dyskusji analizowano możliwości ratyfikacji ZEKS, a także szanse i zagrożenia wynikające z potencjalnej ratyfikacji. W szczególności przeanalizowano to zagadnienie z punktu widzenia zgodności polskich przepisów ze standardami ZEKS, a także znaczenia powszechnej ratyfikacji jako warunku spójności systemu prawnego Unii Europejskiej. W trzeciej części konferencji dyskutowano nad zagadnieniami postępowania w sprawie skarg zbiorowych, prowadzonych przed Europejskim Komitetem Praw Społecznych.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele rządu, związków zawodowych i organizacji pracodawców. Dyskusja dostarczyła wiele rzeczowych argumentów wskazujących na możliwość i celowość związania się przez Polskę zobowiązaniami wynikającymi z ZEKS. Niestety, wbrew oczekiwaniom organizatorów konferencja nie przyczyniła się do zintensyfikowania prac nad ratyfikacją ZEKS, nie stworzyła też szerszych możliwości podjęcia i prowadzenia debaty publicznej nad możliwościami szerszego wdrożenia systemu budowanego w oparciu o ZEKS. W przekonaniu RPO podjęcie decyzji o ratyfikacji ZEKS będzie miało znaczący wpływ na podniesienie gwarancji przestrzegania najważniejszych praw pracowniczych i socjalnych, zaliczanych do kategorii podstawowych praw człowieka. W tym kierunku zmierza znakomita większość państw europejskich.

Z tego względu, Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska w kwestii możliwości ratyfikacji ZEKS oraz przyjęcia odpowiedniej strategii działania w tym zakresie.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 16 marca 2022 r. poinformowała, że w styczniu br. w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej podjęta została aktualizacja sporządzonej w latach 2012-2013 szczegółowej analizy zgodności prawa polskiego z postanowieniami konwencji. Aktualizacja dotyczyć będzie zarówno przedmiotowego, jak i podmiotowego zakresu stosowania Karty zrewidowanej. Zważywszy, że zgodnie z art. B ust. 1 Karty zrewidowanej warunkiem jej ratyfikowania jest m.in. ponowne związanie się przeniesionymi do Karty zrewidowanej artykułami Europejskiej Karty Społecznej z 1961 r., aktualizacja obejmuje ustalenie możliwości usunięcia niezgodności prawa polskiego z Kartą, stwierdzanych przez międzynarodowe organy kontrolujące jej wdrażanie. Przeprowadzona także zostanie ponowna analiza, w jakim stopniu prawo polskie spełnia wymogi Konwencji o statusie bezpaństwowców oraz jaki byłby zakres koniecznych zmian bądź zastrzeżeń do tej konwencji. Ze względu na bardzo szeroki zakres prac zakończenie aktualizacji analizy

planowane jest w grudniu br. Odpowiednio do wyników prac podjęta zostanie decyzja w sprawie dalszych działań.

Prezesa Rady Ministrów (III.603.2.2021 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie braku procedury naboru do Prokuraturii Generalnej.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek o zbadanie procesu rekrutacji do Urzędu Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie odnoszącym się do rekrutacji na stanowisko radcy. W ocenie wnioskodawcy praktyka Urzędu Prokuraturii Generalnej RP narusza konstytucyjne prawo obywateli równego dostępu do służby publicznej oraz może potencjalnie stanowić dowód na naruszenie zasady równego traktowania.

Art. 54 ust. 1 ustawy o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że nabór na stanowisko radcy jest otwarty i konkurencyjny, a wymogi w stosunku do osoby, która ma być radcą zostały określone w ust. 2-4. Ustawa ta nie reguluje natomiast procedury (sposobu przeprowadzenia naboru), tak jak to czyni w art. 41 przy obsadzaniu stanowisk Prezesa i wiceprezesów Prokuraturii Generalnej RP.

W ocenie Rzecznika przyjęty w ustawie o Prokuraturii Generalnej RP nabór na stanowisko radcy, nie przewidując procedury związanej z tym naborem, uniemożliwia kandydatom dokonanie kontroli, czy odbył się on zgodnie z prawem, co niejednokrotnie może przekreślać szansę uczestnika konkursu na powierzenie mu stanowiska, którego konkurs dotyczył. To zaś pozostaje w sprzeczności z art. 60 Konstytucji, gwarantującym obywatelom polskim korzystającym z pełni praw publicznych, prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach, a także z art. 7 wyrażającą zasadę legalizmu, w świetle której organy władzy publicznej winny działać na podstawie i w granicach prawa.

Regulacja przyjęta w art. 54 ust. 1 ustawy o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiąca wyłącznie o otwartym i konkurencyjnym naborze na stanowisko radcy, zdaniem RPO, nosi znamiona unormowania niepełnego. Unormowania niepełne to regulacje prawne, które z punktu widzenia zasad (oraz zobowiązań) ujętych w tekście Konstytucji cechuje zbyt wąski zakres zastosowania, bądź też, które z uwagi na przedmiot oraz cel regulacji, pomijają treści dla niej istotne. Badając zatem wskazany akt ustawodawczy można dojść do przekonania, że w jego przepisach brakuje unormowań, bez których, ze względu na naturę objętej aktem regulacji może on budzić wątpliwości natury konstytucyjnej. Zarzut niekonstytucyjności może bowiem dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co w akcie tym pominął, choć postępując zgodnie z Konstytucją powinien był unormować.

W opinii Rzecznika sposób przeprowadzania naboru na stanowisko radcy, w tym wymogi stawiane kandydatom, przebieg i skutki tego naboru powinny znaleźć miejsce w ustawie, o której mowa na wstępie. Dopiero wówczas można byłoby mówić o spójności w omawianym zakresie przepisów ustawy o Prokuraturii Generalnej RP z art. 60, art. 32 i art. 7 Konstytucji. Zapewnienie właściwego funkcjonowania tej instytucji publicznej wymaga w szczególności, aby osoby zatrudnione były rekrutowane w oparciu o kwalifikacje merytoryczne, w ramach przejrzystych procedur konkursowych, skonstruowanych w sposób eliminujący wszelką dyskryminację.

Mając powyższe na względzie, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia stosownych działań legislacyjnych mających na celu uzupełnienie regulacji zawartej w art. 54 ustawy o Prokuraturii Generalnej o niezbędne zapisy tworzące pełną i przejrzystą procedurę związaną z naborem na stanowisko radcy.

Ministra Finansów (V.511.392.2022 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie zwiększenia obciążeń fiskalnych po wejściu w życie Polskiego Ładu poprzez opodatkowanie składki zdrowotnej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają sygnały, że wskutek wejścia w życie Polskiego Ładu podatnicy ponoszą podwójnie negatywne konsekwencje podatkowe związane z obowiązkiem uiszczania składki zdrowotnej. Po pierwsze składka zdrowotna nie może już zostać odliczona od podatku, a po drugie zwiększa podstawę opodatkowania, od której liczona jest wysokość podatku.

W przypadku osób uzyskujących przychody ze stosunku pracy przychód pomniejszany jest o składki na ubezpieczenia społeczne, koszty uzyskania przychodu, kwotę zmniejszającą podatek oraz ewentualnie o tzw. ulgę dla klasy średniej. Składka zdrowotna obliczana jest natomiast od kwoty przychodu pomniejszonego o składki na ubezpieczenia społeczne, a więc składka ta nie zmniejsza podstawy opodatkowania. W tej sytuacji podatek dochodowy obliczany jest również od kwoty, która potrącona zostanie z wynagrodzenia jako składka zdrowotna - co w konsekwencji powoduje realne zwiększenie obciążeń podatkowych. Przed wejściem w życie regulacji Polskiego Ładu znaczna część składki zdrowotnej (7,75%) była odliczana od podatku, obecnie taka możliwość jest wyłączona.

Modyfikacje w sposobie naliczania składki zdrowotnej najmocniej odczuwają osoby pracujące na tzw. „etacie”, które stanowią najliczniejszą grupę ubezpieczonych zobowiązanych do odprowadzania składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz osoby pobierające świadczenie emerytalne.

Z uwagi na powyższe, RPO wyraził wątpliwość, czy nałożenie jednej daniny publicznej na drugą, tj. opodatkowanie podatkiem dochodowym

składki zdrowotnej jest zgodne z wartościami konstytucyjnymi - z zasadą sprawiedliwości społecznej oraz zasadą zakazu nadmiernej ingerencji w obowiązek ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych.

Niezależnie od powyższego, sygnalizowana jest również kwestia kwoty wolnej od podatku (30 tys. zł), która jak zauważają podatnicy, nie jest całkowicie wolna od opodatkowania. Kwota ta jest bowiem obciążona 9% - ową składką zdrowotną. I choć składka zdrowotna jest odrębną od podatku daniną publiczną to należy przecież do kategorii obowiązkowych świadczeń publicznych, o których mowa w art. 84 Konstytucji, stanowiących realne obciążenie finansowe dla podatnika. Ciężary i świadczenia publiczne, do zakresu których nie należą tylko same podatki, już z samej już swojej definicji stanowią ograniczenie korzystania z wolności i praw, w tym z prawa własności. Jeśli zatem ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie kwoty wolnej od podatku, instytucja ta powinna faktycznie prowadzić do zmniejszenia obciążeń podatników. Likwidacja możliwości odliczania składki zdrowotnej spowodowała, że mimo zapowiadanej korzystnej zmiany dla podatników ich sytuacja finansowa nie uległa poprawie, a w wielu przypadkach nawet się pogorszyła.

Z tego względu, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Minister Klimatu i Środowiska (V.7204.35.2015 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie zasad naliczania opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Funkcjonujący od dekady system gospodarowania odpadami komunalnymi jest przedmiotem nieustających skarg kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich. Skargi te stały się kanwą korespondencji prowadzonej przez Rzecznika z przedstawicielami właściwych ministerstw. Przedmiotem wspomnianej korespondencji były zarówno sprawy o zasadniczym znaczeniu dla praw i wolności jednostek, jak i incydentalne problemy, pojawiające się w związku z kolejnymi nowelizacjami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (dalej jako „u.c.p.g.”). Noweli tych, od początku obowiązywania aktualnego systemu, opartego na zarządzaniu gospodarowaniem odpadami komunalnymi przez gminy, było przeszło dwadzieścia, jednak nie doprowadziły one do wyeliminowania jednego z głównych – w oczach obywateli – problemów aktualnie funkcjonującego systemu, jakim są przypadki rażąco nieproporcjonalnego w stosunku do rzeczywistej ilości odpadów wytwarzanych przez danego uczestnika systemu obciążania konkretnych jednostek kosztami partycypacji w tym systemie.

RPO przypomniał, że obciążanie opłatami za gospodarowanie odpadami komunalnymi musi następować w zgodzie z wynikającą z prawa unijnego

zasadą „zanieczyszczający płaci”. Ustawodawca, przekazując gminom odpowiedzialność za funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami, daje im – przynajmniej formalnie – narzędzia, które pozwalają urzeczywistnić wymogi wynikające z tej zasady. Pozostawia im bowiem znaczny margines swobody w wyborze sposobu ustalania opłat. Mogą być one ustalane: w oparciu o liczbę osób zamieszkujących daną nieruchomość, w oparciu o ilość zużytej wody na danej nieruchomości, w oparciu o powierzchnię lokalu mieszkalnego. Ustawodawca pozwala przy tym na różnicowanie stawek opłat w zależności od szeregu kryteriów, a także na stosowanie więcej niż jednej metody ustalania opłat na obszarze gminy. Alternatywą jest wprowadzenie jednolitej opłaty od gospodarstwa domowego.

Problemy gmin, wynikające z dążenia do „samofinansowania” systemu gospodarowania odpadami komunalnymi sprawiają, że najczęściej decydują się one na wybór takiej metody ustalania opłat, która zapewnia możliwie przewidywalne wpływy z tytułu opłat. W mniejszych gminach, o stałej liczbie mieszkańców, oznacza to często stosowanie najbardziej „sprawiedliwej” metody ustalania opłaty, tj. metody uzależnionej od liczby mieszkańców. Gminy większe, a także gminy charakteryzujące się dużą liczbą „nierejestrowanych” mieszkańców (gminy sąsiadujące z wielkimi miastami, gminy turystyczne) często odchodzą jednak od wspomnianej metody, na rzecz innych, umożliwiających im uzyskanie stałych i przewidywalnych wpływów z opłat, bez konieczności uciążliwych kontroli zgodności danych wynikających ze składanych deklaracji ze stanem faktycznym – tj. metod uzależnionych od ilości zużywanej wody lub powierzchni lokalu mieszkalnego (względnie jednolitej opłaty „od gospodarstwa domowego”). Jak wskazują napływające do Rzecznika skargi, stosowanie tych metod, bardzo często jest źródłem „oczywiście nieproporcjonalnego” (w stosunku do ilości wytwarzanych odpadów) obciążania niektórych uczestników systemu kosztami. Jeżeli chodzi o opłaty oparte na ilości zużywanej wody, to najczęściej wywołują one skargi osób, które z różnych względów wykazują „ponadnormatywne” zużycie wody. Wprowadzenie przez daną gminę metody opartej na powierzchni lokalu mieszkalnego (lub opłaty „od gospodarstwa domowego”) wywołuje z kolei sprzeciw osób samotnych (często starszych), którym trudno jest się pogodzić z tym, że zostały obciążone tożsamymi opłatami, co wieloosobowe rodziny zamieszkujące podobne lokale. Stan taki – w świetle przytoczonego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości – uznać należy za sprzeczny z zasadą „zanieczyszczający płaci”.

Przedstawiony wyżej stan rzeczy powoduje w ocenie Rzecznika konieczność interwencji ustawodawcy, który powinien zapewnić odpowiednie mechanizmy wykluczające powstawanie sytuacji, w której niektóre podmioty są obciążane oczywiście nieproporcjonalnymi opłatami.

Jest to istotne tym bardziej, że problem „rażąco zawyżonych” opłat dotyka często grup szczególnie wrażliwych (np. seniorów).

Rzecznik zwrócił się zatem do Minister z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu.

Komendanta Głównego Policji (KMP.570.9.2021 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie postępów w zakresie implementacji Zasad Mendeza.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził przekonanie, że praktyczne wdrożenie tzw. Zasad Mendeza (międzynarodowych wytycznych dotyczących przesłuchań i gromadzenia informacji pt. „Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering”), w połączeniu z zapewnieniem funkcjonariuszom specjalistycznych szkoleń z nowoczesnych metod przesłuchań i profesjonalnych warunków do ich realizacji (w postaci specjalnych pokoi przesłuchań wyposażonych w sprzęt do rejestracji audio-wideo tych czynności) znacząco zmniejszy ryzyko tortur, poprawi skuteczność postępowań przygotowawczych i pozwoli funkcjonariuszom w pełni wykorzystać ich potencjał zawodowy.

O Zasadach Mendeza pozytywnie wypowiedział się niedawno Komitet Przeciwko Torturom (CAT), Podkomitet ds. Prewencji Tortur (SPT) i Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) uznając je za cenne narzędzie uzyskania dokładnych i wiarygodnych informacji przy pełnym poszanowaniu praw człowieka i zabezpieczeń proceduralnych osoby przesłuchiwanej. Kwestia ich praktycznego wdrożenia w poszczególnych państwach będzie więc zapewne przedmiotem analiz ze strony instytucji międzynarodowych.

Dlatego też RPO z uznaniem przyjął informacje o planie ich wdrożenia w postaci m.in.: upowszechnienia ich elektronicznej wersji wśród funkcjonariuszy i pracowników cywilnych dla celów szkoleniowych, systematycznego wyposażania jednostek w sprzęt umożliwiający rejestrację obrazu i dźwięku z przesłuchań oraz planach inwestycyjnych dotyczących instalowania monitoringu wizyjnego w miejscach prawnej izolacji. Ponadto Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji poinformował, że Zasady te mają zostać poddane szczegółowej analizie w celu ewentualnego uzupełnienia programów szkoleń funkcjonariuszy Policji.

Po analizie otrzymanych informacji, Rzecznik dostrzegł potrzebę uzupełnienia przedmiotowych programów szkoleń. Implementacja Zasad Mendeza jest bowiem przedsięwzięciem wieloaspektowym, które wymaga skoordynowanych działań, w tym zapewnienia funkcjonariuszom odpowiednich szkoleń i sprzętu, rewizji materiałów edukacyjnych i obowiązujących procedur oraz systematycznego przeglądu metod pracy.

Z uwagi na powyższe, Rzecznik zwrócił się do Komendanta z prośbą o informacje dotyczące postępów w zakresie implementacji Zasad Mendeza.

Zastępca Komendanta Głównego Policji w piśmie z 24 marca 2022 r. wskazał, iż postulaty zawarte w Regułach Mendeza są już co do zasady implementowane w polskim systemie prawnym, w szczególności w Konstytucji, ustawie o Policji, ustawie - Kodeks postępowania karnego, jak również w wydanych w oparciu o powyższe akty prawne, rozporządzeniach i wytycznych szczegółowo regulujących sposób postępowania funkcjonariuszy Policji z osobami zatrzymanymi, podejrzanymi oraz innymi uczestnikami procesu karnego. Te z kolei są bazą do opracowywania materiałów dydaktycznych wykorzystywanych w procesie kształcenia słuchaczy kierowanych na szkolenia i kursy realizowane przez jednostki szkoleniowe Policji. Tym samym ogólne założenia Reguł Mendeza są, co do zasady przedmiotem kształcenia policjantów, choć funkcjonującymi pod inną nazwą. Ponadto, Zastępca Komendanta poinformował, że kontynuowane jest wyposażanie jednostek Policji w sprzęt umożliwiający rejestrowanie przesłuchań w formie audiowizualnej. W ramach Planu Działalności Komendy Głównej Policji na lata 2021-2023 realizowane jest zadanie pn. „Upowszechnienie monitoringu wizyjnego w jednostkach Policji, m.in. poprzez wyposażenie miejsc prawnej izolacji w nowoczesne systemy monitoringu wizyjnego(...)”.

Ministra Zdrowia (VII.7033.12.2022 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie potrzeby prawnego uregulowania obowiązku szczepień przeciwko COVID-19 dla studentów kierunków medycznych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi studentów kierunków medycznych dotyczące uzależniania możliwości kontynuowania studiów od zaszczepienia się przeciw COVID-19 w związku z wprowadzeniem obowiązku szczepień dla tej grupy studentów.

Z przekazanych Rzecznikowi informacji wynika, że nie niektóre uczelnie wyższe informują studentów o wynikającym z przepisów powszechnie obowiązującego prawa obowiązku poddania się szczepieniom przeciw COVID-19, wskazując jednocześnie, że niewywiązanie się z tego obowiązku może wpłynąć na ograniczenie możliwości realizacji programu studiów.

RPO wskazał, że zgodnie z art. 46 ust. 4 pkt 7 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, w rozporządzeniu w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii można ustanowić obowiązek przeprowadzenia szczepień ochronnych oraz grupy osób podlegające tym szczepieniom, a także rodzaj przeprowadzanych szczepień ochronnych, uwzględniając drogi szerzenia się zakażeń i chorób zakaźnych oraz sytuację epidemiczną na obszarze, na którym ogłoszono stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii. Taki obowiązek dotyczący szczepień przeciw COVID-19, co wynika z § 12a rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze

Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, został wprowadzony względem określonych w tym akcie grup, w tym względem studentów kształcących się na kierunkach przygotowujących do wykonywania zawodu medycznego. Obowiązek ten nie dotyczy m.in. osób, które posiadają przeciwwskazania do szczepienia. Niepoddanie się obowiązkowym szczepieniom może pociągać przewidziane przez prawo sankcje, w szczególności może prowadzić do nałożenia grzywny na osobę zobowiązaną, która nie podda się szczepieniu, może także rodzić odpowiedzialność za czyn określony w art. 115 § 1 i 2 ustawy - Kodeks wykroczeń.

Obecnie ustawodawca nie przewidział innych niż wskazane wyżej sankcji z tytułu niepoddania się obowiązkowym szczepieniom przeciw COVID-19. Nie wprowadził też mechanizmów pozwalających władzom uczelni czy innym jednostkom, w których studenci odbywają praktyki, na weryfikowanie informacji dotyczących faktu zaszczepienia się przeciw COVID-19. Dostrzegając to, że uzależnienie możliwości kontynuacji studiów od faktu zaszczepienia się stanowi ograniczenie konstytucyjnie chronionego prawa do nauki, a obligowanie studentów do przedłożenia informacji dotyczącej faktu zaszczepienia się przeciw COVID-19 może być odczytywane jako ograniczenie prawa do ochrony prywatności, wprowadzenie ograniczeń ww. praw wymagałoby podjęcia działań legislacyjnych.

W ocenie RPO ewentualne ograniczenie wyżej wspomnianych praw jest dopuszczalne jedynie na zasadach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Oznacza to, że ograniczenia muszą mieć podstawę ustawową, służyć ochronie określonych konstytucyjnie wartości, nie naruszać istoty wolności lub prawa, a także spełniać kryterium proporcjonalności.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia rozwiązań prawnych wychodzących naprzeciw opisanemu wyżej problemowi.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 31 marca 2022 r. wskazał, iż studenci kształcący się na kierunkach przygotowujących do wykonywania zawodu medycznego, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 1–8 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, aktualnie są zobowiązani do wykonania obowiązkowego szczepienia przeciw COVID-19 podobnie jak do uzupełnienia szczepień ochronnych przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu b (WZW B), jeżeli to szczepienie w dzieciństwie nie było wykonane. Żądanie udokumentowania przez studentów faktu poddania się obowiązkowemu szczepieniu przeciw COVID-19 aktualnie nie znajduje odzwierciedlenia w przepisach prawa, jednak zakres podejmowanych działań prowadzonych przez Uczelnię w kierunku wzmocnienia poczucia obowiązku i odpowiedzialności za postawy ma szczególne znaczenie dla zwiększenia świadomości społecznej. Uczelnia biorąc pod uwagę kierunek

studiów i stawiane wymagania, w tym nałożony obowiązek szczepienia powinna informować studenta o obowiązku szczepienia oraz możliwości jego nieodpłatnej realizacji. Jednocześnie choć w przypadku studentów nie zachodzi warunek stosunku pracy, nie mniej jednak uczelnie wyższe powinny intensyfikować działania informacyjne na temat skuteczności i celowości szczepień, zwłaszcza mając na względzie ochronę społeczności akademickiej oraz pacjentów, z którymi mają kontakt studenci w ramach praktyk zawodowych, uwzględniając okoliczności związane z rodzajem i kierunkiem kształcenia. Z chwilą podjęcia inicjatywy ustawodawczej sankcjonującej możliwość weryfikacji stanu zaszczepienia przez władze uczelni względem studentów, resort przekaże propozycję zmian wraz z uzasadnieniem podjętych działań.

Ministra Obrony Narodowej (VII.715.9.2021 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie ograniczenia dostępu weteranom i weteranom poszkodowanym do obiektów sportowych.

W toku przeprowadzonych czynności wyjaśniających w sprawie dostępu dla weteranów działań wojennych poza granicami państwa do obiektów sportowych będących w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego, Rzecznik powziął wątpliwości co do skutecznych mechanizmów realizacji uprawnienia przyznanego na mocy art. 30a ust. 1 ustawy o weteranach działań poza granicami państwa.

Po analizie informacji uzyskanych podczas postępowania wyjaśniającego w sprawie indywidualnej, Rzecznik uznał, że brak mechanizmów regulujących kwestie refinansowania kosztów stanowi główną przyczynę ograniczenia dostępu weteranom i weteranom poszkodowanym do obiektów sportowych zarządzanych w głównej mierze przez podmioty nastawione na zysk. Jak wynika z analizy wpływu regulacji na sektor finansów publicznych zawartych w uzasadnieniu do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o weteranach działań poza granicami państwa oraz niektórych innych ustaw, regulacje związane z wprowadzeniem bezpłatnego wstępu na obiekty sportowe będą wiązały się z uszczerbkiem w dochodach jednostek samorządu terytorialnego w wysokości, który w ujęciu rocznym wyniesie 1.200.000 zł. (słownie: milion dwieście tysięcy złotych). Natomiast wskazane skutki finansowe spowodowane przyznaniem weteranom i weteranom poszkodowanym dodatkowych uprawnień zostaną pokryte z budżetu państwa w ramach limitu wydatków poszczególnych dysponentów części budżetowych zaplanowanych na dany rok, bez konieczności ubiegania się o dodatkowe środki z budżetu państwa.

W ocenie RPO brak regulacji ustawowych jednoznacznie regulujących powyższe kwestie powoduje szereg kontrowersji i zapytań zarówno ze strony osób uprawnionych, jak również zobowiązanych do umożliwienia

weteranom i weteranom poszkodowanym realizacji uprawnień wynikających z art. 30a ustawy o weteranach działań poza granicami państwa. Należy również wskazać, że brak przejrzystych regulacji w tym zakresie może prowadzić do nierównego traktowania i dyskryminacji określonych grup użytkowników, w tym weteranów i weteranów poszkodowanych przez zarządców obiektów sportowych pozostających w zasobach jednostek samorządu terytorialnego.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej w celu przyjęcia rozwiązań prawnych wychodzącego naprzeciw opisanym wyżej problemom.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 29 marca 2022 r., w odniesieniu do podniesionej w piśmie Rzecznika kwestii celu ustawy weteranach działań poza granicami państwa, podkreślił, że nie reguluje ona szczegółów działalności samorządowych obiektów sportowych, a jej podstawowym celem jest wsparcie weteranów poszkodowanych w zakresie zabezpieczenia medycznego i materialnego oraz uhonorowanie weteranów. Określone w art. 30a ust. 1 ustawy uprawnienie do korzystania z samorządowych obiektów sportowych, ma charakter dodatkowy i nie należy do zasadniczych elementów wsparcia przewidzianych w ustawie. Nie zmienia to faktu, iż uprawnienie to jest realizowane, a zarządcy obiektów sportowych planując wykorzystanie infrastruktury mają obowiązek uwzględnić zarówno potrzeby regionu, jak i interes weteranów w ramach funduszu przydzielonego przez władze samorządu terytorialnego. Odnosząc się do kwestii inicjatywy legislacyjnej w przedmiotowym obszarze, Sekretarz Stanu poinformował, że obecnie nie przewiduje się prac nad nowelizacją ustawy o weteranach działań poza granicami państwa, co nie wyklucza wprowadzenia zmian w ww. zakresie w przyszłości.

Ministra Zdrowia (VII.7033.13.2022 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie obowiązkowych testów w kierunku SARS-CoV-2 dla studentów jako warunku wjazdu do kraju sąsiedniego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi studentów będących obywatelami Polski, a studiujących na Ukrainie, dotyczące obowiązku okazania przez nich funkcjonariuszowi Straży Granicznej negatywnego wyniku testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 wykonanego przed przekroczeniem granicy.

Zgodnie z § 2a ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, do dnia 28 lutego 2022 r. osoba przekraczająca granicę Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącą granicę zewnętrzną w rozumieniu art. 2 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie

unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen), jest obowiązana okazać funkcjonariuszowi Straży Granicznej negatywny wynik testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 w języku polskim albo w języku angielskim wykonanego, przed przekroczeniem granicy, w okresie 24 godzin, licząc od momentu wyniku tego testu. Z obowiązku wykonania testu zwolnione są wskazane w rozporządzeniu grupy podmiotów, np. uczniowie pobierający naukę w Rzeczypospolitej Polskiej lub w państwie sąsiadującym i ich opiekunowie, którzy przekraczają granicę wraz z uczniami w celu umożliwienia tej nauki.

Z obowiązku wykonania testu nie zostali jednak zwolnieni studenci studiów wyższych kształcący się m.in. na Ukrainie, którzy wracają ze studiów do swoich domów. Brak wykonania przez nich testu skutkuje koniecznością odbycia kwarantanny wjazdowej, mimo że zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 9 rozporządzenia z kwarantanny tej zwolnieni są m.in. studenci kształcący się w Rzeczypospolitej Polskiej lub, w przypadku obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, w innych państwach.

W ocenie Skarżących tego rodzaju różnicowanie zasad dotyczących wjazdu do Polski w przypadku uczniów i studentów nie znajduje uzasadnienia. Zarówno studenci, jak i uczniowie pobierają naukę poza granicami kraju, ich podróże między miejscem kształcenia a miejscem zamieszkania nie mają charakteru turystycznego, a dodatkowo w przypadku studentów podróże te bywają związane z koniecznością odbycia praktyk studenckich. Należy też podkreślić, że Skarżący dostrzegają trudną sytuację epidemiczną i sami podejmują działania o charakterze profilaktycznym, w szczególności poddają się szczepieniom przeciw COVID-19.

W ocenie RPO podstawowy problem w tym zakresie sprowadza się jednak do tego, że przepis § 2a ust. 1 rozporządzenia zobowiązujący do okazania funkcjonariuszowi Straży Granicznej negatywnego wyniku testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 ma charakter samoistny. Został on bowiem wydany bez stosownego upoważnienia ustawowego oraz pozostaje w kolizji z normami ustawowymi.

Rzecznik wskazał ponadto, że w polskim systemie prawnym materia dotycząca ujawnienia danych osobowych stanowi materię ustawową. Z art. 51 ust. 1 Konstytucji wynika, że nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji także określa ustawa. Dlatego jakiegokolwiek regulacje wprowadzane w tym zakresie rozporządzeniem są niezgodne z art. 51 ust. 1 i 5 Konstytucji.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie czynności w celu dostosowania obowiązującego stanu prawnego do standardu konstytucyjnego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 22 marca 2022 r. wyjaśnił, że wprowadzenie obowiązku wykonywania testów diagnostycznych przez osoby przyjeżdżające do kraju spoza Schengen spowodowane było panującą w tamtym czasie sytuacją epidemiczną na świecie i zostało wprowadzone jako dodatkowy wymóg, niezależnie od posiadania certyfikatu szczepienia czy też zaświadczenia o przechorowaniu COVID-19. Jednocześnie wszystkie przepisy odnoszące się do uczniów i studentów pobierających naukę w Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich opiekunów, którzy przekraczają granicę wraz z uczniami w celu umożliwienia tej nauki, miały za zadanie ułatwienie przekraczania granicy takim osobom, o ile nadrzędnym celem znalezienia się na terytorium RP było właśnie umożliwienie nauki, a nie powrót z zagranicy do miejsca swojego stałego zamieszkania. Dlatego też nie można podzielić argumentu o niesprawiedliwym różnicowaniu studentów polskich i zagranicznych. Z uwagi na bieżącą sytuację związaną z agresją zbrojną Rosji na terytorium Ukrainy, osoby przekraczające granicę ukraińsko-polską zwolnione są z obowiązku wykonywania testu i odbywania kwarantanny wjazdowej. Jednocześnie, w związku z poprawiającą się sytuacją epidemiczną na całym świecie, w najbliższym czasie planowane jest zniesienie obowiązku kwarantanny związanej z przekroczeniem granicy.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.7033.3.2022 z 16 lutego 2022 r.) - w sprawie zakazu prowadzenia wspólnych zajęć dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło pismo Rady Samorządu Studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego dotyczące zakazu prowadzenia zajęć łącznie dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Zgodnie z art. 63 ust. 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej jako: „p.s.w.n.”), zajęcia na studiach stacjonarnych są prowadzone odrębnie od zajęć na studiach niestacjonarnych. W konsekwencji uczelnie wyższe zobligowane są do organizacji zajęć osobno dla studentów w zależności od wybranego przez nich trybu studiów. Studenci wskazują, że w praktyce takie rozwiązanie prowadzi do trudnych do zaakceptowania rozwiązań. Przede wszystkim ogranicza możliwość wyboru przedmiotów studentom studiów niestacjonarnych i stacjonarnych, w sytuacji, gdy bez względu na tryb studiowania winni oni osiągnąć te same efekty kształcenia. Ponadto, w przypadku niektórych zajęć o charakterze specjalizacyjnym, z uwagi na ograniczenia kadrowe, uczelnie nie zawsze są w stanie zaoferować studentom dwie grupy zajęciowe, co w konsekwencji prowadzi do konieczności dokonania wyboru, dla jakiego trybu studiów proponowany będzie dany przedmiot.

Studenci informują także o sytuacjach, w których mimo wolnych miejsc na zajęciach na studiach stacjonarnych, prowadzący nie mogą dopuścić do udziału w tych zajęciach zainteresowanych studentów studiów niestacjonarnych. Istniejące rozwiązanie nie tylko ogranicza elastyczne planowanie zajęć przez studentów, ale także, w niektórych przypadkach, prowadzi do wykluczenia możliwości udziału przez nich w zajęciach, w sytuacji ograniczeń logistycznych bądź kadrowych w organizacji zajęć dla większej liczby studentów. Studenci wskazują też, że obowiązujące obecnie rozwiązanie nie wychodzi naprzeciw ich potrzebom, w szczególności nie uwzględnia realiów, w których studenci bardzo często łączą naukę z pracą – nie tylko, by się utrzymać, ale także by zdobyć cenne doświadczenie zawodowe.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik zauważył, że uczelnie wyższe zobowiązane są do zapewnienia studentom takiego samego poziomu dydaktycznego niezależnie od wybranego trybu studiów. Tymczasem kwestionowane rozwiązanie w sposób konstytucyjnie nieuzasadniony różnicuje pozycję podmiotów podobnych, jakimi są studenci studiów wyższych w zależności od wybranego przez nich trybu studiów, w ten sposób, że w sytuacji istnienia możliwości lokalowych i kadrowych pozwalających na udział w zajęciach zarówno studentów studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych jedna z tych grup jest wykluczana z możliwości uczestniczenia w określonych ćwiczeniach bądź wykładach.

Rezultatem przyjętego w art. 63 ust. 2 p.s.w.n. rozwiązania jest także arbitralne ograniczenie dostępu do kształcenia. Budzi to poważne wątpliwości konstytucyjne mając na uwadze fakt, że na uczelniach wyższych ciąży obowiązek realizacji zasady powszechności dostępu do wyższego wykształcenia wyrażonej w art. 70 ust. 4 Konstytucji. Obowiązek ten realizowany winien być nie tylko poprzez zapewnienie dostępu do nieodpłatnych studiów, ale także poprzez inne rodzaje kształcenia, np. w ramach studiów niestacjonarnych.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 22 marca 2022 r. wyjaśnił, że każda uczelnia tworząc studia na określonym kierunku, poziomie i profilu, samodzielnie opracowuje program studiów i ustala, czy studia te będą prowadzone w jednej czy w dwóch formach (jeden program studiów dla obu form). Jednocześnie, jak zastrzegł ustawodawca w art. 63 ust. 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, zajęcia na studiach stacjonarnych są prowadzone odrębnie od zajęć na studiach niestacjonarnych. Zgodnie z powyższym, przepisy nie przewidują możliwości prowadzenia przez uczelnie mieszanej formy studiów. Powyższe rozwiązanie ma na celu zapobieganie pojawiającym się uprzednio w tym

zakresie nadużyciom. Nie do zaakceptowania były bowiem sytuacje, w których studenci studiujący w formie studiów niestacjonarnych w uczelni publicznej (odpłatnych) byli odgórnie kierowani do wspólnego odbywania zajęć ze studentami studiów stacjonarnych (nieodpłatnych). Praktyki uczelni publicznych budziły też wątpliwości w kontekście finansowania studiów stacjonarnych z budżetu państwa – organizowano mniej zajęć, a koszty pokrywano i z opłat za studia, i z budżetu przeznaczonego na te studia. Sekretarz Stanu zapewnił jednocześnie, że kwestia przedstawiona w wystąpieniu Rzecznika może zostać rozważona w trakcie prac nad ewentualną kompleksową nowelizacją ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (VII.564.9.2022 z 17 lutego 2022 r.) - dotyczące przewlekłego postępowania w przedmiocie przedłużenia koncesji dla TVN S.A. na rozpowszechnianie programu TVN7.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają wnioski dotyczące przewlekłego postępowania przed Krajową Radą Radiofonii i Telewizji (dalej jako: KRRiT, Rada) w przedmiocie przedłużenia koncesji dla TVN S.A. na rozpowszechnianie programu TVN7 i dotychczasowego braku decyzji w tej mierze.

Zdaniem Rzecznika nie zasługuje na aprobatę pogląd dopuszczający odmowę udzielenia koncesji na kolejny okres z powołaniem na przesłankę rażącego naruszenia prawa w sytuacji, w której ten sam nadawca już korzysta z koncesji na rozpowszechnianie programu TVN7, jak i innych programów, zaś jego struktura własnościowa pozostaje od lat niezmienna. Ponadto owa struktura własnościowa konsekwentnie była aprobowana przez regulatora rynku radiofonii i telewizji, czego dowodem są wydawane w tym zakresie w przeszłości decyzje koncesyjne. W związku z tym, w świetle konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i prawa podmiot ubiegający się o odnowienie koncesji ma prawo oczekiwać, że jeśli jego sytuacja prawna nie uległa zmianie i nie uległ zmianie obowiązujący w tym zakresie stan prawny, to jego wniosek zostanie potraktowany w sposób analogiczny jak w przeszłości. Wskazana zasada konstytucyjna zawiera bowiem w sobie gwarancje bezpieczeństwa prawnego. Bezpieczeństwo to zakłada przewidywalność działań organów państwa, a także umożliwia prognozowanie działań własnych. Bezpieczeństwo prawne, przewidywalność prawa oraz respektowanie przez państwo działań podejmowanych na podstawie obowiązującego prawa, stanowią zaś gwarancję ochrony podstawowych wolności lub praw, w tym wolności działalności gospodarczej, która stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 20 Konstytucji). Tym bardziej niezrozumiała i

wątpliwa, w ocenie Rzecznika, byłaby decyzja o odmowie przedłużenia koncesji na rozpowszechnianie programu TVN7 w obliczu podjętej zaledwie kilka miesięcy temu decyzji o przedłużeniu koncesji na rozpowszechnianie programu TVN24.

W świetle obecnie obowiązujących przepisów ustawy o rtv, podmiot ubiegający się o przedłużenie koncesji spełnia warunki dotyczące struktury własnościowej nadawców. Zgodnie z domniemaniem racjonalności ustawodawcy, nie było jego intencją ustanowienie wymogów względem struktury własnościowej spółki, od której nadawca jest zależny, a jedynie względem struktury własnościowej samego nadawcy. Właścicielem jest spółka zarejestrowana w Holandii, a więc wewnątrz Europejskiego Obszaru Gospodarczego, co stanowi wypełnienie warunku zawartego w art. 35 ust. 3 ustawy o rtv. Dlatego też w tej sytuacji domniemywanie istnienia dalej idących wymogów dotyczących struktury własnościowej spółki, od której zależny jest sam nadawca, nie tylko nie da się pogodzić z zasadą in dubio pro libertate, ale też stanowi wykładnię contra legem.

Rzecznik zwrócił się więc do Przewodniczącego KRRiT z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w niniejszej sprawie, w szczególności o wskazanie ustawowych przesłanek, które są rozważane jako potencjalnie uzasadniające decyzję odmowną w przedmiocie przedłużenia koncesji na rozpowszechnianie programu TVN7.

Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w piśmie z 4 marca 2022 r. poinformował, że w dniu 18 lutego 2022 r. KRRiT podjęła uchwałę Nr 28/2022 upoważniającą Przewodniczącego KRRiT do udzielenia spółce TVN S.A. koncesji na kolejny okres. Koncesja z dnia 22 lutego 2022 r. została doręczona stronie. Jednocześnie Przewodniczący wskazał, iż członkowie KRRiT są zgodni co do tego, że struktura właścicielska spółki TVN S.A. z pozaeuropejskim kapitałem większościowym pozostaje nadal poważnym i nierozwiązanym problemem. W ocenie Przewodniczącego KRRiT najlepszym rozwiązaniem zaistniałego problemu byłoby podjęcie stosownej interwencji przez ustawodawcę, który powinien usunąć nieścistości z polskiego porządku prawnego i uregulować sytuację w taki sposób, by nie było prób obchodzenia przepisów polskiego prawa przez inwestorów zagranicznych w drodze tworzenia sztucznych wehikułów inwestycyjnych. Wszelkie próby obchodzenia polskich regulacji przez inwestorów zagranicznych nie zasługują na ochronę i w związku z tym należy docenić starania KRRiT, których efektem było przedłużenie, mimo wszystko, koncesji dla „TVN 24” i „TVN siedem”.

**Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych
(XI.7061.6.2022 z 18 lutego 2022 r.) – w sprawie zasad programu
„Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.**

Do Biura Rzecznika wpływają skargi dotyczące zasad programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” w 2022 r. Skarżący wskazują, że wprowadzone ograniczenia co do osób, które mogą pełnić funkcję asystenta, w szczególności wyłączenie z tego grona członków rodziny lub powinowatych osób z niepełnosprawnościami, ogranicza podmiotowość i decyzyjność osób chcących z tego programu korzystać. Zasady programu wykluczają z kręgu potencjalnych asystentów osoby najbliższe znane wnioskującym i budzące ich największe zaufanie, co w sprawach osobistych, jakimi zajmuje się asystent, wydaje się kwestią kluczową. Skarżący podkreślają również, że podstawowymi kryteriami, jakie powinny być stawiane kandydatom na asystentów są fachowość, pewność i bezpieczeństwo świadczonej asystencji, a nie status czy zakres powiązań rodzinnych asystenta i wnioskującego.

W rozdziale dotyczącym zakresu podmiotowego i przedmiotowego programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej – edycja 2022”, wprowadzono zasadę możliwości wskazania kandydata na asystenta przez uczestnika programu lub jego opiekuna prawnego. Osoba ta nie może być jednak członkiem rodziny. Na potrzeby realizacji programu, za członków rodziny uznać należy rodziców i dzieci, rodzeństwo, wnuki, dziadków, teściów, macochę, ojczyrna oraz inne osoby pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym z uczestnikiem programu. Jak wynika z poczynionych ustaleń, katalog ten nie jest katalogiem zamkniętym.

Interpretacja rozszerzająca katalog osób, które nie mogą pełnić funkcji asystenta budzi wątpliwości Rzecznika, w szczególności co do celu i skutków takiej wykładni. Zasady dotyczące tego, kto może być kandydatem na asystenta osobistego powinny być wprowadzane wyraźnie w treści programu, a wykładnia jego treści nie może prowadzić do ograniczenia możliwości wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Rozszerzenie tego katalogu o kolejne osoby musi być jako takie ograniczenie rozumiane. W ocenie RPO przyjęta definicja członka rodziny, którego na potrzeby programu określa się poprzez wskazanie konkretnych relacji rodzinnych bądź wspólnego miejsca zamieszkania, jest precyzyjna i nie wymaga dalszych zabiegów interpretacyjnych. Rozszerzenie rozumienia pojęcia członka rodziny po stronie osób przystępujących do Programu rodzi obawy o odmowę finansowania również w innych przypadkach, niewskazanych wprost w jego zasadach.

Rzecznik podkreślił, że zapotrzebowanie na usługi asystenckie stale rośnie. Do RPO zgłaszają się m.in. mieszkańcy gmin, gdzie usługi tego typu nie są świadczone. Z odpowiedzi udzielanych w tych sprawach przez lokalne ośrodki pomocy społecznej wynika, że pomimo ogłaszania konkursów na osoby świadczące usługi asystenckie coraz trudniej jest znaleźć asystenta, który odpowiadałby oczekiwaniom osób z niepełnosprawnościami. W

mniejszych miejscowościach wykluczenie członków rodziny z kandydatów na asystenta może uniemożliwić znalezienie kandydata, który będzie odpowiadał potrzebom i preferencjom wnioskodawcy.

Rzecznik wskazał także, że w innych państwach istnieje możliwość zaangażowania jako asystenta członka rodziny osoby z niepełnosprawnością lub osoby współzamieszkującej z taką osobą w gospodarstwie domowym.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o udzielenie wyjaśnień w przedstawionych kwestiach.

Ministra Klimatu i Środowiska (IV.7215.47.2022 z 18 lutego 2022 r.) - w sprawie pozbawienia lokatorów dodatku osłonowego w podwyższonej wysokości, gdy źródło ciepła nie zostanie zgłoszone do centralnej ewidencji emisyjności budynków.

W myśl art. 2 ust. 6 ustawy o dodatku osłonowym dodatek osłonowy, w przypadku gdy głównym źródłem ogrzewania gospodarstwa domowego jest kocioł na paliwo stałe, kominek, koza, ogrzewacz powietrza, trzon kuchenny, piecokuchnia, kuchnia węglowa lub piec kaflowy na paliwo stałe, zasilane węglem lub paliwami węgl pochodnymi, zgłoszone do centralnej ewidencji emisyjności budynków, o której mowa w art. 27a ust. 1 ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przysługuje w podwyższonej, określonej w tej ustawie wysokości. W świetle powyższego warunkiem przyznania dodatku w podwyższonej wysokości jest weryfikacja spełnienia wymogu zgłoszenia źródła ogrzewania do CEEB.

Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że spełnienie tego wymogu nie jest możliwe przez lokatora, gdyż to nie on jest podmiotem uprawnionym do dokonania takiego zgłoszenia. Zgodnie z art. 27 g ust. 1 ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków i art. 15 ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz niektórych innych ustaw deklarację o źródłach ciepła lub źródłach spalania paliw składa do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściciel lub zarządca budynku lub lokalu.

W ocenie Rzecznika problem nabiera znaczenia, gdy dotyczy lokali innych niż komunalne, szczególnie lokali zajmowanych przez lokatorów w prywatnych kamienicach. W praktyce bowiem lokator nie ma żadnego wpływu na to, czy właściciel albo zarządca budynku/lokalu zgłosi źródło ciepła do CEEB. Oznacza to, że ustawodawca prawo do uzyskania omawianego świadczenia pomocowego uzależnił od okoliczności, na którą beneficjent tego świadczenia nie ma i nie może mieć wpływu na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów prawa. Rozwiązanie to jest niezrozumiałe i nieuzasadnione, biorąc pod uwagę, że dodatek osłonowy jest elementem tarczy antyinflacyjnej, rekompensującym najuboższym

obywatelom wzrost cen podstawowych dóbr konsumpcyjnych, w tym energii i paliw. Dla osób zajmujących lokale niepodłączone do systemu centralnego ogrzewania podwyższony dodatek osłonowy stanowi wsparcie finansowe w związku z ponoszeniem podwyższonych kosztów ogrzewania lokalu. W ocenie Rzecznika rozwiązanie, które z jednej strony przewiduje wsparcie finansowe dla osób ponoszących wyższe koszty ogrzewania lokalu, a z drugiej zaś wprowadza ustawowy wymóg, którego beneficjent świadczenia pomocowego nie jest w stanie we własnym zakresie spełnić, czyni pomoc przewidzianą przez państwo iluzoryczną.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie motywów wprowadzonego rozwiązania oraz o poinformowanie, czy opisany problem był przedmiotem rozważań i czy planowane są działania mające na celu urealnienie pomocy finansowej, którą z założenia powinni otrzymać wszystkie osoby zajmujące lokale ogrzewane z własnych źródeł, węglem lub paliwami węglopochodnymi.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska w piśmie z 23 lutego 2022 r. wskazał, że ustawa o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków wprowadziła obowiązek złożenia deklaracji o źródle ogrzewania. Deklarację należy złożyć w terminie 12 miesięcy dla budynków istniejących, czyli do dnia 30 czerwca 2022 r. W przypadku budynków, które zostają oddane do użytkowania od lipca 2021 r., termin ten wynosi zaledwie 14 dni od dnia pierwszego uruchomienia źródła ciepła lub spalania paliw (co do zasady będzie to moment wydania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie lub upływ terminu do wniesienia sprzeciwu do złożonego zawiadomienia o zakończeniu budowy). Ten sam czternastodniowy termin obowiązuje w przypadku, gdy dochodzi do zmian w rodzaju lub liczbie źródeł ciepła lub spalania paliw, gdyż każda taka zmiana wymaga aktualizacji poprzez złożenie nowej deklaracji. Brak dopełnienia tego obowiązku jest sankcjonowany grzywną. Wydaje się, że jest to wystarczający czynnik mobilizujący właścicieli lub zarządców budynków do zgłoszenia źródła ogrzewania do CEEB. W razie niewykonania w ustawowym terminie obowiązku zgłoszenia źródła ogrzewania do centralnej ewidencji emisyjności budynków, zarządca lub właściciel budynku wielolokalowego nie tylko naraża się na grzywnę, ale również na odpowiedzialność odszkodowawczą. Tej drugiej nie należy wykluczyć także w razie zwłoki ze zgłoszeniem.

Ministra Obrony Narodowej (VII.7033.87.2021 z 18 lutego 2022 r.) - w sprawie ograniczeń dla niezaszczepionych podchorążych-studentów uczelni medycznej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga dotycząca trudności, z jakimi spotykać się mieli niezaszczepieni przeciwko COVID-19

podchorążowie skoszarowani w Wojskowym Centrum Kształcenia Medycznego. Z przekazanych informacji wynika, że w Centrum dochodziło do przypadków odmiennego traktowania osób niezaszczepionych. Polegały one w szczególności na oddzielaniu podczas apeli zaszczerpionych podchorążych od tych, którzy nie poddali się szczepieniom, organizowaniu wielokrotnych i długotrwałych spotkań dyscyplinujących skierowanych wyłącznie do niezaszczepionych, uniemożliwianiu podchorążym korzystania ze stołówki na zasadach obowiązujących osoby zaszczerpiene (podchorążowie zostali zobligowani do spożywania posiłków we własnych pokojach), ograniczeniu praktyk religijnych poprzez odmowę wyrażenia zgody na udział przez niezaszczepionych podchorążych w niedzielnej mszy świętej w kościele, a także zatrzymaniu niezaszczepionym podchorążym przepustek stałych. Ponadto podchorążowie mieli być wielokrotnie proszeni o podawanie przyczyn niezaszczepienia. Dodatkowo w skardze poinformowano o sytuacji, w której podchorążemu odmówiono możliwości wyboru miejsca zaszczepienia się przeciw COVID-19 i zobligowano do poddania się szczepieniu we wskazanym przez Komendanta Centrum podmiocie.

Z przekazanej Rzecznikowi skargi wynika, że wyżej opisane działania i decyzje powodowały niechęć zaszczerpionych podchorążych wobec tych niezaszczepionych i sprzyjały powstawaniu sytuacji konfliktowych.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik, pismem z dnia 10 stycznia 2022 r. zwrócił się do Komendanta Wojskowego Centrum Kształcenia Medycznego z prośbą o przedstawienie wyjaśnień. W odpowiedzi na to wystąpienie Komendant poinformował m.in., że wskazane wyżej ograniczenia miały charakter przejściowy i trwały kilka dni w październiku ubiegłego roku, a okoliczności sprawy zostały wyjaśnione u wyższych przełożonych Komendanta. Komendant wskazał również, że podjęte w październiku 2021 r. działania związane były z rozwojem czwartej fali pandemii, a ich celem było zapewnienie bezpieczeństwa podchorążym, kadrze oraz pracownikom wojska.

Po przekazaniu Skarżącemu stanowiska Komendanta Centrum, do Rzecznika wpłynęły dodatkowe wyjaśnienia, a także kolejne skargi innych podchorążych, dotyczące tej samej sprawy, w których wskazano na nieścisłości w stanowisku Komendanta.

Z przekazanych skarg wynika m.in., że całokształt wyżej opisanych działań wpłynął negatywnie na stan psychiczny części podchorążych i przyczynił się do zrezygnowania ze studiów bądź zaszczepienia się pod wpływem silnej presji. Przekazane informacje wskazują ponadto, że o sytuacji w Centrum zostało powiadomione Ministerstwo Obrony Narodowej.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (XI.543.54.2022 z 18 lutego 2022 r.) - w sprawie stanu przygotowania Polski do ewentualnego przyjęcia migrantów w sytuacji konfliktu między Federacją Rosyjską a Ukrainą.

Rzecznik Praw Obywatelskich z rosnącym niepokojem obserwuje eskalację napięcia na granicy rosyjsko - ukraińskiej i dostrzega realną groźbę rozpoczęcia przez Federację Rosyjską działań zbrojnych przeciwko Ukrainie. Wojna, niezależnie od jej skali i zasięgu, z pewnością zmusi wielu ludzi do ucieczki, czy to w bezpieczniejsze rejony kraju, czy też, co wielce prawdopodobne, poza granice Ukrainy, także do Polski.

Rzecznik, odpowiedzialny również za stan przestrzegania praw i wolności cudzoziemców przybywających i przebywających na terytorium naszego kraju, wyraził nadzieję, że Polska jest i będzie przygotowana do tego, aby wszystkim potrzebującym, którzy w tak dramatycznych okolicznościach pojawią się na polskiej granicy, udzielić wszelkiej niezbędnej pomocy - humanitarnej, socjalnej, medycznej czy prawnej. Dlatego też z uznaniem przyjął podawaną przez media informację o działaniach MSWiA, zmierzających do poszerzenia bazy obiektów i miejsc zakwaterowania dla cudzoziemców poszukujących w Polsce ochrony. Podobne działania powinny być podejmowane są także w innych obszarach, które w obliczu konfliktu na Ukrainie mogą okazać się newralgiczne, jak choćby w zakresie zwiększenia przepustowości istniejących przejść granicznych na polsko - ukraińskim odcinku granicy, ewentualnego utworzenia nowych przejść (zwłaszcza pieszych), logistycznego przygotowania jednostek Straży Granicznej do obsługi wzmożonego ruchu granicznego, w tym właściwego rejestrowania ewentualnych deklaracji cudzoziemców o zamiarze ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową, przyjmowania samych wniosków o taką ochronę czy upowszechnienia wśród funkcjonariuszy SG wiedzy o istniejących algorytmach identyfikowania ofiar tortur i niehumanitarnego traktowania. Równie istotne może okazać się stworzenie systemu doraźnej pomocy medycznej i psychologicznej bezpośrednio na granicy, a także przygotowanie zakładów opieki zdrowotnej do świadczenia usług medycznych tym osobom, które już znajdą się na terytorium RP.

Obawa o życie i bezpieczeństwo może też skłaniać osoby uciekające przez wojną do prób przekraczania granicy z Polską w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Stać się tak może wówczas, gdy ziszcą się najbardziej dramatyczne scenariusze konfliktu i obejmie on całą Ukrainę, gdy ukraińskie służby graniczne nie będą w stanie wykonywać swoich zadań lub polskie przejścia graniczne okażą się nieprzygotowane do obsługi zwiększonego ruchu granicznego. W tym kontekście niepokój RPO wzbudza dodatkowo fakt, że w warunkach potencjalnego konfliktu na Ukrainie nadal

obowiązywać będą wprowadzone do polskiego porządku prawnego w sierpniu i październiku 2021 r., czyli w czasie kryzysu humanitarnego na granicy polsko – białoruskiej, procedury zwracania cudzoziemców do linii granicy oraz wydawania przez Straż Graniczną postanowień o opuszczeniu terytorium RP.

W opinii Rzecznika obie te procedury są sprzeczne m.in. z przepisami Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców, Karty Praw Podstawowych UE, Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, w tym również z art. 4 Protokołu nr 4 do tej Konwencji, zakazującym zbiorowego wydalania cudzoziemców, a także z przepisami Konstytucji. Żadna z tych procedur nie daje gwarancji, że prawo każdego cudzoziemca do złożenia wniosku o ochronę międzynarodową w Polsce będzie respektowane, ani nawet nie stwarza możliwości indywidualnej oceny sytuacji faktycznej cudzoziemca, w tym np. analizy ryzyka naruszenia jego prawa do życia czy wolności, także wolności od tortur i niehumanitarnego traktowania, w przypadku zawrócenia do linii granicy czy realizacji obowiązku opuszczenia Polski. W ocenie RPO, procedury te nie powinny być stosowane, ani w warunkach kryzysu humanitarnego, ani tym bardziej w obliczu wojny na Ukrainie.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przekazanie mi informacji o aktualnym stanie przygotowań Polski na wypadek pojawienia się na polsko - ukraińskiej granicy osób uciekających przed konfliktem zbrojnym na Ukrainie, poszukujących ochrony międzynarodowej lub innych dostępnych form pomocy na terytorium Polski.

Ministra Rozwoju i Technologii (IV.7211.28.2022 z 21 lutego 2022 r.) - w sprawie zwolnienia gmin z obowiązku zapewnienia lokali zamiennych dla mieszkańców budynków przeznaczonych do rozbiórki.

Z dniem 31 grudnia 2021 r. upłynął termin określający zakres czasowy obowiązku zapewnienia przez gminy lokali zamiennych lokatorom, zamieszkującym w budynkach wymagających opróżnienia w związku z koniecznością rozbiórki lub remontu. W konsekwencji wygasła również ochrona, jaką objęci byli dotąd lokatorzy w prywatnych budynkach przeznaczonych do rozbiórki na mocy art. 32 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym właściciel lokalu może, nie później niż na miesiąc naprzód, na koniec miesiąca kalendarzowego, wypowiedzieć stosunek prawny, jeżeli lokator m.in. używa lokalu, który wymaga opróżnienia w związku z koniecznością rozbiórki lub remontu budynku.

Jednocześnie ustawodawca, mając na uwadze ochronę lokatora przed nagłą utratą mieszkania, w art. 11 ust. 9 ustawy o ochronie praw

lokatorów... przewidział, że w razie wypowiedzenia najmu na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 4, lokatorowi przysługuje prawo do lokalu zamiennego oraz postanowił, że obowiązek zapewnienia lokalu zamiennego oraz pokrycia kosztów przeprowadzki spoczywa na właścicielu budynku, z zastrzeżeniem art. 32. W art. 32 ustawy o ochronie praw lokatorów... został uregulowany wyjątek od zasady zapewnienia lokalu zamiennego przez właściciela budynku. Przepis ten stanowi, że w razie wypowiedzenia najmu, na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 4, najemcy opłacającemu w dniu poprzedzającym dzień wejścia w życie ustawy czynsz regulowany, obowiązek zapewnienia temu najemcy lokalu zamiennego oraz pokrycia kosztów przeprowadzki spoczywa, do dnia 31 grudnia 2021 r., na właściwej gminie.

W ocenie Rzecznika ten stan rzeczy może powodować negatywne konsekwencje zarówno dla lokatorów, jak i właścicieli budynków, które decyzją właściwego organu zostały wyłączone z eksploatacji. Jeżeli stan prawny we wskazanym zakresie nie ulegnie zmianie, obowiązek zapewnienia lokatorom lokali zamiennych spocznie wyłącznie na właścicielach budynków, którzy – jak można zasadnie przypuszczać – w większości przypadków nie będą w stanie się z niego wywiązać. Trudno dzisiaj przewidzieć skalę problemów, jakie będą się z tym wiązać, jednak z całą pewnością dotkliwe skutki upływu terminu i zwolnienia gmin z obowiązku wskazania lokali zamiennych odczują w istocie lokatorzy budynków, które zostaną przeznaczone do natychmiastowego opróżnienia ze względu na katastrofalny stan techniczny, gdy właściciele nie będą mogli zapewnić im lokali zamiennych.

RPO zauważył, iż obecnie nawet gminy mają problem z niezwłocznym wygospodarowaniem lokali, które mogłyby zostać przeznaczone dla lokatorów z opróżnianych budynków, mimo, że zasób gminy miejskiej jest znaczny. W odróżnieniu jednak od możliwości właścicieli nieruchomości prywatnych – osób fizycznych, które nie dysponują żadnym zasobem lokalowym, gmina jest w stanie wygospodarować odpowiednie lokale z zasobu mieszkaniowego jakim dysponuje, w rozsądnym czasie.

W ocenie Rzecznika, całkowite zwolnienie gmin z tego obowiązku i przetrzucenie go na właścicieli, w tym także osoby fizyczne, które nie dysponują jakimkolwiek zasobem mieszkaniowym, czy też środkami finansowymi na nabycie choćby jednego lokalu, spełniającego warunki lokalu zamiennego, nie znajduje racjonalnego uzasadnienia i spowoduje, że w większym niż dotychczas stopniu niewykonalny stanie się obowiązek opróżnienia budynków objętych decyzją powiatowego inspektora nadzoru budowlanego.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia rządowej inicjatywy legislacyjnej w tej sprawie i nadanie jej trybu pilnego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii w piśmie z 21 marca 2022 r. poinformował, że obecnie w Sejmie jest procedowany w trybie pilnym poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Z uwagi na ten fakt w Ministerstwie Rozwoju i Technologii nie są prowadzone prace legislacyjne w kierunku zmiany u.o.p.l. w zakresie poruszonym w ww. piśmie. W projekcie procedowanym w Sejmie przewidziano zmianę art. 32 u.o.p.l., zgodnie z którą w razie wypowiedzenia najmu, na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 4 u.o.p.l., najemcy opłacającemu w dniu poprzedzającym dzień wejścia w życie ustawy czynsz regulowany, obowiązek zapewnienia temu najemcy lokalu zamiennego oraz pokrycia kosztów przeprowadzki spoczywa, do dnia 31 grudnia 2024 r., na właściwej gminie.

Prezesa Rady Ministrów (V.511.134.2022 z 23 lutego 2022 r.) - w sprawie braku możliwości skorzystania z ulgi dla klasy średniej przez osoby pobierające zasiłki z ubezpieczenia społecznego w związku z wejściem w życie Polskiego Ładu.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich napływają skargi kolejnych grup obywateli, których sytuacja prawno-podatkowa stała się mniej korzystna w związku z wejściem w życie reformy dokonanej w ramach Polskiego Ładu. Tym razem problem dotyczy punktu 2aa dodanego do art. 26 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Obywatele wskazują, że taki kształt regulacji dotyczącej ulgi dla klasy średniej stanowi realne zagrożenie dla osób pobierających świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego (m.in. zasiłek macierzyński i chorobowy). Osoby, które zdecydują się na skorzystanie z ulgi dla klasy średniej, mogą ostatecznie stracić do niej prawo, z uwagi na to, że w trakcie roku podatkowego będą otrzymywać ww. zasiłki i przez to nie osiągną przychodów w wymaganym przedziale kwot. Problem wynika z tego, że ulga dla klasy średniej obejmuje przychody z szeroko rozumianego stosunku pracy, do których nie zalicza się zasiłków pieniężnych z ubezpieczenia społecznego. Obywatele podkreślają, że zidentyfikowana luka w przepisach podatkowych w praktyce spowoduje negatywne konsekwencje zwłaszcza dla kobiet, ponieważ to one korzystają z zasiłku macierzyńskiego. Taki stan odbierany jest jako naruszenie art. 18 Konstytucji, który wymaga od władz publicznych stworzenia odpowiednich gwarancji ochrony macierzyństwa.

Dodatkowo skarżący zwracają uwagę na okoliczność, że obywatel nie jest w stanie przewidzieć, ile dni w ciągu roku będzie zmuszony korzystać z zasiłku chorobowego. Zdarzenie losowe - choroba, nie powinna mieć wpływu na to, czy ostatecznie będzie możliwe zastosowanie ulgi dla klasy średniej, czy też nie. Ponadto, z uwagi na wzrastającą inflację obywatele nie są zainteresowani rezygnacją ze stosowania ulgi dla klasy średniej i ewentualnie późniejszą możliwością jej rozliczenia w zeznaniu rocznym.

W ocenie Rzecznika zasygnalizowany problem jest dowodem na to, że instytucja ulgi dla klasy średniej wprowadzona na mocy reformy podatkowej dokonanej w ramach Polskiego Ładu jest w istocie niedopracowana. W praktyce może stanowić pułapkę dla kolejnej grupy podatników. Ponadto RPO przypomniał, że w dziedzinie, jaką jest prawo podatkowe, niezwykle ważne jest takie ukształtowanie przepisów, aby obywatel nie był zaskakiwany skutkami, których nie mógł wcześniej przewidzieć.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej kwestii.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.7033.26.2022 z 25 lutego 2022 r.) - w sprawie umożliwieniu studentom uczelni w Tarnopolu kontynuacji studiów w Polsce w związku z rozpoczęciem wojny w Ukrainie.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili się studenci Państwowego Uniwersytetu Medycznego w Tarnopolu z prośbą o wskazanie możliwości dotyczących kontynuowania przez nich nauki na polskich uczelniach w związku z napaścią Rosji na Ukrainę i rozpoczęciem wojny. Studenci w skierowanym do RPO piśmie wyrazili poważną obawę o losy ich dalszej edukacji, wskazując, że bezpieczne jej ukończenie na terytorium Ukrainy będzie w przewidywalnej przyszłości niemożliwe. Dlatego, uwzględniając także zapowiedź Ministra Edukacji i Nauki dotyczącą gotowości przyjęcia studentów w celu kontynuacji edukacji w Polsce, studenci wyrazili nadzieję na uzyskanie pomocy.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o pilne podjęcie, we współpracy z odpowiednimi uczelniami wyższymi, działań służących umożliwieniu studentom Państwowego Uniwersytetu Medycznego w Tarnopolu kontynuację studiów w Polsce, uwzględniając nadzwyczajnych okoliczności niniejszej sprawy. W ocenie Rzecznika pomoc ta nie tylko miałaby istotne znaczenie dla studentów dotychczas kształcących się w Ukrainie, ale także wpisywałaby się w szczególną misję uczelni wyższych, które obok prowadzenia najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej winny kształtować postawy obywatelskie i uczestniczyć w rozwoju społecznym.

Minister Edukacji i Nauki w piśmie z 17 marca 2022 r. poinformował, że wraz z Ministrem Zdrowia, któremu zgodnie z ustawą - Prawo o szkolnictwie

wyższym i nauce podlegają uczelnie medyczne w Polsce, zwrócił się z apelem do rektorów uczelni medycznych, aby wsparły polskich obywateli studiujących na Ukrainie w zakresie umożliwiającym kontynuowanie studiów medycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Minister przypomniał, że wciąż obowiązuje Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o wzajemnym uznawaniu akademickim dokumentów o wykształceniu i równoważności stopni. Umowa ta gwarantuje osobom, które uzyskały wykształcenie w jednym państwie, możliwość kontynuacji kształcenia w placówkach drugiego państwa. Zgodnie z art. 4 umowy szkoły wyższe państw Stron mogą uznawać odpowiednie okresy studiów, zdane egzaminy, zaliczenia oraz praktyki zgodnie z prawem wewnętrznym danego państwa. Kwestię ewentualnej odpłatności za studia regulują stosowne przepisy ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Ponadto, resort edukacji i nauki podjął działania mające na celu wsparcie studentów kształcących się w Ukrainie poprzez uruchomienie dedykowanej infolinii oraz adresu mailowego do kontaktu, a także opracowanie materiałów informacyjnych.

Ministra Zdrowia (VII.7033.33.2022 z 28 lutego 2022 r.) - w sprawie umożliwieniu studentom uczelni medycznych w Ukrainie kontynuacji studiów w Polsce w związku z rozpoczęciem wojny.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa szereg pism od obywateli Polski studiujących dotychczas na ukraińskich uczelniach wyższych na kierunkach medycznych, zawierających prośbę o wskazanie możliwości dotyczących kontynuowania przez nich nauki na polskich uczelniach w związku z napaścią Rosji na Ukrainę i rozpoczęciem wojny. Z wpływających do Rzecznika pism wynika, że zasygnalizowany problem ma charakter ogólny i dotyczy przede wszystkim studentów kierunków medycznych.

Z analizy przekazanych Rzecznikowi pism wynika, że studentom zależy na umożliwieniu kontynuowania zajęć na polskich uczelniach w ramach studiów stacjonarnych, z uwzględnieniem dotychczasowych osiągnięć uzyskanych na ukraińskich uczelniach. Studenci zgłosili również problem związany z niemożnością uzyskania dokumentów świadczących o przebiegu dotychczasowych studiów w związku z brakiem kontaktu z uczelniami ukraińskimi.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o pilne podjęcie, we współpracy z odpowiednimi uczelniami wyższymi, działań służących umożliwieniu polskim studentom kształcącym się dotychczas w Ukrainie kontynuację studiów w Polsce, uwzględniając nadzwyczajne okoliczności niniejszej sprawy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 29 marca 2022 r. wskazał, że Minister Zdrowia podjął szereg działań w porozumieniu z Rektorami uczelni oraz Ministrem Edukacji i Nauki zmierzających do tego, aby studenci, którzy ze względu na konflikt zbrojny musieli przerwać edukację, mogli kontynuować swoje kształcenie w Polsce. W celu umożliwienia przyjęcia studentów zostały stworzone odpowiednie przepisy, które zostały wprowadzone ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Ustawa ta daje m.in. możliwość przyjęcia przez polskie uczelnie studentów z Ukrainy, wprowadzając regulacje mające na celu ułatwienie przeprowadzenia tego procesu. Przewidziano również wsparcie dla obywateli Polskich którzy w dniu 24 lutego 2022 r. byli studentami studiów przygotowujących do wykonywania m.in. zawodu lekarza, lekarza dentysty i którzy zostali przyjęci przez uczelnię polską. Uchwalone przepisy mają również na celu wprowadzenie zasad refundacji uczelniom publicznym i niepublicznym kosztów z tytułu różnicy w pobieranych przez nie opłatach za studia, w sytuacji, gdy są one wyższe od kosztów ponoszonych dotychczas przez studenta w uczelni ukraińskiej. Aktualnie trwa proces przyjmowania studentów przez uczelnie.

Ministra Sprawiedliwości (IV.7020.2.2020 z 1 marca 2022 r.) - w sprawie domniemania pochodzenia dziecka z małżeństwa po jego ustaniu lub unieważnieniu.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje kwestia domniemania pochodzenia dziecka z małżeństwa po ustaniu lub unieważnieniu tego małżeństwa (art. 62 ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, dalej KRO).

Obecne uregulowanie przewiduje, że jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Domniemania tego nie stosuje się, jeżeli dziecko urodziło się po upływie trzystu dni od orzeczenia separacji. Jeżeli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża. Domniemanie to nie dotyczy przypadku, gdy dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganego prokreacji, na którą wyraził zgodę pierwszy mąż matki. Domniemania powyższe mogą być obalone tylko na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa.

RPO zauważył, iż obecnie obowiązujący stan prawny wydaje się niedostosowany do istniejących realiów, co stwarza zasadnicze komplikacje w ustaleniu pochodzenia dziecka w sposób zgodny z rzeczywistością i rzutuje na sytuację prawną wszystkich członków rodziny. Przyczynia się on

także do większego obciążenia sądów rodzinnych, rozpoznających sprawy o zaprzeczenie ojcostwa; takie powództwo jest w obecnym stanie prawnym jedynym środkiem doprowadzenia do zgodności stanu cywilnego dziecka z prawdą biologiczną.

W nawiązaniu do dotychczasowej korespondencji oraz zawartej w niej aprobaty dla inicjatywy zmiany przepisu art. 62 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie, czy w Ministerstwie zostały podjęte prace analityczne nad tą kwestią i ewentualnie jakie są wyniki tych prac. Jeśli zaś prace takie podjęte nie zostały, RPO zaapelował o rozważenie ich podjęcia.

Ministra Sprawiedliwości (IV.7021.28.2019 z 1 marca 2022 r.) - w sprawie braku szczegółowego uregulowania postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych i opiekuńczych.

W wystąpieniach z 2019 i 2020 r. skierowanych do resortu sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich zwracał uwagę na niedoskonałość przepisów w zakresie braku szczegółowego uregulowania postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, przede wszystkim praw i obowiązków kuratorów sądowych realizujących orzeczenia sądów, regulujące kontakty rodziców z dzieckiem w obecności kuratora.

W każdym z ww. wystąpień, Rzecznik podkreślał, iż jedynymi przepisami regulującymi uprawnienia i obowiązki kuratorów sądowych obecnych, na mocy orzeczenia sądu, przy kontaktach zwykle jednego z rodziców z dzieckiem, są przepisy ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 12 czerwca 2003 roku w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych.

Niepokój Rzecznika wzbudzał przede wszystkim fakt, iż zarówno przepisy ustawy, jak i rozporządzenia całkowicie wyczerpują zakres prawnego unormowania obecności kuratora sądowego przy kontaktach. Jednakże, jak wskazują również sami kuratorzy oraz liczne skargi wpływające do Biura Rzecznika, takie rozwiązanie nie jest wystarczające i wymaga istotnego uzupełnienia. W ostatnim piśmie z Ministerstwa Sprawiedliwości poinformowano, iż prace nad projektem ustawy o kuratorskiej służbie sądowej uległy dyskontynuacji z powodu nieukończenia ich w poprzedniej kadencji parlamentu. Jednocześnie Ministerstwo powiadomiło Rzecznika, że „z uwagi na doniosłość zagadnienia dotyczącego postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, a przede wszystkim praw i obowiązków kuratorów sądowych realizujących orzeczenia sądów w tej kategorii spraw, w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad projektem”. Obecnie na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji

widnieje projekt ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych, którego projektodawcą jest właśnie Ministerstwo Sprawiedliwości.

Niestety, wbrew wcześniejszym, wyżej przytoczonym deklaracjom resortu, projekt ten nie ujmuje wielokrotnie wskazywanych przez Rzecznika w poprzednich wystąpieniach zagadnień w przedmiocie praw i obowiązków kuratorów sądowych, obecnych przy kontaktach z dzieckiem.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie stanowiska w zasygnalizowanych kwestiach.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 28 marca 2022 r. poinformował, że resort sprawiedliwości podjął próbę uregulowania wskazanego zagadnienia już w roku 2018 w opracowanym projekcie zamian ustawy - Kodeks postępowania cywilnego. Projekt trafił pod obrady Sejmu, jednak z uwagi na zakończenie jego kadencji uległ dyskontynuacji. Prace legislacyjne w powyższym obszarze nie zostały zaniechane. Aktualnie procedowany jest projekt o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, opracowany w Ministerstwie Sprawiedliwości, a który przewiduje dodanie rozdziału 4 w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II pt. – „Postępowanie wykonawcze w sprawach rodzinnych i opiekuńczych oraz z zakresu kurateli”. W rozdziale tym znalazły się prawa i obowiązki zarówno kuratorów, jak i uczestników postępowania wykonawczego. Projekt oznaczony został w wykazie prac legislacyjnych jako UD 261 i znajduje się w końcowej fazie uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych.

Prezesa Rady Ministrów (XI.813.18.2021 z 1 marca 2022 r.) - w sprawie konieczności uchylecia rozporządzeń MEiN ograniczających naukę języka niemieckiego.

Niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudzają postępujące zmiany w finansowaniu i realizacji prawa mniejszości niemieckiej do nauczania własnego języka i nauki w tym języku, będące konsekwencją uchwalenia w dniu 17 grudnia 2021 r. ustawy budżetowej na rok 2022, ograniczającej środki przewidziane pierwotnie w budżecie, w części dotyczącej subwencji oświatowej, na nauczanie języka mniejszości narodowych i etnicznych. W wyniku prac parlamentarnych nad ww. ustawą dotychczasowa subwencja oświatowa, służąca realizacji prawa mniejszości do nauczania własnego języka, czyli de facto do podtrzymania swojej tożsamości, została pomniejszona aż o 39,8 mln zł.

Co więcej w ślad za tym poszły kolejne zmiany w prawie. W dniu 4 lutego 2022 r. Minister Edukacji i Nauki wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej

uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, zaś w dniu 10 lutego 2022 r. Minister Edukacji i Nauki wydał kolejne rozporządzenie, tym razem zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2022. W opinii RPO nowelizacje obu rozporządzeń, których skutkiem jest znaczne pogorszenie sytuacji prawnej określonej grupy obywateli polskich wyłącznie ze względu na ich niemieckie pochodzenie, wykraczają poza granice upoważnień ustawowych zawartych odpowiednio w przepisach ustawy o systemie oświaty (dalej: u.s.o.) i ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (dalej: u.d.j.s.t.).

Rzecznik wskazał, że ww. rozporządzenia regulują materię, która nie została wysłowiona w treści upoważnień ustawowych. W związku z tym rozporządzenia te nie zostały wydane w celu wykonania ustawy, lecz uzupełniają ustawę o treści w niej niewskazane jako materia podustawowa. Stąd też należy uznać, że omawiane akty normatywne wydane zostały poza granicami upoważnienia ustawowego, wobec czego naruszają art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Oba rozporządzenia stoją też w sprzeczności z zakazem dyskryminacji mniejszości narodowych zawartym w art. 4 ust. 1 Konwencji ramowej Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych (dalej jako: Konwencja). Zgodnie z tym przepisem, Polska jako strona Konwencji zobowiązana jest do zagwarantowania osobom należącym do mniejszości narodowych równości wobec prawa oraz jednakowej ochrony prawa. W tym względzie jakakolwiek dyskryminacja wynikająca z przynależności do mniejszości narodowej jest zabroniona.

W ocenie Rzecznika na gruncie standardów konstytucyjnych, wydane przepisy naruszają oprócz art. 92 ust. 1 Konstytucji przede wszystkim ogólny, konstytucyjny zakaz dyskryminacji w życiu społecznym (art. 32 ust. 2 Konstytucji) pozostający w tym zakresie w ścisłym związku z gwarancjami zawartymi w art. 35 ust. 1 Konstytucji.

RPO zwrócił też uwagę, że art. 35 ust. 2 Konstytucji gwarantuje mniejszościom narodowym i etnicznym prawo do „uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej”. Przepis ten formułuje więc prawo grup mniejszości narodowych i etnicznych do ochrony ich tożsamości w aspekcie proceduralnym. Oznacza to konieczność zapewnienia udziału mniejszości w podejmowaniu przez władze publiczne (także przez ministra) decyzji dotyczących jej tożsamości kulturowej, na którą z całą pewnością składa się język tej mniejszości. Również tego aspektu proceduralnego nie spełniają krytykowane rozporządzenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich, wykonujący także zadania niezależnego organu ds. równego traktowania, stoi na stanowisku, że przyjęcie

omawianych regulacji ma charakter dyskryminujący i jako takie pozostaje w sprzeczności z normami konstytucyjnymi i wiążącego RP prawa międzynarodowego.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Premiera z wnioskiem o zastosowanie uprawnienia określonego w art. 149 ust. 2 zd. drugie Konstytucji, zgodnie z którym Prezes Rady Ministrów może skierować do Rady Ministrów wnioski o uchylenie rozporządzenia ministra. W ocenie RPO środek ten, adekwatny do zaistniałej sytuacji, powinien dotyczyć obu wskazanych wyżej rozporządzeń MEiN.

**Minister Rodziny i Polityki Społecznej (XI.811.1.2022 z 4 marca 2022 r.)
- w sprawie konieczności udzielania wsparcia osobom z niepełnosprawnościami, przekraczającym granicę polsko-ukraińską w związku z wojną w Ukrainie.**

Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniący również funkcję niezależnego mechanizmu monitorującego wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, zwrócił uwagę na szczególne potrzeby i konieczność udzielania adekwatnego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami, które przekraczają granicę polsko-ukraińską w związku z agresją Rosji przeciwko Ukrainie.

Niewątpliwie osoby z niepełnosprawnościami w sposób szczególny odczuwają skutki działań zbrojnych. Osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi, sensorycznymi, a także intelektualnymi i psychospołecznymi napotykają także na bariery utrudniające im wyjazd z kraju i przetrwanie takiej kryzysowej sytuacji, w tym problemy komunikacyjne. Współwystępowanie niepełnosprawności i innych cech, takich jak kolor skóry, religia, przynależność do określonej grupy społecznej lub wiek, potęgują wyzwania, z jakimi osoby te muszą się mierzyć w drodze do miejsca, w którym otrzymają pomoc i schronienie. Ponadto trzeba uwzględnić sytuację osób przebywających w instytucjach opieki i innych zakładach – w związku z ich, często poważnym, stanem istnieje ryzyko, że zostaną w trakcie ewakuacji pozostawione bez pomocy.

Z informacji uzyskanych w wyniku kontroli prowadzonych na granicy polsko-ukraińskiej przez pracowników Biura RPO oraz z doniesień medialnych można wnioskować, że wiele kwestii istotnych z punktu widzenia osób z niepełnosprawnościami pozostaje nierozwiązanych. Kluczowe informacje dotyczące bezpieczeństwa i ewakuacji są często niedostępne, a same przejścia graniczne i punkty recepcyjne również rzadko są dostępne, co sprawia, że osoby z niepełnosprawnościami mogą zostać pozostawione bez pomocy.

W ocenie Rzecznika konieczne jest zapewnienie asysty osobom z niepełnosprawnościami w czasie oczekiwania na odprawę, w momencie

przekraczania granicy, jak i już po jej przekroczeniu. Ważnym elementem wsparcia byłoby również zapewnienie, aby pojazdy przewożące osoby z przejść granicznych do punktów recepcyjnych były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Niezbędne wydaje się w końcu dostosowanie samych punktów recepcyjnych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Niemniej ważne jest zagwarantowanie, że na granicy dostępne będą leki, sprzęt medyczny oraz ułatwiający poruszanie, w tym wózki dla osób z niepełnosprawnością narządu ruchu lub w słabszej kondycji fizycznej. Zdając sobie sprawę, że wskazane działania pozostają w gestii Straży Granicznej lub właściwych wojewodów, RPO zaapelował do Minister o niezwłoczne zwrócenie uwagi na nie właściwym organom.

Zdaniem Rzecznika warto byłoby także uruchomić infolinię w języku ukraińskim dedykowaną samym osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom je wspierającym. Ponadto, konieczne jest zapewnienie, by potrzebne osobom przybywającym do Polski informacje były w formie dostępnej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, m.in. z niepełnosprawnością słuchu – być może rozwiązaniem problemów komunikacyjnych z tą grupą byłoby uruchomienie obok infolinii wideocztatu z możliwością uzyskania wsparcia tłumacza ukraińskiego języka migowego.

Jednocześnie, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami wyjeżdżającym z Ukrainy w związku z trwającą wojną możliwości korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, RPO zwrócił się o podjęcie niezbędnych działań w celu uruchomienia korytarza humanitarnego oraz o poparcie wysiłków podejmowanych na szczeblu europejskim oraz przez organizacje społeczne w celu zapewnienia możliwości bezpiecznego opuszczenia terytorium Ukrainy. Jest to niezwykle istotne zwłaszcza z punktu widzenia ewakuacji osób należących do grup szczególnie wrażliwych: osób z niepełnosprawnościami, dzieci, kobiet, osób starszych i wspierających osoby ze szczególnymi potrzebami.

Rzecznik zwrócił się do Minister z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 16 marca 2022 r. zapewniła, że udzielenie odpowiedniego wsparcia obywatelom ukraińskim z niepełnosprawnościami, którzy wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, jest priorytetem dla Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej. Resort podjął szereg działań mających na celu zabezpieczenie potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami, dostosowując kierowaną pomoc do zgłaszanego zapotrzebowania. Wdrożony został system koordynacji pozyskiwania informacji o bazie lokalowej i transportowej wraz z ustanowieniem funkcji Krajowego koordynatora ds. uchodźców z

niepełnosprawnością z ramienia Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Przygotowano też możliwość zgłaszania potrzeb osób z niepełnosprawnościami za pośrednictwem ogólnodostępnego portalu pomagamukrainie.gov.pl, w ramach którego przygotowano wyodrębnioną ścieżkę pomocową dla osób z niepełnosprawnościami. została uruchomiona wideoinfolinia dla głuchych uchodźców z Ukrainy, jak również plakaty z informacją o kontakcie z wideoinfolinią dla głuchych uchodźców z Ukrainy. Wideoinfolinia świadczy pomoc w ukraińskim języku migowym, przy czym tłumaczki obsługujące wideoinfolinię komunikują się również w języku polskim. Minister poinformowała także, że w celu zapewnienia wsparcia obywatelom Ukrainy, którzy wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio z terytorium Ukrainy, przygotowany został projekt specustawy. W projekcie tym znalazły się również rozwiązania dotyczące wsparcia obywateli Ukrainy z niepełnosprawnościami.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.7031.5.2022 z 4 marca 2022 r.) - w sprawie wątpliwości dotyczących organizacji przyszłych egzaminów maturalnych.

Do Rzecznik Praw Obywatelskich docierają sygnały, jakie pojawiły się w odniesieniu do egzaminów maturalnych w nowej formule (Formuła 2023), do których przystąpią absolwenci 4-letnich liceów ogólnokształcących i 5-letnich techników. W szczególności przyszły egzamin maturalny z języka polskiego został oceniony przez niektórych nauczycieli przedmiotu jako zbyt wymagający. Wyrażane są obawy, że znacząca liczba absolwentów szkół ponadpodstawowych może w przyszłym roku nie uzyskać pozytywnego wyniku.

W listopadzie 2021 r. poloniści i polonistki skierowali do instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie egzaminu maturalnego list otwarty, w którym apelowali o ograniczenie wymagań dla maturzystów w 2023 i 2024 roku, rozważenie ograniczenia tych wymagań na stałe, a także niezwłoczne poinformowanie o dokonanych zmianach. Wskazywali na konieczność ograniczenia listy lektur, zorganizowania w trybie pilnym rzetelnych i merytorycznych szkoleń dla nauczycieli i nauczycielek języka polskiego oraz umieszczenia na stronach Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przykładowych zestawów maturalnych oraz poradników dla nauczycieli i uczniów.

W komunikacie z dnia 8 lutego 2022 r. MEiN poinformowało, że w ostatecznej wersji dokumentu Formuła 2023 eksperci uwzględnili znaczną część uwag przekazanych do CKE i MEiN podczas prekonsultacji propozycji wymagań, przeprowadzonych na przełomie grudnia 2021 r. i stycznia 2022 r. Po prezentacji zmian pojawiły się jednak dalsze krytyczne głosy nauczycieli, oceniających korektę jako niewystarczającą i niedopasowaną do potrzeb młodych ludzi. Nadal trwa epidemia koronawirusa, która będzie

powodowała przerwy w nauce indywidualnych uczniów i uczennic. Obecne wydarzenia na świecie, tj. w szczególności wojna w Ukrainie, może być dla dzieci i młodzieży źródłem ogromnego stresu. Szkoły otrzymały nowe zadania związane z przyjęciem dzieci uchodźców, w związku z czym obciążenie pracą nauczycieli i nauczycielek może się zwiększyć. Od długiego czasu specjaliści alarmują o pogarszającym się stanie psychicznym dzieci i młodzieży, a dostępna pomoc psychologiczna nie jest wystarczająca. Wszystkie te czynniki powinny być brane pod uwagę przy określaniu wyzwań, z którymi mają się zmierzyć członkowie społeczności szkolnych.

Rzecznik przypomniał, iż art. 70 ust. 4 Konstytucji gwarantuje, że władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. Każda zmiana przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminów maturalnych prowadzi do zróżnicowania dostępu do uczelni wyższych. Ze względu na ścisły związek ze sferą praw i wolności jednostki reformy systemu oświaty muszą być zatem starannie przemyślane. Organizacja egzaminów zewnętrznych powinna gwarantować możliwie obiektywne wyniki, które będą mogły stanowić podstawę rekrutacji do szkół.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z apelem o ponowne rozważenie postulatów zgłaszanych przez nauczycieli, rodziców i uczniów w zakresie organizacji przyszłych egzaminów maturalnych.

Ministra Zdrowia (WZF.7040.9.2018 z 5 marca 2022 r.) - w sprawie możliwości ubiegania się o wpis na listę kwalifikowanych pracowników ochrony oraz o pozwolenie na broń palną przez osoby z jednoocnością.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się pracownik ochrony z wrodzonym, głębokim niedowidzeniem oka lewego. Wnioskodawca wskazał, że rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie badań lekarskich i psychologicznych osób ubiegających się o wpis lub posiadających wpis na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej dyskwalifikuje go z pracy w charakterze kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej.

W niniejszej sprawie Rzecznik zwrócił się do Konsultanta krajowego ds. okulistyki wskazując, że zgodnie z wymaganiami ww. rozporządzenia (§ 2 ust. 1 pkt 2 lit. a) badania specjalistyczne, w tym okulistyczne, w zakresie oceny stanu narządu wzroku, przeprowadzane są zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 151 ustawy o broni i amunicji. Rzecznik podniósł, że analogiczne wymagania dotyczące wzroku obowiązywały osoby ubiegające się o uprawnienia do zawodowego kierowcy. Tymczasem transponując dyrektywę Komisji (UE) 2016/1106 z dnia 7 lipca 2016 r. w sprawie praw jazdy zmieniono, a następnie wydano rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie badań lekarskich osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami i kierowców, które wprowadziło dla

osób z jednooczną korzystniejszą regulacją. Z przepisów wynika, że osoby takie będą, pod pewnymi warunkami, mogły kierować pojazdami.

W związku z tym, Rzecznik poprosił o wyjaśnienie, czy w świetle aktualnej wiedzy medycznej wrodzona/względnie nabyta jednoocność powinna stanowić przeszkodę do ubiegania się o wpis na listę kwalifikowanych pracowników ochrony oraz o pozwolenie na broń palną. W odpowiedzi Konsultant krajowy ds. okulistyki wskazał, że w jego ocenie przepisy regulujące wydawanie decyzji w tej sprawie są nadmiarowe. Decyzja wydana jest prawidłowa i zgodna z obecnymi przepisami, natomiast od strony merytorycznej trudno nie uznać, że prowadzenie pojazdu mechanicznego przez kierowcę jednoocznego, czyli pozbawionego widzenia stereoskopowego może być porównywalne do pracy pracownika mogącego wykorzystać środki przymusu bezpośredniego. W opinii Profesora brak widzenia obuocznego, przy zachowaniu widzenia jednego oka na odpowiednim poziomie, może być wystarczający do wykonywania zawodu w zakresie ochrony mienia.

Mając powyższe na uwadze Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu rozwiązania przedstawionego problemu.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (VII.534.11.2022 z 7 marca 2022 r.) - w sprawie utrudnionego dostępu do procedury wydawania paszportu.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zgłaszają się obywatele, którzy proszą o pomoc w sprawie utrudnionego dostępu do procedury wydawania paszportu w urzędach wojewódzkich. Wnioskodawcy z różnych części kraju wskazują, że od pewnego czasu bezskutecznie próbują umówić się na wizytę we właściwym dla swojego miejsca zamieszkania urzędzie w celu złożenia wniosku o wydanie paszportu. Problem dotyczy zarówno kontaktu telefonicznego, jak i systemu rejestracji online.

Rzecznik zdaje sobie sprawę, że zwiększony ruch w polskich urzędach spowodowany jest wojną na Ukrainie. Kryzysowa sytuacja międzynarodowa nie powinna jednak wpływać na swobodny dostęp obywateli do urzędów państwowych, a także uniemożliwiać im uzyskanie paszportu.

Sygnalizując powyższy problem RPO pragnie także zauważyć, że w dniu 27 marca 2022 r. wejdą w życie przepisy zmieniające ustawę o dokumentach paszportowych w jej dotychczasowym brzmieniu. Nowelizacja ustawy zakłada uproszczenie i usprawnienie procedur administracyjnych oraz ich informatyzację. Zmiany mają też wzmocnić bezpieczeństwo wydawanych dokumentów paszportowych i w sposób kompleksowy regulować realizację spraw paszportowych. Głównym celem zmian jest utworzenie Rejestru Dokumentów Paszportowych, który zastąpi

dotychczasową Centralną Ewidencję Wydanych i Unieważnionych Dokumentów Paszportowych oraz lokalne ewidencje. Budowa nowego rejestru pozwoli na odejście od konieczności wypełnienia i złożenia papierowego wniosku o paszport. Uruchomione zostaną usługi elektroniczne, takie jak weryfikacja ważności paszportu, sprawdzenie, jakie dane są przetwarzane w rejestrze oraz możliwość zgłoszenia utraty paszportu, która skutkować będzie automatycznym unieważnieniem dokumentu.

Mając na uwadze powyższe Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w sprawie obecnych trudności dotyczących procedury wydania paszportu oraz poinformowanie Rzecznika o planowanych działaniach w celu rozwiązania problemu, a także o informacje, w jaki sposób polskie urzędy wojewódzkie zostały przygotowane do wchodzących w dniu 27 marca 2022 r. w życie zmian w procedurze wydania paszportu.

Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (WZF.7043.133.2021 z 7 marca 2022 r.) – dotyczące możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w sprawie wzmocnienia ochrony przywracanych do służby policjantów.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zgłaszają się policjanci, którzy po przywróceniu do służby nie byli w stanie jej kontynuować ze względu na uchybienie 7-dniowemu terminowi zgłoszenia gotowości niezwłocznego podjęcia, od czasu uprawomocnienia się orzeczenia sądu administracyjnego uchylającego rozkaz o zwolnieniu ze służby, z powodu jego wadliwości - art. 42 ust. 1 – 2 ustawy o Policji.

Zgodnie z treścią tych przepisów uchylenie decyzji o zwolnieniu ze służby w Policji z powodu jej wadliwości stanowi podstawę przywrócenia do służby na stanowisko równorzędne. Jeżeli zwolniony policjant w ciągu 7 dni od przywrócenia do służby nie zgłosi gotowości niezwłocznego jej podjęcia, stosunek służbowy ulega rozwiązaniu na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy o Policji. Jak wskazuje się w literaturze, w przepisie tym przyjęto domniemanie oraz fikcję prawną, polegającą na tym że policjant zna treść wyroku uchylającego decyzję o zwolnieniu ze służby oraz zna obowiązek zgłoszenia gotowości do podjęcia służby w terminie 7 dni. Bezskuteczny upływ tego terminu powoduje, że organ ma obowiązek traktowania bierności policjanta tak, jak gdyby wystąpił z pisemnym zgłoszeniem wystąpienia ze służby. Orzecznictwo sądów administracyjnych skłania się do uznania, że przywrócenie do służby następuje z mocy prawa, z dniem uprawomocnienia się orzeczenia karnego czy administracyjnego (np. uchylającego rozkaz o zwolnieniu ze służby w Policji).

Jak wynika z kierowanej do Rzecznika korespondencji, policjant najczęściej nie jest w stanie określić daty prawomocności tego orzeczenia, zwłaszcza jeśli orzeczenie wydane jest na posiedzeniu niejawnym, a data prawomocności zależy od daty doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem obu stronom. Zarządzenie w przedmiocie stwierdzenia tej prawomocności zostaje w większości przypadków wydane po jego faktycznym uprawomocnieniu się. W konsekwencji policjant może powziąć informację o uprawomocnieniu się orzeczenia, już po upływie 7 dni od daty tej prawomocności. Termin określony w tym przepisie jest terminem prekluzyjnym dla strony, a jego uchybienie powoduje, że czynność prawna przez nią podjęta po upływie tego terminu jest bezskuteczna. Niedopełnienie powyższego wymogu musi skutkować zwolnieniem policjanta ze służby na podstawie art. 41 ust. 3. Rzecznik ma świadomość, że samo poprawne zgłoszenie nie przesądza jeszcze o skutecznym podjęciu służby, gdyż wpływ na to ma wiele okoliczności, które mogły się ujawnić po zwolnieniu ze służby. Nie mniej jednak wydaje się, że bez uszczerbku dla interesu służby można by wydłużyć ten okres (np. do 30 dni), aby osoby zainteresowane kontynuowaniem służby w Policji miały realną możliwość wyrażenia swojej woli w tym zakresie.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu wzmocnienia ochrony przywracanych do służby policjantów.

Ministra Sprawiedliwości (IX.517.632.2019 z 7 marca 2022 r.) - w sprawie nieuprawnionego stosowania wobec osadzonych procedur ochronnych, które nie mają podstaw prawnych.

W 2020 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie nieuprawnionego stosowania przez Służbę Więzienną wobec osób pozbawionych wolności przebywających w jednostkach penitencjarnych procedur ochronnych, w sposób nadmierny i niezasadzony ingerujących w ich prawa.

Pomimo wagi przedstawionego zagadnienia, Rzecznik nie otrzymał do dnia dzisiejszego odpowiedzi na to wystąpienie. Monity kierowane do resortu sprawiedliwości oraz do Prezesa Rady Ministrów, również nie skłoniły Ministra do zajęcia stanowiska. Tymczasem więźniowie w dalszym ciągu zwracają się do RPO ze skargami na stosowanie przez Służbę Więzienną zakwestionowanych przez Rzecznika środków oddziaływania. Zgłoszone poprzednio problemy nadal pozostają nierozwiązane i wymagają adekwatnej reakcji ze strony Ministerstwa Sprawiedliwości.

Sytuacja ta wzbudza niepokój Rzecznika, zwłaszcza, że w ramach obecnie procedowanej nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego sankcjonuje się w art. 88d § 1 pkt 6 i art. 212ba § 1 pkt 7 k.k.w. jedno ze stosowanych

zaleceń penitencjarno-ochronnych, tzw. obserwację bezpośrednią zachowania osadzonego, zakwestionowaną w wystąpieniu z dnia 5 sierpnia 2020 r. Swoją krytyczną ocenę tej propozycji RPO przedstawił już Ministrowi Sprawiedliwości w opinii dotyczącej projektowanego aktu prawnego. Zdaniem Rzecznika zaproponowane rozwiązanie jest środkiem nadmiernym, zbyt daleko ingerującym w codzienne funkcjonowanie osadzonego i stanowiącym nieuzasadnioną dolegliwość. Narusza naczelną zasadę wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania w sposób humanitarny, wyrażoną w art. 4 § 1 k.k.w.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o podjęcie działań, które doprowadzą do skutecznego wyeliminowania przypadków nieuprawnionego stosowania wobec osadzonych procedur ochronnych, które nie mają podstaw prawnych bądź też ingerują w ich prawa w sposób nadmierny.

Prezesa Rady Ministrów (V.7108.32.2022 z 10 marca 2022 r.) – w sprawie trudnej sytuacji mieszkańców Podlasia w związku z obowiązującym zakazem przebywania w strefie przygranicznej.

Podczas wizyty Rzecznika Praw Obywatelskich w styczniu 2022 r. w województwie podlaskim lokalni przedsiębiorcy i mieszkańcy Podlasia przedstawili problemy powstałe na tle uprzednio obowiązującego stanu wyjątkowego i aktualnego zakazu przebywania w strefie przygranicznej w związku z trudną sytuacją migracyjną na granicy polsko-białoruskiej.

W trakcie spotkania wskazywano na trudności, z jakimi zmagają się przedstawiciele szeroko pojętej branży turystycznej (w tym właściciele i pracownicy obiektów noclegowych, gastronomicznych, usług transportowych, usług przewodnickich), a także osoby trudniące się handlem, usługami okołoturystycznymi, zbytem produktów lokalnych. Rozmówcy wyrażali głębokie zaniepokojenie o kondycję finansową swoich firm oraz rodzin. Przekazali nadto postulat rozszerzenia grupy beneficjentów wsparcia finansowego państwa, poprzez przyznanie rekompensat podmiotom gospodarczym i świadczącym usługi spoza ścisłego obszaru objętego zakazem przebywania, a również dotkniętych konsekwencjami wprowadzonych ograniczeń. W ocenie zgromadzonych, negatywne następstwa dla ekonomii regionu i przedsiębiorców występują nie tylko w miejscowościach objętych zakazem przebywania, lecz także w sąsiednich ośrodkach turystycznych i całym województwie podlaskim. Co więcej, obecny stan negatywnie wpływa na wizerunek regionu Puszczy Białowieskiej.

Przedstawiciele społeczności Podlasia podnosili także problem budowy muru na granicy z Białorusią. W ocenie zainteresowanych, należy podjąć pilne działania zmierzające do minimalizacji negatywnych skutków budowy

murów na granicy polsko-białoruskiej. Zdaniem mieszkańców, wzniesiona zapora będzie miała katastrofalne skutki dla przyrody i przyczyni się do dewastacji Puszczy Białowieskiej. Konsekwencją tego będzie spadek zainteresowania turystów tym regionem kraju oraz dalsze problemy branży turystycznej. Istnieją także obawy o utratę rekomendacji UNESCO, która ma istotne znaczenie, szczególnie dla zagranicznych turystów. Mieszkańcy zwrócili się również z prośbą o umożliwienie szerszego dostępu do informacji o działaniach władz podejmowanych w związku z budową ww. muru (m.in. poprzez uczestnictwo w konsultacjach, możliwość wypowiedzenia się na temat aktualnej sytuacji społeczności lokalnej). Wśród postulatów mieszkańców Podlasia znajdował się również apel o nieprzedłużanie zakazu przebywania i całkowite zniesienie zakazu przebywania w strefie nadgranicznej z Białorusią, względnie – konieczność zmniejszenia strefy objętej zakazem przebywania do obszaru, na którym bezpośrednio będzie prowadzona budowa muru (ok. 200- 300 m od granicy), albowiem ten stan rzeczy negatywnie wpływa na sytuację społeczną i ekonomiczną regionu. Spełnienie oczekiwań branży turystycznej umożliwi odpowiednio zaplanować działania, w tym promocyjne, na sezon turystyczny 2022. Konieczny wydaje się również rządowy program wsparcia gospodarczego dla regionu.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o udzielenie informacji, czy rozważane jest podjęcie stosownych działań oraz wskazanie instrumentów z jakich skorzysta państwo, zmierzających do polepszenia aktualnie trudnej sytuacji mieszkańców Podlasia.

Ministra Edukacji i Nauki (VII.7037.18.2022 z 10 marca 2022 r.) - w sprawie ograniczenia edukacji obywatelskiej w związku z wprowadzeniem przedmiotu Historia i Teraźniejszość.

W związku z przekazaniem projektów rozporządzeń Ministra Edukacji i Nauki zmieniających rozporządzenia w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół, w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje postęp prac legislacyjnych nad proponowanymi zmianami.

Nie odnosząc się do kwestii merytorycznych, które powinny podlegać ocenie specjalistów, RPO zwrócił uwagę na bardzo krótki okres konsultacji publicznych ww. projektów. Podmioty opiniujące otrzymały jedynie 21 dni na przedstawienie swoich uwag, chociaż tematyka jest istotna i złożona. Termin konsultacji społecznych, przypadający na koniec roku 2021 r., nie pozwalał osobom zainteresowanym na spokojną i dogłębną analizę projektów. W szczególności zastrzeżenia dotyczące planowanego momentu wprowadzenia nowego przedmiotu Historia i teraźniejszość, zastępującego

wiedzę o społeczeństwie na poziomie podstawowym, wydają się uzasadnione.

Zmiany programowe w zakresie przedmiotów historia oraz wiedza o społeczeństwie miały objąć uczniów szkół ponadpodstawowych już od roku szkolnego 2022/2023, począwszy od klasy I. Konieczne jest zatem przygotowanie nowych podręczników przedmiotu historia i terazniejszość oraz zmiana podręczników do historii oraz do wiedzy o społeczeństwie w zakresie rozszerzonym. Nauczyciele historii i wiedzy o społeczeństwie w szkołach średnich nadal nie wiedzą, w jaki sposób zostanie zorganizowana nauka w przyszłym roku szkolnym. Może to powodować stan niepewności i wzmacniać stres spowodowany warunkami, w jakich funkcjonują obecnie szkoły. Dodatkowy czas pracy nauczycieli, poświęcony na przygotowania, a także starania związane z wydaniem nowych podręczników i materiałów dydaktycznych niewątpliwie wiążą się z kosztami społecznymi.

Rzecznik zauważył, że zmiany w nauczaniu przedmiotów miały nastąpić jeszcze przed zakończeniem pierwszego cyklu realizacji wcześniej wprowadzonych podstaw programowych. Młodzież ucząca się na podstawie poprzednich podstaw programowych zamknie cykl kształcenia w roku 2023 (liceum) lub 2024 (technikum). Tak częste reformy w systemie oświaty mogą dezorganizować pracę szkół, a w przyszłości utrudnić dokonanie ewaluacji.

Jak wynika z informacji zamieszczonych na stronie Rządowego Centrum Legislacyjnego, w ostatnim etapie Minister Edukacji i Nauki przekazał swoje stanowisko jedynie w odniesieniu do uwag Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. Uderza mała liczba stanowisk zgłoszonych w ramach opiniowania, zamieszczonych na stronie RCL, wśród których nie znalazły się opinie historyków reprezentujących ważne instytucje naukowe. Z uwagi na bardzo krótki okres czasu, jaki pozostał do rozpoczęcia roku szkolnego 2022/2023, wskazane byłoby określenie dalszych etapów prac lub też poinformowanie osób, które mają doświadczyć zmian – dyrektorów szkół, nauczycieli, uczniów i ich rodziców – o wstrzymaniu prac nad projektami.

Z uwagi na powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o udzielenie informacji w przedstawionej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 14 marca 2022 r. podkreślił, że podstawa programowa nowego przedmiotu obejmuje relatywnie niewielki okres dziejów Polski i świata, dlatego przygotowanie projektu podstawy programowej nie wymagało tyle czasu, ile wymaga przygotowanie kompleksowej zmiany podstawy programowej. Podobnie sytuacja wygląda z materiałami edukacyjnymi do nauczania nowego przedmiotu – w większości nauczyciele będą mogli korzystać z materiałów dostępnych do nauczania historii oraz wiedzy o społeczeństwie. Kwalifikacje do nauczania przedmiotu historia i terazniejszość posiadają nauczyciele, którzy mają kwalifikacje do nauczania historii i wiedzy o społeczeństwie –

nauczyciele, którzy będą uczyć tego przedmiotu, nie muszą nabywać dodatkowych kwalifikacji. Zainteresowani nauczyciele będą natomiast mogli uczestniczyć w kursie doskonalącym, który będzie prowadzony online. Oprócz zasobów edukacyjnych do nauczania historii oraz wiedzy o społeczeństwie dostępnych już aktualnie na ww. platformie, przed rozpoczęciem nowego roku szkolnego będą dostępne również podręczniki do nowego przedmiotu, na którymi pracują wydawcy edukacyjni. Zmiany wprowadzone ww. rozporządzeniami nie obejmą uczniów szkół ponadpodstawowych, którzy rozpoczęli naukę przed rokiem szkolnym 2022/2023.

Ministra Finansów (VII.520.14.2021 z 11 marca 2022 r.) - w sprawie obowiązku prowadzenia jawnego rejestru umów, zawartych przez jednostki sektora finansów publicznych.

W związku ze skargami obywateli, jakie wpływają do Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznik podjął sprawę dotyczącą jawnego rejestru umów, który ma zostać prowadzony dla umów zawartych przez jednostki sektora finansów publicznych. Obowiązek prowadzenia takiego rejestru wynika z art. 6 ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (dalej jako: ustawa zmieniająca) zmieniającego ustawę o finansach publicznych poprzez dodanie przepisu art. 34a do tej ustawy. Przepis ten wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2022 r. (art. 15 ustawy zmieniającej), zaś w rejestrach umów zamieszcza się informacje o umowach zawartych od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, tj. z dniem 1 lipca 2022 r. (art. 13 ustawy zmieniającej).

Skarżący wyrażają przede wszystkim obawę, że publikacja w powszechnym rejestrze informacji o każdej umowie, czyli również umowie o pracę (w tym o wynagrodzeniu za pracę), jest zbyt daleko idącą ingerencją w sferę prywatności tych osób, którą chroni art. 47 Konstytucji.

Rzecznik zwrócił uwagę, że choć nowe przepisy dotyczące rejestru umów stanowią realizację prawa dostępu do informacji publicznej, prawo to powinno być realizowane z jednoczesnym poszanowaniem prawa do prywatności poszczególnych osób fizycznych. Również pracowników instytucji publicznych. Ustawa o dostępie do informacji publicznej przewiduje taką ochronę, wyłączając z niej osoby pełniące funkcje publiczne.

RPO podkreślił także, że prawo dostępu do informacji publicznej nie ma charakteru bezwzględnie a jego granice wyznaczone są m. in. przez konieczność respektowania praw i wolności innych podmiotów, w tym przez konstytucyjnie gwarantowane prawo do ochrony życia prywatnego. W opinii Rzecznika przepisy przewidujące szeroki zakres udostępnianych w rejestrze umów informacji, w tym umów wszystkich pracowników, imienia i nazwiska oraz wartość wynagrodzenia - budzi uzasadnione obawy społeczeństwa co

do możliwości naruszenia prawa do prywatności pracowników jednostek sektora finansów publicznych.

Rzecznik zauważył ponadto, że niekiedy udostępnienie informacji publicznej o wysokości wynagrodzenia na określonym stanowisku może wprost wskazywać na konkretną osobę fizyczną. Dochodzi wtedy do kolizji dwóch konstytucyjnych praw jednostki tj. prawa do prywatności i prawa do informacji publicznej.

Dodatkowe zaniepokojenie musi wzbudzać również brak ustawowej podstawy do uregulowania wzoru jawnego rejestru umów.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w niniejszej sprawie, mając na względzie konieczność pogodzenia konstytucyjnego prawa dostępu do informacji publicznej z konstytucyjnym prawem ochrony prywatności oraz danych osobowych.

Ministra Finansów (VII.501.41.2022 z 14 marca 2022 r.) - w sprawie zmian w prawie podatkowym, które mogą naruszać prawo do prywatności.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwracają się z prośbami o interwencję obywatele zaniepokojeni wprowadzanymi zmianami w prawie podatkowym. Dodatkowo także wskazać należy, że w miarę jak możliwe jest realne analizowanie nowych przepisów podatkowych, pojawia się coraz więcej relewantnych publikacji prasowych dotyczących zwiększania uprawnień organów podatkowych.

W art. 20 ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw zawarte zostały zmiany w ustawie o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej jako: „ustawa o KAS”). W pkt 8 przywołanej powyżej jednostki redakcyjnej ustawy zmieniającej zawarto nowe brzmienie wprowadzenia do wyliczenia w art. 48 ust. 1 ustawy o KAS. Zgodnie z nowym brzmieniem przywołanego powyżej przepisu, na sporządzone na piśmie żądanie Szefa Krajowej Administracji Skarbowej, naczelnika urzędu celno-skarbowego lub naczelnika urzędu skarbowego wydane w związku z wszczętym postępowaniem przygotowawczym lub czynnościami wyjaśniającymi odpowiednio w sprawie o przestępstwa lub wykroczenia oraz przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe, bank jest obowiązany do sporządzania i przekazywania informacji dotyczących osoby fizycznej lub osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej lub danych pełnomocników wskazanego w żądaniu rachunku bankowego w przypadku, gdy postępowanie przygotowawcze lub czynności wyjaśniające są prowadzone w związku z czynami popełnionymi w

zakresie działalności osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej.

RPO podkreślił, że w powołanym przepisie w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2022 roku obowiązek banku do sporządzenia i przekazania informacji dotyczącej konkretnego rachunku bankowego dotyczy osoby podejrzanej, od dnia 1 lipca 2022 roku zaś osoby fizycznej, co znacząco poszerza zakres nie tylko kompetencji organu, ale przede wszystkim zakres ingerencji w sferę prywatności wszystkich obywateli. Ponadto z dniem 1 lipca 2022 roku rozszerzony zostanie także katalog podmiotów, które będą mogły żądać ujawnienia przez bank takich informacji.

Rzecznik zauważył także, że w uzasadnieniu projektowanej regulacji, na etapie przekazania projektu do uzgodnień powyższe zmiany nie zostały omówione, nie wskazano dla nich ratio legis. Analiza zagadnienia, będącego przedmiotem wystąpienia Rzecznika, wskazuje zatem na to, że wymogi dla przygotowania ustawy nie zostały spełnione.

RPO wielokrotnie już podejmował działania, zarówno generalne, jak i te wynikające z indywidualnych skarg obywateli, w związku z wejściem w życie nowych przepisów podatkowych, które w ocenie Rzecznika nie zostały przygotowane we właściwy sposób. Także sposób odniesienia się do licznych uwag zgłaszanych na etapie konsultacji publicznych projektu ustawy wydaje się zdawkowy i nie odnoszący się do całości podnoszonej w opiniach problematyki. Powyższe potwierdza również apel Rady Przedsiębiorczości, skupiającej największe organizacje przedsiębiorców w Polsce, przedłożony Radzie Ministrów i dotyczący potrzeby pilnego przygotowania i przedłożenia do Sejmu projektu zmian legislacyjnych, które zawieszają stosowanie przepisów podatkowych Polskiego Ładu do dnia 1 stycznia 2023 r. oraz przywrócą do tego czasu w obrocie prawnym stosowanie dotychczasowych regulacji prawa podatkowego.

Mając zatem na uwadze przedstawione w niniejszym wystąpieniu zagadnienia, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o złożenie wyjaśnień w przedmiotowej sprawie, w szczególności przedstawienie wyczerpującego uzasadnienia dla wprowadzonej zmiany w ustawie o KAS.

Ministra Sprawiedliwości (IV.512.42.2022 z 16 marca 2022 r.) - w sprawie utrzymującego się zakazu eksmisji w czasie pandemii.

W wystąpieniach z dnia 1 lipca 2021 r. i z dnia 3 października 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poruszył problem dotyczący dalszego obowiązywania moratorium na wykonywanie tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego.

Wspomniany zakaz wynika z art. 15zzu ust. 1 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i

zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Zgodnie z dyspozycją tego przepisu, w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 nie wykonuje się tytułów wykonawczych nakazujących opróżnienie lokalu mieszkalnego. Wyjątki od tego zakazu ustanowione zostały w art. 15zuz ust. 2 wspomnianej ustawy i dotyczą jedynie orzeczeń wydanych na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (art. 15zuz ust. 2 pkt 1) oraz decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji wydawanych na podstawie tzw. „specustaw” (art. 15zuz ust. 2 pkt 2).

Do Biura RPO wpływały i nadal wpływają liczne skargi od obywateli, kwestionujących dalsze obowiązywanie tego zakazu – i to zarówno od właścicieli mieszkań zajmowanych bez tytułu prawnego przez inne osoby, jak również od lokatorów mieszkań, zmuszonych do znoszenia uciążliwych sąsiadów.

W ocenie Rzecznika dalsze – de facto bezterminowe - utrzymywanie przez państwo zakazu eksmisji z lokali mieszkalnych, ustanowionego w tak szerokim zakresie podmiotowym i przedmiotowym jest nieuzasadnione, a także prowadzi do przerzucenia obowiązków państwa w zakresie przeciwdziałania bezdomności na barki obywateli. Stan taki – w sytuacji, gdy ustawodawca nie zdecydował się na zapewnienie omawianej grupie właścicieli mieszkań stosownych rekompensat (o co Rzecznik apelował we wskazanych na wstępie wystąpieniach) - pozostaje w sprzeczności z wartościami konstytucyjnymi (art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji).

W związku z masowym napływem uchodźców z Ukrainy z powodu trwającego tam konfliktu zbrojnego pojawił się kolejny negatywny aspekt dalszego utrzymywania wspomnianego zakazu. W sytuacji konieczności zapewnienia zakwaterowania uchodźcom wydaje się, że dalsze utrzymywanie omawianego zakazu nie tylko stanowi barierę dla zwiększenia podaży zasobów mieszkaniowych, ale także zniechęca właścicieli mieszkań do wynajmowania swoich wolnych lokali, na co zwrócono uwagę także w środkach masowego przekazu. Kwestionowany zakaz został bowiem zniesiony jedynie w przypadkach użyczenia obywatelom Ukrainy, objętym przepisami ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, budynku lub jego części w celu tymczasowego zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych (art. 68 tej ustawy).

Należy także podkreślić okoliczność, iż aktualnie kolejne obostrzenia związane ze stanem epidemii są systematycznie znoszone przez rząd, z uwagi na malejącą liczbę zakażeń.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o nadesłanie informacji o stanie zaawansowania prac legislacyjnych mających na celu wyeliminowanie wspomnianego zakazu z obrotu prawnego.

Ministra Sprawiedliwości (IV.7024.22.2018 z 16 marca 2021 r.) - w sprawie kontaktów członków rodziny z dorosłą osobą ubezwłasnowolnioną.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich od wielu już lat pozostaje kwestia kontaktów członków rodziny z dorosłą osobą ubezwłasnowolnioną, zwłaszcza całkowicie.

Zdaniem RPO w obowiązujących przepisach brak jest środków prawnych, za pomocą których osoby bliskie mogą uzyskać sądowe określenie kontaktów z ubezwłasnowolnionym całkowicie, w sytuacji gdy opiekun prawny utrudnia bądź uniemożliwia takie kontakty.

Niestety, w toku kolejnej korespondencji nie udało się Rzecznikowi przekonać przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości o zasadności podjęcia kroków legislacyjnych w tej kwestii. Stanowisko resortu sprawiedliwości uległo zmianie dopiero w 2021 r. Jak wynika z pisma z 24 marca 2021 r. „mając jednak na względzie zdarzające się w orzecznictwie sądów powszechnych (sądów opiekuńczych) rozbieżności w zakresie kwalifikowania wniosków o wydanie zarządzeń opiekuńczych w postępowaniu wykonawczym prowadzonym w związku z ustanowieniem opieki prawnej, Ministerstwo Sprawiedliwości uznało za zasadne podjęcie prac analityczno-koncepcyjnych nad wprowadzeniem do porządku prawnego przepisów umożliwiających dochodzenie w postępowaniu cywilnym ustalenia kontaktów z osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie”.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o poinformowanie o stanie wskazanych powyżej prac analityczno-koncepcyjnych, ewentualnie o przesłanie kopii tych materiałów bądź projektu nowelizacji.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 22 marca 2022 r. poinformował, że resort podjął prace analityczno-koncepcyjne, w wyniku których stosowny projekt regulacji odnośnie możliwości kontaktowania się członków rodziny z dorosłą osobą ubezwłasnowolnioną znalazł się w procedowanej obecnie nowelizacji Ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw. Projekt zakłada uzupełnienie art. 175 ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy o paragraf 2 w brzmieniu: do kontaktów z ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się odpowiednio przepisy o kontaktach z dzieckiem, za wyjątkiem przepisów nakładających obowiązek utrzymywania kontaktów z rodzicami. Projekt ten znajduje się obecnie w końcowej fazie uzgodnień i konsultacji.

Ministra Infrastruktury (II.565.3.2021 z 20 marca 2022 r.) - w sprawie wątpliwości dotyczących systemu tzw. „punktów karnych” przyznawanych kierującym pojazdami za naruszenie przepisów ruchu drogowego.

Wpływające do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wnioski obywateli wskazują na ich wątpliwości związane z przeprowadzoną niedawno nowelizacją ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (dalej: u.k.p.), która została dokonana ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy - Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw i zaczęła obowiązywać od dnia 1 stycznia 2022 r. Ustawa ta zmienia, a zarazem komplikuje system przedawiania punktów. Obecnie punkty przedawniają się po 2 latach, nie zaś, jak dotychczas, po 1 roku. Nie jednak sama długość terminu przedawiania punktów budzi zastrzeżenia, lecz zróżnicowanie początku jego biegu.

Od dnia 1 stycznia 2022 r., zgodnie z art. 98 ust. 5 u.k.p., bieg ww. terminu rozpoczyna się w różnych momentach, w zależności od rodzaju rozstrzygnięcia, którym zostało stwierdzone naruszenie przepisów ruchu drogowego i ewentualnie nałożona grzywna: 1) od daty uprawomocnienia się orzeczenia, pod warunkiem, że grzywna została opłaconą – w przypadku mandatu gotówkowego lub kredytowego opłaconego kartą (art. 98 § 3a k.p.s.w.) oraz w przypadku mandatu zaocznego opłaconego w terminie; 2) od daty wpłacenia grzywny – w przypadkach pozostałych, a więc w przypadku mandatu gotówkowego opłaconego gotówką, mandatu kredytowego zapłaconego w terminie (inaczej niż kartą) oraz w przypadku grzywny wymierzonej orzeczeniem sądu.

Zarówno mandat gotówkowy, jak i zaoczny stają się prawomocne w momencie uiszczenia grzywny. W przypadku tych dwóch rodzajów mandatów nie ma zatem w praktyce różnicy, czy formalnym początkiem biegu terminu będzie wpłacenie grzywny, czy uprawomocnienie mandatu, gdyż będzie to ten sam moment. Do zróżnicowania sytuacji osób ukaranych dochodzi jednak w przypadku mandatów kredytowych i grzywien wymierzonych orzeczeniem sądu. Już na pierwszy rzut oka zauważyć można, że sytuacja osoby ukaranej mandatem kredytowym będzie zróżnicowana w zależności od tego, czy zapłaci ona grzywnę bezpośrednio funkcjonariuszowi przy pomocy karty, czy też później - w ustawowym terminie określonym w art. 98 § 3 k.p.s.w. W pierwszym przypadku bieg przedawiania punktów rozpocznie się od razu, w drugim – dopiero w momencie zapłaty grzywny. W praktyce różnica ta będzie co prawda niewielka (termin na zapłatę mandatu kredytowego to 7 dni), ale potencjalnie może wpływać na sytuację prawną ukaranego, gdyby dopuścił się on kolejnego naruszenia przepisów ruchu

drogowego po dwóch latach od wcześniejszego naruszenia, ale przed upływem tych dodatkowych kilku dni.

Uzasadnienie wprowadzonej zmiany uznać należy za nieprzekonujące. Projektodawca stwierdza bowiem, że konstrukcja ta ma skłaniać ukaranego do szybkiego wpłacenia grzywny. Nie powinno jednak ująć uwagę, że w razie nieuiszczenia grzywny wymierzonej mandatem w terminie, podlega ona egzekucji na podstawie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W przypadku grzywny wymierzonej orzeczeniem sądu zastosowanie znajdą z kolei przepisy Kodeksu karnego wykonawczego. Stwierdzić więc należy, że organy państwa dysponują wystarczającymi środkami, aby wyegzekwować nałożoną grzywnę, niezależnie od trybu jej nałożenia.

Nie ma przesłanek, które stałyby na przeszkodzie przyjęcia konstrukcji prawnej, zgodnie z którą w przypadku zapłacenia grzywny w terminie, bieg przedawnienia punktów biegłby od dnia uprawomocnienia decyzji nakładającej grzywnę. Rozwiązanie takie eliminowałoby wyżej wskazane nierówności w traktowaniu obywateli. Dla ukaranego mandatem kredytowym termin biegłby wówczas od dnia pokwitowania przyjęcia mandatu (uprawomocnienia kary), niezależnie od tego, czy została ona zapłacona od razu przy użyciu karty, czy też później, w ustawowym terminie. Podobnie, dla ukaranego grzywną przez sąd, termin przedawnienia biegłby od dnia uprawomocnienia wyroku skazującego, niezależnie od tego, którego dnia terminu obwiniony faktycznie wpłaciłby grzywnę.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie przedstawienia projektu zmian w art. 98 ust. 5 u.k.p. zmierzających do ujednoczenia początku biegu przedawnienia punktów karnych.

**Zastępcy Dyrektora Generalnego Służby Więziennej
(IX.517.1642.2020 z 22 marca 2022 r.) - w sprawie przywrócenia
możliwości odbywania widzeń w jednostkach penitencjarnych.**

Rzecznik Praw Obywatelskich w dotychczasowej korespondencji z Dyrekcją Służby Więziennej wielokrotnie zapewniał, iż rozumie wyzwania stojące przed Służbą Więzienną związane z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego osadzonym, osobom odwiedzającym, funkcjonariuszom oraz pracownikom SW. Dostrzega też, iż przyjęte rozwiązania przyniosły rezultaty w postaci braku dużych ognisk zachorowań i znacznego odsetka osób zaszczepionych wśród osadzonych

Notowany w ostatnich tygodniach spadek liczby osób zarażonych wirusem SARS-CoV-2 oraz zmniejszona liczba hospitalizacji w przebiegu COVID-19 skłoniły rząd do rezygnacji ze znacznej części obowiązujących dotychczas obostrzeń sanitarnych. Zniesiono m.in. limity dotyczące liczby

osób mogących przebywać w sklepach, restauracjach, uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych czy spotkaniach rodzinnych. W przestrzeni medialnej pojawiła się także deklaracja Ministra Zdrowia, iż przedstawił Premierowi rekomendację zniesienia obostrzeń związanych z noszeniem maseczek, kwarantanną i izolacją od początku kwietnia 2022 roku.

Powyższe fakty nie pozostają bez wpływu na sytuację osób pozbawionych wolności i zapewne były przedmiotem analizy w kontekście dalszego utrzymywania zmniejszonej częstotliwości widzeń oraz limitu osób mogących w nich uczestniczyć, w tym szczególnie małoletnich dzieci.

Spostrzeżenia Rzecznika Praw Obywatelskich o znacznej dolegliwości obecnych rozwiązań dla realizacji prawa do życia rodzinnego skazanych były przedmiotem wcześniejszej korespondencji. Także Dyrektor Generalny zdawał się podzielać wielokrotnie przedstawiane argumenty o korzystnym wpływie utrzymywania możliwie częstych i bezpośrednich relacji rodzinnych oraz kontaktów ze światem zewnętrznym na proces readaptacji społecznej osób pozbawionych wolności.

Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie, czy prowadzony monitoring sytuacji epidemicznej pozwala w ocenie Służby Więziennej na dalsze normalizowanie zasad odbywania widzeń i w jakiej perspektywie czasowej planowane jest przywrócenie ich częstotliwości sprzed wybuchu pandemii, a także dopuszczenie większej liczby małoletnich do odbywania widzeń z rodzicami pozbawionymi wolności.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 31 marca 2022 r. poinformował, iż powołany przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej zespół do koordynowania działań podejmowanych w związku z zagrożeniem epidemiologicznym w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej podjął decyzję o zmianie zasad organizacji widzeń i wypracował rekomendacje w tym zakresie, np.: łączna liczba osób odwiedzających nie może przekroczyć trzech (tj. maksymalnie 1 osoba dorosła i dwoje dzieci lub dwie osoby dorosłe i jedno dziecko); w trakcie widzenia zezwolono na spożywanie artykułów żywnościowych i napojów zakupionych przez odwiedzających na terenie zakładu karnego; zgłoszenia rodzin oraz osób bliskich na widzenie odbywają się za pomocą systemu rejestracji mailowej lub telefonicznej. Zastępca Dyrektora Generalnego SW zapewnił, że Służba Więzienna stale monitoruje sytuację epidemiczną w kraju i podejmuje działania zmierzające do normalizacji zasad odbywania widzeń. Kolejne decyzje dotyczące tej problematyki będą podejmowane na bazie publikowanych danych dotyczących liczby zachorowań w kraju. Pod uwagę będzie brana również potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa w jednostkach penitencjarnych oraz wprowadzane kolejne przepisy dotyczące rozwiązań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19.

Marszałek Sejmu RP (V.7010.62.2022 z 22 marca 2022 r.) - w sprawie projektu o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Rzecznik Praw Obywatelskich z zadowoleniem przyjął informację o ww. projekcie, bowiem z docierających do Biura RPO niepokojących sygnałów wynika, że ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa nie gwarantuje pomocy wszystkim obywatelom Ukrainy. Dotyczy to tak istotnych obszarów jak dostęp do świadczeń zdrowotnych ze środków publicznych w przypadku zagrożenia zdrowia i życia. Obywatele Ukrainy, którzy przybyli do Polski przed dniem 24 lutego 2022 r. np. z uwagi na to, że byli w podróży, a nie mogli wrócić do rodzimego państwa z powodu konfliktu zbrojnego na terytorium tego kraju zostali bowiem pominięci przez system.

W nawiązaniu do niniejszego, w kierowanych do BRPO sygnałach zarysował się problem, polegający na tym, że obywatele Ukrainy, którzy przybyli do Polski przed 24 lutego 2022 r., nie mają zapewnionego dostępu do świadczeń zdrowotnych w analogicznym zakresie, jak osoby, które przybyły do Polski po tej dacie - stosowanie do art. 37 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy. Wówczas koszty świadczeń opieki zdrowotnej nie są rozliczane ze świadczeniodawcami przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Tym samym świadczeniodawca – np. szpital nie jest w stanie pokryć kosztów leczenia. Skutkiem czego, osoby, które przybyły do Polski przed 24 lutego 2022 r. będą musiały samodzielnie ponieść koszty za pobyt w szpitalu i leczenie np. onkologiczne, chemioterapię - niejednokrotnie ratujące życie pacjenta, ponieważ nie podlegają pod ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy.

W odniesieniu do przedmiotowego projektu z dużą aprobatą należy przyjąć propozycję zmiany poprzez objęcie przepisami ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy również tych osób, które przybyły na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy, w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, nie bezpośrednio, ale przekroczyły np. granicę ukraińsko-mołdawską i w następnej kolejności udały się do Polski.

W świetle powyższego, Rzecznik przedstawił Marszałek Sejmu uwagi z prośbą o uwzględnienie ich w toku procesu legislacyjnego.

Ministra Zdrowia (VII.501.38.2022 z 22 marca 2022 r.) - w sprawie wątpliwości co do regulacji dotyczących Karty Lokalizacji Podróżnego z punktu widzenia prawa do prywatności.

Jak wynika z formularza Karty Lokalizacji Podróżnego (KLP), osoba podróżująca zobowiązana jest przekazać informacje dotyczące podróży (np. kraj rozpoczęcia podróży, lotnisko lądowania, nr lotu, data przylotu), dane osobowe podróżnego (np. imię, nazwisko, data urodzenia PESEL/nr dowodu/nr paszportu, dane kontaktowe), a także dane osób współpodróżujących, w odniesieniu do których należy wskazać również dane dotyczące zdrowia: o statusie zaszczepienia, wykonanym teście, o przebytej chorobie. Regulacje dotyczące KLP zostały wprowadzone rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 lipca 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (dalej jako: rozporządzenie zmieniające).

Aktualne rozporządzenie nakazujące wypełnienie KLP nie przewiduje, jakie dane osobowe powinny zostać w niej zawarte. Wynika z niego, że pasażerowie są zobowiązani do potwierdzenia stanu zdrowia - niezależnie od informacji podawanych w KLP. Odbywa się to poprzez złożenie oświadczenia o stanie zdrowia według wzoru udostępnionego przez linię lotniczą, ale także poprzez przedstawienie negatywnego testu, przedstawienie informacji o zaszczepieniu, czy przebyciu choroby - potwierdzonych Unijnym Certyfikatem Covid.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, że również wzór Formularza Lokalizacji Pasażera określony w załączniku do Konwencji o Międzynarodowym Lotnictwie Cywilnym nie przewiduje zbierania informacji o stanie zdrowia. Co więcej także formularz Europejskiej Karty Lokalizacji Pasażera nie zakłada zbierania takich informacji. Co więcej, wymóg przedłożenia Kart Lokalizacji Pasażera, musi ponadto uwzględniać przepisy rozporządzenia RODO i określone w nim regulacje w zakresie ochrony danych osobowych. Oznacza to, że cele w jakich przetwarzane są te dane powinny zostać konkretnie określone w przepisach.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie RPO, wątpliwości budzi szeroki zakres informacji żądanych w KLP przewidujący wymóg udostępnienia danych o stanie zdrowia. Rzecznik przypomniał przy tym, że prawo do prywatności, statuowane w art. 47, zagwarantowane jest m.in. w aspekcie ochrony danych osobowych, przewidzianej w art. 51 Konstytucji. Istotą autonomii informacyjnej jest pozostawienie każdej osobie swobody określenia sfery dostępności dla innych wiedzy o sobie. Co ważne, zgodnie z art. 51 ust. 1 Konstytucji, nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. Przepis ten jest ściśle powiązany z dalszymi ustępami art. 51 Konstytucji, a więc z ust. 2, zgodnie z którym władze publiczne mogą pozyskiwać, gromadzić oraz udostępniać wyłącznie takie informacje o obywatelach, które są niezbędne

w demokratycznym państwie prawnym, oraz z ust. 5, który przewiduje, że zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w przedstawionej sprawie.

Komendanta Głównego Straży Granicznej (VII.565.1.2022 z 22 marca 2022 r.) - w sprawie umożliwienia przyjmowania uchodźców z Ukrainy na terenie przygranicznym objętych zakazami przebywania.

W związku z treścią przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 lutego 2022 r. w wybranych miejscowościach znajdujących się w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi wciąż obowiązują ograniczenia związane z czasowym zakazem przebywania na tym obszarze przyjętym w oparciu o przepisy znowelizowanej ustawy o ochronie granicy państwowej. Zakaz ten uniemożliwia w praktyce w istotnym stopniu prowadzenie placówek hotelarskich oraz prywatnych pensjonatów i świadczenie osobom podróżującym przez te tereny usługi noclegu.

Tymczasem Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na szczególnie problematyczny charakter tych przepisów w obecnym kontekście wzmożonego ruchu migracyjnego na terenie Polski, w szczególności na terenach znajdujących się we wschodniej części kraju, w związku z wojną w Ukrainie. Skala tego ruchu jest bez precedensu i wywołuje wiele trudności logistycznych związanych z potrzebą zapewnienia wszystkim uchodźcom tymczasowego schronienia i podstawowych potrzeb życiowych. Trudności te w praktyce w wielu miejscowościach przekraczają możliwości organizacyjne organów władz państwa.

Zdaniem Rzecznika konieczne jest podjęcie wszelkich środków umożliwiających wsparcie wysiłków podejmowanych przez obywateli i podmioty prywatne w udzielaniu pomocy osobom migrującym na terenie Polski. Tereny objęte wskazanym powyżej zakazem dysponują dobrze rozwiniętą bazą turystycznonoclegową. Z uwagi na ich położenie na trasie potencjalnego szlaku tranzytu z terenów Ukrainy umożliwienie prowadzenia działalności przedsiębiorcom prowadzącym hotele i pensjonaty oraz prywatne pokoje gościnne mogłoby być bardzo pomocne w zapewnieniu pomocy i wsparcia uchodźcom.

Biorąc pod uwagę powyższe, RPO zwrócił się do Komendanta Głównego SG z prośbą o rozważenie skierowania do komendantów placówek Straży Granicznej właściwych dla wskazanego obszaru objętego zakazem, którzy na podstawie art. 12b ust. 2 przytoczonej wyżej ustawy mogą uchylić na określony czas i na określonych zasadach stosowanie tego zakazu na terenie podlegającym ich właściwości, odpowiednich rekomendacji wskazujących na potrzebę wydania decyzji zezwalającej na przemieszczanie

się przez osoby migrujące na wybranym obszarze w celu poszukiwania noclegu.

Rzecznik poprosił także o poinformowanie o treści ewentualnych rekomendacji skierowanych do komendantów placówek i pozostałych funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Ministra Sprawiedliwości (VII.801.1.2019 z 23 marca 2022 r.) - w sprawie ograniczenia wiekowego jako jednego z warunków ubiegania się o funkcję ławnika.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły skargi ławników, w których podnosi się, że obowiązujący obecnie przepis art. 158 § 1 pkt 5 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej jako: P.u.s.p.), stanowiący że ławnikiem może być wybrany ten, kto nie przekroczył 70 lat, może stanowić naruszenie zasady równego traktowania i niedyskryminacji, wyrażonych w art. 32 Konstytucji.

Górna granica wieku została zmieniona art. 1 pkt 40 ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o prokuraturze, ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych oraz niektórych innych ustaw i podwyższona z 65 na 70 lat. W projekcie ustawy zabrakło jednak uzasadnienia dla tej zmiany.

Rzecznik przypomniał, że Polska, jako państwo członkowskie Unii Europejskiej, zobowiązana jest do stosowania stanowionego przez nią prawa. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako: Trybunał albo TS) zasadę niedyskryminacji ze względu na wiek należy uważać za ogólną zasadę prawa Unii, jako szczegółowe zastosowanie ogólnej zasady równości traktowania. Jej konkretyzacją stanowi Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (dalej jako: dyrektywa). Także, będąca prawem pierwotnym Unii, Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej w art. 21 ust. 1 stanowi, iż zakazana jest wszelka dyskryminacja, w szczególności ze względu na wiek.

Z postanowień ustawy o równym traktowaniu, dyrektywy oraz orzecznictwa TS wynika, że odwołanie się do wyjątku od zasady równego traktowania we wskazanym zakresie zależy od łącznego spełnienia następujących warunków: ze względu na rodzaj działalności zawodowej lub warunki jej wykonywania dana cecha związana z kryterium wieku stanowi istotny i determinujący wymóg zawodowy, a cel takiego odmiennego traktowania jest zgodny z prawem, zaś sam wymóg proporcjonalny.

RPO zwrócił uwagę, że art. 158 § 1 pkt 5 p.u.s.p. przewiduje, że przesłanka wieku stanowi samodzielną podstawę do zamknięcia kandydatom na ławnika sądu powszechnego drogi do tej funkcji. Na gruncie orzecznictwa TS

trudno uznać za właściwe niejako automatyczne przyjmowanie oceny, że osoba po osiągnięciu określonego wieku nie jest w stanie prawidłowo wykonywać powierzonych jej czynności. Nie można bowiem uznać, że ograniczenia natury psychofizycznej związane z wiekiem prowadzą również do ograniczeń sprawności intelektualnej, która jest szczególnie wymagana w trakcie wykonywania obowiązków ławnika. Wydaje się wręcz, że im osoba jest bardziej dojrzała, tym bardziej posiadane przez nią doświadczenie życiowe, może zostać wykorzystane na gruncie rozpatrywanych spraw.

Wprowadzając ograniczenie wiekowe, jako jeden z warunków ubiegania się o funkcję ławnika sądu powszechnego, ustawodawca dopuszcza się zróżnicowania podmiotów podobnych (kandydatów do pełnienia funkcji ławnika), bez wskazania na uzasadnione powody takiej decyzji. Zdaniem Rzecznika należałoby ponownie gruntownie rozważyć katalog wymagań stawianych kandydatom na stanowisko ławnika sądu powszechnego, w tym w szczególności odpowiedzieć na pytanie, czy zasadne jest utrzymanie regulacji, zgodnie z którą osoba zostaje pozbawiona możliwości ubiegania się o stanowisko ławnika, i to bez względu na swoją kondycję umysłową czy fizyczną, w momencie osiągnięcia określonego wieku.

Z uwagi na powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra z prośbą o rozważenie podjęcia odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej w tym zakresie.

Prezesa Rady Ministrów (V.7016.24.2022 z 25 marca 2022 r.) - w sprawie udzielenia niezbędnego wsparcia Ukraińcom chorującym psychicznie.

W dniu 17 marca 2022 r. z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich odbyło się posiedzenie Komisji Ekspertów ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego z udziałem wybitnych lekarzy psychiatrów, psychologów, prawników, przedstawicieli organizacji pacjenckich oraz pacjentów. Z uwagi na aktualną sytuację geopolityczną, posiedzenie Komisji Ekspertów zostało poświęcone sytuacji osób chorujących psychicznie w Ukrainie.

Z informacji przekazanych podczas spotkania, wynika, że w wielu szpitalach psychiatrycznych, w szczególności w północnej części Ukrainy, pacjenci zostali całkowicie odcięci od dostaw specjalistycznych leków i środków medycznych. Pacjenci, ze względów bezpieczeństwa, całymi dniami przebywają w piwnicach i nie są prowadzone wobec nich oddziaływania terapeutyczne. Nadto, zdarzały się już sytuacje, w których osoby chorujące psychicznie były wykorzystywane jako „żywe tarcze”. Stąd też obawa o los i życie tych osób jest jak najbardziej uzasadniona, w szczególności, że obecna sytuacja i doznane przeżycia, jak również zaprzestanie prowadzenia terapii farmakologicznej i psychologicznej, wywołają nieodwracalne skutki dla zdrowia i życia tych osób.

Jednocześnie RPO podkreślił, że w ocenie członków Komisji Ekspertów, pomoc osobom z zaburzeniami powinna objąć nie tylko pacjentów szpitali psychiatrycznych przebywających na terytorium Ukrainy, bowiem nie można też zapomnieć o uchodźcach, wśród których są zarówno osoby, które już w przeszłości doświadczyły kryzysu psychicznego, jak również osoby, które w związku z doznawanymi obecnie przeżyciami mogą wkrótce wymagać będą specjalistycznej pomocy.

Eksperti zwracają również uwagę, że niezbędne jest otoczenie szczególną opieką ukraińskich dzieci. Według specjalistów ok. 20% dzieci i młodzieży będzie wymagało pomocy psychologicznej lub psychoterapeutycznej. Stąd też konieczne jest przeprowadzenie szkoleń i uwrażliwienie kadry nauczycielskiej na pojawiające się symptomy zaburzeń u dzieci i młodzieży. Nadto, niezbędna jest obecność psychologa w każdej szkole, a optymalnym rozwiązaniem byłby dodatkowo asystent ze znajomością języka i kultury ukraińskiej.

Zważywszy na powyższe, w imieniu własnym oraz Komisji Ekspertów ds. Ochrony Zdrowia Psychicznego Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o rozważenie powołania zespołu interdyscyplinarnego którego zadaniem będzie wypracowanie kompleksowych, a przede wszystkim spójnych regulacji z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, które pozwolą na zapewnienie pomocy wszystkim, którzy takiej pomocy będą potrzebować zarówno w obszarze zdrowia, edukacji, pracy, jak i pomocy społecznej.

Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Sejmu RP (VII.600.15.2015 z 25 marca 2022 r.) - w sprawie obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej.

Problematyka regulacji zawartych w ustawie o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli oraz praw zagwarantowanych obywatelom w art. 118 ust. 2 Konstytucji jest przedmiotem analizy Rzecznika Praw Obywatelskich. Partycypacja obywateli w procesie stanowienia prawa pełni niezwykle istotną rolę w demokratycznym państwie prawa. Projekty ustaw tworzone przez obywateli stanowią szczególnego rodzaju mechanizm demokratyczny, który zasługuje na ochronę i powinien podlegać stałemu udoskonalaniu i kontroli. Efektywność udziału obywateli uzależniona jest w znacznym stopniu od zniesienia barier mogących blokować ścieżkę legislacyjną projektów pochodzących bezpośrednio od obywateli.

Tymczasem do Biura RPO nadal wpływają sygnały kierowane przez obywateli wskazujące na potrzebę zmiany istniejącej regulacji ustawowej. Jeden z istotnych postulatów dotyczy potrzeby zmiany przepisu art. 4 ust. 3 ustawy o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli, który nie przewiduje całkowitego wyłączenia zasady dyskontynuacji w stosunku do projektów obywatelskich. Przepis ten ogranicza stosowanie zasady

dyskontynuacji jedynie do następnej kadencji Sejmu RP. Oznacza to, że projekty, które nie zostały rozpatrzone w trakcie kadencji, w której zostały złożone, lub w następnej, upadają, co miało miejsce dotychczas w przypadku 15 projektów. Istotne ograniczenie stanowi także fakt, że przytoczony przepis znajduje zastosowanie jedynie do projektów ustaw. Jeżeli kadencja Sejmu RP kończy się w chwili, w której projekt obywatelski został uchwalony jako ustawa i znajduje się na późniejszym etapie postępowania ustawodawczego, ustawa ta podlega w pełni zasadzie dyskontynuacji.

Zdaniem Rzecznika zasada dyskontynuacji, która stanowi co prawda utrwalony zwyczaj konstytucyjny, nie znajduje jednakże uzasadnienia w przypadku inicjatyw obywatelskich, których legitymacja nie jest zależna od kadencyjnego mandatu, a także z uwagi na bezsprzeczną wartość konstytucyjnego prawa określonego w art. 118 ust. 2 Konstytucji. Rzecznik od wielu lat wyraża w związku z tym poparcie dla postulatu zlikwidowania zasady dyskontynuacji w stosunku do projektów ustaw wnoszonych z inicjatywy obywatelskiej.

RPO zwrócił uwagę, że natura prawna zasady dyskontynuacji pozostaje niejasna. Nie zostało bowiem ostatecznie rozstrzygnięte czy stanowi ona zwyczaj konstytucyjny, czy też jest normą konstytucyjnego prawa zwyczajowego. Nie ulega jednakże wątpliwości, że wprowadzenie wyjątku od zasady dyskontynuacji w zakresie obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej od początku bazowało na zamiarze istotnego wzmocnienia ochrony prawnej obywatelskiego projektu ustawy w toku procesu legislacyjnego. Projekt taki stanowi jeden z przejawów demokracji bezpośredniej, a co za tym idzie jako wartość jest szczególna. Bezsprzecznie, zniesienie zasady dyskontynuacji niesie za sobą ryzyko dezaktualizacji projektu, w sytuacji gdy będzie rozpatrywany po upływie długiego czasu, jednakże należy wskazać, iż wykonywanie inicjatywy ustawodawczej przez obywateli stanowi tak ważny instrument realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego, że powinno być objęte szczególną ochroną ze strony państwa.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego z prośbą o rozważenie ponownego podjęcia dyskusji w tej sprawie, uwzględnienie wskazanych wyżej uwag i rozważenie dokonania koniecznych zmian w prawie.

Ministra Finansów (V.511.531.2022 z 25 marca 2022 r.) - w sprawie potrzeby zainicjowania zmian legislacyjnych dotyczących terminu wydawania indywidualnych interpretacji podatkowych.

Z ostatnich doniesień medialnych wynika, że sukcesywnie realizowany jest plan odchodzenia od restrykcji, związanych z pandemią COVID-19.

Zgodnie z zapowiedziami Ministra Zdrowia, od dnia 28 marca 2022 r. zasadniczo ma zostać zniesiony obowiązek noszenia maseczek, a także ma zostać zlikwidowana izolacja domowa, kwarantanna domowa dla współdomowników oraz wszystkie kwarantanny związane z wjazdem do Polski.

W tym kontekście Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na nadal obowiązującą regulację, zawartą w art. 31g ustawy covidowej. Przepis ten zawiera bardzo korzystne rozwiązanie dla administracji skarbowej, pozwalając na wydłużenie terminu rozpoznania wniosku podatnika o wydanie indywidualnej interpretacji podatkowej.

Od początku ww. regulacja budziła szereg wątpliwości. Na tę kwestię zwracał uwagę także Rzecznik Praw Obywatelskich poprzedniej kadencji, wskazując jeszcze w toku prac legislacyjnych nad ustawą covidową, że projektowany art. 31g stanowi niekorzystne rozwiązanie dla obywateli i powinien zostać całkowicie wyeliminowany z obrotu prawnego. Podatnicy nie powinni pozostawać w przedłużonym stanie niepewności, w sytuacji gdy administracja skarbową mogła pracować zdalnie w czasie pandemii COVID-19, tak jak to miało miejsce w innych sektorach administracji publicznej.

Uwagi te pozostają nadal aktualne, zwłaszcza w kontekście prowadzonej polityki łagodzenia restrykcji związanych z pandemią COVID-19. Niezwłoczny powrót do podstawowego 3-miesięcznego terminu na wydanie interpretacji indywidualnej jest także potrzebny wobec konieczności sprawnej wykładni przepisów tzw. „Polskiego Ładu”, które od początku roku budzą wiele wątpliwości wśród podatników. Ponadto, jest to uzasadnione w związku z planowanymi zmianami „Polskiego Ładu”, które zakładają uchylenie ulgi dla klasy średniej, obniżenie z 17% do 12% stawki podatku obowiązującej w pierwszym przedziale skali podatkowej, a także wprowadzenie regulacji odnoszących się do hipotetycznego podatku należnego za 2022 r. Wprowadzanie zmian w trakcie trwania roku podatkowego, może wpłynąć na zwiększoną liczbę wniosków obywateli o wydanie indywidualnej interpretacji podatkowej.

Z tego też względu, Rzecznik zwrócił się do Premiera z prośbą o rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych, mających na celu usunięcie z obrotu prawnego regulacji pozwalającej na wydawanie podatnikom interpretacji indywidualnych w przedłużonym terminie.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.510.1257.2021 z 4 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie braku dostrzeżenia przez Sąd odwoławczy zaistnienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 19 maja 2021 r., zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego w T. z dnia 22 marca 2021 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe postanowienie w całości, na korzyść podejrzanego N. D. Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu zarzucił rażące naruszenie art. 433 par. 1 k.p.k. w zw. z art. 439 par. 1 pkt 11 k.p.k., poprzez brak wyjścia poza podniesione w zażaleniu obrońcy podejrzanego zarzuty i zmianę zaskarżonego orzeczenia jedynie w zakresie ustalenia wysokości wynagrodzenia obrońcy za obronę udzieloną z urzędu mimo, że wydane ono zostało pod nieobecność podejrzanego, którego obecność była, zgodnie z treścią art. 354 pkt 2 k.p.k., obowiązkowa, co stanowiło bezwzględną przesłankę odwoławczą.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w G. i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w T. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z 22 lutego 2022 r., sygn. akt V KK 10/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest oczywiście zasadna w stopniu wymaganym przez art. 525 § 5 k.p.k. Bezspornie w niniejszej sprawie, w toku postępowania przed Sądem I instancji doszło do zaistnienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k., trafnie opisanej w zarzucie Rzecznika. Sąd Rejonowy rozpoznał bowiem sprawę podczas nieobecności oskarżonego, którego obecność była obowiązkowa. Mając na uwadze powyższe, zaskarżone postanowienie należało uchylić podobnie jak utrzymane nim w tym zakresie orzeczenie Sądu Rejonowego w T. i sprawę przekazać temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.656.2021 z 10 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 24 sierpnia 2021 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S. z dnia 22 lutego 2021 r.

Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości, na korzyść ukaranego M. D. Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu zarzucił rażące i mające wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 24 ust. 1 pkt 2 lit. d Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2020 roku, w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany M. D. nie wyczerpał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 22 lutego 2021 r. i uniewinnienie obwinionego M. D. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

II.511.782.2021 z 14 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa karnego procesowego, polegającego na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obrońcy, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe rozstrzygnięcie Sądu I instancji.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 15 września 2021 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w R. M. z dnia 24 października 2019 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższy wyrok w części, dotyczącej nałożenia na oskarżonego – na podstawie art. 72 § 2 k.k. – obowiązku naprawienia szkody poprzez zapłatę wskazanej przez Sąd kwoty na rzecz pokrzywdzonego K. D. - na korzyść H. P. Powołując się na treść art. 523 § 1 k.p.k., art. 458 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. polegające na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obrońcy, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe rozstrzygnięcie Sądu I instancji, które zapadło z obrazą art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k., polegającą na orzeczeniu obowiązku naprawienia szkody przez oskarżonego w sytuacji, gdy o roszczeniu wynikającym z popełnienia przestępstwa, wskazanym w pkt V wyroku Sądu I instancji prawomocnie orzeczono w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w S.

Rzecznik wniósł zatem o: 1) dopuszczenie dowodu z dokumentów z akt sprawy Sądu Rejonowego w S., tj. nakazu zapłaty z dnia 18 sierpnia 2017 r., z pozwu K. D. przeciwko H. P.; 2) uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu

Okręgowego w Ł. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w R. M., w części dotyczącej zobowiązania skazanego do naprawienia szkody.

II.511.788.2021 z 17 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego naruszenia przepisów postępowania, polegającego na rozpoznaniu na posiedzeniu wniosku o umorzenie postępowania karnego przeciwko oskarżonemu oraz zastosowanie w stosunku do niego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia go w zakładzie psychiatrycznym w warunkach internacji.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 11 października 2017 r. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył powyższe postanowienie w całości na korzyść P. K.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. orzeczeniu temu RPO zarzucił rażące naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 354 pkt 2 k.p.k., polegające na rozpoznaniu na posiedzeniu wniosku prokuratora o umorzenie postępowania karnego przeciwko P. K. oraz zastosowanie w stosunku do niego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia go w odpowiednim zakładzie psychiatrycznym w warunkach internacji, pod nieobecność P. K., w sytuacji gdy jego obecność na tym posiedzeniu była obowiązkowa, a jednocześnie brak było przeciwwskazań do jego udziału w tym posiedzeniu, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą, określoną w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

BPG.511.5.2022 z 20 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 20 października 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego H. K.

Powołując się na art. 111 k.p.w. Rzecznik wyrokowi temu zarzucił: rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 24 pkt 2a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, zakazów i nakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany H. K. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Wobec powyższego Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 20 października 2020 r. w całości i uniewinnienie obwinionego H. K. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 15 lutego 2022 r., sygn. akt V KK 28/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest oczywiście zasadna, co uprawniało do jej rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Sąd przyznał rację Rzecznikowi, który wskazał, że wspomniane Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, zakazów i nakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, nakładające na osoby inne niż osoby chore i podejrzane o zachorowanie, obowiązek zakrywania ust i nosa w przestrzeni publicznej, zostało wydane z przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego (art. 92 ust. 1 Konstytucji), stanowiąc także naruszenie art. 31 ust. 3 Konstytucji. Przepisy ww. rozporządzenia nie stanowią przepisów porządkowych. Ich naruszenie nie może zatem prowadzić do przypisania sprawstwa wykroczenia określonego w art. 54 k.w.

BPG.511.6.2022 z 24 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionym nie wyczerpywał znamion wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił, że odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary - art. 1 § 1 kw. Za taki akt normatywny nie może być jednak uznane przedmiotowe Rozporządzenie Rady Ministrów. Rozporządzenie takie może stanowić m.in. przepisy porządkowe, jednak należy je traktować jedynie jako normy sankcjonowane, których naruszenie może prowadzić do odpowiedzialności wynikającej z kodeksu wykroczeń, o ile w sposób wyraźny i skonkretyzowany dokonano takiego zastrzeżenia w treści tego rozporządzenia. Przyjmuje się, że przy tworzeniu przepisów o charakterze porządkowym, mających wypełnić swą treścią dyspozycję art. 54 k.w. wystarczające jest ogólne odesłanie do odpowiedzialności przewidzianej w tym przepisie, ale zarazem takie odesłanie uznaje się za minimum wymagań w tym zakresie. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii powyższych postanowień ani odesłań nie posiadało. Wykluczone jest zatem pociągnięcie do odpowiedzialności na podstawie art. 54 k.w. osób, które naruszały m.in. zakaz korzystania z pokrytych roślinnością terenów zieleni bądź nakaz określonego poruszania się ustanowionych na mocy wspomnianego

rozporządzenia. W związku z tym Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego w całości i uniewinnienie obwinionych od popełnienia przypisanego im wykroczenia.

BPG.511.7.2022 z 24 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 sierpnia 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego D. W.

Powołując się na art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany Dariuszowi Wieczorkowi nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 sierpnia 2020 r. w całości i uniewinnienie obwinionego D. W. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 16 marca 2022 r., sygn. akt V KK 35/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja przedstawiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się zasadna i to w sposób oczywisty, co uzasadniało jej rozpoznanie na posiedzeniu bez udziału stron w trybie art. 535 § 5 k.p.k. i uwzględnienie w całości. Słusznie budzi zastrzeżenia RPO możliwość przypisania popełnienia wykroczenia z art. 54 k.w. w sytuacji, gdy sprawca miał naruszyć przepisy aktualnie obowiązującego rozporządzenia ustanawiającego określone ograniczenia, nakazy i zakazy w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Obwiniony D. W. w dniu 25 kwietnia 2020 r. formalnie swoim zachowaniem nie zastosował się do obowiązku zakrywania ust i nosa, o którym była mowa w § 18 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Takie zachowanie nie mogło jednak zostać zakwalifikowane z art. 54 k.w., ponieważ przepis ten dotyczy zupełnie innego rodzaju zachowania. Ponadto w chwili czynu obowiązujące wówczas rozporządzenie nie zawierało żadnej sankcji za naruszenie tego obowiązku, żadna sankcja nie wynikała także z innego przepisu ustawy. W rezultacie tego Sąd Najwyższy na mocy art. 537 § 2 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok nakazowy Sądu Rejonowego w W. i uniewinnił D. W. od przypisanego mu czynu.

BPG.511.9.2022 z 24 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 27 listopada 2020 r.

Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego Ł. Ch. Powołując się na art. 111 k.p.w. wyrokowi temu zarzucił: rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, zakazów i nakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany Ł. Ch. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 27 listopada 2020 r. w całości i uniewinnienie obwinionego Ł. Ch. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 23 lutego 2022 r., sygn. akt V KK 34/22).

Sąd Najwyższy wskazał, iż obwiniony dopuścił się czynu w dniu 8 maja 2020 r., a zatem wówczas, gdy jego zachowanie regulowała ustawa o zapobieganiu oraz zwalczaniu chorób zakaźnych u ludzi w jej poprzednim brzmieniu. W realiach niniejszej sprawy nie wykazano zaś, by obwiniony był osobą chorą bądź nawet podejrzaną o zachorowanie. Także i z tego względu nie można przyjąć, by obwiniony dopuścił się czynu opisanego w art. 54 k.w. Brak było bowiem w systemie prawnym adekwatnego zakazu uzasadniającego wymierzenie obwinionemu sankcji karnej. Z powyższego wynikała konieczność uwzględnienia kasacji jako oczywiście zasadnej, uchylenia zaskarżonego wyroku i uniewinnienia obwinionego od popełnienia zarzucanego mu wykroczenia.

II.510.1232.2021 z 25 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa karnego materialnego, tj. zastosowania przepisów k.k. w odniesieniu do czynu zabronionego niebędącego przestępstwem, lecz wyczerpującego jedynie znamiona wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 24 maja 2019 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w części dotyczącej R. G. na jego korzyść. Powołując się na art. 523 § 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia naruszenie prawa karnego materialnego, tj. art.

291 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., polegające na zastosowaniu tych przepisów w odniesieniu do pomocnictwa w zbyciu przedmiotu pochodzącego z kradzieży o wartości 200 zł, a więc czynu zabronionego niebędącego przestępstwem, lecz wyczerpującego jedynie znamiona wykroczenia z art. 122 § 1 kodeksu wykroczeń.

Rzecznik wniósł o uchylenie powyższego wyroku w zaskarżonej części i umorzenie postępowania, na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w zw. z art. 45 § 1 k.w., wobec R. G., z powodu przedawnienia orzekania.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 11 marca 2022 r., sygn. akt II KK 34/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Zarówno w dacie popełnienia przez R. G. czynu, w dacie orzekania Sądu I instancji, jak również w dacie rozpoznania kasacji czyn ten winien być kwalifikowany jako wykroczenie, a nie jako przestępstwo. Wskazane uchybienie miało oczywisty wpływ na treść wyroku, w szczególności na zakres możliwej do poniesienia odpowiedzialności. Konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku jako wydanego z rażącym naruszeniem przepisów wskazanych w zarzucie kasacji. Jednocześnie konieczne było także umorzenie postępowania prowadzonego wobec R. G. na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.s.w. w zw. z art. 45 § 1 k.w., z uwagi na przedawnienie karalności wykroczenia przypisanego w uchylonym wyroku.

II.511.304.2021 z 25 stycznia 2022 r. – kasacja na korzyść skazanej od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 7 lutego 2018 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w L. z dnia 9 czerwca 2017 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie na korzyść skazanej A. O., w zakresie utrzymującym w mocy wyrok Sądu I instancji co do czynu z pkt. III, którym uznano skazaną za winną popełnienia przestępstwa z art. 77 pkt 2 i art. 79 pkt 4 ustawy o rachunkowości. Powołując się na przepis art. 523 § 1 k.p.k. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu należytego skontrolowania, poza granicami zaskarżenia, prawidłowości przypisania skazanej odpowiedzialności za czyn z pkt III wyroku Sądu I instancji, co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania go w mocy, pomimo tego, że obarczony był on w tym zakresie rażącym naruszeniem art. 7 k.p.k. i 410 k.p.k., polegającym na braku analizy całokształtu ujawnionych okoliczności i prawidłowej oceny dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, w kontekście pełnienia przez oskarżoną funkcji prezesa zarządu w spółce i możliwości przypisania

jej odpowiedzialności za czyny z art. 77 pkt 2 i art. 79 pkt 4 ustawy o rachunkowości.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania.

BPG.511.8.2022 z 28 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 29 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego E. R.

Powołując się na art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił: rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany E. R. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 29 czerwca 2020 r. w całości i uniewinnienie obwinionego E. R. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

BPG.511.4.2022 z 28 stycznia 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 maja 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego T. J.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany T. J. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 maja 2020 r. i uniewinnienie T. J. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

BPK.511.81.2021 z 1 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisów prawa procesowego, polegającego na nienależytym rozpoznaniu podniesionego w

apelacji zarzutu błędnego przypisania obwinionemu odpowiedzialności za wykroczenie.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 20 lipca 2021 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 28 kwietnia 2021 r.

Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego K. H. Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. i art. 107 § 3 k.p.w., polegające na nienależytym rozpoznaniu podniesionego w apelacji zarzutu błędnego przypisania obwinionemu odpowiedzialności za wykroczenie z art. 141 k.w., mimo braku społecznej szkodliwości czynu, w sytuacji, gdy zachowanie obwinionego z uwagi na brak społecznej szkodliwości czynu nie stanowiło wykroczenia w rozumieniu art. 1 § 1 k.w.; co spowodowało zaistnienie tzw. efektu przeniesienia, w następstwie niepodzielenia przez Sąd Odwoławczy zarzutu apelacji i w konsekwencji doprowadziło do wydania orzeczenia obarczonego uchybieniem, które przeniknęło do postępowania odwoławczego.

Rzecznik wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w K. i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

II.510.711.2021 z 8 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mogącego mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na nieprawidłowym zawiadomieniu oskarżycielki posiłkowej oraz jej pełnomocnika o terminie rozprawy odwoławczej, co skutkowało niezawinioną ich nieobecnością podczas przeprowadzenia tej czynności procesowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od wyroku Sądu Okręgowego w Z. G. z dnia 23 kwietnia 2021 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w N. S. z dnia 30 listopada 2020 r.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na niekorzyść E. W. Powołując się na art. 523 § 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 117 § 1 k.p.k., art. 450 § 3 k.p.k. oraz art. 453 § 2 i 3 k.p.k., polegające na nieprawidłowym zawiadomieniu oskarżycielki posiłkowej oraz jej pełnomocnika o terminie rozprawy odwoławczej, co skutkowało niezawinioną ich nieobecnością podczas przeprowadzenia tej czynności procesowej i z tym związaną niemożliwością złożenia oświadczeń i wniosków na rozprawie oraz przedstawienia argumentacji w ramach głosów stron.

Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Z. G. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 10 marca 2022 r., sygn. akt I KK 50/22).

Sąd Najwyższy wskazał, iż kasacja jest oczywiście zasadna w rozumieniu art. 535 § 5 k.p.k. Należy podzielić stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, że w postępowaniu apelacyjnym prowadzonym przed Sądem Okręgowym w Z.G., doszło do rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego, wskazanych w kasacji, które miało istotny wpływ na treść orzeczenia, a to wskutek zaistniałej wadliwości co do podania czasu rozpoczęcia rozprawy apelacyjnej, wyznaczonej na dzień 23 kwietnia 2021 r., spowodowanej błędem w treści zawiadomień o terminie rozprawy odwoławczej przesłanych stronom, co w realiach tej sprawy doprowadziło do niezawinionej nieobecności na rozprawie apelacyjnej oskarżycielki posiłkowej S. H. i jej pełnomocnika oraz z tym związanej niemożności złożenia przez nich oświadczeń i wniosków, a także przedstawienia argumentacji w ramach głosów stron. Jak trafnie wskazano w kasacji, obecność stron postępowania oraz ich przedstawicieli procesowych na rozprawie apelacyjnej ma na celu zapewnienie warunków do realnego wykorzystania przysługujących im uprawnień, w tym zwłaszcza tych wynikających z art. 453 § 2 i 3 k.p.k.

BPW.511.171.2021 z 10 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranej nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 22 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. RPO zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranej S. W.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 116 § 1 pkt 1 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranej nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

W tej sytuacji Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i uniewinnienie S. W. od popełnienia przypisanego jej wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 24 lutego 2022 r., sygn. akt V KK 65/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż zasadnie podniesiono w kasacji, że wobec w znacznej mierze blankietowego charakteru normy zakodowanej w treści przepisu art. 116 § 1 k.w., dla możliwości przypisania odpowiedzialności na

jego podstawie, niezbędne jest precyzyjne sformułowanie opisu czynu, wskazującego na wszystkie elementy poszczególnych znamion ustawowych wykroczenia. Braki we wskazanym zakresie w warunkach tej sprawy, prowadzą do wniosku, że czyny przypisane obwinionej, według sformułowanych w orzeczeniu sądu ich opisów, odnoszących się do ustaleń faktycznych w sprawie, nie wyczerpują znamion ustawowych wykroczenia z art. 116 § 1 k.w. Mając na uwadze podniesioną argumentację należało uchylić zaskarżony wyrok i uniewinnić S. W. od popełnienia przypisanego jej wykroczenia.

BPW.511.172.2021 z 14 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 maja 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego R. J.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 116 § 1 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w W. i uniewinnienie R. J. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 18 marca 2022 r., sygn. akt V KK 72/22).

Sąd Najwyższy wskazał, iż w rozpatrywanej sprawie nie tylko nie było podstaw do przypisania R. J. wykroczenia z art. 116 § 1 k.w., ale naruszony przez niego obowiązek poddania się kwarantannie w związku z przekroczeniem granicy wynikający z nadmienionego wcześniej rozporządzenia Ministra Zdrowia wprowadzony został bez upoważnienia ustawowego, z naruszeniem art. 92 ust. 1 Konstytucji. Wszystkie te okoliczności zadecydowały o uznaniu oczywistej zasadności kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich. Stąd koniecznym się stało uchylenie zaskarżonego nią nakazowego wyroku i uniewinnienie R. J. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

BPW.511.176.2021 z 14 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, albowiem czyn ten nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 7 sierpnia 2020 r. Na podstawie

art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego P. A. K.

Powołując się na art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił: w zakresie uznania obwinionego winnym popełnienia czynu z art. 54 k.w. w zw. z § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, albowiem czyn ten nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

BPW.511.178.2021 z 14 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 24 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego M. W.

Na podstawie przepisu art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 54 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany M. W. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. i uniewinnienie M. W. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia z art. 54 k.w. w zw. z § 17 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 29 marca 2022 r., sygn. akt V KK 73/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż omawiane rozporządzenie Rady Ministrów nie zawierało w swej treści odesłania do konkretnego przepisu Kodeksu wykroczeń ani nie określało prawnomaterialnych konsekwencji naruszenia zawartych w nim przepisów, co wprost godzi w wymóg określoności prawa w zakresie skonkretyzowania sankcji grożącej osobie naruszającej taką normę. Kasację wniesioną przez Rzecznika Praw Obywatelskich ocenić należy zatem jako oczywiście zasadną. Czyn przypisany M. W. nie zawierał znamion czynu zabronionego opisanego w art. 54 k.w., wobec czego zaskarżony wyrok nakazowy należało uchylić, a obwinionego należało uniewinnić od postawionego mu zarzutu.

BPW.511.177.2021 z 14 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 6 lipca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego R. S.

Na podstawie przepisu art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, to jest art. 54 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany R. S. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. i uniewinnienie R. S. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 16 marca 2022 r., sygn. akt V KK 75/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż trafnie Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że Sąd meriti błędnie zaaprobował opis czynu zawarty we wniosku o ukaranie, w którym - jako przepis dopełniający dyspozycję art. 54 k.w. - wskazano § 18 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z 10 kwietnia 2020 r., podczas gdy to w § 17 ust. 1 określono nakaz przemieszczania się z zachowaniem dystansu 2 metrów od siebie, a co było istotą zarzucanego obwinionemu czynu. Przede wszystkim jednak rację ma autor kasacji podnosząc, że żaden przepis ww. Rozporządzenia nie może dopełniać normy blankietowej wyrażonej w art. 54 k.w.

BPW.511.175.2021 z 14 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 10 lipca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego D. S.

Powołując się na art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił: w zakresie uznania obwinionego winnym popełnienia czynu z art. 54 k.w. w zw. z § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w., poprzez jego

niewłaściwe zastosowanie, albowiem czyn ten nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 marca 2022 r., sygn. akt V KK 74/22).

Sąd Najwyższy wskazał, iż błędnym było powołanie w kwalifikacji prawnej przypisanego obwinionemu czynu § 18 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Wymieniony akt prawny został bowiem uchylony w dniu 19 kwietnia 2020 r., na mocy § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Ponadto, na co także zasadnie zwrócił uwagę skarżący, przedmiotem ochrony przepisu art. 54 k.w. jest porządek i spokój w miejscach publicznych, a to oznacza, że zawiera on odesłanie do przepisów porządkowych wydawanych w celu zapewnienia porządku i spokoju publicznego. W konsekwencji, naruszenie regulacji, które nie zostały ustanowione w celu ochrony ww. dóbr, nie wyczerpuje znamion wykroczenia z art. 54 k.w.

II.510.733.2021 z 18 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, albowiem czyn ten nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w B. B. z dnia 29 lipca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok nakazowy w części, której Sąd uznał A. Ż., R. Z., I. M. za winnych popełnienia czynu z 54 k.w. w zw. § 17 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r. oraz czynu z 54 k.w. w zw. § 18 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r., na korzyść ukaranych.

W oparciu o art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił: 1) w zakresie uznania obwinionych za winnych popełnienia czynu z art. 54 k.w. zw. z § 17 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii - rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, albowiem czyn ten nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia; 2) w zakresie uznania obwinionych za winnych popełnienia czynu z art. 54 k.w. zw. z § 18 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych

ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii - rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, albowiem czyn ten nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego w zaskarżonej części i uniewinnienie obwinionych od popełnienia przypisanych im wykroczeń.

II.510.457.2021 z 22 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegające na przyjęciu, że okoliczności czynu przypisanego ukaranemu i jego wina nie budzą wątpliwości, podczas gdy zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły istotne wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 17 czerwca 2019 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok nakazowy w całości na korzyść obwinionego J. M.

W oparciu o art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. 93 § 2 k.p.w., polegające na przyjęciu, że okoliczności czynu przypisanego ukaranemu i jego wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosków o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły istotne wątpliwości, co powinno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 17 czerwca 2019 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 15 marca 2022 r., sygn. akt II KK 90/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż materiał dowodowy zgromadzony w toku czynności wyjaśniających, dołączony do wniosku o ukaranie, nie wskazuje jednoznacznie na to, czy J. M. w ogóle można było przypisać zachowanie o znamionach przedmiotowych wskazanych w art. 52 § 2 pkt 1 k.w., względnie czy obwiniony wprawdzie postąpił w sposób opisany w treści wniosku o ukaranie, jednak realizował przysługujące mu konstytucyjne wolności w postaci wolności wyrażania swoich poglądów (art. 54 ust. 1 Konstytucji) oraz wolności zgromadzeń (art. 57 Konstytucji). Sąd Rejonowy niesłusznie zdecydował się rozstrzygać kwestię J. M. orzekając w trybie nakazowym, bez przeprowadzania czynności dowodowych na rozprawie, odstępując tym samym od wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności zdarzenia i

ustalenia winy obwinionego. Bezspornie zatem Sąd Rejonowy dopuścił się rażącego naruszenia prawa procesowego, a to art. 93 § 2 k.p.w. w sposób wskazany w zarzucie kasacyjnym, miało istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku nakazowego, ponieważ wyjaśnienie na rozprawie wszystkich wskazanych wątpliwości mogło doprowadzić do odmiennego co do istoty rozstrzygnięcia. To zaś pociągnęło za sobą konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku.

II.510.456.2021 z 22 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegające na przyjęciu, że okoliczności czynu przypisanego ukaranej i jej wina nie budzą wątpliwości, podczas gdy zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionej budziły istotne wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 30 lipca 2019 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok nakazowy w całości na korzyść obwinionej J. M.

W oparciu o art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. 93 § 2 k.p.w., polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranej czynu i jej wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas, gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosków o ukaranie, zarówno wina jak i okoliczności czynu zarzucanemu obwinionej budziły istotne wątpliwości, co powinno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 30 lipca 2019 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

BPK.511.86.2021 z 25 lutego 2022 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na uznaniu, że istnieją podstawy do uwzględnienia wniosku oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu kary bez przeprowadzenia postępowania dowodowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 3 marca 2020 r. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść skazanego K. A. Z.

Powołując się na przepis art. 523 § 1 k.p.k. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 387 § 2 k.p.k., polegające na uznaniu, że istnieją

podstawy do uwzględnienia wniosku oskarżonego o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu kary bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, pomimo, że dokumenty zgromadzone w aktach sprawy powinny doprowadzić Sąd do powzięcia wątpliwości w przedmiocie tego, czy co do oskarżonego K. A. Z. nie wystąpiły okoliczności mające wpływ na prawidłowość orzekania o winie, tj. czy nie był on w czasie czynu niepoczytalny w rozumieniu art. 31 § 1 k. k., co stanowi okoliczność wyłączającą winę lub czy nie popełnił on przestępstwa w warunkach określonych w art. 31 § 2 k. k., co zmniejsza stopień winy oskarżonego i w konsekwencji mogło doprowadzić do zastosowania przez Sąd nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w B. do ponownego rozpoznania.

II.510.134.2021 z 25 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegające na bezzasadnym przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranej czynu i jej wina nie budzą wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 lipca 2019 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok nakazowy w całości na korzyść obwinionej A. D.

W oparciu o art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 93 § 2 k.p.w., polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranej czynu i jej wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosków o ukaranie, zarówno wina jak i okoliczności czynu zarzucanego obwinionej budziły istotne wątpliwości, co powinno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnieniem wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia okoliczności.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 lipca 2019 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.510.202.2018 z 25 lutego 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego, polegającego na bezpodstawnym przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu i jego wina nie budzą wątpliwości.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w P. z dnia 21 listopada 2017 r. Działając na

podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego J. W.

Powołując się na przepis z art. 111 k.p.w. orzeczeniu temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 93 § 2 k.p.w., polegające na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu i jego wina nie budzą wątpliwości, co w konsekwencji doprowadziło do wydania wyroku nakazowego, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie zarówno wina jak i okoliczności popełnienia czynu zarzucanego obwinionemu budziły poważne wątpliwości, co winno skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie w celu wyjaśnienia wszystkich istotnych dla merytorycznego rozstrzygnięcia kwestii.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w P. i umorzenie postępowania, na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w zw. z art. 45 § 1 k.w., z powodu przedawnienia karalności tego wykroczenia.

II.511.260.2021 z 4 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w S. z dnia 9 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść ukaranego J. K.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł zatem o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w S. i uniewinnienie J. K. od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Rzecznik wskazał, iż na gruncie przedmiotowej sprawy, Sąd Rejonowy w S. uznał, że J. K. popełnił przypisane mu wykroczenie z art. 116 § 1 k.w., ponieważ wiedział o tym, że po powrocie zza granicy jest poddany kwarantannie. W związku z tym, należy rozważyć, czy sam powrót do kraju zza granicy (i objęcie kwarantanną) jest równoznaczne z podejrzeniem o nosicielstwo w rozumieniu u.z.z.z. W ocenie Rzecznika takie stwierdzenie nie jest uprawnione i stanowi niedopuszczalną wykładnię rozszerzającą zastosowanie art. 116 § 1 pkt 3 k.w. na osoby, wobec których nie tylko nie udowodniono, ale nawet nie uprawdopodobniono w żaden sposób, że miały styczność ze źródłem zakażenia. Samo przekroczenie przez obwinionego

granicy państwowej i objęcie z tego powodu kwarantanną nie czyni z J. K. osoby podejrzanej o nosicielstwo choroby zakaźnej, wobec której zastosowanie może mieć przepis art. 116 § 1 pkt 3 k.w.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 marca 2022 r., sygn. akt III KK 83/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja okazała się oczywiście zasadna. Rzecznik Praw Obywatelskich ma bowiem rację wskazując, że zaskarżony wyrok zapadł z rażącą obrazą prawa materialnego, tj. przepisu art. 116 § 1 k.w., które to uchybienie mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Słusznie autor nadzwyczajnego środka zaskarżenia zauważył, że w przedmiotowej sprawie nie zostały zrealizowane znamiona podmiotu czynu zabronionego z art. 116 § 1 k.w. Skazanie obwinionego było w tej sytuacji oczywiście niesłuszne (art. 537 § 2 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.) i w konsekwencji należało uchylić zaskarżony wyrok nakazowy i uniewinnić J. K. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

BPK.511.139.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 20 lipca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego S. K.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany S. K. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

BPK.511.135.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 sierpnia 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego K. K.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii,

poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany K. K. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

BPK.511.140.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 3 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego R. T.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 k.w. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany R. T. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 marca 2022 r., sygn. akt V KK 103/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja okazała się zasadna. W niniejszej sprawie nie sporządzono uzasadnienia wyroku, w związku z czym nie jest na obecnym etapie możliwe odtworzenie realiów ewentualnego postępowania dowodowego, które doprowadziło Sąd do uznania, że w istocie R. T. był podejrzany o nosicielstwo koronawirusa. SN przypomniał, że nałożenie na obwinionego nakazu odbycia obowiązkowej kwarantanny, jak wynika z akt sprawy nie stanowiło następstwa podejrzenia o nosicielstwo wirusa Sars-CoV-2, lecz było wynikiem przekroczenia granicy państwowej. Już sama ta fundamentalna rozbieżność wyrzeczenia Sądu i materiału dowodowego prowadzi do konieczności uchylenia zaskarżonego orzeczenia. Z uwagi na kierunek środka zaskarżenia, nie jest także możliwe sanowanie powyższych mankamentów w ponownym postępowaniu.

BPK.511.137.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionej nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 24 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranej S. S.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 17 ust. 1 i § 18 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany S. S. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionej od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 marca 2022 r., sygn. akt V KK 101/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż nie ulega wątpliwości, że przypisanie obwinionej odpowiedzialności za wykroczenie, polegające na nieprzestrzeganiu nakazu określonego sposobu przemieszczania się - w tym w odległości nie mniejszej niż 2 metry od ustalonych osób oraz zakazu korzystania z publicznych i pokrytych roślinnością terenów zielonych, które to przepisy wprowadzono rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, stanowiło rażące naruszenie art. 54 k.w., gdyż zachowanie S. S. nie wyczerpywało znamion tego wykroczenia. Wobec powyższego należało uchylić zaskarżony kasacją wyrok Sądu Rejonowego w W. i uniewinnić S. S. od popełnienia zarzucanego jej czynu.

BPK.511.134.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 16 lipca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego F. S.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 17 pkt 2a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany F. S. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 marca 2022 r., sygn. akt V KK 106/22).

Sąd Najwyższy orzekł, iż Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii zostało wydane z przekroczeniem

upoważnienia ustawowego, stanowiąc zarazem o naruszeniu art. 92 ust. 1 Konstytucji. Wprowadzenie w taki sposób powszechnego nakazu określonego zachowania profilaktycznego stanowiło także naruszenie konstytucyjnego warunku, że ograniczenie wolności osobistej może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Ponadto, jak zasadnie wywiedziono w kasacji – zachowanie obwinionego nie wypełniało znamion wykroczenia z art. 54 k.w., jak i żadnego innego czynu zabronionego. Uzasadnione było zatem uchylene zaskarżonego wyroku i uniewinnienie F. S. od popełnienia przypisanego mu czynu, wobec oczywistej niesłuszności jego skazania (art. 537 § 1 i 2 /n fine k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.).

BPK.511.138.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 4 listopada 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego J. D. B.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 24 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany J. D. B. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylene zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

BPK.511.136.2021 z 8 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 24 czerwca 2020 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść ukaranego K. K.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 54 k.w. w zw. z § 17 ust. 1 i § 18 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem

stanu epidemii poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyn przypisany K. K. nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i uniewinnienie obwinionego od popełnienia przypisanego mu wykroczenia.

II.511.427.2021 z 18 marca 2022 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa karnego procesowego, polegającego na skazaniu obwinionego za przestępstwo, pomimo tego, że postępowanie karne co do tego samego czynu zostało wobec skazanego już wcześniej prawomocnie zakończone wyrokiem.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 5 listopada 2020 r. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył powyższe orzeczenie w całości na korzyść skazanego C. K.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące, stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., polegające na skazaniu C. K. za przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. popełnione w okresie od 1 marca 2018 r. do 26 kwietnia 2019 r. pomimo tego, że postępowanie karne co do tego samego czynu, z tym, że, zakwalifikowanego z art. 209 § 1 k.k., popełnionego w okresie od sierpnia 2010 r. do kwietnia 2019 r., z wyłączeniem czerwca 2011 r. i sierpnia 2015 r., zostało wobec skazanego już wcześniej prawomocnie zakończone wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 1 września 2020 r.

RPO wniósł zatem o: 1) dopuszczenie dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach Sądu Rejonowego w P., na okoliczność prawomocnego skazania C. K. wyrokiem z dnia 1 września 2020 r.; 2) uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 5 listopada 2020 r. i umorzenie postępowania, wobec C. K., na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

BPG.511.2.2022 z 25 marca 2022 r. – kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 20 lipca 2021 r. Na podstawie art. 110 § 1 k.p.w. zaskarżył na korzyść ukaranej U. L.-U. powyższe orzeczenie sądu II instancji utrzymujące w mocy wyrok sądu I instancji, w zakresie ukarania za wykroczenie z art. 65 § 2 k.w. – w całości.

Powołując się na przepis art. 111 k.p.w. wyrokowi temu Rzecznik zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 2 k.w. poprzez niewłaściwe jego zastosowanie.

Wobec powyższego RPO wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w G. i uniewinnienie U. L.-U. od popełnienia przypisanego jej wykroczenia.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich:

BPK.511.31.2021 z 6 kwietnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego.

Kasacja częściowo uwzględniona (wyrok z 16 lutego 2022 r., sygn. akt IV KK 168/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż rację ma Rzecznik Praw Obywatelskich podnosząc naruszenia związane z ukaraniem K. Sz. za czyny z pkt. I i II. Z opisanych w kasacji powodów doszło bowiem do rażącego naruszenia powołanych w niej przepisów prawa materialnego, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Naruszenia te są bowiem tej rangi, że skutkowały ukaraniem obwinionego, podczas gdy nie mógł on ponieść odpowiedzialności za czyny polegające na niezastosowaniu się do obowiązku zakrycia ust i nosa przy pomocy odzieży lub jej części, maski, maseczki, przyłbicy w miejscu ogólnodostępnym w dniu 20 października 2020 r. w T. G. Rację ma Rzecznik także w tej części kasacji, w której kwestionuje prawidłowość ukarania K. Sz. za czyn z pkt. IV, polegający na uczestnictwie w zgromadzeniu powyżej 5 osób, co miało wykraczać przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych. W pozostałym zakresie, a więc co do czynu z pkt. III, wniesiona kasacja okazała się oczywiście bezzasadna, gdyż podniesiony w niej zarzut rażącego naruszenia art. 93 § 2 k.p.w. należało uznać za chybiony.

II.511.471.2021 z 6 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 8 lutego 2022 r., sygn. akt III KK 263/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna. W analizowanej sprawie przyjęty we wniosku o ukaranie, a następnie nieprawidłowo zaaprobowany przez Sąd Rejonowy opis czynu uniemożliwia dokładne stwierdzenie, w jaki sposób ukarany H. L. dopuścił się zarzucanego mu wykroczenia. Czy naruszył prawo będąc chorym lub nosicielem choroby zakaźnej (co w żaden sposób nie wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego), czy też nie przestrzegał kwarantanny. Takie postąpienie Sądu procedującego w niniejszej sprawie

naruszyło zasadę nullum crimen sine lege, z której wynika obowiązek dokładnego określenia znamion przypisanego typu wykroczenia oraz udowodnienia realizacji tych znamion.

II.510.372.2021 z 27 lipca 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, poprzez nienależyte rozpoznanie podniesionego w apelacji obwinionego zarzutu naruszenia prawa procesowego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 20 stycznia 2022 r., sygn. akt III KK 292/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja okazała się zasadna. Skoro J. G. cofnął sprzeciw w określonym w art. 506 § 5 k.p.k. w zw. z art. 94 § 1 k.p.w. terminie prekluzyjnym, a więc przed rozpoczęciem przewodu sądowego, to zarzut kasacyjny, w którym podniesiono wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci powagi rzeczy osądzonej (art. 104 § 1 pkt 7 k.p.w. w zw. z art. 5 § 1 pkt 8 k.p.w.) należało uznać za w pełni trafny i w konsekwencji orzec zgodnie z wysuniętą w petitum kasacji propozycją (art. 537 § 2 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.).

II.511.10.2020 z 3 września 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na przyjęciu, że okoliczności przypisanego ukaranemu czynu i jego wina nie budzą wątpliwości, podczas gdy w świetle dowodów dołączonych do wniosku o ukaranie, zarówno wina, jak i okoliczności czynu budziły istotne wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 9 marca 2022 r., sygn. akt II KK 429/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja była zasadna w stopniu oczywistym, wobec czego podlegać mogła uwzględnieniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Zaskarżony wyrok został bowiem wydany z naruszeniem wskazanego przepisu postępowania w sprawach o wykroczenia. SN wskazał, że dla wydania orzeczenia w postępowaniu nakazowym wymagane jest osiągnięcie przez sąd, w oparciu o zebrane dowody, dostatecznego stopnia pewności w zakresie okoliczności popełnienia czynu i winy obwinionego. Wymóg ten będzie spełniony zwłaszcza wówczas, gdy sprawca przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu, a przyznanie się nie nasuwa zastrzeżeń, lub gdy istnieją oczywiste dowody dopuszczenia się czynu. Odnosząc powyższe uwagi do realiów niniejszej sprawy, należy przyznać rację autorowi kasacji, wskazującemu, że warunek powyższy nie został tu spełniony. Sprawa nie była bowiem wolna od wątpliwości, zarówno odnośnie do winy, jak i okoliczności popełnienia przypisanego ukaranemu wykroczenia.

II.511.271.2021 z 10 września 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, pomimo tego, że zarówno wina, jak i okoliczności czynu zarzucanego oskarżonemu budziły istotne wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 10 lutego 2022 r., sygn. akt II KK 441/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja była oczywiście zasadna w rozumieniu art. 535 § 5 k.p.k., gdyż zaskarżony wyrok istotnie wydany został z rażącym naruszeniem art. 500 § 1 i 3 k.p.k., z uwagi na to, że nie zostały in casu spełnione przesłanki do procedowania w tym trybie. Chodzi mianowicie o spełnienie warunku w postaci braku wątpliwości co do okoliczności czynu i winy oskarżonego. Zebrane w mniejszej sprawie dowody nie pozwalały na wysnucie wniosku o winie oskarżonego, a tym bardziej uznanie, że wina H. K. i okoliczności zarzucanego mu czynu są na tyle oczywiste, by uprawniać do orzekania w postępowaniu nakazowym. Słusznie zauważył zatem skarżący w kontekście art. 500 § 3 k.p.k., że żaden zakres materiału dowodowego nie wskazywał jednoznacznie i bez żadnych zastrzeżeń na sprawstwo oskarżonego.

II.511.50.2021 z 4 października 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa, mającego istotny wpływ na treść wyroku Sądu Okręgowego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 24 lutego 2022 r., sygn. akt II KK 486/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu bez udziału stron na podstawie art. 535 § 5 k.p.k. W realiach niniejszej sprawy brak było podstaw do przyjęcia, iż ukarany M. J. swoim działaniem wypełnił znamiona wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy o ograniczeniu handlu, skoro ustalono w niej - zgodnie z wpisem, dokonany przez w CEIDG - że prowadzone przez niego placówki handlowe były wyłączone od zakazu z art. 5 pkt 2 tej ustawy zarówno w dacie zarzucanych mu czynów, jak i w czasie wyrokowania. Uwzględniając całokształt przeprowadzonych w sprawie rozważań i zasadność zarzutu podniesionego w kasacji należało uchylić zarówno rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego, jak i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji i ukaranego M. J. uniewinnić od popełnienia przypisanych mu wykroczeń. Pomimo zaistniałego już przedawnienia orzekania w niniejszej sprawie, prymat w takim wypadku ma przesłanka materialna warunkująca nie tylko prowadzenie postępowania, ale i samą odpowiedzialność wykroczeniową określoną przepisami prawa materialnego.

II.511.686.2021 z 5 października 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 9 marca 2022 r., sygn. akt III KK 380/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja była oczywiście zasadna i skutkowałą wydaniem orzeczenia zgodnego z zawartym w niej wnioskiem. Słusznie zauważył autor kasacji, że brak pisemnych motywów zaskarżonego orzeczenia uniemożliwił zapoznanie się z tokiem rozumowania Sądu meriti w zakresie szczegółów przyjętej kwalifikacji prawnej zachowania ukaranego. Została ona natomiast określona w wyroku w sposób nieprecyzyjny, poprzez niewskazanie bliższej jednostki redakcyjnej art. 116 § 1 k.w., której znamiona ukarany miał wypełnić. Ponadto, obowiązek odbycia kwarantanny po przekroczeniu granicy państwowej, ustanowiony na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, jest niezgodny z Konstytucją. A zatem osoba, która nie zastosowała się do tego obowiązku, nie powinna być karana. Tylko obowiązki ustanowione w aktach normatywnych, które spełniają standardy konstytucyjne, powinny być wiążące dla obywateli w tym sensie, że w przypadku niewykonania takiego obowiązku organy państwa mają pełne prawo podjąć uzasadnione działania zmierzające do wyciągnięcia konsekwencji tego naruszenia, które doprowadzą do pogorszenia sytuacji prawnej obywateli. W przeciwnym razie, jakakolwiek sankcja zastosowana wobec obywatela, byłaby niesprawiedliwą reakcją państwa, którego organy same nie przestrzegały reguł prawnych w procesie tworzenia prawa. Z tych powodów kasacja okazała się zasadna (art. 535 § 5 k.p.k.), a konsekwencją jej uwzględnienia było uchylene zaskarżonego wyroku i uniewinnienie D. G. od przypisanego mu wykroczenia.

BPK.511.145.2020 z 29 października 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. rozpoznania sprawy na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, w sytuacji, gdy wina i okoliczności czynu zarzucanego obwinionemu budziły wątpliwości.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 3 marca 2022 r., sygn. akt IV KK 598/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest oczywiście zasadna i jako taka podlega uwzględnieniu. Zaskarżony nią wyrok wydano z rażącym naruszeniem wskazanego w zarzucie kasacji przepisu, co z racji na charakter tego uchybienia mogło mieć istotny wpływ na jego treść. Zebrany w aktach sprawy materiał dowodowy nie usuwa uprawnionych wątpliwości co do tego, czy obwiniony W. P. najeżdżając w trakcie wykonywania manewru

cofania na zaparkowany pojazd spowodował zagrożenie dla bezpieczeństwa innej osoby. Ponadto, z treści art. 45 § 1 k.w. wynika, że karalność wykroczenia ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynął rok, a jeżeli w tym okresie wszczęto postępowanie, karalność wykroczenia ustaje z upływem 2 lat od zakończenia tego okresu. Ponieważ przypisany obwinionemu czyn popełniony został w dniu 21 maja 2018 r., karalność tego wykroczenia już ustała.

II.510.447.2021 z 15 listopada 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany obwinionemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 3 marca 2022 r., sygn. akt II KK 552/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest oczywiście zasadna i jako taka została uwzględnieniu. Zaskarżony wyrok został wydany z rażącym naruszeniem prawa, co miało istotny wpływ na jego treść. W ocenie SN nie może odpowiadać za popełnienie wykroczenia z art. 54 k.w. osoba, która naruszyła nakaz poruszania się przy zachowaniu wskazanej w rozporządzeniu odległości między pieszymi, wprowadzony w § 18 ust. 1 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r., jak i osoba, która naruszyła zakaz przemieszczania się wprowadzony w § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2020 r. Przedmiotem bowiem ochrony art. 54 k.w. jest porządek i spokój w miejscach publicznych oraz zasady zachowania się tam zawarte w przepisach wydanych z upoważnienia ustawowego. Wprowadzany nakaz przemieszczania się w odpowiedniej odległości od siebie, narusza konstytucyjną wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 52 ust. 1 i 3 Konstytucji). Nie istnieje bowiem żadna podstawa materialnoprawna rangi ustawy, z której by wynikało, że obywatel Rzeczypospolitej Polskiej ma obowiązek poruszania się w odpowiedniej odległości od innej osoby.

II.510.1116.2021 z 22 listopada 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji gdy czyny przypisane obwinionym nie wyczerpywały znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 18 stycznia 2022 r., sygn. akt I KK 171/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż przypisanie odpowiedzialności za wykroczenie wynikające ze złamania zakazu przebywania na obszarze objętym stanem wyjątkowym wymaga uznania, że zakaz ten in concreto spełnia wymogi określone na poziomie konstytucyjnym, konwencyjnym i ustawowym. Mając na uwadze przedstawione racje, rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2

września 2021 r. w zakresie, w jakim wprowadza nieograniczony co do obszaru i czasu zakaz przebywania na obszarze objętym stanem wyjątkowym, jak również nie przewiduje możliwości przebywania na tym obszarze dziennikarzy w związku z wykonywaniem zawodu, w sposób oczywisty przekracza zakres delegacji ustawowej, na której rozporządzenie to zostało oparte oraz nie spełnia testu proporcjonalności określonego w art. 228 ust. 5 Konstytucji, art. 15 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz art. 4 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Z uwagi na to, że U. E. D., M. A. Cz. i A. M. S. nie popełnili przypisanego im czynu, a zatem ich skazanie było oczywiście niesłuszne, konieczne było uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 29 września 2021 r. i uniewinnienie ich od popełnienia przypisanego im wykroczenia z art. 23 ust. 1 pkt 7 ustawy o stanie wyjątkowym.

II.510.1054.2021 z 22 listopada 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego naruszenia prawa procesowego, polegającego na niewyjaśnieniu przez przewodniczącego rozprawy wszystkich istotnych okoliczności sprawy, a w konsekwencji błędnym określeniu przypisanego oskarżonemu czynu.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 16 lutego 2022 r., sygn. akt II KK 564/21).

W ocenie Sądu Najwyższego nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie doszło do rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 366 § 1 k.p.k. i art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., polegającego na niewyjaśnieniu przez przewodniczącego rozprawy wszystkich istotnych okoliczności dotyczących poprzedniej karalności oskarżonego i braku wzięcia pod uwagę faktu, że był on już uprzednio skazany prawomocnie za czyn, który znajdował się w ramach czasowych czynu obecnie osądzanego. Słusznie bowiem wskazał skarżący, że R.G. został już skazany uprzednio wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 24 lipca 2019 r., za taki sam czyn penalizowany na mocy art. 209 § 1 a k.k., popełniony w okresie od 31 maja 2017 r. do 30 stycznia 2018 r. W tej sytuacji doszło do rażącego naruszenia wskazanych w zarzucie kasacyjnym przepisów, które doprowadziło do skazania za przestępstwo niealimentacji także (ale nie wyłącznie) za okres już objęty prawomocnym wyrokiem skazującym. W rezultacie Sąd Najwyższy uwzględnił kasację Rzecznika Praw Obywatelskich wniesioną na korzyść skazanego, na mocy art. 537 § 2 k.p.k., uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w W. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

BPK.511.38.2020 z 24 listopada 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego materialnego polegającego na błędnej wykładni przepisów.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 17 stycznia 2022 r., sygn. akt II KK 569/21).

Sąd Najwyższy stwierdził, iż podniesiony w kasacji zarzut jest trafny, a to pozwalało na uwzględnienie jej całości na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Ma rację Rzecznik Praw Obywatelskich, że zawarte w zaskarżonym wyroku rozstrzygnięcie oparto na wadliwej interpretacji pojęcia „rzeczy uzyskanej za pomocą czynu zabronionego” stanowiącego znamię przestępstwa z art. 291 § 1 k.k. Sąd Rejonowy uznał w istocie, że każde nielegalne oddziaływanie na rzecz, nadające jej dodatkowe cechy, stanowi wystarczającą podstawę do stwierdzenia przestępnego pochodzenia rzeczy. Z wnioskowaniem takim nie sposób się zgodzić, na co słusznie uwagę zwrócił skarżący. Przyjęcie przez Sąd Rejonowy, iż zachowanie oskarżonego, który nie sprzeciwił się pozostawieniu na placu prowadzonej firmy palet oznaczonych przez nieustaloną osobę podrobionym znakiem towarowym, realizowało znamiona paserstwa z art. 291 § 1 k.k., stanowiło rażące naruszenie tego przepisu. Naruszenie to miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, gdyż skutkowało niezasadnym przypisaniem oskarżonemu odpowiedzialności karnej. Mając na względzie powyższe. SN uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanego czynu.

II.511.141.2021 z 26 listopada 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa karnego procesowego, polegającego na zaniechaniu dokonania przez Sąd II instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 18 marca 2022 r., sygn. akt II KK 574/21).

Sąd Najwyższy orzekł, że wskazane w kasacji rażące naruszenie prawa procesowego miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku Sądu II instancji, gdyż wyeliminowanie z opisu czynu poświadczenia nieprawdy w dwóch umowach o pracę i karcie referencyjnej mogłoby wpłynąć na wymiar orzeczonej oskarżonemu kary, ponieważ przy przyjęciu, że poświadczył on nieprawdę tylko w świadectwie pracy i w druku zgłoszenia pracownika do ubezpieczenia społecznego. Sąd ponownie rozpoznający sprawę powinien wziąć pod uwagę, czy oskarżony w tym przypadku (w szczególności w zakresie wystawienia świadectwa pracy) w ogóle działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, co mogłoby uzasadniać przypisanie w tym zakresie czynu z art. 271 § 1 k.k. (typ podstawowy), a nie z art. 271 § 3 k.k. (typ kwalifikowany). Powyższa argumentacja przemawia również za uznaniem rozstrzygnięcia Sądu meriti za rażące niesprawiedliwe w rozumieniu art. 440 k.p.k. Sąd odwoławczy poprzez akceptację dokonanej przez Sąd I instancji wadliwej wykładni art. 271 § 3 k.k., dotyczącej znamion określających przedmiot czynności wykonawczej, utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie.

II.511.835.2018 z 3 grudnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść skarżonego wyroku naruszenia prawa materialnego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 26 stycznia 2022 r., sygn. akt IV KK 666/21)

Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Rejonowego w W. w zaskarżonej części, tj. co do rozstrzygnięć zawartych w punktach 1, 2 i 3 tego wyroku, i w tym zakresie postępowanie karne wobec K.P. umorzył.

W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie doszło do rażącego naruszenia prawa opisanego w zarzucie kasacyjnym, które to naruszenie miało istotny wpływ na treść wyroku. SN podzielił stanowisko Rzecznika, że K.P. przypisano czyn kwalifikowany z art. 178a § 1 k.k., opisany w sposób, który nie realizuje znamion tego typu czynu zabronionego. Nie ma więc możliwości, aby czyn opisany jako prowadzenie pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym w stanie „po użyciu” środka odurzającego kwalifikować jako przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Uwzględniając opis czynu zabronionego przypisanego K.P., powinien on odpowiadać za wykroczenie z art. 87 § 1 k.w., co jednak nie jest już możliwe, z uwagi na przedawnienie karalności tego wykroczenia (art. 45 § 1 k.w.). Uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie kary za czyn z punktu 1 sentencji wyroku, wchodzącej w skład kary łącznej, oznacza równocześnie rozwiązanie węzła kary łącznej (pkt 10 zaskarżonego wyroku), co wynika z art. 568a § 2 k.p.k. w zw. z art. 575 § 2 k.p.k. SN wskazał także, że rozstrzygnięcie zapadłe w niniejszej sprawie nie niweczy zastosowania w stosunku do kar pozostałych w mocy instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary. Wobec tego zawarte w punkcie 11 rozstrzygnięcie odnosi się do pozostałych orzeczonych tym wyrokiem kar jednostkowych objętych węzłem kary łącznej.

II.510.921.2020 z 21 grudnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, polegającego na orzeczeniu oskarżonej środka karnego w postaci zakazu zbliżania się.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 11 stycznia 2022 r., sygn. akt III KK 523/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż wniesiona przez Rzecznika praw Obywatelskich kasacja jest oczywiście zasadna, co umożliwiło jej uwzględnienie w całości na posiedzeniu, bez udziału stron, na podstawie art. 535 § 5 k.p.k. Zaskarżony nią wyrok wydano z rażącą obrazą przepisów prawa materialnego wskazanych w zarzucie kasacji. Nie ulega wątpliwości, iż Sąd Okręgowy w S. orzekając reformatoryjnie (w pkt I zaskarżonego wyroku) wobec skazanej, na podstawie art. 41 a § 1 k.k. środek karny w postaci określonego w art. 39 pkt 2b k.k. zakazu zbliżania się i kontaktowania z

pokrzywdzoną A. Cz. – G. nie określił - wbrew obowiązkowi wynikającemu z treści przywołanego art. 43 § 1 k.k. k.k. - czasu obowiązywania tego zakazu. Przepis ten stanowi, że tego rodzaju środek karny orzeka się w latach, od roku do lat 15. Brak sprecyzowania czasu trwania (obowiązywania) orzeczonego środka karnego powoduje, że tym samym de facto został on orzeczony wobec skazanej bezterminowo. Zważywszy na to bezspornym jest, że stwierdzone uchybienie miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku w zakresie dotyczącym przywołanego orzeczenia o środku karnym.

II.511.838.2021 z 21 grudnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 27 stycznia 2022 r., sygn. akt III KK 522/21).

Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił R. K. od zarzucanego mu czynu. Obowiązkiem sądu, wynikającym z zasady *nullum crimen sine lege* jest precyzyjne określenie znamion przypisanego typu i co oczywiste - udowodnienie ich realizacji. W niniejszej sprawie już sam opis czynu uniemożliwia zidentyfikowanie, na czym w przypadku R. K. miałyby polegać nieprzestrzeganie kwarantanny oraz czy owa kwarantanna stanowi jeden z desygnatów znamion art. 116 § 1 k.w. Konsekwentnie, z uwagi na wydanie orzeczenia w trybie nakazowym nie jest możliwa także ocena, czy w istocie dokonano wszelkich relewantnych ustaleń faktycznych koniecznych dla przypisania sprawstwa. Sytuacja ta nie może jednak zostać naprawiona w postępowaniu ponownym, z uwagi na zakaz *reformationis in peius*. Wobec powyższego SN orzekł jak w sentencji.

II.511.812.2016 z 28 grudnia 2021 r. - kasacja w sprawie rażącego i mogącego mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenia prawa procesowego, polegającego na nierozpoznanie zarzutów podniesionych w apelacji, co skutkowało przeprowadzeniem nieprawidłowej kontroli odwoławczej wyroku.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 11 stycznia 2022 r., sygn. akt II KK 618/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż kasacja jest oczywiście zasadna, co uzasadniało jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Z analizy treści uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego nie można wysnuć wniosku o dokonaniu przez ten Sąd rzetelnej kontroli odwoławczej orzeczenia Sądu pierwszej instancji w kontekście zarzutów apelacji sporządzonej przez obrońcę T. Sz., co potwierdza stanowisko Sądu Najwyższego zajęte na wstępie rozważań o trafności kasacji. Tym sposobem procedowania Sąd

odwoławczy rażąco naruszył przepisy procedury karnej wskazane kasacji, a uchybienie to mogło w istotny zakresie wpłynąć na treść wyroku w kierunku jego zmiany na korzyść oskarżonego, czego wykluczyć nie można, w sytuacji podzielenia zarzutów apelacji. Z tych względów należało uchylić wskazany wyrok Sądu Okręgowego w W., w części dotyczącej T. Sz. i sprawę, w tym zakresie, przekazać temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

BPG.511.21.2021 z 28 grudnia 2021 r. - kasacja w sprawie braku rozstrzygnięcia o nałożeniu na oskarżonego przynajmniej jednego z obowiązków probacyjnych, na niekorzyść oskarżonego.

Kasacja uwzględniona (wyrok z 30 marca 2022 r., sygn. akt III KK 529/21).

Sąd Najwyższy orzekł, iż art. 72 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. (nadanym ustawą o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw) stanowi, że gdy sąd zawiesza wykonanie kary, na osobę skazaną nakłada (obligatoryjnie), a jeżeli orzeka środek karny, może nałożyć (fakultatywnie) przynajmniej jeden z obowiązków wymienionych w tym przepisie. Wobec M. D. Sąd Rejonowy w Ś. orzekł środek kompensacyjny, natomiast nie orzekł środka karnego. W takim wypadku, warunkowo zawieszając wykonanie wymierzonej skazanemu kary pozbawienia wolności, był zobowiązany nałożyć na niego przynajmniej jeden z obowiązków wymienionych w art. 72 § 1 k.k. Niezamieszczenie w wyroku stosownego w tym zakresie rozstrzygnięcia stanowi rażące naruszenie prawa, mające istotny wpływ na treść wyroku. W celu naprawienia zaistniałego uchybienia należało postąpić zgodnie z wnioskiem kasacji, tj. uchylić zaskarżony wyrok w części, w jakiej nie zawiera orzeczenia przewidzianego w art. 72 § 1 k.k. (wydanie tego rodzaju orzeczenia kasatoryjnego jest możliwe w świetle art. 425 § 2 zd. drugie k.p.k.) i sprawę w tym zakresie przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Ś., który wyda brakujące orzeczenie, nakładając na skazanego stosowny obowiązek, względnie obowiązki.

2. Skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

VII.511.50.2021 z 9 lutego 2022 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w sprawie o ochronę dóbr osobistych.

Na podstawie art. 14 pkt 8 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz art. 3981 § 1 K.p.c Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył powyższy wyrok w punkcie I w części zmieniającej częściowo wyrok Sądu Okręgowego dotyczącego punktu piątego wyroku tego Sądu i w punkcie II w zakresie oddalającym apelację powódki.

Na podstawie art. 398³ § 1 pkt 2 K.p.c. Rzecznik powyższemu wyrokowi zarzucił: naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 130² § 2 K.p.c. w związku z art. 162 K.p.c. polegające na uznaniu za nieskuteczny, z uwagi na niezgłoszenie go do protokołu w formie zastrzeżenia, zgłoszonego przez pełnomocnika powódki zarzutu, że pozew wzajemny w części, w której nie został opłacony (roszczenie niemajątkowe), powinien podlegać zwrotowi, co miało istotny wpływ na wynik postępowania.

Na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 K.p.c. Rzecznik zarzucił również naruszenie art. 24 § 1 K.c. poprzez błędną jego wykładnię i uznanie, że powódka publikując opinię na portalu internetowym przekroczyła granice dozwolonej krytyki pozwanego, co uzasadniało przypisanie jej bezprawności tego działania, podczas gdy w stosunku do wyrażonej przez nią opinii zachodzą przyczyny wyłączające bezprawność.

Ponadto Rzecznik zarzucił naruszenie przez Sąd art. 448 K.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na ocenie, że zachowanie powódki jako równoważne zachowaniu pozwanego „zniósł” konieczność wynagrodzenia jej krzywdy wyrządzonej przez stwierdzenia pozwanego, a w konsekwencji, iż naruszenie dóbr osobistych powódki przez pozwanego nie wymagało przyznania na jej rzecz zadośćuczynienia.

Na podstawie art. 398³ § 2 K.p.c. wyrokowi w zaskarżonej części RPO zarzucił także naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji, gwarantującego każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd oraz art. 54 ust. 1 Konstytucji zapewniającego każdemu wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.

Na podstawie art. 398⁴ § 2 K.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 K.p.c. Rzecznik wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z powodu jej oczywistej zasadności w zakresie naruszenia przez Sąd w zaskarżonym zakresie powołanych przepisów prawa materialnego. Na podstawie art. 398⁴ § 1 pkt 3 K.p.c. i w zw. z art. 398¹⁵ § 1 K.p.c. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w W. w zaskarżonej części, zwrot pozwu w zakresie nieopłaconego żądania, a w pozostałej części przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

3. Skargi nadzwyczajne do Sądu Najwyższego:

IV.511.523.2019 z 11 stycznia 2022 r. – skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego w sprawie o zniesienie współwłasności.

Działając na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 89 § 1 in princ. i § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej jako: „u.s.n.”) ze względu na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną, zaskarżając postanowienie Sądu Rejonowego w B. z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie o zniesienie współwłasności, w części, to jest: – w pkt 3) postanowienia w zakresie dotyczącym wysokości udziałów przypadających wnioskodawczyniom w wyodrębnionej nieruchomości lokalowej, pozostawionej w ich współwłasności oraz – w pkt 4) postanowienia dotyczącym orzeczonych dopłat pieniężnych.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 3 u.s.n. zaskarżonemu orzeczeniu RPO zarzucił oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego poprzez: 1) nieprawidłowe ustalenie wysokości udziałów przypadających wnioskodawczyniom w wyodrębnionej nieruchomości lokalowej, pozostawionej im we współwłasności, wbrew treści dowodów w postaci aktu poświadczenia dziedziczenia po M. B. oraz umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 18 marca 1993 r.; 2) nieprawidłowe ustalenie osób zobowiązanych do uiszczenia dopłat pieniężnych oraz osób uprawnionych do ich przyjęcia, a także wysokości zasądzonych dopłat, wbrew treści opinii biegłego sądowego.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.s.n. zaskarżonemu postanowieniu Rzecznik zarzucił rażące naruszenie prawa, t.j. art. 212 § 1 zd. pierwsze Kodeksu cywilnego przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na orzeczeniu dopłat pieniężnych w sposób, który nie doprowadził do wyrównania wartości poszczególnych udziałów we współwłasności nieruchomości, lecz nierówności te dodatkowo pogłębił.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.s.n. zaskarżonemu orzeczeniu RPO zarzucił także naruszenie konstytucyjnego prawa do sądowej ochrony własności oraz innych praw majątkowych, gwarantowanego przez art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji oraz konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i do prawa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji, z uwagi na wydanie postanowienia, które jest częściowo niewykonalne, gdyż nie pozwala na założenie księgi wieczystej dla nieruchomości lokalowej wyodrębnionej w pkt 2a, pozostawionej we współwłasności wnioskodawczyniom, a ponadto w sposób rażąco niesprawiedliwy oraz sprzeczny z wysokością poszczególnych udziałów we współwłasności nieruchomości reguluje kwestię dopłat pieniężnych pomiędzy byłymi współwłaścicielami, prowadząc do uszczuplenia majątku uczestniczki i bezpodstawnego wzbogacenia po stronie wnioskodawczyń.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 91 § 1 u.s.n. Rzecznik wniósł o uwzględnienie niniejszej skargi nadzwyczajnej i uchylenie

postanowienia Sądu Rejonowego w B. z 12 grudnia 2018 r., w zaskarżonej części oraz przekazanie temu sądowi sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania.

IV.511.549.2021 z 4 lutego 2022 r. – skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego stwierdzającego nabycie spadku.

Działając na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 115 § 1 i § 1a i art. 89 § 1 in princ. ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej jako: u.s.n.), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, Rzecznik wniósł skargę nadzwyczajną, zaskarżając przywołane wyżej orzeczenie Sądu Rejonowego w A. w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 u.s.n. zaskarżonemu postanowieniu RPO zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 669 w zw. z art. 677 § 1 ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (dalej jako: k.p.c.) w następstwie pominięcia dyspozycji art. 199 § 1 pkt 2 in fine w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez wydanie rozstrzygnięcia o stwierdzeniu nabycia spadku, mimo iż sprawa o tym samym przedmiocie została już wcześniej prawomocnie rozpoznana tj. wobec nieuwzględnienia przez Sąd Rejonowy w A. faktu, iż w obrocie prawnym w chwili zainicjowania postępowania w sprawie funkcjonowało już prawomocne postanowienie Sądu Rejonowego w A. z dnia 30 marca 1979 r. stwierdzające nabycie spadku po tej samej osobie – J. M.

Niezależnie od powyższego, stosownie do art. 89 § 1 pkt 1 u.s.n., przedmiotowemu orzeczeniu Rzecznik zarzucił naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego wywodzonych z art. 2 Konstytucji, konstytucyjnego prawa do dziedziczenia chronionego w art. 21 ust. 1 i 64 ust. 1 i 2 Konstytucji, konstytucyjnego prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji, z uwagi na wydanie drugiego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tej samej osobie – J. M., które odmiennie rozstrzyga kwestię dziedziczenia po zmarłym, co oznacza, że zainteresowani nie uzyskali wiążącego stanowiska sądu i obecnie znajdują się w stanie niepewności prawnej, ponieważ nie mogą legitymować się jednoznacznym potwierdzeniem nabycia uprawnień spadkowych, co w istocie skutkuje zagrożeniem ich praw majątkowych nabytych w wyniku dziedziczenia.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 91 § 1 u.s.n., RPO wniósł o uchylenie w całości postanowienia Sądu Rejonowego w A. z dnia 29 marca 2011r. wydanego w sprawie i umorzenie postępowania w tej sprawie, zainicjowanego wnioskiem B. Ż. o stwierdzenie nabycia spadku.

IV.510.54.2020 z 9 lutego 2022 r. – skarga nadzwyczajna od wyroku Sądu Apelacyjnego w sprawie o rozwód.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w Rz. z 2 czerwca 2020 r. w sprawie z powództwa W. K. przeciwko A. K. o rozwód w części, tj. co do punktu II i III, i wniósł: - o uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie II i III; oraz - o przekazanie sprawy w zaskarżonej części do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Rz.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 i pkt 1 USN zaskarżonemu postanowieniu Rzecznik zarzucił: 1) rażące naruszenie prawa, tj. art. 374 Kodeksu postępowania cywilnego, poprzez jego niezastosowanie, wyrażające się w rozpoznaniu sprawy przez Sąd Apelacyjny w Rz. 2 czerwca 2020 r. na posiedzeniu niejawnym, pomimo znajdującego się w aktach sprawy wniosku o rozpoznanie apelacji na rozprawie (w apelacji pozwanej z 4 grudnia 2019, karta 128), a tym samym pozbawienie pozwanej możliwości działania w sprawie; ewentualnie 2) rażące naruszenie prawa, tj. art. 15zszs1 pkt 2 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (art. 15zszs1 wprowadzony do tej ustawy ustawą z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2), obowiązującego w dacie 2 czerwca 2020 r., poprzez jego niezastosowanie i przeprowadzenie tego dnia posiedzenia niejawnego, pomimo niezawiadomienia stron o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne i wskutek tego pozbawienie stron możliwości złożenia sprzeciwu od zarządzenia przewodniczącego o przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego; przez co doszło do 3) naruszenia zasad lub wolności i prawa człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, tj. zasady demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zawartej w art. 2 Konstytucji oraz prawa do sądu, zawartego w art. 45 Konstytucji.

V.511.227.2021 z 10 marca 2022 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w postępowaniu upominawczym z powództwa Banku przeciwko pozwanym o zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty z dnia 3 stycznia 2020 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w K. w postępowaniu upominawczym, zaskarżając wyżej powołany nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w K. w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i pkt 2 UoSN zaskarżonemu nakazowi zapłaty Rzecznik zarzucił rażące naruszenie prawa poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na: 1) naruszeniu przepisu prawa materialnego

art. 3851 § 1 ustawy - Kodeks cywilny (dalej: k.c.) w zw. z art. 3851 § 3 k.c., poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentami), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentom; 2) naruszeniu przepisu prawa materialnego art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie, wyrażające się w nieprzeprowadzeniu badania, czy umowa kredytu jest ważna, jeżeli dokona się z niej eliminacji klauzul niedozwolonych zgodnie z treścią 3851 § 1 k.c.

Na podstawie art. 89 § 1 UoSN zaskarżonemu nakazowi zapłaty RPO zarzucił naruszenie art. 2, art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji, poprzez niezapewnienie właściwej ochrony Pozwanym - konsumentom, będącym słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się do stosowania wyłącznie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta.

Mając na uwadze powyższe, w oparciu o dyspozycję normy art. 91 § 1 UoSN Rzecznik wniósł o uchylenie nakazu zapłaty z dnia 3 stycznia 2020 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w K. w postępowaniu upominawczym przez Sąd Najwyższy w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

BPW.511.92.2020 z 16 marca 2022 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną zaskarżając w całości prawomocny wobec E. B. nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w W. w dniu 3 lutego 2012 r.

W sprawie o zapłatę RPO zarzucił: A. na podstawie art. 89 § 1 pkt 3 UoSN oczywistą sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie przez Sąd, że E. B. była członkiem zarządu Spółki z o.o. w dacie, gdy Spółka ta zaciągała zobowiązanie będące przedmiotem postępowania, tj. 19 sierpnia 2009 r. i później, w sytuacji, gdy z pełnego odpisu KRS Spółki załączonego przez powoda do pozwu wynika, że ustąpienie E. B. z władz spółki zostało ujawnione w KRS na kilka miesięcy przed datą zaciągnięcia zobowiązania przez spółkę, tj. 4 czerwca 2009 r.; B. na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 UoSN rażąco naruszenie prawa procesowego art. 498 § 2 w zw. z art. 499 pkt. 2 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie i wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym nakazującego pozwaną zapłatę na rzecz powoda wymienionych w nim kwot pieniężnych i odsetek lub wniesienie sprzeciwu, podczas gdy z treści pozwu i dołączonych do niego dowodów wynikało, że przytoczone okoliczności budzą wątpliwości, albowiem zachodziła sprzeczność pomiędzy twierdzeniami powoda, jakoby

E. B. była członkiem zarządu Sp. z o.o. w dacie zaciągania zobowiązania przez spółkę, a treścią załączonego przez powoda odpisu pełnego KRS Spółki, z którego wynikało, że w tej dacie E. B. już nie była członkiem zarządu Spółki; C. na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 UoSN rażąco naruszenie prawa materialnego – art. 299 § 1 k.s.h. poprzez błędną wykładnię i zastosowanie, tj. przyjęcie, że osoba, która przestała być członkiem zarządu spółki przed datą zaciągnięcia zobowiązania przez spółkę, odpowiada za to zobowiązanie w sytuacji bezskuteczności egzekucji wszczętej przeciwko spółce; D. na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 UoSN - rażąco naruszenie prawa procesowego - art. 233 k.p.c., art. 227 k.p.c., 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez orzekanie pomimo braku ustalenia okoliczności istotnych w sprawie, w tym braku wniosków dowodowych pozwalających na ustalenie okoliczności istotnych w sprawie; E. na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 UoSN naruszenie: a. konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego wywodzonych z art. 2 Konstytucji, b. konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego, czyli także rzetelnego rozpatrzenia sprawy przez sąd, wywodzonego z art. 45 ust. 1 Konstytucji, c. konstytucyjnej gwarancji ochrony praw majątkowych, wywodzonej z art. 64 ust. 1 Konstytucji, ze względu na funkcjonowanie w obrocie prawnym wadliwego orzeczenia sądu w sprawie o zapłatę, w którym wskutek rażącego naruszenia prawa procesowego i rażąco wadliwej wykładni prawa materialnego w sprawie doszło do wydania orzeczenia bez podstaw faktycznych i prawnych, skutkującego powstaniem zobowiązania finansowego dla obywatela.

Mając na uwadze powyższe, w oparciu o dyspozycję art. 91 § 1 w zw. z art. 115 § 2 UoSN RPO wniósł o uchylenie prawomocnego wobec E. B. nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w W. w dniu 3 lutego 2012 r. w całości i oddalenie powództwa.

V.511.109.2021 z 16 marca 2022 r. – skarga nadzwyczajna od nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w postępowaniu upominawczym w sprawie z powództwa Banku o zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty z dnia 27 czerwca 2018 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w L. w postępowaniu upominawczym w sprawie z powództwa Banku przeciwko M. P.-K. o zapłatę, zaskarżając wyżej powołany nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w L. w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i pkt 2 UoSN zaskarżonemu nakazowi zapłaty RPO zarzucił rażąco naruszenie prawa poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na: 1) naruszeniu przepisu prawa materialnego art. 385¹ § 1 ustawy - Kodeks cywilny (dalej: k.c.) w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentką), a w

konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentce; 2) naruszeniu przepisu prawa materialnego art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie, wyrażające się w nieprzeprowadzeniu badania, czy umowa kredytu jest ważna, jeżeli dokona się z niej eliminacji klauzul niedozwolonych zgodnie z treścią 385¹ § 1 k.c.

Na podstawie art. 89 § 1 UoSN zaskarżonemu nakazowi zapłaty Rzecznik zarzucił naruszenie art. 2, art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji, poprzez niezapewnienie właściwej ochrony pozwanej konsumentce, będącej słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się do stosowania wyłącznie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta.

Mając na uwadze powyższe, w oparciu o dyspozycję normy art. 91 § 1 UoSN Rzecznik wniósł o uchylenie nakazu zapłaty z dnia 27 czerwca 2018 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w L. w postępowaniu upominawczym przez Sąd Najwyższy w całości i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

V.7203.15.2020 z 23 marca 2022 r. – skarga nadzwyczajna od wyroku Sądu Okręgowego z powództwa przeciwko Przedsiębiorstwu o odszkodowanie.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 6 marca 2015 r., którym orzeczono o oddaleniu powództwa i zasądzeniu od powoda na rzecz pozwanego kwoty 7.217,00 zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego, zaskarżając go w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 UoSN zaskarżonemu wyrokowi RPO zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, a to: 1. art. 129 ust. 2 ustawy - Prawo Ochrony Środowiska (dalej: „POŚ”) poprzez błędną jego wykładnię opartą na przyjęciu, że ograniczenie korzystania z nieruchomości, o którym mowa w tym przepisie, oznacza zaistnienie faktycznego ograniczenia sposobu korzystania z konkretnej nieruchomości (in concreto – konieczności zaprzestania korzystania z nieruchomości w określony sposób lub zniweczenia działań na rzecz jej określonego wykorzystania), a nie może polegać wyłącznie na ograniczeniu prawnej możliwości korzystania z nieruchomości (in abstracto – ograniczenia przyszłego, potencjalnego wykorzystania nieruchomości na określony cel). 2. art. 129 ust. 4 POŚ w zw. z art. 129 ust. 2 POŚ poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie oparte na: a) uznaniu, że dla otwarcia terminu do zgłoszenia roszczeń odszkodowawczych konieczne jest wykazanie faktycznego ograniczenia sposobu korzystania danej nieruchomości (in concreto) a nie

tylko wykazanie prawnej możliwości jego zaistnienia (in abstracto); b) przyjęciu, że przewidziany tym przepisem termin zawity do wystąpienia przez P. W. z roszczeniem odszkodowawczym nie rozpoczął biegu w związku z wejściem w życie Uchwały Sejmiku Województwa z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla Portu Lotniczego.

Na podstawie art. 89 §1 pkt 1 UoSN zaskarżonemu wyrokowi Rzecznik zarzucił naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, tj.: 1. zasady ochrony prawa do własności, ustanowionej w art. 64 ust. 2 Konstytucji – poprzez zastosowanie wykładni przepisów art. 129 ust. 2 i 4 POŚ, która uzależnia otwarcie się terminu do ubiegania się o odszkodowanie od zaistnienia faktycznego ograniczenia sposobu korzystania z danej nieruchomości (in concreto), a nie zaś od wykazania ograniczenia prawnej możliwości korzystania z nieruchomości (in abstracto), a co za tym idzie uczynienie ochrony prawa do własności instrumentem iluzorycznym; 2. zasady zaufania do państwa i prawa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji – poprzez odmienne ukształtowanie położenia prawnego jednych obywateli względem pozostałych w związku ze zmianą orzecznictwa sądowego w zakresie ustalania początku biegu terminu zawitego do wystąpienia z roszczeniem odszkodowawczym za objęcie nieruchomości ograniczeniami w zabudowie w związku z ustanowieniem obszaru ograniczonego użytkowania 3. zasady demokratycznego państwa prawa i sprawiedliwości społecznej, ustanowionych art. 2 Konstytucji - przez odebranie powodowi prawa wykazania poniesionej szkody w związku z ograniczeniem sposobu wykorzystywania jego nieruchomości, w sytuacji gdy inni właściciele, pod rządami tych samych aktów prawnych, prawo to zachowali.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg nadzwyczajnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

IV.7000.123.2020 z 28 lipca 2020 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia stwierdzającego nabycie spadku.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (postanowienie z 9 marca 2022 r., sygn. akt I NSNc 57/21).

W ocenie Sądu Najwyższego, sformułowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich zarzut naruszenia prawa procesowego, poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 669 w zw. z art. 677 § 1 k.p.c, w następstwie pominięcia dyspozycji art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. in fine w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. należy uznać za zasadny. Wydanie przez Sąd Rejonowy w W., kolejnego rozstrzygnięcia - samo w sobie - jest niedopuszczalne i narusza przytoczone wyżej przepisy prawa. Jest niewątpliwe, że postanowieniem z 10 grudnia

2004 r. Sąd Rejonowy w W. ponownie orzekł w sprawie, która między tymi samymi stronami została już prawomocnie osądzona postanowieniem tego Sądu z 23 lipca 1999 r. Sąd ten z uwagi na treść art. 199 § 1 pkt 2 in fine w zw. z art. 13 § 2 k.p.c, ze względu na zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej, nie mógł rozpoznawać merytorycznie sprawy z wniosku M. M. przy uczestnictwie T. Z., G. Sz. Z., A. B. B., J. Z. i S. Z. po K. S. Z. SN orzekł także, że zasadny jest również drugi zarzut RPO, gdyż wydanie dwóch orzeczeń spadkowych w okolicznościach przedmiotowej sprawy godzi w konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jak również zasady z niej wynikające, tj. zasadę zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego, a także konstytucyjne prawo dziedziczenia i prawo do sądu.

IV.511.477.2019 z 17 września 2020 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (postanowienie z 1 marca 2022 r., sygn. akt I NSNc 39/21).

Sąd Najwyższy zmienił zaskarżone postanowienie, orzekając, że spadek po zmarłym nabyli na podstawie ustawy: jego żona w 1/2 części, dwie siostry i brat - po 2/16 części, bratanek i bratanica - po 1/16 części. Sąd Rejonowy, jak się zdaje, sugerując się wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku, dokonał omyłki, czym rażąco naruszył wskazane w przedmiotowej skardze przepisy prawa materialnego i procesowego. Rację ma bowiem Rzecznik Praw Obywatelskich, że stwierdzone uchybienia nie są wynikiem odmiennej wykładni prawa, czy też konsekwencją wyboru jednej z możliwych do przyjęcia interpretacji, ale opierają się na błędnym podciągnięciu konkretnego stanu faktycznego pod hipotezę normy prawnej, co doprowadziło do nieprawidłowego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, w ten sposób, iż miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Ponadto, niewłaściwe zastosowanie wskazanych przepisów doprowadziło do powstania skutków niemożliwych do aprobaty w świetle wymagań praworządności, powodujących niemożność akceptacji zaskarżonego orzeczenia jako aktu wydanego przez organ praworządny państwa. Również podniesiony w skardze nadzwyczajnej zarzut naruszenia art. 2, art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji jest zasadny. W wyniku błędnego zastosowania powyższych przepisów doszło bowiem do naruszenia zasady bezpieczeństwa prawnego, która jest bezpośrednio związana z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowi konieczny wymóg jej realizacji.

IV.7000.261.2020 z 19 grudnia 2020 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego stwierdzającego nabycie spadku.

Skarga nadzwyczajna uwzględniona (postanowienie z 19 stycznia 2022 r., sygn. akt I NSNc 156/21).

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z 25 września 2007 r., uchylił zaskarżone postanowienie w całości i umorzył postępowanie w sprawie. SN za zasadny uznał zarzut, związany z rażącym naruszeniem przepisów postępowania, poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 669 k.p.c. w zw. z art. 677 § 1 k.p.c. w następstwie pominięcia dyspozycji art. 199 § 1 pkt 2 in fine w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wydając postanowienie z 25 września 2007 r. Sąd Rejonowy w K. nie wziął bowiem pod uwagę, że odnośnie do tego samego spadkodawcy i kręgu spadkobierców zostało już wydane przez Sąd Rejonowy w K. postanowienie z 5 października 2005 r., które nie zostało zaskarżone przez żadnego uczestnika postępowania, a przez to uprawomocniło się. Tym samym, doszło do wydania orzeczenia w warunkach nieważności postępowania, w związku z zaistnieniem negatywnej przesłanki procesowej w postaci wystąpienia powagi rzeczy osądzonej.

IV.511.343.2020 z 15 lutego 2021 r. - skarga nadzwyczajna od postanowienia Sądu Rejonowego w sprawie o przysposobienie małoletnich.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 12 stycznia 2022 r., sygn. akt I NSNc 596/21).

Pismem z dnia 29 listopada 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich cofnął skargę nadzwyczajną od postanowienia Sądu Rejonowego w N. S. z 24 sierpnia 2015 r., wydanego w sprawie z wniosku M. T. i B. T. o przysposobienie małoletnich Sz. K.-S. i E. K., wnosząc jednocześnie o umorzenie postępowania w tej sprawie. Mając na uwadze powyższe, wobec cofnięcia przez skarżącego skargi nadzwyczajnej, postępowanie nią wywołane należało umorzyć.

4. Rzecznik przystąpił do postępowania sądowego:

XI.534.1.2019 z 27 stycznia 2022 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w sprawie unieważnienia transkrybowanego aktu urodzenia osoby małoletniej, w którym jako rodzice zostały wskazane dwie osoby tej samej płci.

Rzecznik Praw Obywatelskich działając na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o RPO w związku z art. 60 § 1 w zw. z art. 7 kpc zgłosił swój udział w postępowaniu o unieważnienie aktu urodzenia małoletniej G.S. toczącym się przed Sądem Okręgowym w Sz. z wniosku Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w M.

Kierownik USC wywiódł apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 11 września 2020 r., o odrzuceniu jego wniosku o unieważnienie aktu urodzenia małoletniej G.S. W postanowieniu tym Sąd stanął na stanowisku, że „dokonana z poszanowaniem Konstytucji wykładania przepisów ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego pozwala na uznanie, iż nie stoją one na przeszkodzie dokonania transkrypcji aktu urodzenia dziecka, które jako rodziców posiada dwie osoby tej samej płci, w ten sposób, ażeby w rubryce „dane rodziców” w miejscu „matka” wpisane zostały dane matki, która dziecko urodziła, a rubryka „ojciec” pozostałaby pusta”. Zdaniem Sądu, takiego rozstrzygnięcia wymaga przede wszystkim dobro dziecka, w związku z faktem, że małoletnia, nie mająca innego niż polskie obywatelstwa, potrzebuje dokumentów tożsamości, by móc kontynuować leczenie szczególnie dotkliwego rodzaju nowotworu poza granicami Unii Europejskiej.

Rzecznik wniósł o oddalenie apelacji wnioskodawcy jako oczywiście bezzasadnej. W ocenie Rzecznika unieważnienie aktu urodzenia małoletniej G.S. stanowiłoby naruszenie prawa do poszanowania jej życia rodzinnego i prywatnego, godziłoby w bezpieczeństwo prawne małoletniej, której w razie unieważnienia tego aktu grozi utrata dokumentów tożsamości oraz ryzyko odmowy uzyskania nowych dokumentów, co z kolei utrudni jej leczenie ciężkiej choroby poza granicami Unii Europejskiej oraz stanowiłoby dyskryminację małoletniej, ze względu na orientację seksualną jej rodziców. Dodatkowo, niezależnie od powyższego, akt urodzenia małoletniej nie posiada wadliwości tego rodzaju, które mogłyby skutkować unieważnieniem aktu urodzenia, jak tego wymaga art. 39 p.a.s.c., a które nie mogłyby zostać usunięte w trybie sprostowania.

Stanowisko nieuwzględnione (postanowienie z 23 marca 2022 r., sygn. akt II Ca 1330/20).

Sąd Okręgowy uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie w całości i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Ś. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. W ocenie Sądu Odwoławczego, podnoszone przez uczestniczki okoliczności, dotyczące utrudnień w codziennym funkcjonowaniu (w kontaktach z urzędami, bankami, podmiotami leczniczymi itp.) w wystarczającym stopniu ujawniają możliwość kolizji interesów dziecka z interesami J. M. i M. S. Z perspektywy interesów dziecka powyższe trudności, wynikające z wadliwie sporządzonego aktu urodzenia, mogą właśnie przemawiać za koniecznością jego unieważnienia. Wydaje się bowiem, że nie jest w interesie dziecka utrzymujący się stan niepewności co do jego statusu prawnego. Dziecko wedle polskiego aktu urodzenia ma ojca i matkę, zaś zgodnie z zagranicznym aktem urodzenia - nie ma ojca natomiast ma dwie matki. W rezultacie dokument, który powinien stanowić

dowód na stan cywilny małoletniej uczestniczki, zawiera informacje niezgodne z prawdą tworząc fałszywy obraz stosunków filiacyjnych dziecka.

VII.716.20.2021 z 23 lutego 2022 r. – apelacja od postanowienia Sądu Rejonowego oddalającego wniosek o wpis zmian redaktorów oraz zarządu spółki przez organ rejestrowy.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym w dniu 20 stycznia 2022 r. przez Sąd Rejonowy w W. w sprawie z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z udziałem POLSKA PRESS Sp. z o.o. o złożenie dokumentu do akt rejestrowych, zarzucając temu postanowieniu: — naruszenie prawa materialnego poprzez naruszenie art. 20b w zw. z art. 17 ust. 1 ustawy o KRS poprzez nieuwzględnienie treści postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 kwietnia 2021 r. o wstrzymaniu wykonania decyzji Prezesa UOKiK wydającej zgodę na przejęcie przez PKN Orlen w celu skorygowania informacji zawartych w rubryce 7 działu I rejestru w zakresie niezbędnym dla zapewnienia zgodności tych informacji ze stanem prawnym ustalonym na mocy przytoczonego postanowienia; — naruszenie prawa materialnego i przepisów postępowania poprzez niezastosowanie art. 12 ust. 3 ustawy oraz art. 24 ust. 6 ustawy o KRS w celu wykreślenia z urzędu danych niedopuszczalnych ze względu na obowiązujące przepisy prawa oraz niezgodnych ze stanem rzeczywistym w postaci informacji o skutecznym dokonaniu transakcji przejęcia, pomimo braku ostatecznego charakteru decyzji Prezesa UOKiK oraz dotyczącego jej postanowienia Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumenta z dnia 8 kwietnia 2021 r. wskazanego powyżej i przez to usankcjonowanie naruszenia przez sąd rejestrowy określonego w art. 23 ust. 1 i 2 ustawy o KRS obowiązku badania dokumentów będących podstawą wpisu pod względem zgodności formy i treści z przepisami prawa, a także zgodności przedłożonych danych ze stanem rzeczywistym.

Działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o KRS, Rzecznik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o złożenie dokumentu do akt rejestrowych.

VII.510.127.2021 z 3 marca 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym przeciwko Spółce Mieszkaniowej o zadośćuczynienie w związku z mobbingiem.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu z powództwa K. S. przeciwko Spółce Mieszkaniowej sp. z o.o. w K. o zadośćuczynienie w związku z mobbingiem. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich:

1) art. 15zszs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i

zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w brzmieniu nadanym art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, z art. 182 Konstytucji, a ponadto jest niezgodny z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka; 2) art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji.

Mając na uwadze zachodzącą, zdaniem Rzecznika, kolizję pomiędzy wskazanymi przepisami ustawy oraz standardami konstytucyjnymi oraz standardami wynikającymi z treści wiążącej Polskę umowy międzynarodowej, rozstrzygnięcia tej kolizji może dokonać sąd przede wszystkim udzielając pierwszeństwa przed ustawą umowie międzynarodowej jaką jest Europejska Konwencja Praw Człowieka (art. 91 ust. 2 Konstytucji) albo też zawieszając postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 1 k.p.c. do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny pytania prawnego skierowanego przez Sąd Rejonowy w K.

Zdaniem RPO sąd – mając na względzie sprzeczność art. 15 z z s1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – powinien rozpoznać zawisłą przed nim sprawę, stosując regułę kolizyjną art. 91 ust. 2 Konstytucji, na podstawie przepisów procesowych, które obowiązywały w dniu wszczęcia postępowania w sprawie z uwagi na potrzebę ochrony w ten sposób wartości konstytucyjnych, wywodzonych z art. 2 Konstytucji, oraz praw obywatelskich wynikających z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

VII.510.14.2022 z 4 marca 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w sprawie o przywrócenie do pracy w związku z niezgodnym z prawem rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w K., który to Sąd zwrócił się do RPO z wnioskiem o przedstawienie podglądu prawnego na podstawie art. 635 k.p.c. dotyczącego właściwego, tj. zgodnego z ustawą składu Sądu w sprawie o przywrócenie do pracy w związku z niezgodnym z prawem rozwiązaniem stosunku pracy bez wypowiedzenia, w sytuacji, gdy pozew został wniesiony przed 3 lipca 2021 r., lecz do tego dnia nie zostali wyznaczeni ławnicy do składu Sądu.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił następujące stanowisko: Art. 15 z z s1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem i zwalczaniem COVID-19 innych

chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w brzmieniu nadanym na mocy art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 28 maja 2021 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim ogranicza w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich prawo do rozpoznania spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w składzie z udziałem ławników, jest niezgodny z art. 2, art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 31 ust. 3 oraz art. 182 Konstytucji.

Mając na uwadze powyższe oraz ustrojową zasadę niezmienności składu wynikającą z art. 47b § 1 p.u.s.p., zdaniem Rzecznika, z uwagi na datę złożenia pozwu w przedmiotowej sprawie sąd winien rozpoznawać sprawę w składzie z udziałem ławników.

IV.511.5.2022 z 15 marca 2022 r. – skarga o wznowienie postępowania przed Sądem Rejonowym w sprawie o nabycie spadku.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w S. B. z dnia 31 sierpnia 2017 r., wydanym w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po Z. R. oraz wezwanie do udziału w sprawie na podstawie art. 510 § 2 k.p.c. następców prawnych zmarłego J. R. – który zgodnie z wcześniejszym prawomocnym postanowieniem wydanym w sprawie nabył w całości spadek po siostrze Z. R., tj.: T. M. oraz następców prawnych jego zmarłego syna J. R., tj. K. R., L. R. oraz L. R. – jako zainteresowanych stwierdzeniem nabycia spadku po Z. R.

Rzecznik wniósł także o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w S. B. z dnia 31 sierpnia 2017 r., w całości i odrzucenie wniosku S. H. z dnia 29 grudnia 2016 r. (data wniesienia do Sądu) na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 in fine w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., ze względu na to, iż sprawa ta została już wcześniej prawomocnie rozstrzygnięta postanowieniem Sądu Rejonowego w N. T. z dnia 21 lipca 1976 r.

Ponadto RPO wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie następujących dowodów: a . prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w N. T. z dnia 21 lipca 1976 r. – na okoliczność tego, że w chwili złożenia przez S. H. wniosku z dnia 29 grudnia 2016 r. (data ujawniona na prezentacji Sądu) o stwierdzenie nabycia spadku po Z. R., w obrocie funkcjonowało już prawomocne orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku po tej osobie; b. poświadczony urzędowo kopia wniosku Starosty, który wpłynął do Biura Rzecznika w dniu 31 grudnia 2021 r. – na okoliczność zachowania terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania.

Sądy wydały następujące orzeczenia:

V.510.212.2019 z 13 listopada 2019 r. - skarga o wznowienie postępowania.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 27 stycznia 2022 r., sygn. akt I C 31/21).

Sąd Rejonowy orzekł, iż skarga o wznowienie postępowania zasługiwała na uwzględnienie. Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, iż pozwana J. K. nie poręczyła za weksel, ani nie podpisała deklaracji wekslowej, na podstawie których to dokumentów powód uzyskał nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym. Wobec powyższego, Sąd - mając na uwadze treść art. 412 § 2 k.p.c, zgodnie z którym po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź oddala skargi o wznowienie, bądź uwzględniając ją zmienia zaskarżone orzeczenie albo je uchyla i w razie potrzeby pozew odrzuca lub postępowanie umarza - uchylił w stosunku do pozwanej J. K. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Rejonowy w G. w dniu 3 stycznia 2017 r.

V.511.281.2020 z 22 czerwca 2020 r. - skarga o wznowienie postępowania w sprawie o zapłatę.

Stanowisko nieuwzględnione (postanowienie z 10 marca 2022 r., sygn. akt III C 1247/21).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Sądu Najwyższego:

2. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniach przed Sądem Najwyższym w sprawie pytań prawnych:

VII.510.131.2021 z 2 lutego 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w przedmiocie zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy dot. kolegiального składu sądu.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Sądem Najwyższym i przedstawił następujące stanowisko: Art. 15zsz1 ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w brzmieniu ustalonym art. 4 ustawy z 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw zmieniający skład sądu rozpoznającego sprawę ze składu trzech sędziów na skład jednego sędziego oraz upoważniający prezesa sądu do zarządzenia rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie, nie ma zastosowania do spraw wszczętych przed wejściem w życie tej ustawy, w których wyznaczony już został skład trzech sędziów.

W ocenie Rzecznika wprowadzone ustawą z dnia 28 maja 2021 r. zmiany budzą zasadnicze wątpliwości z punktu widzenia zgodności ze standardem konstytucyjnym oraz standardem wynikającym z wiążącego Polskę prawa międzynarodowego mającego pierwszeństwo przed ustawą (art. 91 ust. 2 Konstytucji) i nie były one konieczne dla ochrony zdrowia w stanie epidemii. Powołując się między innymi na orzecznictwo Sądu Najwyższego, Rzecznik stwierdził, że zmiana wprowadzona ustawą z dnia 28 maja 2021 r. dotycząca kolegiального rozpoznawania spraw nie znajduje uzasadnienia. Zmiana ta została bowiem wprowadzona dopiero po wielu miesiącach trwania epidemii koronawirusa, a ustawodawca nie przedstawił żadnych argumentów na poparcie tezy o zagrożeniu epidemicznym, jakie stwarzają trzy osoby zasiadające wspólnie w składzie sądu, działając w tym zakresie w opozycji do powszechnych wymogów epidemicznych. Nie rozważył również konsekwencji, jakie rodzi dla stron postępowania zmiana składu kolegiального rozpoznającego sprawę na skład jednoosobowy, tym samym odstąpił od ustrojowej zasady niezmienności składu i wreszcie, podważył zasady konstytucyjne, wynikające m. in. z art. 2 i 45 ust. 1 Konstytucji.

Wobec wciąż obowiązującej ustrojowej zasady niezmienności składów orzekających (art. 47b § 1 u.s.p.) przyjęcie, że ustawa z dnia 28 maja 2021 r.

zmieniająca skład sądu rozpoznającego sprawę z trzech sędziów na skład jednego sędziego oraz upoważniająca prezesa sądu do zarządzenia rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie, będzie miała zastosowanie również do spraw wszczętych przed wejściem w życie tej ustawy, w których wyznaczony już został skład trzech sędziów, co prowadziłoby do niedającej się usunąć kolizji z art. 2 Konstytucji, art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zdaniem Rzecznika wprowadzone więc powyższą ustawą rozwiązania prawne są nieproporcjonalne i godzą w istotne gwarancje procesowe stron (przede wszystkim prawo do rozpoznania sprawy przez właściwy, bezstronny i niezawisły sąd), co w konsekwencji może uzasadniać także zarzut nieważności postępowania w świetle art. 379 pkt 4 k.p.c. Nieważność owa bowiem zachodzi wówczas, gdy skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa, a więc z ogółem przepisów regulujących postępowanie przed sądem. W świetle art. 379 pkt 4 k. p. c. nie chodzi więc jedynie o sprzeczność z przepisami tej procedury, lecz o sprzeczność z wszelkimi przepisami prawa obejmującymi materię sędziowskiego skład orzekającego, w tym z przepisami ustrojowymi oraz przepisami rangi najwyższej takimi jak umowy międzynarodowe oraz Konstytucja.

V.7108.763.2021 z 30 marca 2022 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego kwestii przedawnienia roszczeń syndyka.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego i przedstawił następujące stanowisko: „Roszczenie syndyka masy upadłości o zasądzenie różnicy pomiędzy udziałem zadeklarowanym a udziałem uiszczonym oparte na przepisach art. 135 w związku z art. 28 i art. 19 ustawy - Prawo spółdzielcze przy zastosowaniu art. 2 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych nie jest roszczeniem nowym i niezależnym od żądania spółdzielczej kasy oszczędnościowokredytowej o uiszczenie zadeklarowanych udziałów opartym na art. 19 ustawy - Prawo spółdzielcze. Jednocześnie opisane roszczenie syndyka jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej i przedawnia się w terminie trzyletnim, a były i obecny członek spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej ma status konsumenta.”.

Kierując się koniecznością ochrony słabszej strony stosunku prawnego oraz w nawiązaniu do wcześniejszych działań na rzecz członków spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, RPO w uzasadnieniu wskazał, że dla członków SKOK zasadnicze znaczenie będzie miało

rozstrzygnięcie, w jakim terminie roszczenie syndyka będzie podlegało przedawnieniu. Jeżeli przyjmiemy, że roszczenie syndyka jest związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, a członek kasy należy uznać za konsumenta, to wówczas termin przedawnienia będzie wynosił 3 lata, a sąd z urzędu musi wziąć pod uwagę kwestię przedawnienia roszczenia przeciwko konsumentowi. Jeżeli natomiast roszczenie to ma charakter *stricte korporacyjny*, to wówczas okres przedawnienia będzie wynosił 10 lat (obecnie 6 lat). Termin ten będzie zatem niekorzystny dla byłych i obecnych członków SKOK. Z tego powodu RPO opowiedział się za krótszym terminem przedawnienia roszczeń syndyka.

Rzecznik wskazał, że wobec osób nieprowadzących działalności gospodarczej i posiadających status konsumenta przyjęcie dłuższego terminu przedawnienia powinno być podyktowane szczególnymi racjami. To konsument jest słabszą stroną stosunku prawnego i z tego względu wymaga należytej ochrony. Za takim stanowiskiem przemawiają również zasady określone w Konstytucji - zasada sprawiedliwości społecznej zawarta w art. 2 oraz wartości objęte art. 76 Konstytucji, które umożliwiają władzom publicznym (w tym sądom) ingerencję w stosunki cywilnoprawne.

3. Zawiadomienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego o przystąpieniu do postępowania w sprawie pytania prawnego:

Wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich rozpoznane przez Sąd Najwyższy i Naczelny Sąd Administracyjny:

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

V.511.642.2021 z 20 stycznia 2021 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Dyrektora Izby Administracji Skarbowej utrzymującą w mocy decyzję Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego, w oparciu o którą doszło do ustalenia zobowiązania podatkowego w podatku od spadków i darowizn.

Na podstawie art. 8 § 1 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako: „ppsa”), art. 3 § 2 pkt 1 ppsa, art. 50 § 1 ppsa, 52 § 1 ppsa, art. 53 § 3 ppsa, 54 § 1 ppsa w związku z art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Rzecznik wniósł skargę na decyzję Dyrektora Izby Administracji Skarbowej (dalej: „DIAS”) z dnia 23 sierpnia 2021 r. utrzymującą w mocy decyzję Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego (dalej: „NUS”) z dnia 19 maja 2021 r., w oparciu o którą doszło do ustalenia Pani M. A. (dalej: „Skarżąca”) zobowiązania podatkowego w podatku od spadków i darowizn w wysokości 17.897,00 zł. Ww. decyzja DIAS została doręczona opiekunowi prawnemu Skarżącej, (z uwagi na to, że Skarżąca jest osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną) w dniu 26 sierpnia 2021 r.

Zaskarżonej decyzji DIAS RPO zarzucił: 1) naruszenie przepisu prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 4a ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy o podatku od spadków i darowizn (dalej jako: „upsid”) poprzez błędne przyjęcie, że doszło do uchybienia 6-miesięcznego terminu na zgłoszenie nabycia własności rzeczy lub praw majątkowych, warunkującego możliwość skorzystania ze zwolnienia dla tzw. osób najbliższych, podczas gdy w omawianej sprawie należy przyjąć, że Skarżąca dowiedziała się o nabyciu spadku dopiero z chwilą ustanowienia opiekuna prawnego w osobie Pana J. D., tj. z dniem 1 grudnia 2020 r., a więc w dacie uprawomocnienia się postanowienia Sądu Rejonowego w W. z dnia 23 listopada 2020 r. o ustanowieniu opieki nad Skarżącą; 2) naruszenie przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy, art. 120 ustawy – Ordynacja podatkowa, tj. zasady legalizmu, art. 121 § 1 Ordynacji podatkowej, tj. zasady prowadzenia postępowania podatkowego w sposób budzący zaufanie do organów podatkowych, art. 124 Ordynacji podatkowej, tj. zasady wyjaśniania / przekonywania w zw. z art. 235 Ordynacji podatkowej poprzez utrzymanie w mocy decyzji ustalającej wysokość

zobowiązania podatkowego w odniesieniu do osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie w sytuacji, w której były podstawy do uznania, że doszło do spełnienia warunków koniecznych do uzyskania przez Skarżącą zwolnienia podatkowego dla tzw. osób najbliższych, co w konsekwencji wzbudza istotne wątpliwości w kontekście konstytucyjnej zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także zasady sprawiedliwości społecznej, zawartej w art. 2 Konstytucji.

Wskazując na powyższe, na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. a) i c) ppsa w zw. z art. 135 ppsa Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji DIAS w całości, a także poprzedzającej ją decyzji NUS.

V.7203.81.2021 z 3 lutego 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na postanowienie Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego.

Na podstawie art. 14 pkt 6 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz art. 8 § 1 i art. 50 § 1 w zw. z art. 3 § 2 pkt 3 i w zw. z art. 52 § 1 in fine ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako „p.p.s.a.”), Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości ostateczne postanowienie Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w M. M. z 22 listopada 2021 r. w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego na podstawie tytułu wykonawczego z 19 grudnia 2013 r.

Zaskarżonemu postanowieniu RPO zarzucił, że zostało wydane z rażącym naruszeniem art. 153 p.p.s.a. i wniósł o stwierdzenie jego nieważności. Jednocześnie Rzecznik wniósł o rozpoznanie niniejszej skargi w trybie uproszczonym wobec kumulatywnego spełnienia przesłanek z art. 119 pkt 1 i 3 p.p.s.a.

RPO podkreślił, że ponad 10-letni okres niewyegzekwowania ostatecznie orzeczonego obowiązku uznaje za nieakceptowalny w demokratycznym państwie prawnym, jakim jest Rzeczpospolita Polska. Przez wzgląd na prawa zainteresowanych osób (narażonych na uciążliwości wynikające z funkcjonowania klubu nocnego), których nie mogli samodzielnie bronić (art. 59 § 5 u.p.e.a.), postanowił zaskarżyć wydane w sprawie, a oczywiście wadliwe postanowienie umarzające prowadzoną egzekucję.

RPO wskazał przy tym, że ograniczenie kręgu podmiotów dysponujących prawem do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego (przywołany wyżej art. 59 § 5 u.p.e.a.), nie wyklucza możliwości skorzystania przez Rzecznika z uprawnienia przewidzianego w art. 50 § 1 i art. 52 § 1 in fine p.p.s.a., tj. uprawnienia do zakwestionowania przed sądem administracyjnym każdego podlegającego kontroli sądowej orzeczenia administracyjnego, bez konieczności wyczerpania przysługujących w procedurze administracyjnej środków

zaskarżenia⁵. Z uwagi na wydanie kwestionowanego postanowienia 22 listopada 2021 r., dochowanie wymaganego prawem terminu do wniesienia niniejszej skargi jest niewątpliwe.

V.7018.917.2021 z 1 marca 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Głównego Inspektora Sanitarnego odmawiającą stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz poprzedzającej ją decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości decyzję Głównego Inspektora Sanitarnego (GIS) z dnia 17 lutego 2022 r. odmawiającą stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (PWIS) z dnia 22 maja 2020 r. oraz poprzedzającej ją decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS) w L. z dnia 7 kwietnia 2020 r.

Zaskarżonej decyzji Rzecznik zarzucił: naruszenie art. 156 § 1 pkt 2 ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (dalej „k.p.a.”) poprzez odmowę stwierdzenia nieważności decyzji obarczonych kwalifikowanymi wadami prawnymi, polegającymi na obrazie: art. 92 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 46 ust. 2 i 4 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (dalej jako „u.z.z.c.z.”), art. 7 k.p.a., art. 8 § 1 k.p.a., art. 9 k.p.a., art. 10 § 1 k.p.a., art. 61 § 4 k.p.a., art. 75 § 1 k.p.a. w zw. z art. 14 ust. 2 ustawy o Policji oraz z art. 51 ust. 5 Konstytucji, art. 77 § 1 k. p. a. i art. 189d pkt 7 k.p.a.

W związku z powyższym, RPO wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji na podstawie art. 145 § 1 pkt 1 lit. c p.p.s.a. a także – na zasadzie art. 145 § 1 pkt 3 w zw. z art. 135 p.p.s.a – o stwierdzenie nieważności ostatecznej decyzji PWIS z dnia 22 maja 2020 r. oraz poprzedzającej ją decyzji PPIS w L. z dnia 7 kwietnia 2020 r. oraz umorzenie postępowania administracyjnego w sprawie wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej w oparciu o art. 145 § 3 p.p.s.a. Jednocześnie Rzecznik wniósł o rozpoznanie niniejszej skargi w trybie uproszczonym na podstawie art. 119 pkt 1 i 2 p.p.s.a.

V.565.224.2021 z 10 marca 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przepisy Regulaminu Strefy Zamieszkania Stare Miasto w zakresie zasad korzystania z tej strefy oraz poboru i wysokości opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na tym obszarze.

Na podstawie art. 8 § 1 i art. 50 § 1 w związku z art. 3 § 2 pkt 5 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę na wymienione poniżej przepisy Regulaminu Strefy Zamieszkania Stare Miasto stanowiącego załącznik Nr 1 do uchwały nr

XXIII/709/20 Rady Miasta z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie ustalenia zasad korzystania ze Strefy Zamieszkania Stare Miasto oraz poboru i wysokości opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na tym obszarze, tj.: 1) § 1 ust. 2 Regulaminu, 2) § 2 ust. 9 i 10 Regulaminu, 3) § 5 ust. 1 lit. b Regulaminu.

Zaskarżonym przepisom Regulaminu RPO zarzucił, że zostały wydane z istotnym naruszeniem art. 40 ust. 2 pkt 4 ustawy o samorządzie gminnym oraz art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy o gospodarce komunalnej i wniósł o stwierdzenie nieważności tych przepisów.

Rzecznik wskazał, że za sprzeczne z przepisami ustawy o samorządzie gminnym należy uznać zaskarżone postanowienia regulaminu, z których wynika, że zaparkowanie pojazdu samochodowego w Strefie Zamieszkania Stare Miasto w miejscu do tego wyznaczonym powoduje zawarcie umowy o odpłatne korzystanie z miejsca parkingowego na zasadach określonych w regulaminie i Kodeksie cywilnym (§ 1 ust. 2 regulaminu) oraz, że umową rozumieniu regulaminu jest umowa zawarta pomiędzy korzystającym ze strefy a jej zarządcą (§ 2 ust. 10 regulaminu). Ta sama wadliwość dotyczy unormowań regulaminu, zgodnie z którymi opłata dodatkowa jest karą umowną płatną przez korzystające ze strefy w przypadkach określonych w regulaminie (§ 2 ust. 9 regulaminu). Przedmiotowe regulacje prawne niewątpliwie mają charakter cywilno-prawny, właściwy dla działania gminy jako podmiotu prawa prywatnego (komunalnej osoby prawnej). Tymczasem, ustanawiając regulamin określający zasady korzystania z gminnych obiektów użyteczności publicznej gmina realizuje nadane jej na mocy prawa publicznego uprawnienia i występuje jako wyposażony w określone władztwo organ administracji publicznej, którego pozycja jest całkowicie odmienna od tej właściwej dla stosunków cywilnoprawnych.

V.565.243.2021 z 16 marca 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o odmowie umorzenia kar administracyjnych za naruszenie obowiązku kwarantanny.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę na decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w P. z 16 września 2021 r. o odmowie umorzenia panu P. B. kar administracyjnych za naruszenie obowiązku kwarantanny, nałożonych decyzjami z 15 czerwca 2020 r. oraz z 18 czerwca 2020 r. w łącznej kwocie (wraz z odsetkami za zwłokę) 65.819,18 zł (słownie złotych: sześćdziesiąt pięć tysięcy osiemset dziewiętnaście; słownie groszy: osiemnaście), za naruszenie obowiązku kwarantanny.

Zaskarżonej decyzji Rzecznik zarzucił naruszenie art. 7, art. 75 § 1, art. 77 § 1, 80 w związku z art. 189k §1 pkt 3 ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego (dalej: k.p.a.)³, które miało istotny wpływ na wynik

sprawy. Dlatego też, w oparciu o art. 145 §1 p.p.s.a. RPO zwrócił się o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości.

Zdaniem Rzecznika, w niniejszej sprawie organ nie spełnił wymogów koniecznych dla wydania rozstrzygnięcia o jakim mowa w art. 189 k. k.p.a. Nie wykazał bowiem zaistnienia czy niezaistnienia przesłanek kluczowych dla rozpatrzenia wniosku o umorzenie kary administracyjnej, sformułowanych w art. 189 k k.p.a., a mianowicie: ważnego interesu publicznego i ważnego interesu strony. Nie posłużył się dostępnymi środkami dowodowymi dla rzetelnego wyjaśnienia tych kwestii, wbrew nakazom art. 7, 75 i 77§1 k.p.a. W ten sposób, PPIS w P. przekroczył granice uznania administracyjnego, orzekając na zasadzie dowolności - do czego nie był uprawniony i co niewątpliwie przesądza o konieczności wyeliminowania wydanej przez niego decyzji z obrotu prawnego.

XI.543.10.2022 z 28 marca 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na czynność materialno-techniczną podjętą przez komendanta Placówki SG i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej, polegającą na zawróceniu do linii granicy państwowej obywateli Iraku wraz z małoletnimi dziećmi.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę na czynność materialno-techniczną podjętą w dniu 27 września 2021 r. przez organ Straży Granicznej - komendanta Placówki SG w M. i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej - polegającą na zawróceniu do linii granicy państwowej, po ujawnieniu pobytu w okolicach miejscowości Sz. obywateli Iraku: A. D. wraz z małoletnimi dziećmi.

RPO wniósł o stwierdzenie bezskuteczności ww. czynności na podstawie art. 146 § 1 p.p.s.a. jako naruszającej prawo, tj.: art. 24 ust. 1, art. 26 ust. 1 i art. 28 ust. 1, 3 i 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: „u.u.c.o.”) w zw. z: art. 7, art. 56 ust. 2 oraz art. 87 ust. 1 Konstytucji, a także w zw. z art. 6 ust. 1 i 2 oraz art. 9 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (dalej: „Dyrektywa Proceduralna”) i w zw. z art. 18 i art. 19 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (dalej: „KPPUE”) i w zw. z: art. 33 ust. 1 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców (dalej: „Konwencja genewska”) i w zw. z art. 4 protokołu nr 4 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: „Protokół nr 4”; dalej: „EKPC”), a także w zw. z art. 3 EKPC poprzez ich niezastosowanie, a w ich miejsce zastosowanie norm hierarchicznie niższych, mimo że organ Straży Granicznej i działający z jego upoważnienia funkcjonariusze SG zobowiązani byli w pierwszej kolejności stosować przepisy ustawy, które to przepisy, co do zasady, zobowiązują organ do przyjęcia od cudzoziemca deklarującego

zamiar ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową wniosku o udzielenie takiej ochrony i nie dają podstawy do wykonania czynności materialno-technicznej polegającej na zawróceniu cudzoziemca do linii granicy; zaś działając tak, funkcjonariusze organu SG dokonali zbiorowego wydalenia skarżących (i członków ich rodziny) w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC oraz narazili ich na nieludzkie lub poniżające traktowanie.

Rzecznik wskazał, iż dokonana przez organ subsumpcja oraz zastosowanie przepisu hierarchicznie niższego w sytuacji, gdy stał on w kolizji z normami wyższego rzędu, nie daje się zaakceptować, stąd jego sądowa kontrola – zwłaszcza w kontekście wielu innych podobnych sytuacji, które miały miejsce w ostatnich miesiącach na granicy polsko-białoruskiej – jest zasadna i konieczna. Skutki takiego działania spowodowały natomiast pozbawienie skarżącej i jej małoletnich dzieci szeregu gwarancji wyrażonych w Konstytucji i umowach międzynarodowych, a skonkretyzowanych w przepisach u.o.c. i u.u.c.o. Fakt nieprzeprowadzenia żadnego postępowania dowodowego i nieustalenia indywidualnej sytuacji skarżącej oraz arbitralne zmuszenie jej i jej małoletnich dzieci do przejścia na białoruską stronę granicy naraziło ich na nieludzkie lub poniżające traktowanie.

Podstawowym problemem w niniejszej sprawie jest, zdaniem RPO, wadliwość prawna Rozporządzenia Granicznego. Jest ona wynikiem niezgodności tego rozporządzenia ze wskazanymi w niniejszym piśmie przepisami Konstytucji, ustaw i umów międzynarodowych. Działając w ramach określonych przez art. 178 ust. 1 Konstytucji Sąd orzekający w niniejszej sprawie ma obowiązek wziąć pod uwagę powyższą okoliczność.

XI.543.10.2022 z 28 marca 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na czynność materialno-techniczną podjętą przez komendanta Placówki SG i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej, polegającą na zawróceniu do linii granicy państwowej obywatela Iraku.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę na czynność materialno-techniczną podjętą w dniu 27 września 2021 r. przez organ Straży Granicznej - komendanta Placówki SG w M. i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej - polegającą na zawróceniu do linii granicy państwowej, po ujawnieniu pobytu w okolicach miejscowości Sz. obywatela Iraku A. R.

RPO wniósł o stwierdzenie bezskuteczności ww. czynności na podstawie art. 146 § 1 p.p.s.a. jako naruszającej prawo, tj.: art. 24 ust. 1, art. 26 ust. 1 i art. 28 ust. 1, 3 i 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: „u.u.c.o.”) w zw. z: art. 7, art. 56 ust. 2 oraz art. 87 ust. 1 Konstytucji, a także w zw. z art. 6 ust. 1 i 2 oraz art. 9 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26

czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (dalej: „Dyrektywa Proceduralna”) i w zw. z art. 18 i art. 19 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (dalej: „KPPUE”) i w zw. z: art. 33 ust. 1 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców (dalej: „Konwencja genewska”) i w zw. z art. 4 protokołu nr 4 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: „Protokół nr 4”; dalej: „EKPC”), a także w zw. z art. 3 EKPC poprzez ich niezastosowanie, a w ich miejsce zastosowanie norm hierarchicznie niższych, mimo że organ Straży Granicznej i działający z jego upoważnienia funkcjonariusze SG zobowiązani byli w pierwszej kolejności stosować przepisy ustawy, które to przepisy, co do zasady, zobowiązują organ do przyjęcia od cudzoziemca deklarującego zamiar ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową wniosku o udzielenie takiej ochrony i nie dają podstawy do wykonania czynności materialno-technicznej polegającej na zawróceniu cudzoziemca do linii granicy; zaś działając tak, funkcjonariusze organu SG dokonali zbiorowego wydalenia skarżącego w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC oraz narazili go na niehumanitarne lub poniżające traktowanie.

Rzecznik wskazał, iż dokonana przez organ subsumpcja oraz zastosowanie przepisu hierarchicznie niższego w sytuacji, gdy stał on w kolizji z normami wyższego rzędu, nie daje się zaakceptować, stąd jego sądowa kontrola – zwłaszcza w kontekście wielu innych podobnych sytuacji, które miały miejsce w ostatnich miesiącach na granicy polsko-białoruskiej – jest zasadna i konieczna. Skutki takiego działania spowodowały natomiast pozbawienie skarżącej i jej małoletnich dzieci szeregu gwarancji wyrażonych w Konstytucji i umowach międzynarodowych, a skonkretyzowanych w przepisach u.o.c. i u.u.c.o. Fakt nieprzeprowadzenia żadnego postępowania dowodowego i nieustalenia indywidualnej sytuacji skarżącego oraz arbitralne zmuszenie go do przejścia na białoruską stronę granicy naraziło go na niehumanitarne lub poniżające traktowanie.

Podstawowym problemem w niniejszej sprawie jest, zdaniem RPO, wadliwość prawna Rozporządzenia Granicznego. Jest ona wynikiem niezgodności tego rozporządzenia ze wskazanymi w niniejszym piśmie przepisami Konstytucji, ustaw i umów międzynarodowych. Działając w ramach określonych przez art. 178 ust. 1 Konstytucji Sąd orzekający w niniejszej sprawie ma obowiązek wziąć pod uwagę powyższą okoliczność.

XI.543.10.2022 z 28 marca 2022 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na czynność materialno-techniczną podjętą przez komendanta Placówki SG i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej, polegającą na zawróceniu do linii granicy państwowej obywatela Iraku.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę na czynność materialno-techniczną podjętą w dniu 27 września 2021 r. przez organ Straży Granicznej - komendanta Placówki SG w M. i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy Straży Granicznej - polegającą na zawróceniu do linii granicy państwowej, po ujawnieniu pobytu w okolicach miejscowości Sz. obywatela Iraku A. D.

RPO wniósł o stwierdzenie bezskuteczności ww. czynności na podstawie art. 146 § 1 p.p.s.a. jako naruszającej prawo, tj.: art. 24 ust. 1, art. 26 ust. 1 i art. 28 ust. 1, 3 i 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: „u.u.c.o.”) w zw. z: art. 7, art. 56 ust. 2 oraz art. 87 ust. 1 Konstytucji, a także w zw. z art. 6 ust. 1 i 2 oraz art. 9 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (dalej: „Dyrektywa Proceduralna”) i w zw. z art. 18 i art. 19 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (dalej: „KPPUE”) i w zw. z: art. 33 ust. 1 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców (dalej: „Konwencja genewska”) i w zw. z art. 4 protokołu nr 4 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: „Protokół nr 4”; dalej: „EKPC”), a także w zw. z art. 3 EKPC poprzez ich niezastosowanie, a w ich miejsce zastosowanie norm hierarchicznie niższych, mimo że organ Straży Granicznej i działający z jego upoważnienia funkcjonariusze SG zobowiązani byli w pierwszej kolejności stosować przepisy ustawy, które to przepisy, co do zasady, zobowiązują organ do przyjęcia od cudzoziemca deklarującego zamiar ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową wniosku o udzielenie takiej ochrony i nie dają podstawy do wykonania czynności materialno-technicznej polegającej na zawróceniu cudzoziemca do linii granicy; zaś działając tak, funkcjonariusze organu SG dokonali zbiorowego wydalenia skarżącego (i członków jego rodziny) w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC oraz narazili go na nieludzkie lub poniżające traktowanie.

Rzecznik wskazał, iż dokonana przez organ subsumpcja oraz zastosowanie przepisu hierarchicznie niższego w sytuacji, gdy stał on w kolizji z normami wyższego rzędu, nie daje się zaakceptować, stąd jego sądowa kontrola – zwłaszcza w kontekście wielu innych podobnych sytuacji, które miały miejsce w ostatnich miesiącach na granicy polsko-białoruskiej – jest zasadna i konieczna. Skutki takiego działania spowodowały natomiast pozbawienie skarżącej i jej małoletnich dzieci szeregu gwarancji wyrażonych w Konstytucji i umowach międzynarodowych, a skonkretyzowanych w przepisach u.o.c. i u.u.c.o. Fakt nieprzeprowadzenia żadnego postępowania dowodowego i nieustalenia indywidualnej sytuacji skarżącego oraz arbitralne zmuszenie go do przejścia na białoruską stronę granicy naraziło go na nieludzkie lub poniżające traktowanie.

Podstawowym problemem w niniejszej sprawie jest, zdaniem RPO, wadliwość prawna Rozporządzenia Granicznego. Jest ona wynikiem niezgodności tego rozporządzenia ze wskazanymi w niniejszym piśmie przepisami Konstytucji, ustaw i umów międzynarodowych. Działając w ramach określonych przez art. 178 ust. 1 Konstytucji Sąd orzekający w niniejszej sprawie ma obowiązek wziąć pod uwagę powyższą okoliczność.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania przed Sądami Administracyjnymi:

V.7200.66.2021 z 17 stycznia 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym ze skargi Stowarzyszenia na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie programu ochrony powietrza dla stref, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Działając w oparciu o art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz art. 8 § 1 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako „p.p.s.a.”), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu ze skargi Stowarzyszenia na uchwałę nr 115/20 Sejmiku Województwa z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

RPO wniósł o rozpoznanie ww. skargi jako dopuszczalnej na podstawie art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa w zw. z art. 3 § 2 pkt 5 p.p.s.a. w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (jako „TUE”) oraz art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze go powietrza dla Europy (dalej jako „dyrektywa CAFE”).

Skarga odrzucona (postanowienie z 28 stycznia 2022 r., sygn. akt IV SA/Wa 1588/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny zauważył, że skarga podlegała odrzuceniu jako wniesiona przez nieuprawniony podmiot. Prawo do wniesienia takiej skargi przysługuje bowiem podmiotowi, który wykaże naruszenie przez zaskarżoną uchwałę własnego interesu prawnego lub uprawnienia, a zatem gdy zaskarżona uchwała godzi bezpośrednio w sferę prawną podmiotu przez wywołanie negatywnych następstw prawnych. W rozpatrywanej sprawie takiego dowodu naruszenia prawa, mającego bezpośredni wpływ na indywidualną sytuację prawną, skarżąca skutecznie nie wykazała. Wojewódzki Sąd Administracyjny nie stwierdził także potrzeby zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Brak jest bowiem podstaw do takiej interpretacji art. 23 ust. 1

dyrektywy CAFE, która prowadziłaby do wykładni contra legem art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa.

V.7200.66.2021 z 17 stycznia 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym ze skargi Fundacji na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie programu ochrony powietrza dla stref, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Działając w oparciu o art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz art. 8 § 1 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako „p.p.s.a.”), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu ze skargi Fundacji na uchwałę nr 115/20 Sejmiku Województwa z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

RPO wniósł o rozpoznanie ww. skargi jako dopuszczalnej na podstawie art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa w zw. z art. 3 § 2 pkt 5 p.p.s.a. w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (jako „TUE”) oraz art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (dalej jako „dyrektywa CAFE”).

Skarga odrzucona (postanowienie z 28 stycznia 2022 r., sygn. akt IV SA/Wa 1585/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny zauważył, że skarga podlegała odrzuceniu jako wniesiona przez nieuprawniony podmiot. Prawo do wniesienia takiej skargi przysługuje bowiem podmiotowi, który wykaze naruszenie przez zaskarżoną uchwałę własnego interesu prawnego lub uprawnienia, a zatem gdy zaskarżona uchwała godzi bezpośrednio w sferę prawną podmiotu przez wywołanie negatywnych następstw prawnych. W rozpatrywanej sprawie takiego dowodu naruszenia prawa, mającego bezpośredni wpływ na indywidualną sytuację prawną, skarżąca skutecznie nie wykazała. Wojewódzki Sąd Administracyjny nie stwierdził także potrzeby zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Brak jest bowiem podstaw do takiej interpretacji art. 23 ust. 1 dyrektywy CAFE, która prowadziłaby do wykładni contra legem art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa.

V.7200.66.2021 z 17 stycznia 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym ze skargi Fundacji na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie programu ochrony

powietrza dla stref, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Działając w oparciu o art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz art. 8 § 1 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako „p.p.s.a.”), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu ze skargi Fundacji na uchwałę nr 115/20 Sejmiku Województwa z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

RPO wniósł o rozpoznanie ww. skargi jako dopuszczalnej na podstawie art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa w zw. z art. 3 § 2 pkt 5 p.p.s.a. w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (jako „TUE”) oraz art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (dalej jako „dyrektywa CAFE”).

Skarga odrzucona (postanowienie z 28 stycznia 2022 r., sygn. akt IV SA/Wa 1587/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny zauważył, że skarga podlegała odrzuceniu jako wniesiona przez nieuprawniony podmiot. Prawo do wniesienia takiej skargi przysługuje bowiem podmiotowi, który wykáže naruszenie przez zaskarżoną uchwałę własnego interesu prawnego lub uprawnienia, a zatem gdy zaskarżona uchwała godzi bezpośrednio w sferę prawną podmiotu przez wywołanie negatywnych następstw prawnych. W rozpatrywanej sprawie takiego dowodu naruszenia prawa, mającego bezpośredni wpływ na indywidualną sytuację prawną, skarżący skutecznie nie wykazali. Wojewódzki Sąd Administracyjny nie stwierdził także potrzeby zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Brak jest bowiem podstaw do takiej interpretacji art. 23 ust. 1 dyrektywy CAFE, która prowadziłaby do wykładni contra legem art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa.

XI.543.10.2022 z 2 lutego 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie dotyczącej zawracania cudzoziemców do linii granicy państwowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w B. w sprawie ze skarg A.D., A.R. oraz A.D wraz z małoletnimi dziećmi na czynność materialno-techniczną podjętą wobec ww. w dniu 27 września 2021 r. przez organ Straży Granicznej – komendanta Placówki SG w M. i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy SG, polegającą na zawróceniu cudzoziemców do linii granicy państwowej po ujawnieniu ich pobytu w okolicach

miejsowości S., i wniósł o stwierdzenie bezskuteczności ww. czynności na podstawie art. 146 § 1 p.p.s.a. jako naruszającej prawo, tj.: art. 24 ust. 1, art. 26 ust. 1 i art. 28 ust. 1, 3 i 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, § 3 ust. 2b rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych oraz art. 6, art. 7, art. 8 §1 i 2, art. 9, art. 11, art. 14 § 1a, art. 15 i art. 77 § 1 k.p.a., ewentualnie w przypadku gdyby sąd uznał za nieudowodniony fakt deklarowania przez cudzoziemców, w momencie ujawnienia ich pobytu w Polsce, zamiaru ubiegania się o ochronę międzynarodową, naruszającej art. 302 ust. 1 pkt 1 i 10 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

W ocenie RPO naruszenie wskazanych przepisów prawa było rezultatem wykonania przez funkcjonariuszy SG czynności materialno-technicznej zawrócenia do linii granicy opisaney w Rozporządzeniu Granicznym. Rzecznik stanął na stanowisku, że Rozporządzenie Graniczne jest niezgodne z Konstytucją, obowiązującymi ustawami i wiążącymi Polskę przepisami prawa międzynarodowego. Do zawrócenia skarżących do linii granicy doszło, mimo że przepisy aktów normatywnych hierarchicznie wyższych od rozporządzenia – tj. ustaw i ratyfikowanych umów międzynarodowych – obligowały funkcjonariuszy i organ SG do podjęcia w zaistniałej sytuacji szeregu innych działań, czyli przyjęcia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, w przypadku zgłoszenia przez cudzoziemców zamiaru wystąpienia z takim wnioskiem, lub ewentualnie wszczęcia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu do kraju pochodzenia, gdyby cudzoziemiec nie deklarował chęci ubiegania się w Polsce o wspomnianą ochronę. W następstwie tych naruszeń skarżący zostali bez właściwej podstawy prawnej wydaleny z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w sposób noszący wszelkie znamiona zbiorowego wydalenia zakazanego art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC, i de facto pozbawieni możliwości ubiegania się w Polsce o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Wobec powyższego, ochrona praworządności oraz praw człowieka, zdaniem Rzecznika wymaga przystąpienia przez niego do przedmiotowym postępowaniu.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 17 marca 2022 r., sygn. akt II SA/Bk 892/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny stwierdził, że w toku postępowania sądowego skarżący (oraz jego rodzina) złożyli pisemne oświadczenie woli o cofnięciu skargi, datowane na 4 stycznia 2022 r. Treść tego oświadczenia nie budzi wątpliwości sądu co do faktycznych intencji skarżącego, sprowadzających się do zakończenia przedmiotowego postępowania sądowego. Skoro zaś w niniejszej sprawie sąd nie stwierdził podstaw do

uznania oświadczenia skarżącego o cofnięciu skargi za niedopuszczalne, należało orzec o umorzeniu postępowania zgodnie z dyspozycją art. 161 § 1 pkt 1 p.p.s.a.

XI.543.10.2022 z 2 lutego 2022 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie dotyczącej zawracania cudzoziemców do linii granicy państwowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w B. w sprawie ze skarg A.D., A.R. oraz A.D wraz z małoletnimi dziećmi na czynność materialno-techniczną podjętą wobec ww. w dniu 27 września 2021 r. przez organ Straży Granicznej – komendanta Placówki SG w M. i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy SG, polegającą na zawróceniu cudzoziemców do linii granicy państwowej po ujawnieniu ich pobytu w okolicach miejscowości S., i wniósł o stwierdzenie bezskuteczności ww. czynności na podstawie art. 146 § 1 p.p.s.a. jako naruszającej prawo, tj.: art. 24 ust. 1, art. 26 ust. 1 i art. 28 ust. 1, 3 i 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, § 3 ust. 2b rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych oraz art. 6, art. 7, art. 8 §1 i 2, art. 9, art. 11, art. 14 § 1a, art. 15 i art. 77 § 1 k.p.a., ewentualnie w przypadku gdyby sąd uznał za nieudowodniony fakt deklarowania przez cudzoziemców, w momencie ujawnienia ich pobytu w Polsce, zamiaru ubiegania się o ochronę międzynarodową, naruszającej art. 302 ust. 1 pkt 1 i 10 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

W ocenie RPO naruszenie wskazanych przepisów prawa było rezultatem wykonania przez funkcjonariuszy SG czynności materialno-technicznej zawrócenia do linii granicy opisanej w Rozporządzeniu Granicznym. Rzecznik stanął na stanowisku, że Rozporządzenie Graniczne jest niezgodne z Konstytucją, obowiązującymi ustawami i wiążącymi Polskę przepisami prawa międzynarodowego. Do zawrócenia skarżących do linii granicy doszło, mimo że przepisy aktów normatywnych hierarchicznie wyższych od rozporządzenia – tj. ustaw i ratyfikowanych umów międzynarodowych – obligowały funkcjonariuszy i organ SG do podjęcia w zaistniałej sytuacji szeregu innych działań, czyli przyjęcia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, w przypadku zgłoszenia przez cudzoziemców zamiaru wystąpienia z takim wnioskiem, lub ewentualnie wszczęcia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu do kraju pochodzenia, gdyby cudzoziemiec nie deklarował chęci ubiegania się w Polsce o wspomnianą ochronę. W następstwie tych naruszeń skarżący zostali bez właściwej podstawy prawnej wydaleny z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

w sposób noszący wszelkie znamiona zbiorowego wydalenia zakazanego art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC, i de facto pozbawieni możliwości ubiegania się w Polsce o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Wobec powyższego, ochrona praworządności oraz praw człowieka, zdaniem Rzecznika wymaga przystąpienia przez niego do przedmiotowym postępowaniu.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 17 marca 2022 r., sygn. akt II SA/Bk 893/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny stwierdził, że w toku postępowania sądowego skarżący (oraz jego rodzina) złożyli pisemne oświadczenie woli o cofnięciu skargi, datowane na 4 stycznia 2022 r. Treść tego oświadczenia nie budzi wątpliwości sądu co do faktycznych intencji skarżącego, sprowadzających się do zakończenia przedmiotowego postępowania sądowego. Skoro zaś w niniejszej sprawie sąd nie stwierdził podstaw do uznania oświadczenia skarżącego o cofnięciu skargi za niedopuszczalne, należało orzec o umorzeniu postępowania zgodnie z dyspozycją art. 161 § 1 pkt 1 p.p.s.a.

XI.543.10.2022 z 2 lutego 2022 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w sprawie dotyczącej zawracania cudzoziemców do linii granicy państwowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w B. w sprawie ze skarg A.D., A.R. oraz A.D wraz z małoletnimi dziećmi na czynność materialno-techniczną podjętą wobec ww. w dniu 27 września 2021 r. przez organ Straży Granicznej – komendanta Placówki SG w M. i działających z jego upoważnienia funkcjonariuszy SG, polegającą na zawróceniu cudzoziemców do linii granicy państwowej po ujawnieniu ich pobytu w okolicach miejscowości S., i wniósł o stwierdzenie bezskuteczności ww. czynności na podstawie art. 146 § 1 p.p.s.a. jako naruszającej prawo, tj.: art. 24 ust. 1, art. 26 ust. 1 i art. 28 ust. 1, 3 i 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, § 3 ust. 2b rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych oraz art. 6, art. 7, art. 8 §1 i 2, art. 9, art. 11, art. 14 § 1a, art. 15 i art. 77 § 1 k.p.a., ewentualnie w przypadku gdyby sąd uznał za nieudowodniony fakt deklarowania przez cudzoziemców, w momencie ujawnienia ich pobytu w Polsce, zamiaru ubiegania się o ochronę międzynarodową, naruszającej art. 302 ust. 1 pkt 1 i 10 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach.

W ocenie RPO naruszenie wskazanych przepisów prawa było rezultatem wykonania przez funkcjonariuszy SG czynności materialno-technicznej

zawrócenia do linii granicy opisanej w Rozporządzeniu Granicznym. Rzecznik stanął na stanowisku, że Rozporządzenie Graniczne jest niezgodne z Konstytucją, obowiązującymi ustawami i wiążącymi Polskę przepisami prawa międzynarodowego. Do zawrócenia skarżących do linii granicy doszło, mimo że przepisy aktów normatywnych hierarchicznie wyższych od rozporządzenia – tj. ustaw i ratyfikowanych umów międzynarodowych – obligowały funkcjonariuszy i organ SG do podjęcia w zaistniałej sytuacji szeregu innych działań, czyli przyjęcia wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, w przypadku zgłoszenia przez cudzoziemców zamiaru wystąpienia z takim wnioskiem, lub ewentualnie wszczęcia postępowania w sprawie zobowiązania cudzoziemca do powrotu do kraju pochodzenia, gdyby cudzoziemiec nie deklarował chęci ubiegania się w Polsce o wspomnianą ochronę. W następstwie tych naruszeń skarżący zostali bez właściwej podstawy prawnej wydaleniem z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w sposób noszący wszelkie znamiona zbiorowego wydalenia zakazanego art. 4 Protokołu nr 4 do EKPC, i de facto pozbawieni możliwości ubiegania się w Polsce o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Wobec powyższego, ochrona praworządności oraz praw człowieka, zdaniem Rzecznika wymaga przystąpienia przez niego do przedmiotowym postępowaniu.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 17 marca 2022 r., sygn. akt II SA/Bk 894/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny stwierdził, że w toku postępowania sądowego skarżący (oraz jego rodzina) złożyli pisemne oświadczenie woli o cofnięciu skargi, datowane na 4 stycznia 2022 r. Treść tego oświadczenia nie budzi wątpliwości sądu co do faktycznych intencji skarżącego, prowadzących się do zakończenia przedmiotowego postępowania sądowego. Skoro zaś w niniejszej sprawie sąd nie stwierdził podstaw do uznania oświadczenia skarżącego o cofnięciu skargi za niedopuszczalne, należało orzec o umorzeniu postępowania zgodnie z dyspozycją art. 161 § 1 pkt 1 p.p.s.a.

V.511.696.2021 z 4 lutego 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej DIAS od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego uchylającego decyzję DIAS w przedmiocie ustalenia wysokości zobowiązania podatkowego w podatku od spadków i darowizn.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Naczelnym Sądem Administracyjnym (dalej: „NSA”) ze skargi kasacyjnej Dyrektora Izby Administracji Skarbowej (dalej: „DIAS”) w Warszawie od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (dalej: „WSA”) w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r. uchylającego decyzję DIAS w Warszawie

z dnia 16 listopada 2020 r. w przedmiocie ustalenia wysokości zobowiązania podatkowego w podatku od spadków i darowizn w sprawie ze skargi Pana A. M. oraz Pani M. N. i jednocześnie wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej wniesionej przez DIAS w Warszawie.

Rzecznik, dostrzegając w stanowisku organów podatkowych naruszenie prawa, skutkujące negatywnie w sferze praw i wolności obywatelskich, zarówno Pana A. M., jak i Pani M. N., a także mając na uwadze okoliczność, że problemy dotyczące nieprecyzyjnej legislacji podatkowej w dobie pandemii COVID-19 znajdują się w centrum zainteresowania Rzecznika w aspekcie generalnym, postanowił na podstawie art. 8 § 1 ppsa przystąpić do niniejszego postępowania. Zdaniem RPO, wykładnia art. 15zrz ust. 1 ustawy covidowej prezentowana przez organy podatkowe jest wadliwa.

W opinii Rzecznika, przyjęcie w ślad za organami podatkowymi, że art. 15zrz ust. 1 ustawy covidowej nie znajduje zastosowania do zawieszenia biegu terminów prawa podatkowego naruszałoby ww. standardy konstytucyjne. Obywatel nie może zostać całkowicie pozbawiony ochrony prawnej, w tak szczególnym czasie, jaki nastąpił w związku z pojawieniem się pandemii COVID-19 i to dodatkowo w okresie, w którym ustawodawca zdecydował o obowiązywania najsurowszych obostrzeń, tj. w czasie tzw. pełnego zamknięcia, które miało miejsce wiosną 2020 r.

Ponadto, z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości, wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji nie sposób zaakceptować, by sporny art. 15zrz ust. 1 ustawy covidowej obejmował ochroną prawną tylko niektórych uczestników obrotu (tj. tych, wobec których mają zastosowanie terminy przewidziane przepisami prawa administracyjnego w ścisłym tego słowa znaczeniu), jednocześnie wyłączając taką ochronę w odniesieniu do podatników (tj. osób, wobec których mają zastosowanie terminy przewidziane przepisami podatkowego).

XI.534.3.2018 z 11 lutego 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odmowy potwierdzenia obywatelstwa.

Działając na podstawie art. 14 pkt 6 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz na podstawie art. 8 § 1 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako: „p.p.s.a.”), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie ze skargi kasacyjnej Ch. K. P.-V. od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z 20 czerwca 2018 r.

Na podstawie art. 185 § 1 p.p.s.a. RPO wniósł o uwzględnienie skargi kasacyjnej, uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy

do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w W.

Rzecznik podziela argumentację pełnomocnika Wnioskodawczyni przedstawioną w skardze kasacyjnej. Rozstrzygnięcie organów administracji, a następnie Sądu I instancji, prowadzą bowiem do pozbawienia małoletniej – bezsprzecznie będącej córką polskiego obywatela – prawa do obywatelstwa polskiego, jedynie na tej podstawie, że w jej akcie urodzenia wskazane są jako rodzice osoby tej samej płci (dwaj mężczyźni). Takie działanie stanowi z kolei dyskryminację małoletniej ze względu na orientację seksualną jej rodziców, co jest sprzeczne z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego, kształtowanego przez Konstytucję oraz normy prawa międzynarodowego w zakresie praw człowieka.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 16 lutego 2022 r., sygn. akt II OSK 128/19).

Naczelny Sąd Administracyjny orzekł, iż w niniejszej sprawie odmowa potwierdzenia posiadania obywatelstwa przez skarżącą na skutek braku uznania przez organy, jak i Sąd I instancji stwierdzonego w kanadyjskim akcie urodzenia Ch. K. P.-V. ojcostwa P. Z. P. stanowiła niewątpliwie naruszenie prawa do poszanowania życia prywatnego skarżącej, a więc prawa do potwierdzenia obywatelstwa, będącego elementem jej tożsamości. Wobec stwierdzonych naruszeń prawa materialnego, należało zatem uchylić zaskarżony wyrok i decyzje organów oraz zobowiązać Wojewodę do wydania decyzji potwierdzającej posiadanie obywatelstwa polskiego przez skarżącą w terminie 30 dni od zwrotu akt administracyjnych, o czym Naczelny Sąd Administracyjny orzekł na podstawie art. 188 w zw. z art. 145 § 1 pkt 1 lit. a i art. 135 w zw. z art. 145a § 1 p.p.s.a.

Sądy administracyjne wydały następujące orzeczenia:

III.7064.240.2020 z 16 kwietnia 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na postanowienie Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania w sprawie umorzenia powstałego zadłużenia z tytułu wypłaconego zasiłku pielęgnacyjnego.

Skarga oddalona (wyrok z 25 stycznia 2022 r., sygn. akt I SA/Wa 1017/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, że w świetle ustawy o zmianie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o świadczeniach rodzinnych aktualnie brak jest podstaw prawnych do wydawania decyzji administracyjnej w przedmiocie ustalenia świadczeń nienależnie pobranych i zobowiązania do ich zwrotu, bowiem potrącenie pobranych tytułem zasiłku pielęgnacyjnego kwot za okres, za który

przyznano dodatek pielęgnacyjny, następuje z mocy prawa. Zgoda świadczeniobiorcy na dokonywanie potrąceń nienależnie wypłaconego zasiłku pielęgnacyjnego nie jest wymagana. Podobne rozwiązanie funkcjonuje na gruncie art. 99 ustawy o pomocy społecznej i w jego zakresie istnieje bogate orzecznictwo sądów administracyjnych, które wskazuje, że zaistnienie sytuacji opisanej w art. 99 ust. 1 ustawy wyłącza możliwość zastosowania art. 104 ust. 4 ustawy odnoszącego się do umorzenia lub odstąpienia od żądania zwrotu określonych należności.

V.7018.1069.2020 z 24 maja 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego utrzymującą w mocy decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o wymierzeniu kary pieniężnej za nieprzestrzeganie obowiązku zakrywania ust i nosa.

Skarga uwzględniona (wyrok z 25 lutego 2022 r., sygn. akt V SA/Wa 3406/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny rozpoznając niniejszą sprawę przychylił się do poglądów wyrażanych przez inne składy wojewódzkich sądów administracyjnych, jak również potwierdzone wyrokami Naczelnego Sądu Administracyjnego, że prawa i wolności obywatelskie zawarte w Konstytucji mogą być ograniczane wyłącznie przepisami rangi ustawowej. Niedopuszczalne prawnie jest przeniesienie przez ustawodawcę na organ stanowienia przepisów, ograniczających wolności i prawa obywateli RP, gwarantowanych ustawą zasadniczą. Stanowisko to wynika również z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, którego poglądy w tej mierze zostały obszernie zacytowane we wskazanych wyżej judykatach NSA. Sąd stwierdził w konsekwencji, że w dacie zdarzenia będącego przyczyną nałożenia kary pieniężnej na A. Z. (w dniu 12 września 2020 r.) nie istniała żadna podstawa materialnoprawna rangi ustawowej, z której by wynikało, że obywatel RP ma obowiązek w miejscach ogólnodostępnych zakrywania ust i nosa przy pomocy odzieży lub jej części, maski, maseczki, przyłbicy albo kasku ochronnego. Skoro zatem zarówno decyzja I, jak też decyzja II instancji wydane zostały bez podstawy prawnej, zasadnym było stwierdzenie ich nieważności w związku z art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.

BPK.7064.2.2021 z 19 października 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym ze skargi na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji o odmowie przyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego.

Stanowisko uwzględnione (wyrok z 24 stycznia 2022 r., sygn. akt III SA/Kr 622/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny wskazał, iż kontrola sądowa przeprowadzona w sprawie doprowadziła do uznania, że zaskarżona decyzja wydana została z naruszeniem prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy, zachodzi więc konieczność wyeliminowania jej z obrotu prawnego. Sąd zauważył, że sytuacja skarżącego podejmującego się opieki nad trójką niepełnosprawnych dzieci, których rodzice nie żyją, w tym dzieckiem posiadającym znaczny stopień niepełnosprawności, wymagającym jak wynika z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy administracyjnej oraz przedłożonych do akt sądowych stałej opieki, wskazuje, w sposób wyraźny, na konieczność wyjścia poza jedynie wykładnię językową przepisu art. 17 ust. 1 i 2 u.s.r. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające odejście od wykładni językowej na rzecz wykładni celowościowej i funkcjonalnej. Przedstawione w tym zakresie przez Rzecznika w piśmie procesowym z dnia 19 października 2021 r. uwagi i argumentację WSA uznał zatem za zasługujące na uwzględnienie.

V.511.119.2021 z 28 października 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Naczelnika Urzędu Skarbowego odmawiającą umorzenia zaległości z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych.

Skarga oddalona (wyrok z 23 lutego 2022 r., sygn. akt I SA/Sz 935/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny orzekł, iż skarga nie zasługuje na uwzględnienie. W ocenie Sądu, analizując sytuację majątkową i życiową Podatnika, Organ doszedł do prawidłowego wniosku, że w przedmiotowej sprawie umorzenie zaległości podatkowej nie jest zasadne zarówno ze względu na ważny interes strony, jak i interes publiczny. Podkreślić należy, że Organ przeanalizował także trudną sytuację osobistą Podatnika spowodowaną wypadkiem samochodowym, w którym uczestniczyła i poniosła śmierć jego rodzina, jednak okoliczności te, choć niewątpliwie wyjątkowo tragiczne i traumatyzujące, w świetle przesłanek przewidzianych przez art. 67 a § 1 pkt 3 O.p., nie mogą stanowić wyłącznej przyczyny zastosowania wnioskowanej ulgi podatkowej. Sąd podkreślił ponadto, że w sytuacji, gdy uregulowanie podatku nie stwarza stanu zagrożenia dla bytu ekonomicznego Podatnika - a taka sytuacja zdaniem składu orzekającego ma miejsce w niniejszej sprawie - umorzenie mu zaległości podatkowych byłoby preferencją niedostępną dla innych. W tych okolicznościach zasadnie organy uznały, że przesłanka interesu publicznego nie została spełniona.

V.565.149.2021 z 15 listopada 2021 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przepisy uchwały Rady Miasta w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania na terenie miasta oraz wysokości opłat za

parkowanie i opłaty dodatkowej, sposobu ich pobierania oraz wprowadzenia opłaty abonamentowej.

Skarga uwzględniona (wyrok z 10 marca 2022 r., sygn. akt III SA/Gd 304/21).

Wojewódzki Sąd Administracyjny w pełni podzielił stanowisko skarżących, iż wprowadzone kryterium „tytułu władania pojazdem” w kształcie nadanym zaskarżoną uchwałą, będące wyznacznikiem decydującym o prawie do wnoszenia opłaty abonamentowej za parkowanie (uzyskania abonamentu typu „M”), nie pozostaje w związku z celem, jakemu służy wprowadzenie tej opłaty dla mieszkańców strefy płatnego parkowania, którym jest zmniejszenie kosztów wynikających z konieczności wnoszenia opłat za parkowanie pojazdów w pobliżu miejsca zamieszkania. Niezależnie zatem od tego, czy podstawą prawną użytkowania pojazdu samochodowego jest prawo własności czy też inny tytuł prawny, to jednak wszyscy zmotoryzowani mieszkańcy strefy płatnego parkowania powinni na takich samych zasadach móc korzystać z przywileju wnoszenia opłaty abonamentowej za postój pojazdu w strefie płatnego parkowania w pobliżu miejsca swojego zamieszkania. Sąd podzielił zatem zasadność skarg wniesionych przez Ł. P. oraz Rzecznika Praw Obywatelskich i na podstawie art. 147 § 1 p.p.s.a. stwierdził nieważność § 1 pkt 5 uchwały nr XIX/602/20 Rady Miasta G. z dnia 15 maja 2020 r. z uwagi na naruszenie art. 32 Konstytucji w zw. żart. 13 ust. 1 pkt 1 oraz art. 13b ust. 4 pkt 2 u.d.p.

Skargi kasacyjne Rzecznika Praw Obywatelskich do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

V.510.71.2022 z 25 marca 2022 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego odrzucające skargę na pismo Polskiego Funduszu Rozwoju w przedmiocie odmowy wypłaty subwencji finansowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z dnia 10 lutego 2022 r., odrzucające skargę W. R. na pismo Polskiego Funduszu Rozwoju S.A. z dnia 24 marca 2021 r. w przedmiocie odmowy wypłaty subwencji finansowej.

Zaskarżonemu postanowieniu Rzecznik zarzucił naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 58 § 1 pkt 1 w związku z art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a. w związku z art. 21a ust. 2b ustawy o systemie instytucji rozwoju (dalej jako „u.s.i.r.”). W związku z powyższym, RPO wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w W.

W uzasadnieniu Rzecznik Praw Obywatelskich uznał za błędne stanowisko WSA, iż działalność PFR w przedmiotowym obszarze leży a limine poza zakresem kognicji sądu administracyjnego. Rozstrzygnięcie PFR – w ocenie Rzecznika – mieści się bowiem w granicach konstytuujących pojęcie aktu lub czynności z art. 3 § 2 pkt 4 p.p.s.a.: ma bowiem charakter władczy, ale nie jest decyzją lub postanowieniem; zostało podjęte w sprawie indywidualnej danego przedsiębiorcy, ma charakter publicznoprawny; dotyczy uprawnień lub obowiązków wynikających z przepisów prawa określonych w art. 21a ust. 2b u.s.i.r.

V.7200.66.2021 z 28 marca 2022 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienie WSA odrzucające skargę na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z 28 stycznia 2022 r., odrzucające skargę M. M. na uchwałę Sejmiku Województwa z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu. Zaskarżonemu postanowieniu RPO zarzucił, że zostało wydane 1. z naruszeniem przepisów postępowania, mającym istotny wpływ na wynik sprawy, a to: a. naruszeniem art. 141 § 4 p.p.s.a. poprzez pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia przedstawionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich argumentacji, odnoszącej się do art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (dalej jako „dyrektywa CAFE”) jako źródła interesu prawnego skarżącej, którego naruszenie umożliwiło jej skuteczne wniesienie skargi na akt prawa miejscowego; b. naruszeniem art. 58 § 1 pkt 5a p.p.s.a. w zw. z art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE poprzez odrzucenie skargi, mimo że zaskarżony akt prawa miejscowego narusza wynikający z przywołanego przepisu dyrektywy CAFE interes prawny skarżącej; 2. z naruszeniem przepisu prawa materialnego, a to: a. naruszeniem art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nie jest on bezpośrednio skuteczny i nie ustanawia on uprawnienia do odpowiedniej jakości powietrza.

Na wypadek nieuwzględnienia ww. zarzutów Rzecznik podniósł także: 3. zarzut naruszenia prawa materialnego, a to: a) naruszenia art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej jako „TUE”) w zw. z art. 288 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej jako „TFUE”) poprzez

niedokonanie wykładni użytego w art. 90 ust. 1 u.s.w. pojęcia „interesu prawnego” z uwzględnieniem celów dyrektywy CAFE; b) naruszenia art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej jako „TUE”) oraz art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 13, art. 16 i art. 23 dyrektywy CAFE oraz zasady pierwszeństwa prawa UE poprzez ich niezastosowanie przejawiające się nie odstąpieniem od zastosowania art. 90 ust. 1 u.s.w. i niedokonaniem oceny legitymacji skargowej skarżącej przez pryzmat art. 50 § 1 p.p.s.a. lub bezpośrednio w oparciu o art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 KPP w zw. z art. 13, art. 16 i art. 23 dyrektywy CAFE.

Mając powyższe na względzie, RPO wniósł o: 1. uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w W. Niezależnie od powyższego, wnoszę o: 2. skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 267 akapit 3 TFUE pytań prejudycjalnych o treści: a. czy art. 13 i 16 w związku z art. 23 dyrektywy CAFE w świetle z art. 47 Karty Praw Podstawowych należy interpretować w ten sposób, że nakładają one na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia spełniającego wymogi zasady skutecznej ochrony sądowej środka odwoławczego do sądu od przyjętego planu ochrony powietrza? b. czy art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE ustanawiający gwarancje odnoszące się do jakości powietrza należy interpretować w ten sposób, że jest on bezpośrednio skuteczny, a osoba zamieszkująca w strefie zagrożonej przekroczeniem dopuszczalnych wartości określonych w dyrektywie CAFE może powoływać się w postępowaniu przed sądem krajowym na naruszenie wynikającego z nich uprawnienia do odpowiedniej jakości powietrza? c. czy art. 13 i 16 w związku z art. 23 dyrektywy CAFE w świetle art. 47 KPP UE oraz zasady skuteczności ograniczającej autonomię proceduralną państwa członkowskiego sprzeciwiają się ustanowieniu w procedurze krajowej dla dopuszczalności drogi odwoławczej do sądu od przyjętego planu ochrony powietrza wymogu takiego jak ustanowiony w art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa wymóg wykazania przez zainteresowanego, że plan ochrony powietrza narusza jego indywidualny interes prawny, rozumiany jako normatywny, obiektywny, aktualny, niepochodny, osobisty, własny, indywidualny, realny i konkretny interes?

V.7200.66.2021 z 28 marca 2022 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienie WSA odrzucające skargę Fundacji na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z 28 stycznia 2022 r.,

odrzucające skargę Fundacji na uchwałę Sejmiku Województwa z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu. Zaskarżonemu postanowieniu Rzecznik zarzucił, że zostało wydane: 1. z naruszeniem przepisów postępowania, mającym istotny wpływ na wynik sprawy, a to: a. naruszeniem art. 141 § 4 p.p.s.a. poprzez pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia przedstawionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich argumentacji, odnoszącej się do art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (dalej jako „dyrektywa CAFE”) jako źródła interesu prawnego skarżącej organizacji, którego naruszenie umożliwiło jej skuteczne wniesienie skargi na akt prawa miejscowego; b. naruszeniem art. 58 § 1 pkt 5a p.p.s.a. w zw. z art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE poprzez odrzucenie skargi, mimo że zaskarżony akt prawa miejscowego narusza wynikający z przywołanego przepisu dyrektywy CAFE interes prawny skarżącej organizacji; 2. z naruszeniem przepisu prawa materialnego, a to: a. naruszeniem art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nie jest on bezpośrednio skuteczny i nie ustanawia on uprawnienia do odpowiedniej jakości powietrza.

Na wypadek nieuwzględnienia ww. zarzutów Rzecznik podniósł także: 3. zarzut naruszenia prawa materialnego, a to: a) naruszenia art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej jako „TUE”) w zw. z art. 288 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej jako „TFUE”) poprzez niedokonanie wykładni użytego w art. 90 ust. 1 u.s.w. pojęcia „interesu prawnego” z uwzględnieniem celów dyrektywy CAFE; b) naruszenia art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej jako „TUE”) oraz art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 13, art. 16 i art. 23 dyrektywy CAFE oraz zasady pierwszeństwa prawa UE poprzez ich niezastosowanie przejawiające się nie odstępianiem od zastosowania art. 90 ust. 1 u.s.w. i niedokonaniem oceny legitymacji skargowej skarżącej organizacji przez pryzmat art. 50 § 1 p.p.s.a. lub bezpośrednio w oparciu o art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 KPP w zw. z art. 13, art. 16 i art. 23 dyrektywy CAFE.

Mając powyższe na względzie, RPO wniósł o: 1. uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w W. Niezależnie od powyższego, wniósł o: 2. skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 267 akapit 3 TFUE pytań prejudycjalnych o treści: a. czy art. 13 i 16 w związku z art. 23 dyrektywy CAFE w świetle z art. 47 Karty Praw Podstawowych należy interpretować w ten sposób, że nakładają one na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia

spełniającego wymogi zasady skutecznej ochrony sądowej środka odwoławczego do sądu od przyjętego planu ochrony powietrza? b. czy art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE ustanawiający gwarancje odnoszące się do jakości powietrza należy interpretować w ten sposób, że jest on bezpośrednio skuteczny, a osoba zamieszkująca w strefie zagrożonej przekroczeniem dopuszczalnych wartości określonych w dyrektywie CAFE może powoływać się w postępowaniu przed sądem krajowym na naruszenie wynikającego z nich uprawnienia do odpowiedniej jakości powietrza? c. czy art. 13 i 16 w związku z art. 23 dyrektywy CAFE w świetle art. 47 KPP UE oraz zasady skuteczności ograniczającej autonomię proceduralną państwa członkowskiego sprzeciwiają się ustanowieniu w procedurze krajowej dla dopuszczalności drogi odwoławczej do sądu od przyjętego planu ochrony powietrza wymogu takiego jak ustanowiony w art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa wymóg wykazania przez skarżącą organizację społeczną taką, jak organizacja w postępowaniu głównym, że plan ochrony powietrza narusza jej indywidualny interes prawny, rozumiany jako normatywny, obiektywny, aktualny, nie pochodny, osobisty, własny, indywidualny, realny i konkretny interes?

V.7200.66.2021 z 28 marca 2022 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na postanowienie WSA odrzucające skargę Stowarzyszenia na uchwałę Sejmiku Województwa w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył w całości postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z 28 stycznia 2022 r., odrzucające skargę Stowarzyszenia na uchwałę Sejmiku Województwa z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu. Zaskarżonemu postanowieniu Rzecznik zarzucił, że zostało wydane: 1. z naruszeniem przepisów postępowania, mającym istotny wpływ na wynik sprawy, a to: a. naruszeniem art. 141 § 4 p.p.s.a. poprzez pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia przedstawionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich argumentacji, odnoszącej się do art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (dalej jako „dyrektywa CAFE”) jako źródła interesu prawnego skarżącej organizacji, którego naruszenie umożliwiło jej skuteczne wniesienie skargi na akt prawa miejscowego; b. naruszeniem art. 58 § 1 pkt 5a p.p.s.a. w zw. z art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE poprzez odrzucenie skargi, mimo że zaskarżony akt prawa miejscowego narusza wynikający z przywołanego przepisu dyrektywy CAFE

interes prawny skarżącej organizacji; 2. z naruszeniem przepisu prawa materialnego, a to: a. naruszeniem art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że nie jest on bezpośrednio skuteczny i nie ustanawia on uprawnienia do odpowiedniej jakości powietrza.

Na wypadek nieuwzględnienia ww. zarzutów Rzecznik podniósł także: 3. zarzut naruszenia prawa materialnego, a to: a) naruszenia art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej jako „TUE”) w zw. z art. 288 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej jako „TFUE”) poprzez niedokonanie wykładni użytego w art. 90 ust. 1 u.s.w. pojęcia „interesu prawnego” z uwzględnieniem celów dyrektywy CAFE; b) naruszenia art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej jako „TUE”) oraz art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w zw. z art. 13, art. 16 i art. 23 dyrektywy CAFE oraz zasady pierwszeństwa prawa UE poprzez ich niezastosowanie przejawiające się nie odstępianiem od zastosowania art. 90 ust. 1 u.s.w. i niedokonaniem oceny legitymacji skargowej skarżącej organizacji przez pryzmat art. 50 § 1 p.p.s.a. lub bezpośrednio w oparciu o art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 KPP w zw. z art. 13, art. 16 i art. 23 dyrektywy CAFE.

Mając powyższe na względzie, RPO wniósł o: 1. uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w W. Niezależnie od powyższego, wniósł o: 2. skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 267 akapit 3 TFUE pytań prejudycjalnych o treści: a. czy art. 13 i 16 w związku z art. 23 dyrektywy CAFE w świetle z art. 47 Karty Praw Podstawowych należy interpretować w ten sposób, że nakładają one na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia spełniającego wymogi zasady skutecznej ochrony sądowej środka odwoławczego do sądu od przyjętego planu ochrony powietrza? b. czy art. 13 ust. 1 i art. 16 ust. 2 dyrektywy CAFE ustanawiający gwarancje odnoszące się do jakości powietrza należy interpretować w ten sposób, że jest on bezpośrednio skuteczny, a osoba zamieszkująca w strefie zagrożonej przekroczeniem dopuszczalnych wartości określonych w dyrektywie CAFE może powoływać się w postępowaniu przed sądem krajowym na naruszenie wynikającego z nich uprawnienia do odpowiedniej jakości powietrza? c. czy art. 13 i 16 w związku z art. 23 dyrektywy CAFE w świetle art. 47 KPP UE oraz zasady skuteczności ograniczającej autonomię proceduralną państwa członkowskiego sprzeciwiają się ustanowieniu w procedurze krajowej dla dopuszczalności drogi odwoławczej do sądu od przyjętego planu ochrony powietrza wymogu takiego jak ustanowiony w art. 90 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa wymóg wykazania przez skarżącą organizację społeczną taką, jak organizacja w postępowaniu głównym, że plan ochrony powietrza narusza jej indywidualny interes prawny, rozumiany jako

normatywny, obiektywny, aktualny, nie pochodny, osobisty, własny, indywidualny, realny i konkretny interes?

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych:

V.511.379.2018 z 25 marca 2019 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego na wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalający skargę na interpretację Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej w przedmiocie podatku dochodowego od osób fizycznych.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z 27 stycznia 2022 r., sygn. akt II FSK 1226/19).

Naczelny Sąd Administracyjny nie zgodził się z wyrażonym w skardze kasacyjnej poglądem Rzecznika, że Sąd pierwszej instancji dzieląc stanowisko Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej dokonał niewłaściwej kwalifikacji odsetek, błędnie przypisując je do innego niż należność główna źródła przychodów (art. 20 ust. 1 u.p.d.o.f.). Skądinąd Rzecznik poglądu takiego szerzej nie uzasadnił, natomiast argumenty skargi kasacyjnej nie były ukierunkowane na podważenie tej ogólnej zasady na gruncie art. 21 u.p.d.o.f., a więc kwalifikowania odsetek do odrębnego źródła przychodów niż należność główna, lecz na odnoszoną tylko do dwóch konkretnych przepisów tego artykułu (art. 21 ust. 1 pkt 3b i pkt 3c u.p.d.o.f.) celowość odejścia od tej zasady, głównie z powodów aksjologicznych. Niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 2a Ordynacji podatkowej. Przepis ten nie może być traktowany jako abstrakcyjny, „uniwersalny argument” przemawiający za orzekaniem w każdym przypadku na korzyść podatnika. Zgodnie z jego brzmieniem, znajduje on zastosowanie wówczas, gdy istnieją niedające się usunąć wątpliwości co do treści przepisów prawa. W niniejszej sprawie sytuacja taka nie miała miejsca, gdyż wątpliwości co do wykładni spornych przepisów zostały już przezwyłączone.

III.7065.199.2019 z 25 stycznia 2021 r. - skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego wydanego w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na postanowienie w przedmiocie zwrotu Stronie podania w sprawie umorzenia lub odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego zasiłku pielęgnacyjnego.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z 12 stycznia 2022 r., sygn. akt I OSK 918/21).

Naczelny Sąd Administracyjny uchylił zaskarżony wyrok i zaskarżone postanowienie. NSA zauważył, iż w skardze kasacyjnej zasadnie zarzucono Sądowi pierwszej instancji nieprawidłowe uznanie wyłączenia kompetencji organu administracji określonej w art. 30 ust. 9 ustawy o świadczeniach

rodziny ze względu na zastosowanie trybu określonego w art. 16 ust. 7 tej ustawy. Ustawowa procedura dochodzenia nienależnie pobranego zasiłku pielęgnacyjnego w zbiegu z pobieranym dodatkiem pielęgnacyjnym, unormowana w powołanym art. 16 ust. 7, nie zmienia bowiem właściwości organu administracji w podejmowaniu rozstrzygnięć odnośnie zasiłku pielęgnacyjnego, skoro kompetencja organu rentowego i w konsekwencji sądu powszechnego dotyczy jedynie świadczeń emerytalno-rentowych, a nie świadczeń rodzinnych. Nie ma więc podstaw w niniejszej sprawie do rozstrzygnięcia przez organ rentowy i sąd powszechny o kwocie potrącenia z tytułu nienależnie pobranego zasiłku pielęgnacyjnego w zakresie i warunkach określonych w art. 30 ust. 9 ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Postępowanie administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

XI.542.16.2020 z 2 lutego 2022 r. – żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia cudzoziemce oraz jej małoletniemu synowi zgody na pobyt ze względów humanitarnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W dniu 28 kwietnia 2017 r., po wszczęciu z urzędu i przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, Komendant Placówki Straży Granicznej w B. decyzją orzekł o zobowiązaniu S.P. oraz jej małoletniego dziecka E.P., do powrotu do kraju pochodzenia oraz o zakazie ponownego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych państw obszaru Schengen przez okres 6 miesięcy od dnia wydania decyzji. W związku z postępowaniami odwoławczymi, pomiędzy wydaniem tej decyzji, a uzyskaniem przez nią waloru ostateczności upłynęły 3 lata.

Z informacji dostępnych Rzecznikowi wynika, że są dowody na zaistnienie nowych okoliczności, które mogą powodować konieczność wyrażenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych. Wśród tych okoliczności należy wskazać: stan rozwoju psychofizycznego małoletniego E.P., który praktycznie całe dotychczasowe życie spędził w Polsce i tutaj uczęszcza do przedszkola; zmianę sytuacji rodzinnej S.P. – tj. utratę kontaktu z mężem przebywającym na Ukrainie, a także legalny pobyt na terytorium RP jej matki i wobec tego brak jakichkolwiek więzi rodzinnych na Ukrainie; obecny stan zdrowia psychicznego S.P., który może ulec znacznemu pogorszeniu w wypadku wykonania decyzji o zobowiązaniu do powrotu.

W obecnej sytuacji przepisy powszechnie obowiązującego prawa umożliwiają, a wręcz wprowadzają obowiązek wzięcia pod uwagę okoliczności, które wyszły na jaw po wydaniu ostatecznej decyzji o zobowiązaniu do powrotu, i dokonania oceny, czy okoliczności te powodują konieczność wyrażenia zgody na pobyt ze względów humanitarnych. Mając

powyższe na uwadze, Rzecznik wniósł o wszczęcie postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia zgody na pobyt na terenie RP ze względów humanitarnych.

XI.542.23.2021 z 28 lutego 2022 r. – wniosek do Komendanta Straży Granicznej o wszczęcie postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia cudzoziemcom zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Działając na podstawie art. 14 pkt 6 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich w zw. z art. 182 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o wszczęcie na podstawie art. 356 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 351 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia Panu R., Pani A. ich małoletnim dzieciom zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W opinii Rzecznika, z uwagi na fakt, iż decyzja o zobowiązaniu do powrotu nie została wykonana z przyczyn leżących prawdopodobnie po stronie kraju przyjmującego, obowiązkiem tut. organu jest zbadanie w osobnym postępowaniu, czy nie powoduje to konieczności wyrażenia zgody na pobyt tolerowany. Organem właściwym do wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie udzielenia zgody na pobyt tolerowany w przypadku, gdy okoliczności uzasadniające taką zgodę wyszły na jaw po wydaniu ostatecznej decyzji w sprawie zobowiązania do powrotu, jest komendant placówki Straży Granicznej, który wydał decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu (art. 356 ust. 5 w zw. z ust. 2 pkt 1 u.o.c.).

Organy administracji wydały następujące decyzje w sprawach z wniosku Rzecznika

V.7204.117.2020 z 12 lipca 2021 r. - żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego w przedmiocie cofnięcia lub ograniczenia bez odszkodowania pozwolenia zintegrowanego, udzielonego decyzją Marszałka Województwa na rzecz Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej.

Umorzenie postępowania (decyzja z 22 marca 2022 r., ŚG-I-G.7222.4.2021/MB).

Marszałek Województwa umorzył wszczęte z urzędu postępowanie w sprawie cofnięcia bez odszkodowania pozwolenia zintegrowanego Marszałka Województwa z dnia 27 września 2019 r., udzielonego Przedsiębiorstwu Użyteczności Publicznej na prowadzenie instalacji - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Podczas prowadzonych czynności kontrolnych nie stwierdzono naruszeń w sposobie prowadzenia przez Spółkę gospodarki odpadami. W szczególności nie

stwierdzono niewłaściwego magazynowania odpadów stanowiącego naruszenie decyzji Marszałka Województwa z dnia 27 września 2019 r. Mając powyższe na uwadze oraz fakt, że zarządzający instalacją usunął wszystkie stwierdzone naruszenia orzeczono o umorzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie cofnięcia pozwolenia zintegrowanego Marszałka Województwa z dnia 27 września 2019 r., udzielonego Przedsiębiorstwu Użyteczności Publicznej na prowadzenie instalacji - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

V.7011.50.2019 z 22 listopada 2021 r. - sprzeciw od decyzji Dyrektora Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia stwierdzającej istnienie obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego.

Sprzeciw odrzucony (decyzja z 9 marca 2022 r., nr MOW WOII -8-ms/22). Narodowy Fundusz Zdrowia odmówił uchylecia decyzji Dyrektora Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia z siedzibą w K. z dnia 15 stycznia 2013 r. Organ podkreślił, że sprawa została zakończona wyrokiem WSA w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2019 r., oddalającym skargę na odmowę wznowienia postępowania z uwagi na brak podstaw do wznowienia postępowania. W świetle art. 153 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi wydane uprzednio orzeczenie sądu administracyjnego, wiąże i wywiera skutki również w niniejszej sprawie.

V.7018.917.2021 z 24 listopada 2021 r. - sprzeciw od decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie obowiązku kwarantanny.

Stanowisko nieuwzględnione (decyzja z 17 lutego 2022 r., nr EP.SO.710.3.2021).

Główny Inspektor Sanitarny, w wyniku postępowania wszczętego z urzędu w następstwie sprzeciwu wniesionego przez Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 24 listopada 2021 r. od ostatecznej decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 22 maja 2020 roku utrzymującej w mocy decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w L. z dnia 7 kwietnia 2020 r. nakładającej na K.H. administracyjną karę pieniężną w kwocie 5000.00 zł za naruszenie obowiązku kwarantanny, odmówił stwierdzenia nieważności tej decyzji.

W ocenie GIS powody podnoszone przez Rzecznika w sprzeciwie nie mogą stanowić przesłanki do stwierdzenia nieważności decyzji objętej sprzeciwem oraz poprzedzającej ją decyzji PPIS w L. GIS wskazał, iż w toku niniejszego postępowania nie badał słuszności wskazanych przez RPO decyzji i proporcjonalności w określonym stanie faktycznym opisanym w aktach sprawy, a także w okolicznościach podnoszonych przez Rzecznika,

gdyż nie jest to przedmiotem postępowania administracyjnego nadzwyczajnego w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej. Ponadto GIS nie badał legalności przepisów prawa materialnego, na podstawie których została wydana decyzja wymierzająca stronie karę administracyjną. Główny Inspektor Sanitarny nie dokonywał też oceny legalności działań funkcjonariuszy Policji, gdyż nie należy to do kompetencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W ocenie GIS organom administracji publicznej nie przysługuje bowiem kompetencja do badania zgodności przepisu rozporządzenia z aktami prawnymi wyższego rzędu, w konsekwencji nie może odmówić ich zastosowania.

W ocenie Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie nie zachodziły przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej, o których mowa w art. 156 § 1 pkt 1-7 K.p.a., zaś wskazane przez RPO w sprzeciwie powody o charakterze proceduralnym, związane z odstąpieniem przez PPIS w L. od zapewnienia stronie czynnego udziału w postępowaniu, oraz jego ocena wartości notatki służbowej funkcjonariusza Policji, jako dowodu w sprawie, a także wyrażane zastrzeżenia, co do legalności przepisów nakładających na stronę obowiązek kwarantanny nie mogą stanowić przesłanki do stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej.

VII.565.26.2021 z 17 grudnia 2021 r. - sprzeciw od decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie zakazu przemieszczania się osób przebywających na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Stanowisko nieuwzględnione (decyzja z 18 lutego 2022 r., nr 02/2022)

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny po wszczęciu z urzędu, w związku ze sprzeciwem Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 17 grudnia 2021 r., postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji ostatecznej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w R. z dnia 20 kwietnia 2020 r. wymierzającej R.O. administracyjną karę pieniężną w kwocie 5000 zł za naruszenie zakazu przemieszczania się osób przebywających na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, postanowił odmówić stwierdzenia nieważności ww. decyzji.

PWIS uznał, że ostateczna decyzja PPIS w R. z dnia 20 kwietnia 2020 r. nie została wydana z rażącym naruszeniem prawa. PWIS nie znalazł także innych podstaw do wyeliminowania jej z obrotu prawnego. Odnosząc się do wskazanych w sprzeciwie Rzecznika naruszeń prawa, PWIS nie podzielił jego stanowiska. W ocenie organu bezspornym jest, że w dniu 17 kwietnia 2020 r., a więc w czasie stwierdzenia przez funkcjonariusza Policji naruszenia zakazu przemieszczania się przez R.O., obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z 10 kwietnia 2020 r., które w § 5 przewidywało zakaz przemieszczania się osób przebywających na obszarze Rzeczypospolitej

Polskiej do dnia 19 kwietnia 2020 r. z wyjątkiem przemieszczania się w celu określonym w zamkniętym katalogu zawartym w pkt 1-4 tego przepisu. PPIS w R. uznał, że w niniejszej sprawie nie zaszedł żaden z wyjątków zawartych w § 5 i wymierzył R.O. administracyjną karę pieniężną. W dniu wydania decyzji, tj. 20 kwietnia 2020 r. zakaz przemieszczania się przestał obowiązywać, albowiem w dniu 19 kwietnia 2020 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, które derogowało rozporządzenie RM z 10 kwietnia 2020 r. Na podstawie nowych przepisów zakaz przemieszczania się z określonymi wyjątkami obowiązywał do 19 kwietnia 2020 r.

Organ nie zgodził się z poglądem Rzecznika, że w przedmiotowej sprawie należało zastosować reguły intertemporalne ze względu na zmiany ww. rozporządzenia. W ocenie PWIS, jeżeliby organy inspekcji sanitarnej miały prowadzić postępowania administracyjne w przedmiocie nałożenia określonych w art. 48 a ust. 1 ustawy o chorobach zakaźnych to przy zachowaniu wszelkich zasad postępowania, w tym zasady szybkości postępowania i czynnego udziału strony w postępowaniu, nie mogłyby wydać decyzji w czasie popełnienia deliktu administracyjnego ze względu na tak częste zmiany przepisów. Ponadto, zdaniem PWIS przepisy § 5 ww. rozporządzeń przewidywały nie całkowity zakaz poruszania się, lecz jedynie czasowe ograniczenie sposobu przemieszczania się. Z tego względu w ocenie PWIS, nie można stwierdzić, że przepisy §5 ww. rozporządzeń zostały wydane z przekroczeniem delegacji ustawowej. Organ nie podzielił także stanowiska RPO w zakresie rażącego naruszenia art. 52 ust. 1 i 3 Konstytucji.

V.565.243.2021 z 20 grudnia 2021 r. - sprzeciw od decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, utrzymującej w mocy decyzję Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej za naruszenie obowiązku kwarantanny.

Stanowisko nieuwzględnione (decyzja z 21 stycznia 2022 r., nr EP.SO.710.4.2021).

Główny Inspektor Sanitarny postanowił odmówić wstrzymania wykonalności decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 27 sierpnia 2020 r. GIS odmówił wstrzymania wykonalności decyzji, gdyż nie stwierdził, aby wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich uprawdopodobniał istnienie przesłanek, iż decyzja Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego z dnia 18 czerwca 2020 r. nakładająca na Pana P. B. administracyjną karę pieniężną w kwocie 30.000,00 złotych za naruszenie w dniu 16 czerwca 2020 r. obowiązku kwarantanny, następnie w II instancji utrzymana w mocy decyzją PWIS z dnia 27 sierpnia 2020 r. (objętą sprzeciwem RPO) dotyczyła kwestii rozstrzygniętej już uprzednio inną

ostateczną decyzją i była w związku z tym dotknięta wadą prawną, o której mowa w art. 156 § 1 pkt. 3 - skutkującą jej nieważnością. Również w nadesłanych przez PWIS aktach administracyjnych postępowania w sprawie nałożenia administracyjnej kary pieniężnej prowadzonego w związku z popełnieniem przez Stronę w dniu 16 czerwca 2020 r. deliktu administracyjnego polegającego na opuszczeniu przez nią miejsca odbywania kwarantanny, z którymi zapoznał się Główny Inspektor Sanitarny, brak jest informacji o istnieniu takiej wcześniejszej decyzji administracyjnej.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

1. W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

VII.561.7.2019 z 2 marca 2022 r. – wniosek do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z Konstytucją.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 24 ust. 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 60 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły liczne skargi kandydatów na aplikację sędziowską i prokuratorską oraz uzupełniającą aplikację sędziowską i prokuratorską prowadzoną przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury (dalej jako: KSSiP). Kandydaci na aplikację zwracający się do Rzecznika wskazali, że wprowadzenie w art. 24 ust 1 pkt 1a oraz art. 37b ust. 1 pkt 1 ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (dalej jako: ustawa o KSSiP) górnej granicy wieku dla kandydatów ubiegających się o przyjęcie na aplikację stanowi dyskryminację ze względu na wiek, a także narusza zasadę równości obywateli wobec prawa.

W ocenie RPO zarzuty formułowane przez kandydatów na aplikację w KSSiP w stosunku do przepisów ustawowych wskazujących górną granicę wieku, do której można ubiegać się o przyjęcie na aplikację w KSSiP są zasadne. Dlatego też prawo na to zezwalające powinno zostać poddane ocenie Trybunału Konstytucyjnego. Powołanie na urząd sędziego i prokuratora osób posiadających stosowną wiedzę i doświadczenie ma bowiem wpływ na sposób funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i prokuratury, a także fundamentalne znaczenie z punktu widzenia ochrony praw jednostki.

W przedmiotowej sprawie, należy zwrócić również uwagę na nakaz przestrzegania równości i zakaz dyskryminacji w stosunkach dotyczących zatrudnienia i związanych z tym świadczeń, który wynika z przepisów obowiązujących w Polsce prawa Unii Europejskiej.

Zdaniem Rzecznika to weryfikacja umiejętności kandydatów w konkursach stanowi właściwy sposób dla zapewnienia celu, jakim jest ocena ich przydatności do zawodu sędziego lub prokuratora, a jednocześnie stanowi mniej restrykcyjny sposób jego zapewnienia, niż wprowadzenie górnej granicy wiekowej. W ocenie RPO nie wiek, lecz kwalifikacje zawodowe, predyspozycje moralne oraz doświadczenie zawodowe powinny decydować

o dostępie do zawodu sędziego lub prokuratora. W interesie wymiaru sprawiedliwości jest bowiem to, aby stanowiska te obejmowali najlepsi kandydaci.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.511.573.2018 z 22 października 2018 r. - wniosek do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zbadania zgodności z Konstytucją przepisów dotyczących zwrotu kosztów obrony oskarżonemu z tytułu wynagrodzenia obrońcy za postępowanie odwoławcze.

Umorzenie postępowania (postanowienie z 15 marca 2022 r., sygn. akt K 9/18).

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego uzasadnienie wniosku nie spełniało wynikających z orzecznictwa przesłanek kontroli. RPO nie wykazał, że zachodzi jakościowa tożsamość ani nawet podobieństwo materii unormowanych w zaskarżonych przepisach (art. 635 i art. 632 pkt 2 k.p.k.) i tych pozostawionych poza jego zakresem. Wnioskodawca przeprowadził wprawdzie analizę treści wyżej wymienionych przepisów, ale w swoich rozważaniach nie odniósł się w zasadzie do ugruntowanych w orzecznictwie konstytucyjnym kryteriów rozróżnienia pominięcia i zaniechania prawodawczego. Trybunał zauważył, że kwestia zwrotu kosztów oskarżonemu z tytułu wynagrodzenia obrońcy za postępowanie odwoławcze w sprawach z oskarżenia publicznego, w przypadku uwzględnienia apelacji oskarżonego wniesionej wyłącznie od wymiaru kary, nie jest tożsama z rozliczeniem kosztów procesu w sytuacji uwzględnienia środka odwoławczego wniesionego na niekorzyść oskarżonego, o czym traktuje art. 635 k.p.k., ani z wynikającą z art. 632 pkt 2 k.p.k. zasadą podziału kosztów procesu w przypadku uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania. TK stwierdził, że wnioskodawca nie domagał się w istocie kontroli pominięcia prawodawczego, lecz dążył do zmiany zakresu prawnego kwestionowanych art. 635 i art. 632 pkt 2 k.p.k. Przedmiotem niniejszego wniosku było zatem zaniechanie prawodawcze, które nie podlega kognicji Trybunału Konstytucyjnego. Badanie przez Trybunał pominięcia prawodawczego w żadnym wypadku nie może prowadzić w swoich skutkach do „uzupełniania” przez Trybunał obowiązującego stanu prawnego o rozwiązania prawne, które są pożądane z punktu widzenia inicjatora postępowania, ale nie wynikają z treści poddanej kontroli normy prawnej. Naruszałoby to bowiem zasadę podziału i równowagi władzy, a w konsekwencji orzekanie w sprawie zaniechania ustawodawczego oznaczałoby wykroczenie przez Trybunał Konstytucyjny poza jego konstytucyjną rolę tzw. ustawodawcy negatywnego.

2. Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie następujących wniosków:

VII.510.112.2021 z 17 stycznia 2022 r. - stanowisko w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym z wniosku Prokuratora Generalnego dotyczącego zbadania zgodności z Konstytucją przepisu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, do którego Rzecznik zgłosił udział 9 grudnia 2021 r.

Rzecznik wskazał, iż postępowanie powinno zostać umorzone na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK z uwagi na niedopuszczalność wydania orzeczenia. Przedmiotem wniosku Prokuratora Generalnego inicjującego to postępowanie jest bowiem konkretny sposób wykładni zaskarżonych przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (EKPCz) dokonanej w kilku indywidualnych postępowaniach przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (ETPCz). Kontrola taka jest niedopuszczalna z uwagi na określony w Konstytucji zakres kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, która nie obejmuje możliwości badania aktów stosowania prawa. Sposób, w jaki sformułowano petitum wniosku poprzez zakresowe zaskarżenie wskazanych przepisów Konwencji bezpośrednio odnosi się do treści wykładni dokonanej przez ETPCz w wyrokach w sprawie Reczkowicz p. Polsce z dnia 22 lipca 2021 r. (nr skargi 43447/19), w sprawie Broda i Bojara p. Polsce z dnia 29 czerwca 2021 r. (nr skargi 26691/18) oraz w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce (nr skarg 49868/19 i 57511/19), na co wskazuje sam Prokurator Generalny w treści uzasadnienia wniosku. To właśnie te trzy orzeczenia ETPCz są de facto przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie, a nie wskazany w petitum wniosku przepis Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Trybunał Konstytucyjny nie posiada kompetencji do kontroli aktów stosowania prawa ani dokonywania powszechnie obowiązującej wykładni przepisów odnoszącej się do konkretnych stanów faktycznych. Orzeczenia sądowe i inne akty stosowania prawa co do zasady nie mogą być przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego. TK jest bowiem wyłącznie sądem prawa, a nie sądem kontrolującym orzecznictwo organów stosujących prawo. Trybunał nie powinien tego czynić również „pod pozorem” kontroli konstytucyjności aktu normatywnego, w tym przypadku przepisu umowy międzynarodowej – jeśli ze złożonego wniosku wynika w sposób oczywisty, że jego celem jest zakwestionowanie nie tyle przepisu prawnego, lecz orzeczeń wydanych na jego podstawie.

Niezależnie od powyższych rozważań Rzecznik zwrócił uwagę także na art. 188 ust. 3 Konstytucji. Zgodnie z treścią tego przepisu – nawet jeśli można uznać, że orzecznictwo sądów w wyjątkowych przypadkach wskazanych

powyżej może podlegać kontroli konstytucyjności przez Trybunał Konstytucyjny – kontrola ta może odnosić się jedynie do aktów wydawanych przez „centralne organy państwowe”. Z oczywistych powodów w obecnej sprawie przepis ten nie przyznaje Trybunałowi Konstytucyjnego kompetencji do badania orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, jako że ten ostatni Trybunał ten nie jest „centralnym organem państwowym” RP, lecz organem działającym na podstawie umowy międzynarodowej.

Zdaniem Rzecznika, wydanie orzeczenia w sprawie wniosku przedstawionego przez Prokuratora Generalnego jest nie tylko niedopuszczalne z uwagi na konstytucyjne granice kognicji Trybunału Konstytucyjnego, ale także niecelowe z uwagi na reguły prawa obowiązujące w płaszczyźnie prawa międzynarodowego. Trybunał nie powinien więc wydawać orzeczeń, jeśli orzeczenie nie jest w stanie wywołać skutków prawnych założonych przez wnioskodawcę. Również zatem z tego powodu postępowanie powinno zostać umorzone.

RPO wskazał ponadto na niedopuszczalność orzekania z uwagi na niewłaściwe ukształtowanie składu orzekającego. Uwzględniając wagę kwestii poruszonych w niniejszej sprawie oraz jej wymiar dotyczący zobowiązań ciążących na władzach Polski w sferze prawa międzynarodowego, zachodzi potrzeba ukształtowania tego składu w sposób zapewniający, że będzie on właściwie obsadzony i obejmować będzie jedynie osoby, których legitymacja do orzekania w Trybunale Konstytucyjnym nie budzi jakichkolwiek wątpliwości prawnych. Zdaniem Rzecznika skład orzekający w niniejszej sprawie powinien być wolny od jakichkolwiek zastrzeżeń prawnych, które mogłyby w przyszłości prowadzić do prób kwestionowania mocy obowiązującej wyroku Trybunału zarówno na gruncie prawa krajowego, jak i w płaszczyźnie prawa międzynarodowego.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

VII.510.112.2021 z 9 grudnia 2021 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym z wniosku Prokuratora Generalnego dotyczącego zbadania zgodności z Konstytucją przepisu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Stanowisko nieuwzględnione (wyrok z 10 marca 2022 r., sygn. akt K 7/21).

Wyrokiem Trybunał Konstytucyjny uznał za sprzeczny z Konstytucją przepis Europejskiej Konwencji Praw Człowieka gwarantujący każdemu prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą (art. 6 ust. 1 EKPC - Prawo do rzetelnego procesu sądowego).

Trybunał wskazał, iż problem, jaki został poddany kontroli konstytucyjności w niniejszej sprawie, jest niewątpliwie bardzo poważny. Pokazuje to już przedmiot i charakter zarzutów, ponieważ: - z jednej strony, chodzi o prawo jednostki do sądu, a więc jedno z fundamentalnych praw człowieka wykształconych w cywilizacji europejskiej; - z drugiej strony, o możliwość jego kształtowania nie tylko poza centrum krajowego (polskiego) prawodawstwa, ale też bez zgody państwa, czy jakiegokolwiek formy prawnego dialogu z państwem, a na dodatek wbrew lub z pominięciem treści Konstytucji, i przy jednoczesnym wkraczaniu z tej perspektywy przez ETPC w konstytucyjny system ustroju państwa (organizacja poszczególnych władz), ich kompetencje i relacje, czyli w kształt i treść zasady konstytucyjnego trójpodziału władzy. Problem dotyczy więc relacji praw człowieka i suwerenności państwowej. Z perspektywy konstytucyjnej chodzi też niewątpliwie o istotę i jądro Konstytucji, a mianowicie o element tożsamości konstytucyjnej Polski.

TK z założenia unika kolizji z porządkiem międzynarodowym. Jednak w badanym przypadku nie dało się uniknąć tejże kolizji ani nawet podejść do sprawy powściągliwie. Po pierwsze, źródłem sprzeczności jest rażąco wadliwe działanie ETPC w procesie kreacji norm wywodzonych z art. 6 ust. 1 Konwencji. ETPC wykazał się tu całkowitym brakiem wiedzy co do istoty systemu prawnego Polski na poziomie konstytucyjnym, jak i ustawowym. ETPC nie tylko „odkrywa” w polskim systemie prawnym treści, jakich ten system nie posiada, ale wywodzi z art. 6 ust. 1 Konwencji szereg treści normatywnych wbrew polskim standardom konstytucyjnym. Po drugie, działając w opisany sposób, ETPC ingeruje w istotę samej Konwencji, którą jest zapewnienie gwarancji zapisanych w niej indywidualnych praw jednostki.

Trybunał przypomniał, iż w obecnym stanie prawnym, nawet przy największym szacunku dla aksjologii Konwencji, w aspekcie formalnym dla Rzeczypospolitej Polskiej zarówno Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, jak i ETPC są umocowane w hierarchii systemów poniżej (odpowiednio) Konstytucji i Trybunału Konstytucyjnego.

Ponieważ TK orzekł o niezgodności z Konstytucją wskazanych w sentencji norm prawnych wywiedzionych z art. 6 ust. 1 Konwencji, skutkiem orzeczenia jest usunięcie ich z systemu normatywnego jako norm wiążących organy państwa i stanowiących dla nich podstawę prawną do działania.

3. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

IV.511.601.2021 z 11 stycznia 2021 r. – stanowisko w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej

dotyczącej braku możliwości zaskarżenia odmowy zwolnienia od opłaty od apelacji, do którego Rzecznik zgłosił udział 15 grudnia 2021 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż z uwagi na to, że namiastka środka odwoławczego, jakim jest instytucja przewidziana przez art. 380 kpc, nie stwarza wystarczających gwarancji proceduralnych, nie może być traktowana jako realizacja prawa do zaskarżenia orzeczenia, gwarantowana przez art. 78 oraz 176 ust. 1 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika w niniejszej sprawie mamy do czynienia z pominięciem ustawodawczym, które polega na zbyt wąskim określeniu zakresu zastosowania normy prawnej. Zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co w akcie tym pominął, choć postępując zgodnie z Konstytucją powinien był unormować. Pominięcia prawodawcze są związane na ogół z brakiem zapewnienia właściwej realizacji konkretnych praw lub wolności przysługujących podmiotom danej kategorii. Niekiedy dotyczą także braków pewnych elementów w ramach określonego rodzaju procedur, które powodują pozbawienie możliwości realizacji praw określonej kategorii podmiotów.

Na nieracjonalny i zbyt wąski zakres normowania art. 394² § 1¹ kpc wskazuje okoliczność, że przepis ten przewiduje możliwość wniesienia zażalenia od rozstrzygnięcia dotyczącego kwestii prawa pomocy, której tłem również jest brak możliwości pokrycia wydatków związanych z procesem sądowym. Innymi słowy: zróżnicowanie możliwości zaskarżenia dwóch instytucji z zakresu ochrony prawnej (zwolnienia od kosztów i ustanowienia pełnomocnika z urzędu) jest niekonsekwencją, jednak nie stanowi to podstawy do wykładni rozszerzającej katalog zaskarżalnych postanowień.

Wada zaskarżonej regulacji została również dostrzeżona w pracach Rzecznika Praw Obywatelskich: w wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości w 2021 r. Rzecznik sygnalizował potrzebę zmian legislacyjnych, zmierzających m.in. do wprowadzenia zaskarżalności postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów apelacji. W odpowiedzi wskazano, że problem wskazany przez Rzecznika zostanie przeanalizowany. Obecnie na stronach Rządowego Centrum Legislacji udostępniony został projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw; w projektowanym art. 394² § 1¹ pkt 1 kpc przewidziano zażalenie na odmowę zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia (art. 1 pkt 44 projektowanej ustawy). W uzasadnieniu projektu wskazano, iż celem projektowanych zmian jest wyeliminowanie luki prawnej. Opinia o tym, że obecny kształt art. 394² § 1¹ kpc ma charakter pominięcia ustawodawczego, jest zatem powszechna – prezentowana jest i w pracach Ministerstwa Sprawiedliwości, i Rzecznika Praw Obywatelskich, a także w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Kolejną niekonsekwencją ustawodawcy jest także to, że zaskarżony przepis stoi w sprzeczności z deklarowanym w projekcie kierunkiem zmian. W ustawie nowelizacyjnej z 4 lipca 2019 r. ustawodawca dążył do rozszerzenia możliwości zwolnienia od kosztów sądowych: w art. 112 u.k.s.c. przewidziano nową przesłankę takiego zwolnienia – jest to ewentualny przyszły uszczerbek dla utrzymania koniecznego siebie i rodziny. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu nowelizacji, „w toku konsultacji społecznych wskazano, że obecne wymagania do zwolnienia od kosztów sądowych są zbyt ostre: bada się tylko, czy w danej, istniejącej w określonym momencie sytuacji uiszczenie kosztu doprowadzi do uszczerbku utrzymania, nie bierze się natomiast pod uwagę dalszych konsekwencji tego wydatku dla materialnego bytu strony: że może zostać pozbawiona możliwości wywiązania się z kolejnych zobowiązań itd. Przy dzisiejszym poziomie zamożności polskiego społeczeństwa takie szersze spojrzenie na sytuację materialną strony wydaje się uzasadnione ze względów społecznych; spora część polskich gospodarstw domowych nie dysponuje zabezpieczeniem w postaci oszczędności. Wobec tego należy poszerzyć podstawy zwolnienia od kosztów sądowych o sytuację, w której istnieje groźba narażenia zwalnianego na uszczerbek koniecznego utrzymania (...)”. Jednak tą samą ustawą nowelizacyjną ustawodawca pozbawił strony możliwości kwestionowania odmowy zwolnienia od kosztów, jeśli rozstrzyga o tym sąd drugiej instancji.

Wszystkie te okoliczności wskazują zatem na to, że ustawodawca – dla zachowania spójności regulacji oraz zapewnienia stronom realizacji prawa do sądu – powinien był wprowadzić zaskarżalność postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty od apelacji. Z powyższych względów RPO wniósł o stwierdzenie, że art. 394² § 1¹ ustawy - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia o odmowie zwolnienia od opłaty sądowej od apelacji wydanego przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz w związku z art. 45 ust. 1, a także w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

II.501.1.2022 z 9 lutego 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej niezgodności przepisu ustawy - Ordynacja podatkowa z Konstytucją.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu i wniósł o stwierdzenie, że: art. 70 § 6 pkt 1 ustawy - Ordynacja podatkowa w brzmieniu nadanym art. 1 pkt 1 ustawy o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa, ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz ustawy - Prawo celne o treści: „bieg terminu przedawnienia zobowiązania

podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym podatnik został zawiadomiony, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania”, w zakresie w jakim wywołuje skutek w postaci bezterminowego zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego wyłącznie w związku z wszczęciem postępowania karnego lub postępowania o przestępstwo lub wykroczenie skarbowe, o którym to fakcie zawiadomiono podatnika, umożliwiając organom podatkowym orzeczenie o zobowiązaniach podatnika w dowolnym czasie - jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 2 Konstytucji.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, wyrażonej we wniosku z dnia 22 października 2014 roku w sprawie ozn. sygn. akt K 31/14, niezgodne z wzorcem kontroli konstytucyjnej jest takie ukształtowanie art. 70 § 6 pkt 1 o.p., że można z niego wyprowadzić normę, w ramach której istotnym z punktu widzenia zakresu jej zastosowania jest wszczęcie postępowania o przestępstwo lub wykroczenie skarbowe w sprawie, a nie przeciwko osobie, gdyż pozbawia to podatnika jakichkolwiek środków ochrony prawnej. Nie może on w żaden sposób poddać kontroli sądowej zasadności decyzji o wszczęciu takiego postępowania karnego, która to decyzja skutkuje niekorzystnym dla podatnika ukształtowaniem sytuacji prawnej. W tym zakresie argumentacja w przedmiocie niekonstytucyjności art. 70 § 6 pkt 1 o.p. z uwagi na pozbawienie podatnika formalnych środków ochrony jego praw przed arbitralnym działaniem organu państwa przedstawione zarówno we wniosku RPO z dnia 22 października 2014 roku w sprawie ozn. sygn. akt K 31/14, jak i w skardze konstytucyjnej w niniejszej sprawie są zbieżne.

Rzecznik wskazał, iż zaskarżony przepis art. 70 § 6 pkt 1 o.p. wykorzystywany jest przez Państwo w stosunku do jednostki w sposób instrumentalny. Nie pozwala on na przedawnienie się zobowiązania podatkowego nawet wówczas, gdy podatnik faktycznie nie popełnił przestępstwa skarbowego ani wykroczenia skarbowego w związku z tym zobowiązaniem. Tym samym instytucja przedawnienia zobowiązań podatkowych z art. 70 o.p. staje się normą pustą pozbawioną de lege lata swojej rzeczywistej funkcji.

Dodatkowo w sytuacji, gdy postępowanie karne, które było przyczyną zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego samo zostaje zawieszony, powstaje swoista pętla niekończących się postępowań: zarówno karnoskarbowego, jak i administracyjnego. Może to narażać na szwank interesy majątkowe podatnika i jego plany gospodarcze. Podatnik w obecnym stanie prawnym nie ma narzędzi do kształtowania swojej sytuacji prawnej w zakresie konsekwencji normatywnych z art. 70 § 6

pkt 1 o.p. Stan taki jest nie do pogodzenia z zasadą ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, wywodzącą się z art. 2 Konstytucji.

III.7064.82.2022 z 21 marca 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej niezgodności z Konstytucją przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Stanowisko Rzecznik przedstawi w terminie późniejszym.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

4. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytań prawnych:

II.511.178.2022 z 30 marca 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dotyczącego zbadania zgodności z Konstytucją przepisów tzw. Tarczy 4.0.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Kolbuszowej i przedstawił następujące stanowisko w sprawie: art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 (dalej jako: Tarcza 4.0) jest niezgodny z art. 7 i 112 Konstytucji.

RPO zauważył, iż w sprawie objętej pytaniem prawnym sądu niewątpliwie wydanie wyroku łącznego zależy od rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny zagadnienia legalności procesu legislacyjnego, w wyniku którego do obrotu prawnego zostały wprowadzone przepisy, które mają stanowić podstawę orzekania przez sąd.

Nie ulega wątpliwości, że Sejm procedując nad art. 38 pkt 3 „Tarczy 4.0” nie działał zgodnie z art. 7 Konstytucji, a więc na podstawie i w granicach prawa, poprzez rażące naruszenie postanowień regulaminu Sejmu naruszył też art. 112 Konstytucji. Brak jest jednocześnie podstaw do przyjęcia, że zmiany w Kodeksie karnym były uzasadnione sytuacją wywołaną rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. W przypadku ww. zmiany kodeksu uchwalonej w zaskarżonym przepisie można bowiem mówić o instrumentalnym wykorzystaniu sytuacji związanej z epidemią choroby COVID-19 do przeprowadzenia zmian, które w normalnym, spełniającym

standardy konstytucyjne procesie legislacyjnym, musiałyby być podane dogłębnej analizie i refleksji.

Wprowadzone art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 zmiany są tożsame z tymi, które zawierała ustawa o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, o niezgodności której z art. 7 w związku z art. 112 oraz z art. 119 ust. 1 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny orzekł w wyroku z dnia 14 lipca 2020 r. (sygn. Kp 1/19).

RPO zauważył, że waga materii, której dotyczy zaskarżony art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19, nie tylko nakazywała procedowanie z uwzględnieniem trybu przewidzianego w rozdziale 4 działu II regulaminu Sejmu, ale również z najwyższą starannością wymaganą w przypadku kodyfikacji karnych w związku z ich represyjnym charakterem

Rzecznik wskazał, iż przebieg procesu legislacyjnego w sprawie przepisu art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 prowadzi do wniosku, że naruszenie w tym przypadku reguł stanowienia prawa doprowadziło do niezgodności z art. 7 Konstytucji. Należy bowiem uznać, że tego rodzaju naruszenia, jakie miały miejsce w toku prac nad tą regulacją, przy braku merytorycznego związku zmian w kodeksie z ustawami dotyczącymi problematyki związanej z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, nie mogą być uznane za nieistotne. Mają one kwalifikowany charakter, który uzasadnia stwierdzenie także niezgodności objętego pytaniem prawnym przepisu z art. 112 Konstytucji.

Ze wskazanych powodów przepis art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 jest niezgodny z art. 7 i art. 112 Konstytucji.

II.511.180.2022 z 30 marca 2022 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dotyczącego zbadania zgodności z Konstytucją przepisów tzw. Tarczy 4.0.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Kolbuszowej i przedstawił następujące stanowisko w sprawie: art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 (dalej jako: Tarcza 4.0) jest niezgodny z art. 7 i 112 Konstytucji.

RPO zauważył, iż w sprawie objętej pytaniem prawnym sądu niewątpliwie wydanie wyroku łącznego zależy od rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny zagadnienia legalności procesu legislacyjnego, w wyniku którego do obrotu prawnego zostały wprowadzone przepisy, które mają stanowić podstawę orzekania przez sąd.

Nie ulega wątpliwości, że Sejm procedując nad art. 38 pkt 3 „Tarczy 4.0” nie działał zgodnie z art. 7 Konstytucji, a więc na podstawie i w granicach prawa, poprzez rażące naruszenie postanowień regulaminu Sejmu naruszył też art. 112 Konstytucji. Brak jest jednocześnie podstaw do przyjęcia, że zmiany w Kodeksie karnym były uzasadnione sytuacją wywołaną rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. W przypadku ww. zmiany kodeksu uchwalonej w zaskarżonym przepisie można bowiem mówić o instrumentalnym wykorzystaniu sytuacji związanej z epidemią choroby COVID-19 do przeprowadzenia zmian, które w normalnym, spełniającym standardy konstytucyjne procesie legislacyjnym, musiałyby być podane dogłębnej analizie i refleksji.

Wprowadzone art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 zmiany są tożsame z tymi, które zawierała ustawa o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, o niezgodności której z art. 7 w związku z art. 112 oraz z art. 119 ust. 1 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny orzekł w wyroku z dnia 14 lipca 2020 r. (sygn. Kp 1/19).

RPO zauważył, że waga materii, której dotyczy zaskarżony art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19, nie tylko nakazywała procedowanie z uwzględnieniem trybu przewidzianego w rozdziale 4 działu II regulaminu Sejmu, ale również z najwyższą starannością wymaganą w przypadku kodyfikacji karnych w związku z ich represyjnym charakterem

Rzecznik wskazał, iż przebieg procesu legislacyjnego w sprawie przepisu art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o

uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 prowadzi do wniosku, że naruszenie w tym przypadku reguł stanowienia prawa doprowadziło do niezgodności z art. 7 Konstytucji. Należy bowiem uznać, że tego rodzaju naruszenia, jakie miały miejsce w toku prac nad tą regulacją, przy braku merytorycznego związku zmian w kodeksie z ustawami dotyczącymi problematyki związanej z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, nie mogą być uznane za nieistotne. Mają one kwalifikowany charakter, który uzasadnia stwierdzenie także niezgodności objętego pytaniem prawnym przepisu z art. 112 Konstytucji.

Ze wskazanych powodów przepis art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 jest niezgodny z art. 7 i art. 112 Konstytucji.

II.511.181.2022 z 30 marca 2022 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego dotyczącego zbadania zgodności z Konstytucją przepisów tzw. Tarczy 4.0.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Kolbuszowej i przedstawił następujące stanowisko w sprawie: art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 (dalej jako: Tarcza 4.0) jest niezgodny z art. 7 i 112 Konstytucji.

RPO zauważył, iż w sprawie objętej pytaniem prawnym sądu niewątpliwie wydanie wyroku łącznego zależy od rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny zagadnienia legalności procesu legislacyjnego, w wyniku którego do obrotu prawnego zostały wprowadzone przepisy, które mają stanowić podstawę orzekania przez sąd.

Nie ulega wątpliwości, że Sejm procedując nad art. 38 pkt 3 „Tarczy 4.0” nie działał zgodnie z art. 7 Konstytucji, a więc na podstawie i w granicach prawa, poprzez rażące naruszenie postanowień regulaminu Sejmu naruszył też art. 112 Konstytucji. Brak jest jednocześnie podstaw do przyjęcia, że zmiany w Kodeksie karnym były uzasadnione sytuacją wywołaną rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. W przypadku ww. zmiany kodeksu uchwalonej w zaskarżonym przepisie można bowiem mówić o instrumentalnym wykorzystaniu sytuacji związanej z epidemią choroby COVID-19 do przeprowadzenia zmian, które w normalnym, spełniającym

standardy konstytucyjne procesie legislacyjnym, musiałyby być podane dogłębnej analizie i refleksji.

Wprowadzone art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 zmiany są tożsame z tymi, które zawierała ustawa o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, o niezgodności której z art. 7 w związku z art. 112 oraz z art. 119 ust. 1 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny orzekł w wyroku z dnia 14 lipca 2020 r. (sygn. Kp 1/19).

RPO zauważył, że waga materii, której dotyczy zaskarżony art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19, nie tylko nakazywała procedowanie z uwzględnieniem trybu przewidzianego w rozdziale 4 działu II regulaminu Sejmu, ale również z najwyższą starannością wymaganą w przypadku kodyfikacji karnych w związku z ich represyjnym charakterem

Rzecznik wskazał, iż przebieg procesu legislacyjnego w sprawie przepisu art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 prowadzi do wniosku, że naruszenie w tym przypadku reguł stanowienia prawa doprowadziło do niezgodności z art. 7 Konstytucji. Należy bowiem uznać, że tego rodzaju naruszenia, jakie miały miejsce w toku prac nad tą regulacją, przy braku merytorycznego związku zmian w kodeksie z ustawami dotyczącymi problematyki związanej z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, nie mogą być uznane za nieistotne. Mają one kwalifikowany charakter, który uzasadnia stwierdzenie także niezgodności objętego pytaniem prawnym przepisu z art. 112 Konstytucji.

Ze wskazanych powodów przepis art. 38 pkt 3 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z występowaniem COVID-19 jest niezgodny z art. 7 i art. 112 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie pytań prawnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

VII.561.11.2019 z 30 lipca 2019 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie pytania prawnego Sądu

Najwyższego dotyczącego zgodności z Konstytucją przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

Stanowisko nieuwzględnione (wyrok z 23 lutego 2022 r., sygn. akt P 10/19).

Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 49 § 1 ustawy - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

Art. 31 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym w związku z art. 49 § 1 ustawy - Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim za przesłankę wyłączenia sędziego z orzekania uznaje okoliczność, że obwieszczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym, na podstawie którego rozpoczyna się proces nominacyjny sędziów, stanowi akt wymagający dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (kontrasygnaty), a konsekwencją jego braku jest wątpliwość co do bezstronności sędziego powołanego do pełnienia urzędu w procedurze nominacyjnej rozpoczętej takim obwieszczeniem, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

Art. 1 w związku z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji. W pozostałym zakresie TK umorzył postępowanie.

Trybunał w uzasadnieniu wyroku wskazał, że kwestionowaną normę należało uznać za niezgodną z art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 2 oraz art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji przez to, że wprowadza niedopuszczalne rozumienie przesłanki bezstronności, które nie mieści się w prawie do rozpoznania sprawy przez sąd; rozszerza w sposób niezgodny z treścią art. 45 ust. 1 Konstytucji zakres oceny przymiotu bezstronności sądu na okoliczności dotyczące czynności Prezydenta niezwiązane z realizacją prawa do rzetelnej procedury sądowej i przyjmuje niezgodne z Konstytucją założenie, że czynność ta jest wadliwa, gdyż nie została kontrasygnowana przez Prezesa Rady Ministrów.

VII. Wystąpienia legislacyjne

IV.512.218.2021 z 17 stycznia 2022 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw.

Rzecznik Praw Obywatelskich powziął wątpliwości dotyczące projektowanego ust. 1a, który ma zostać dodany do obowiązującego aktualnie art. 46 ustawy o kosztach komorniczych (dalej jako: u.k.k.).

Swoje zastrzeżenia do projektowanej zmiany przedstawił Rzecznikowi także Prezes Krajowej Rady Komorniczej podkreślając, że komornicy sądowi nie otrzymują ze środków publicznych jakichkolwiek funduszy na utrzymanie prowadzonych przez siebie kancelarii w przeciwieństwie do sądów, których działalność jest finansowana z budżetu państwa, w związku z tym trudno uznać za przekonywujący argument, że tymczasowe wyłożenie przez prezesa właściwego sądu rejonowego sumy na pokrycie opłaty egzekucyjnej może znacznie obciążyć budżet tego sądu. Choć środowisko komorników podziela stanowisko ustawodawcy, że komornik jako funkcjonariusz publiczny winien współpracować z organami ścigania i z organami ochrony prawnej, to jednak stanowczy sprzeciw tego środowiska budzi regulacja zaproponowana w art. 46 ust. 1a projektu, zgodnie z którą osoba wykonująca obowiązki komornika sądowego ma świadczyć pracę nie tylko bez jakiegokolwiek wynagrodzenia, ale i bez pokrycia poniesionych w tym zakresie kosztów (koszty ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, koszty osobowe, rzeczowe). W ocenie Krajowej Rady Komorniczej, w obecnym modelu finansowania systemu egzekucji sądowej, której koszt w całości spoczywa wyłącznie na osobach powołanych na stanowisko komornika, zaproponowane rozwiązanie nie zasługuje na akceptację.

Rzecznik podziela zastrzeżenia Prezesa Krajowej Rady Komorniczej w zakresie niekorzystnych skutków finansowych, jakie projektowany ust. 1a do art. 46 u.k.k. może wywołać zarówno w sferze finansowania działalności egzekucyjnej komornika, jak też dla sytuacji materialnej komornika jako osoby fizycznej, prowadzącej działalność na własny rachunek.

RPO ma wątpliwości, czy uprzywilejowanie Skarbu Państwa oraz pozostałych podmiotów wymienionych w projektowanym ust. 1a poprzez zwolnienie właściwego sądu rejonowego z obowiązku wyłożenia sumy na tymczasowe pokrycie opłaty w postępowaniach objętych hipotezą art. 46 ust. 1 u.k.k. jest konieczne z punktu widzenia ochrony interesu Państwa. W ocenie Rzecznika, projektowana regulacja przerzucając finansowy ciężar postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego na majątek komornika, stanowi nieproporcjonalną ingerencję w prawo komornika do wynagrodzenia. Warto wskazać, że w przypadku kosztów sądowych to Skarb

Państwa jest zobowiązany do tymczasowego wykładania kosztów sądowych za stronę w całości zwolnioną od tych kosztów z mocy ustawy.

Z uwagi na powyższe, Rzecznik zwrócił się do Ministra o wzięcie pod uwagę przedstawionego stanowiska podczas dalszych prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw.

V.7202.5.2022 z 4 lutego 2022 r. – wystąpienie do Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Senatu RP w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o lasach.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich kierunek proponowanej nowelizacji (zapewnienie organizacjom ekologicznym możliwości zakwestionowania przed sądem administracyjnym planu urządzenia lasu) zasługuje na aprobatę. Wprowadzenie mechanizmu sądowej kontroli planów urządzenia lasu stanowić będzie wykonanie zobowiązania ciążącego na Rzeczypospolitej Polskiej na mocy art. 9 ust. 2 Konwencji sporządzonej w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r. o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (dalej „Konwencja z Aarhus”). Sam projekt, wymaga jednak w opinii Rzecznika doprecyzowania.

W pierwszej kolejności, RPO zasygnalizował, że zapewnienie zgodności przepisów ustawy o lasach z Konwencją z Aarhus w najprostszy sposób byłoby osiągalne poprzez nadanie ustawą zatwierdzeniu planu urządzenia lasu formy decyzji administracyjnej, do której wydawania stosuje się przepisy działu III („udział społeczeństwa w ochronie środowiska”) ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dalej jako „u.u.i.ś.”).

O ile w dalszych pracach utrzymana zostanie koncepcja zaskarżalności planów urządzenia lasu na podstawie art. 3 § 3 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (dalej jako „p.p.s.a.”), modyfikacji wymaga, zdaniem Rzecznika, brzmienie proponowanych przepisów art. 22 ust. 6 i 7 ustawy o lasach.

Zgodnie z obecnie proponowanym brzmieniem art. 22 ust. 7 ustawy o lasach, „do wniesienia skargi uprawniona jest organizacja ekologiczna, powołująca się na swoje cele statutowe, jeżeli prowadzi ona działalność statutową w zakresie ochrony środowiska lub ochrony przyrody przez minimum dwanaście miesięcy przed dniem wniesienia skargi oraz Rzecznik Praw Obywatelskich. Prawo do wniesienia skargi na zatwierdzenie, o którym mowa w ust. 2, przysługuje również właścicielowi lasu”). Zwrócić należy uwagę, że ewentualne przyjęcie tej regulacji sprawiałoby, że przywołany przepis należałoby uznać za szczególny (a zatem wyłączający zastosowanie)

względem art. 50 § 1 p.p.s.a. Oznaczałoby to, że wyłącznie organizacje ekologiczne oraz Rzecznik Praw Obywatelskich (także właściciele lasów w przypadku zatwierdzania uproszczonych planów urządzenia lasu) dysponowałyby legitymacją skargową. Nie można tymczasem zdaniem RPO a priori wykluczyć, że w konkretnej sprawie znajdą się inne podmioty dysponujące interesem prawnym w rozumieniu art. 50 § 1 p.p.s.a., którego ochrona uzasadniałaby przyznanie legitymacji skargowej.

W świetle Konwencji także osoby indywidualne należące do „części społeczeństwa, która jest lub może być dotknięta skutkami lub ma interes w podejmowanej decyzji dotyczącej środowiska” (art. 2 ust. 5 Konwencji) powinny mieć możliwość wniesienia skargi do sądu. Jakkolwiek to prawodawca krajowy określa, „co stanowi wystarczający interes oraz naruszenie uprawnień” uprawniający do drogi sądowej (art. 9 ust. 2 akapit drugi Konwencji), to całkowite wyłączenie możliwości wniesienia skargi przez podmioty inne niż organizacje ekologiczne i Rzecznik Praw Obywatelskich, co byłoby skutkiem przyjęcia ustawy w proponowanym brzmieniu, nadal utrzymywałoby sprzeczność ustawy o lasach z Konwencją.

XI.022.1.2022 z 7 marca 2022 r. – wystąpienie do Minister Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw.

Rzecznik Praw Obywatelskich w pierwszej kolejności wskazał na konieczność podejmowania działań legislacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn w sferze zatrudnienia. Niewątpliwie jedną z głównych przeszkód ku temu pozostaje podwójne obciążenie kobiet: pracą zawodową i obowiązkami domowymi. Zaproponowane w projekcie rozwiązanie – promując bardziej zrównoważony model opieki na dzieckiem – ułatwi tym samym powrót matek na rynek pracy po przerwach związanych z korzystaniem z urlopu macierzyńskiego i rodzicielskiego. Jego skuteczność zależy w dużej mierze od wymiaru finansowego. Potwierdza to motyw 29 dyrektywy 2019/1158, uzasadniający przyznanie pracownikom uprawnienia do odpowiedniego świadczenia pieniężnego także podczas urlopu rodzicielskiego potrzebą maksymalizacji zachęt – w szczególności dla mężczyzn – skorzystania z niego.

Rzecznik zauważył, iż wprawdzie projekt ustala wysokość zasiłku macierzyńskiego za cały okres urlopu rodzicielskiego na poziomie 70% podstawy wymiaru zasiłku dla uprawnionego rodzica, to jednak przewiduje (art. 8 projektu), że w razie złożenia przez pracownicę stosownego wniosku nie później niż 21 dni po porodzie miesięczny zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego i rodzicielskiego wyniesie 81,5% podstawy wymiaru zasiłku. Podobne rozwiązanie nie znajduje *expressis verbis* zastosowania w przypadku pracownika – ojca: pracownikowi – ojcu dziecka przysługuje

zasiłek w wysokości 70% podstawy wymiaru zasiłku (projektowany art. 31 ust. 3f u.ś.p.u.s.). W ocenie RPO takie rozwiązanie wprowadza rozróżnienie ze względu na płeć pracownika – rodzica w wysokości przysługującego zasiłku macierzyńskiego. Takie zróżnicowane traktowanie pracownic i pracowników może powodować utrzymanie się aktualnie odnotowywanego trendu wypychania kobiet z rynku pracy w przypadku realizacji obowiązków rodzicielskich. Obawy o skuteczność realizacji celu projektowanych rozwiązań, budzi także skrócenie okresu, w którym będzie możliwe skorzystanie przez pracownika – ojca z urlopu ojcowskiego z 24. do 12. miesięcy od dnia urodzenia dziecka (art. 1 pkt 28 lit. a) projektu - w art. 1823 § 1 Kodeksu pracy).

Rzecznik zwrócił również uwagę na art. 15 pkt 2 projektu, który wskazuje m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich jako organ właściwy „w sprawach dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu w zakresie praw i obowiązków określonych w przepisach prawa pracy”. Projektowane rozwiązanie, poszerzające katalog zadań Rzecznika przy braku dodatkowych środków finansowych na realizację tego nowego zadania pogłębi niewspółmierność środków budżetowych, jakie są przyznawane Rzecznikowi jako niezależnemu organowi ds. równego traktowania w relacji do stawianych zadań.

Dla skuteczności wykonywania przez RPO zadania, o którym mowa w art. 15 pkt 2 projektu, decydujące będą także jego kompetencje. Rzecznik przypomniał, że właściwość RPO obejmuje zasadniczo przypadki naruszenia zasady równości w relacjach na linii jednostka – instytucja publiczna. W zakresie realizacji zasady równego traktowania między podmiotami prywatnymi Rzecznik może jedynie wskazać wnioskodawcy przysługujące mu środki działania. Pozostawienie relacji horyzontalnych bez odpowiedniego wsparcia instytucjonalnego prowadzi do zróżnicowania dostępu do środków ochrony prawnej pracowników – rodziców.

Rzecznik zwrócił również uwagę na projektowany art. 183f Kodeksu pracy. Rozszerzenie zakresu zabronionego negatywnego traktowania w porównaniu do brzmienia art. 14 i art. 11 dyrektywy odbiega od ugruntowanego w prawie modelu ochrony przed dyskryminacją jako kwalifikowaną formą nierównego traktowania, zaistniałą ze względu na cechę prawnie chronioną. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem byłoby wymienienie skorzystania z uprawnień rodzicielskich w przykładowym katalogu cech prawnie chronionych w art. 183a k.p. i w ustawie o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, w zakresie, w jakim znajduje ona zastosowanie do stosunku pracy.

Rzecznik wyraził nadzieję, że przekazane uwagi przyczynią się do pełniejszej realizacji celu dyrektywy 2019/1158, którym jest rzeczywista równość kobiet i mężczyzn pod względem szans na rynku pracy i

traktowania w miejscu pracy przez ułatwienie pracownikom będącym rodzicami lub opiekunom godzenia życia zawodowego z rodzinnym.

XI.543.104.2022 z 10 marca 2022 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu w sprawie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Bezprecedensowa inwazja wojsk Federacji Rosyjskiej na Ukrainę wywołała największy w dziejach współczesnej Europy kryzys humanitarny. Od dnia 24 lutego 2022 r. setki tysięcy osób - obywateli Ukrainy przekroczyło granicę polsko – ukraińską, aby w Polsce lub innych państwach Europy znaleźć schronienie przed wojną. Opiniowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich ustawa jest z pewnością inicjatywą ze wszech miar potrzebną i uzasadnioną.

Jednocześnie błyskawiczne tempo, w jakim powstała ta ustawa, siłą rzeczy oznaczać musiała pojawienie się w niej ustaleń i rozwiązań mogących budzić wątpliwości i dyskusje.

W dniu 4 marca 2022 r. Rada (UE) wydała decyzję wykonawczą 2022/382 stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującą wprowadzeniem tymczasowej ochrony. Wskutek tej decyzji szeroki katalog osób uciekających z Ukrainy został objęty czasową ochroną bez konieczności dodatkowych procedur. Ochrona ta gwarantuje im m.in. prawo poruszania się po UE i zakwaterowania oraz dostęp do rynku pracy i opieki zdrowotnej.

RPO z aprobatą zauważył, że zakres pomocy oferowany w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy jest zdecydowanie szerszy niż pomoc gwarantowana w przepisach ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, która określa m.in. tryb wdrażania unijnego mechanizmu ochrony czasowej.

Rzecznik wskazał jednocześnie, iż ograniczenie oddziaływania ustawy do sytuacji obywateli Ukrainy oraz ich małżonków, którzy przybyli do Polski legalnie po 24 lutym 2022 r. bezpośrednio z terytorium Ukrainy pozostawia poza systemem pomocowym znaczną grupę osób w podobnej sytuacji. Ochrona i prawa przyznawane przez ustawę nie będą miały zastosowania w takiej sytuacji do obywateli Ukrainy, którzy np. dotarli do Polski za pośrednictwem innego państwa, a także innych niż małżonkowie członków rodziny nie posiadających ukraińskiego obywatelstwa. W związku z tym RPO zaapelował o rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do korzystania z pomocy oferowanej w analizowanej ustawie o bezpaństwowców i cudzoziemców o innym niż ukraińskie obywatelstwie, którzy są członkami rodzin obywateli Ukrainy innymi niż ich małżonkowie.

Rzecznik wniósł ponadto o wprowadzenie rozwiązań chroniących uciekających z Ukrainy cudzoziemców niebędących jej obywatelami, w szczególności tych, które na terytorium Ukrainy koncentrowały swoje życie

prywatne i zawodowe. W opinii Rzecznika takie osoby powinny mieć dostęp do pomocy państwowej zbliżony do tego, jaki ustawa proponuje obywatelom Ukrainy. Ustawa ogranicza też świadczenie pomocy w punktach recepcyjnych jedynie do obywateli Ukrainy i ich małżonków, którzy przybyli do Polski bezpośrednio z terytorium Ukrainy po 24 lutym 2022 r. Rzecznik zwrócił się zatem z postulatem objęcia tym przepisem wszystkich cudzoziemców, którzy przekroczyli granicę polsko-ukraińską.

Następnie Rzecznik zaproponował odstąpienie od uzależnienia udzielenia ustawowej ochrony od legalnego wkroczenia na terytorium RP. O ile aktualnie ruch na przejściach granicznych jest niezakłócony, to rozwój wydarzeń w Ukrainie może doprowadzić do sytuacji, że osoby uciekające przed wojną mogą zacząć przekraczać granicę w każdy możliwy sposób i w różnych miejscach. Warto więc, aby już teraz projektowane przepisy stwarzały takim osobom szansę na legalizację pobytu w trybie przewidzianym w ustawie.

Istotne zastrzeżenia Rzecznika wzbudziły natomiast przepisy ustawy regulujące dostęp osób uciekających z Ukrainy do edukacji na terenie RP. Ustawa zawiera ogólne upoważnienie Ministra Edukacji i Nauki do określenia w drodze rozporządzenia organizacji wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. Rzecznik zauważył, że takie rozwiązanie może skutkować nadaniem ministrowi nowych, szerokich uprawnień oraz może być niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji, który wymaga, by ustawowe upoważnienia do wydawania rozporządzeń były szczegółowe.

W dalszej części wystąpienia Rzecznik szczegółowo omówił także kwestie: warunków dostępu do polskich szkół wyższych, zaspokajania potrzeb mieszkaniowych i prawa lokatorów w odniesieniu do obywateli ukraińskich oraz dopuszczalności przeznaczenia zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich na tymczasowe miejsca zakwaterowania dla osób opuszczających Ukrainę.

XI.815.22.2022 z 16 marca 2022 r. – wystąpienie do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji dotyczące projektu rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami w programach telewizyjnych.

W pierwszej kolejności Rzecznik Praw Obywatelskich przypomniał zastrzeżenia do standardów tłumaczenia na polski język migowy oraz certyfikacji tłumaczy, które zawarto w opublikowanym w 2020 r. raporcie dotyczącym sytuacji osób głuchych w Polsce. Problemem, na który zwracają również uwagę osoby głuche i słabosłyszące, jest brak gwarancji jakości tłumaczenia na PJM. Wpis tłumacza do stosownego rejestru odbywa się na wyłącznie na podstawie jego oświadczenia o znajomości PJM lub innego

środka komunikowania się osób głuchoniewidomych. Kompetencje tłumaczy nie są weryfikowane w inny sposób. Projekt rozporządzenia nie poprawia tej sytuacji. Konieczne jest zatem zapewnienie właściwego standardu.

Rozporządzenie nie uwzględnia również zróżnicowania społeczności osób głuchych i słabosłyszących pod względem języka, jakim się porozumiewają. Osoby głuche posługujące się językiem migowym postrzegają napisy w języku polskim jako napisy w obcym języku. Z kolei osoby słabosłyszące zwracają uwagę, że przekaz jest dla nich zrozumiały tylko w przypadku zamieszczenia napisów. Projektowana regulacja pozwala jednak stosować jedno z udogodnień: napisy dla niesłyszących lub tłumaczenie na polski język migowy, zamiast konieczności łącznego ich zamieszczenia. W przedstawionym kontekście zaproponowany spójnik „lub” należy zastąpić spójnikiem „i”, aby osoby posługujące się językiem polskim i polskim językiem migowym miały zapewniony dostęp do programów z udogodnieniami na takich samych zasadach.

Zdaniem Rzecznika konieczna jest ponowna analiza regulacji zawartej w § 11 projektowanego rozporządzenia, zgodnie z którą audycje z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami powinny być nadawane całą dobę. Powyższe sformułowanie może przyczynić się jednak do powtarzania audycji wraz z udogodnieniami w porze nocnej, zaś w przypadku programów nadawanych w godzinach popołudniowych stosowanie udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami będzie znikome. Proponowana zmiana brzmienia § 11 powinna również uwzględniać, aby programy wraz z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami były nadawane w czasie jak najwyższej oglądalności.

Ponadto, RPO wskazał na potrzebę doprecyzowania obowiązku informowania o audycji z udogodnieniami, która jest emitowana równoległe z tą samą audycją bez udogodnienia na bardziej popularnym kanale. Informacja o audycji z udogodnieniami powinna pojawić się na obu programach, by głuchy odbiorca oglądający bardziej popularny program mógł ją otrzymać i przełączyć się na kanał z audycją z udogodnieniem. Brak takiej informacji może spowodować, że odbiorca zrezygnuje w ogóle z oglądania programu.

Rzecznik przypomniał, że konsultacje z osobami z niepełnosprawnościami i ich zaangażowanie powinny stanowić obowiązkowy krok w procesie stanowienia ustaw, rozporządzeń i polityk, niezależnie od tego, czy są to przepisy głównego nurtu, czy też przepisy szczególne, dotyczące bezpośrednio sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Konsultacje takie powinny rozpoczynać się już na wczesnych etapach tworzenia prawa czy polityk i gwarantować wkład w ostateczny produkt, we wszystkich procesach decyzyjnych. W konsultacjach powinny uczestniczyć organizacje

reprezentujące szerokie spektrum osób z niepełnosprawnością, na poziomie lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Postulaty te dotyczą również analizowanego projektu. Z tych względów uwagi przedłożone przez osoby z niepełnosprawnościami, osoby głuche i organizacje je zrzeszające powinny zostać poddane szczególnej analizie i uwzględniane w jak najszerszym możliwym zakresie.

W ocenie Rzecznika zaproponowane w projekcie kwoty zamieszczanych udogodnień są na zbyt niskim poziomie, a wprowadzane zmiany odwracają przyjęty wcześniej kierunek dążenia do zapewnienia pełnej dostępności przekazów audiowizualnych. Nie ulega wątpliwości, że proponowane brzmienie przepisów rozporządzenia wymaga dalszej analizy i ścisłych konsultacji z osobami z niepełnosprawnościami. Należy mieć na względzie, że to dostępność i włączenie w społeczeństwo powinny być podstawowymi dyrektywami nowoprojektowanych rozwiązań.

XI.543.104.2022 z 23 marca 2022 r. – wystąpienie do Marszałek Sejmu RP w sprawie nowelizacji ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Nowelizowana ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (dalej: „ustawa”), w swoim obecnym brzmieniu, obejmuje zakresem podmiotowym cztery grupy beneficjentów: obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa; małżonków ww. obywateli Ukrainy, nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego, spełniających wszystkie powyższe przesłanki; obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka, którzy wraz z najbliższą rodziną z powodu działań wojennych przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także członków najbliższej rodziny obywateli Ukrainy, o których mowa w punkcie poprzednim, do których przepisy ustawy stosuje się odpowiednio (art. 1 ust. 2).

W tym aspekcie Rzecznik Praw Obywatelskich pozytywnie ocenił rozpatrywaną obecnie propozycję rezygnacji z kryterium „bezpośredniego przybycia” z terytorium Ukrainy. Aktualne rozwiązania pozostawiają bowiem poza systemem pomocowym określonym w ustawie obywateli Ukrainy i ich małżonków nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego, którzy opuścili Ukrainę z powodu wojny, ale przybyli (przybywają) na terytorium Polski z innego państwa, niż Ukraina.

Niemniej jednak dalsze zastrzeżenia RPO budzi nieuwzględnienie w kręgu beneficjentów ustawy bezpaństwowców i obywateli państw trzecich – członków rodziny obywateli Ukrainy innych niż małżonkowie, którzy przybyli na terytorium RP w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na

terytorium Ukrainy. Poza zakresem podmiotowym ustawy wciąż pozostają także cudzoziemcy – obywatele państw trzecich, którzy zamieszkiwali w Ukrainie na podstawie zezwoleń na pobyt stały, osoby, które korzystały w tym kraju z ochrony międzynarodowej, ewentualnie podobnej formy ochrony wynikającej z prawa krajowego, a także członkowie ich rodzin. W opinii Rzecznika, również wspomniane wyżej grupy cudzoziemców, którzy tak jak obywatele Ukrainy uciekli przed wojną i mimo braku obywatelstwa ukraińskiego pozostają w trwałym stosunku prawnym czy relacji z tym państwem, powinny zostać uwzględnione w katalogu beneficjentów omawianej ustawy i móc skorzystać z uproszczonego trybu legalizacji pobytu w Polsce, a także dostępu do podstawowych świadczeń pomocy socjalnej, opieki medycznej, rynku pracy, czy edukacji.

Jednocześnie, z uwagi na potrzebę ochrony szeroko rozumianego prawa do życia rodzinnego i konieczność zapewnienia rodzinom, w szerokim tego słowa znaczeniu, jednakowego stopnia bezpieczeństwa prawnego, socjalnego i ekonomicznego na terytorium Polski, Rzecznik podtrzymuje wyrażone uprzednio stanowisko o konieczności rozszerzenia kręgu podmiotów uprawnionych do korzystania z pomocy oferowanej w analizowanej ustawie o bezpieczeństwa i cudzoziemców o innym niż ukraińskie obywatelstwo, którzy są członkami rodzin obywateli Ukrainy innymi niż ich małżonkowie. RPO powtórzył przy tym propozycję rozszerzenia art. 1 ust. 2 nowelizowanej ustawy o definicję członków rodziny, która miałaby zastosowanie zarówno do rodziny obywateli Ukrainy nie posiadających Karty Polaka, jak i tych, którzy Kartę taką posiadają.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik przedstawił powyższe uwagi Marszałek Sejmu z prośbą o przekazanie ich członkiniom i członkom Wysokiej Izby oraz ich uwzględnienie w procesie legislacyjnym.

II.510.270.2022 z 28 marca 2022 r. – wystąpienie do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw.

W pierwszej kolejności Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż projekt przewiduje ograniczenie możliwości korzystania z instytucji czynnego żalu. W kontekście wejścia w życie wielopłaszczyznowej i budzącej liczne wątpliwości reformy podatkowej dokonanej w ramach tzw. „Polskiego Ładu”, zmiana regulacji pozwalającej na uniknięcie karalności na gruncie karnym skarbowym w przypadku stosownego zawiadomienia organu oraz uiszczenia w całości wymaganej należności publicznoprawnej wzbudzać może szczególne obawy podatników. Po dniu 1 stycznia 2022 r. obywatele stanęli przed koniecznością odnalezienia się w gąszczu trudnych i skomplikowanych przepisów podatkowych, których wykładnia niejednokrotnie nastrocza wątpliwości także samym organom podatkowym.

Tym samym ograniczanie możliwości korzystania z instytucji czynnego żalu może w konsekwencji oznaczać nadmierną represyjność ze strony organów wymierzoną w obywateli. Proponowaną zmianę w art. 16 § 5 k.k.s. należy zatem uznać za nieuzasadnioną.

Z szeregu zmienianych przepisów projektodawca usuwa warunek wymagalności należności publicznoprawnej. Zdaniem RPO może to doprowadzić do sytuacji, w której powstanie obowiązek zapłaty umorzonego lub przedawnionego podatku. Takie konsekwencje byłyby nie do zaakceptowania z punktu widzenia standardu ochrony praw podatnika.

W projekcie zaproponowano usunięcie § 2 z art. 44 k.k.s., zgodnie z którym karalność przestępstwa skarbowego polegającego na uszczupleniu lub narażeniu na uszczuplenie należności publicznoprawnej ustaje także wówczas, gdy nastąpiło przedawnienie tej należności. Rzecznik zwrócił uwagę, że zmiana ta skutkować będzie tym, że po upływie terminu przedawnienia należności publicznoprawnej, prowadzenie postępowania karnego skarbowego nie będzie wykluczone. Jest to zdecydowanie niekorzystna zmiana dla obywateli. Może bowiem dochodzić do sytuacji, w których pomimo wygaśnięcia zobowiązania podatkowego poprzez przedawnienie, zaistnieje możliwość prowadzenia postępowania karnoskarbowego. Taki zaś stan nie sprzyja realizacji zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. W praktyce obywatele nie będą mieli pewności co do zakresu odpowiedzialności w przypadku przedawnienia zobowiązania podatkowego.

Zdaniem projektodawcy obecnie obowiązujący art. 114a k.k.s. jest postrzegany jako jeden z głównych powodów przewlekłości postępowania karnego skarbowego. W związku z powyższym prawodawca planuje ograniczenie jego stosowania w ten sposób, że zawieszenie postępowania karnego skarbowego będzie możliwe jedynie na etapie postępowania przygotowawczego, a zatem z wyłączeniem etapu postępowania jurysdykcyjnego (ponieważ sąd nie jest zobowiązany do badania, czy kwota uszczuplenia wskazana w akcie oskarżenia odpowiada rzeczywistości). Tymczasem w opinii RPO pozostawienie przepisu art. 114a k.k.s. w obrotach prawnym, także w wersji zmodyfikowanej zgodnie z omawianym projektem, nie wyeliminuje problemu wszczynania postępowań karnych skarbowych w celu zapobiegania przedawnieniu na gruncie podatkowym. Postulować należy zatem jego całkowite uchylenie.

Uzasadnienie projektu w zakresie zaostrzającym odpowiedzialność karną za poszczególne przestępstwa nie wyjaśnia jakie dane empiryczne doprowadziły do zaproponowania takiej zmiany. Do projektu nie zostały załączone żadne dane statystyczne odnośnie orzeczeń sądów skazujących za poszczególne przestępstwa ani wpływu surowości grożącej kary na zapobieganie popełnianiu przestępstw przez sprawców. Zdaniem Rzecznika

bez zwiększenia skuteczności działania organów ścigania samo zaostrzenie odpowiedzialności karnej nie zadziała prewencyjnie i nie zwiększy nieuchronności kary. W uzasadnieniu nie sposób znaleźć analizy wpływu zaostrzenia na skuteczność przeciwdziałania tym przestępstwom. Brak danych empirycznych zdaje się prowadzić do wniosku, że proponowana nowelizacja nie spełnia warunku przydatności i konieczności ograniczenia wolności i praw człowieka w rozumieniu art. 31 ust. 3 Konstytucji.

VIII. Opinie i stanowiska

XI.070.8.2020 z 10 stycznia 2022 r. – wystąpienie do Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania w sprawie założeń Krajowego Programu Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030.

Aktualny projekt Programu zdaje się nie uwzględniać w pełni zgromadzonej wiedzy na temat zjawiska dyskryminacji w Polsce – w prawie i w praktyce – oraz zaleceń Rzecznika Praw Obywatelskich formułowanych na przestrzeni ostatnich lat, czyli w okresie realizacji przez Rzecznika zadań i szeregu działań na rzecz równego traktowania, zgodnie ze wspomnianą wyżej ustawą. Ponadto, w żadnym punkcie Programu nie przewidziano współpracy pomiędzy Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania a Rzecznikiem Praw Obywatelskich, choć podkreśla on znaczenie zaangażowania i kooperacji wielu podmiotów, w tym spoza systemu administracji rządowej („organy administracji samorządowej, organizacje pracodawców, organizacje pracowników, organizacje społeczne oraz inne wskazane podmioty”) przy realizacji polityki równego traktowania.

Zaniepokojenie RPO budzi w pierwszej kolejności założenie dotyczące źródeł finansowania Programu. Niemalże w każdym sformułowanym zadaniu jako źródło finansowania wskazany jest budżet własny zaangażowanych podmiotów, a zatem – w zależności od zadania – ministrów, innych organów administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego lub innych organów władzy publicznej. Oznacza to, że Program przygotowano z założeniem, że nowe zadania w obszarze równego traktowania nie pociągną za sobą żadnych dodatkowych skutków finansowych dla budżetu państwa, a podmioty odpowiedzialne za realizację tych zadań samodzielnie wygospodarują na ten cel niezbędne środki. Rzecznik podtrzymuje stanowisko wyrażone w uwagach do projektu Programu na lata 2021-2030, że wyznaczanie ambitnych celów bez określenia środków potrzebnych do ich realizacji oraz źródeł finansowania skutkuje albo brakiem ich wdrożenia, albo dodatkowym obciążeniem odpowiedzialnych za nie podmiotów kosztem innych ustawowych zadań.

Niepokój Rzecznika budzą także – niewystarczające – liczba i zakres działań o charakterze legislacyjnym przewidzianych Programem oraz metodologia ich opracowania. Niezbędne wydaje się być zwłaszcza otwarcie katalogu cech prawnie chronionych oraz dziedzin objętych zakazem dyskryminacji na gruncie ustawy o równym traktowaniu. Ponadto, w opinii RPO, wskazane jest przyznanie organowi ds. równego traktowania kompetencji do działania w sprawach dotyczących naruszenia zasady równego traktowania również w relacjach między podmiotami prywatnymi.

Rzecznik zauważył także, że istotną słabością Programu jest nieuwzględnienie faktu, że przestępstwa popełniane z powodu

zabronionych przesłanek dyskryminacji, takich jak orientacja seksualna, tożsamość płciowa, płeć, niepełnosprawność oraz wiek nie stanowią na gruncie obecnie obowiązującego prawa karnego przestępstw szczególnych (tzw. przestępstw z nienawiści). W związku z tym nadal aktualne pozostają zalecenia, które RPO VII kadencji sformułował w wystąpieniu do Prezesa Rady Ministrów z 19 lutego 2019 r., a które ponowił w dniu 30 czerwca 2020 r. Do najważniejszych postulatów należy m.in. nowelizacja przepisów ustawy - Kodeks karny w taki sposób, aby przestępstwa motywowane uprzedzeniami również na innym tle niż rasa, pochodzenie narodowe lub etniczne, wyznanie i bezwyznaniowość, były ścigane z urzędu i karane jako kwalifikowana forma zachowań przestępczych oraz stworzenie ustawowej definicji mowy nienawiści.

Zapewnienie skuteczności działań w ramach priorytetu „Edukacja” zdaje się z kolei wymagać wprowadzenia do projektu Programu zadań zakładających zmiany w przepisach prawach powszechnie obowiązującego regulujących tę sferę. Chodzi przede wszystkim o przywrócenie obowiązku prowadzenia edukacji antydyskryminacyjnej przez wszystkie przedszkola, szkoły i placówki oświatowe o zakresie i treści dostosowanych do poziomu rozwoju uczniów i ich zdolności poznawczych oraz zobowiązanie szkół do wprowadzenia procedur antydyskryminacyjnych, określających w szczególności przesłanki, tryb wnoszenia skarg na nierówne traktowanie oraz możliwe sankcje. Uzupełnieniem powyższego powinna być zmiana ustawy o równym traktowaniu poprzez ustanowienie zakazu dyskryminacji w dziedzinie oświaty również ze względu na inne przesłanki niż rasa, pochodzenie etniczne i narodowość. Potrzeba natychmiastowej realizacji tej rekomendacji nie budzi wątpliwości w świetle otrzymywanych przez Rzecznika skarg na przypadki dyskryminacji i innych form nadużyć w środowisku szkolnym oraz akademickim.

RPO wskazał również na potrzebę skorelowania krajowej strategii równości (płci) z działaniami i strategiami w obszarze zapobiegania i zwalczania wszelkich form przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej, do czego na gruncie art. 4 Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zdecydowanie zachęca Polskę GREVIO w raporcie z wykonania przez RP tej umowy międzynarodowej.

XI.534.4.2016 z 20 stycznia 2022 r. – wystąpienie do Marszałka Senatu RP w sprawie ustawy o dokumentach paszportowych.

W pierwszej kolejności Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na systemowy problem, z jakim od lat mierzą się polscy obywatele i obywatelki urodzeni poza granicami RP, w których aktach urodzenia jako rodziców wskazano osoby tej samej płci. Wiele z tych osób nie uzyskuje bowiem

niezbędnych dokumentów tożsamości umożliwiających korzystanie z wszelkich praw wynikających z obywatelstwa, w tym obywatelstwa unijnego.

Rzecznik wielokrotnie informował o przypadkach naruszania praw małoletnich obywateli RP, polegających na odmowie transkrypcji ich zagranicznych aktów urodzenia, wymaganej w sytuacji, kiedy obywatel polski ubiega się o polski dokument tożsamości lub nadanie numeru PESEL. Rzecznik podnosił, że taka praktyka organów administracji prowadzi do sytuacji, w której dzieci posiadające obywatelstwo polskie nie mają możliwości skutecznego ubiegania się o polskie dokumenty tożsamości, w tym dokumenty paszportowe, nie otrzymują numerów PESEL, co w konsekwencji skutkuje naruszeniem ich praw obywatelskich, zasady dobra dziecka, a także wypełnia znamiona dyskryminacji dziecka ze względu na status prawny rodziców (ich pozostawanie w jednopłciowym związku).

Do Biura RPO wciąż wpływają kolejne skargi obywateli i obywaterek polskich, znajdujących się w opisanej sytuacji, spotykających się z formalnymi przeszkodami w uzyskaniu dokumentów paszportowych jedynie z tego względu, że nie mają prawnej możliwości uzyskania transkrypcji aktów urodzenia do polskich ksiąg stanu cywilnego.

Istnieje zatem konieczność ustawowego uregulowania wymogów formalnych wniosku o wydanie paszportu tak, by w sposób wyraźny i jednoznaczny zapewnić możliwość uzyskania polskich dokumentów, w tym paszportów, obywatelom polskim, w których zagranicznych aktach urodzenia wpisano jako rodziców osoby tej samej płci, w sposób umożliwiającej korzystanie z przysługującego im prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zagwarantowanego w art. 21 ust. 1 TFUE, z każdym z rodziców tej samej płci.

Szczególne wątpliwości pod omawianym względem budzą rozwiązania zawarte w art. 33, 35, 43 przyjętej przez Sejm Ustawy. Art. 33 ust. 1 pkt g Ustawy stanowi, że wniosek o wydanie dokumentu paszportowego zawiera m.in. numer PESEL osoby, której ma być wydany. Tymczasem polscy obywatele urodzeni zagranicą, w których aktach urodzenia widnieją rodzice tej samej płci, bardzo często spotykają się z odmową nadania numeru PESEL.

W dalszej kolejności, art. 35 Ustawy praktycznie uniemożliwia uzyskanie paszportu tymczasowego przez dzieci – polskich obywateli, które zgodnie z zagranicznym aktem urodzenia posiadają rodziców tej samej płci, jak również przez dzieci, których jedno z rodziców jest nieznane. Art. 35 pkt 3, 4 i 5 Ustawy wprowadza bowiem wymóg, by we wniosku o wydanie paszportu tymczasowego osobie nieposiadającej numeru PESEL wskazać „imiona i nazwiska matki i ojca osoby, której ma być wydany paszport tymczasowy” (pkt 3), „nazwiska rodowe matki i ojca osoby, której ma być wydany paszport tymczasowy” (pkt 4), oraz „numery PESEL matki i ojca osoby, której ma być wydany paszport tymczasowy, o ile zostały nadane” (pkt 5).

Następnie, art. 43 Ustawy określa wymaganą zgodę „matki i ojca” na wydanie paszportu osobie nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych, która nie ukończyła 18 roku życia. Pojawia się zatem analogiczny problem, jak w przypadku art. 35 pkt 3-5 Ustawy, tj. brak możliwości uzyskania zgody rodziców w przypadku dzieci, których rodzicami, zgodnie z zagranicznymi aktami urodzenia, są osoby tej samej płci.

W opinii Rzecznika pożądanym rozwiązaniem legislacyjnym byłaby wyraźna regulacja w ustawie o dokumentach paszportowych sytuacji polskich obywateli, w których zagranicznych aktach urodzenia wskazani są rodzice tej samej płci. Przeszkody, jakie napotykają te osoby w uzyskaniu paszportu należy uznać za systemowe – stąd istnieje potrzeba reakcji ustawodawcy, która zapewni im możliwość korzystania z ich praw i wolności konstytucyjnych na równi z innymi polskimi obywatelami.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Marszałka z prośbą o uwzględnienie powyższych uwag w toczącym się procesie legislacyjnym.

VII.510.16.2022 z 3 marca 2022 r. – przedstawienie stanowiska w sprawie rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego dotyczącego oceny ważności wyroków Trybunału Konstytucyjnego oraz prawidłowości powołania sędziego.

W dniu 25 października 2021 r. Pierwsza Prezes Sądu Najwyższego zwróciła się do Izby Karnej Sądu Najwyższego z wnioskiem o rozstrzygnięcie na podstawie art. 83 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, w związku z ujawnionymi rozbieżnościami w wykładni przepisów prawa w orzecznictwie sądowym zagadnienia prawnego, wnosząc o rozstrzygnięcie przez skład siedmiu sędziów Izby następujących zagadnień: - „Czy w świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Sąd Najwyższy uprawniony jest do oceny prawnego charakteru (ważności) orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i tym samym do odmowy uznania wywołanych przez nie skutków prawnych?” – „Czy w świetle art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dopuszczalne jest dokonywanie oceny niezawisłości sędziego oraz bezstronności sądu w oparciu o abstrakcyjne uregulowania prawne kształtujące procedurę nominacyjną, w której wyłoniono kandydata rekomendowanego następnie Prezydentowi RP”.

Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił, że wykładnia zakresu skutków prawnych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie powinna prowadzić do negatywnej odpowiedzi na drugie pytanie sformułowane we wniosku Pierwszej Prezes SN. Zastosowanie przez Sąd Najwyższy wniosków płynących w szczególności z ostatniego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego wykładni art. 6 ust. 1 Konwencji w

odniesieniu do tego zagadnienia prawnego jest bowiem nie tylko konstytucyjnym obowiązkiem wynikającym z konstytucyjnych przepisów odnoszących się do prawa międzynarodowego, ale wydaje się także konieczne dla realizacji prawa do sądu określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji, którego treść jest z tym przepisem zbieżna.

RPO wskazywał już wielokrotnie, że określony m.in. w art. 29 § 2 ustawy o SN zakaz kwestionowania umocowania innego sędziego do orzekania stanowi nadmierną ingerencję w konstytucyjne prawo do sądu i wynikające z niego prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej. Kontrola prawidłowości składu sądu – dokonywana także z urzędu – stanowi istotny wymóg formalny prawa do rzetelnego procesu sądowego i powinna być przeprowadzona zawsze, gdy pojawi się poważna wątpliwość w tym względzie.

W konsekwencji Rzecznik podkreślił, że pozbawienie stron postępowania możliwości podniesienia powyższej okoliczności w toku postępowania sądowego narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji. Sąd nie staje się bowiem niezależny a sędzia niezawisły tylko z tego powodu, że nie istnieje procesowa możliwość weryfikacji prawidłowości ukształtowania składu orzekającego. Całkowite wyłączenie możliwości powołania się przez jednostkę na tego rodzaju okoliczności może prowadzić do zaprzeczenia prawa do wymiaru sprawiedliwości (*déni de justice*).

Podsumowując, Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że na drugie pytanie zawarte we wniosku Pierwszej Prezes SN z dnia 25 października 2021 r. należy odpowiedzieć w sposób twierdzący, podkreślając, że uwzględnienie wniosków płynących z przywołanych w treści uzasadnienia tego wniosku orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest prawnym obowiązkiem sądu w ramach realizacji prawa obywateli do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

IX. Udział Rzecznika w postępowaniach przed sądami międzynarodowymi

VII.501.311.2021 z 27 stycznia 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu dot. ochrony dóbr osobistych w sytuacji pozyskiwania danych przez służby od operatorów telekomunikacyjnych.

Na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o RPO Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił swój udział w toczącym się postępowaniu przed Sądem Okręgowym w W. wywołanym pozwem powódki E.S. przeciwko Skarbowi Państwa i wniósł o skierowanie, na podstawie art. 267 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, pytania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy powódka uważa, iż w związku z wykonywanym zawodem oraz zagadnieniami, jakie porusza w swoich publikacjach, jej dane mogły być pozyskiwane przez służby od operatorów telekomunikacyjnych. Przepisy krajowe nie dają jednak możliwości jednoznacznej weryfikacji obaw obywateli w zakresie stosowanych wobec nich środków kontroli, nawet po jej zakończeniu. Powódka domaga się ochrony jej dóbr osobistych w postaci niezaburzonego stanu spokoju psychicznego i emocjonalnego oraz prawa do informacji o stosowanych względem niej środkach ingerujących w jej prywatność, tajemnicę korespondencji oraz tajemnicę zawodową.

Rzecznik wskazał, że uchwalone w 2016 roku przepisy ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw budzą bardzo poważne wątpliwości w zakresie ich zgodności z art. 30, 47, 49, 51 ust. 2 Konstytucji w zw. z art. 2 Konstytucji statuującym zasadę ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Ponadto naruszają one również zasadę określoności przepisów prawa poprzez odwołanie się do definicji pojęcia „dane internetowe”, które nie jest jasne i precyzyjne, wobec czego normy te naruszają wymóg przewidywalności przepisów ograniczających prawo do prywatności, prawo do ochrony danych osobowych oraz zasadę autonomii informacyjnej jednostki. Rzecznik wskazał również, że standardy orzecznicze nie pozostawiają złudzeń w zakresie braku zgodności polskich przepisów inwigilacyjnych z systemem Rady Europy oraz z systemem prawa unijnego.

Złożony wniosek o zadanie pytania prejudycjalnego Trybunałowi Sprawiedliwości w celu uzyskania wykładni przepisu art. 15 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 1 dyrektywy 2002/58/WE w świetle art. 7, 8 i 11 KPP oraz art. 8 i 10 Konwencji, w ocenie Rzecznika, powinien okazać się przydatny z punktu widzenia konieczności uzyskania wykładni art. 5 ust. 1 dyrektywy 2002/58/WE. Wydaje się ona niezbędna i kluczowa dla potwierdzenia bezprawności działań dokonywanych ze strony służb wobec powódki. Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 1 dyrektywy 2002/58/WE Państwa

Członkowskie UE zapewniają, poprzez ustawodawstwo krajowe, poufność komunikacji i związanych z nią danych o ruchu za pośrednictwem publicznie dostępnej sieci łączności i publicznie dostępnych usług łączności elektronicznej. W szczególności zakazują słuchania, nagrywania, przechowywania lub innych rodzajów przejęcia lub nadzoru komunikatu i związanych z nim danych o ruchu przez osoby inne niż użytkownicy, bez zgody zainteresowanych użytkowników, z wyjątkiem upoważnienia zgodnego z art. 15 ust. 1. Zgodnie natomiast z art. 8 ust. 2 KPP dane osobowe mają być przetwarzane rzetelnie, w określonych celach i za zgodą osoby zainteresowanej lub na innej uzasadnionej podstawie przewidzianej ustawą. Każdy natomiast ma prawo dostępu do zebranych danych, które go dotyczą oraz prawo do dokonania ich sprostowania, zaś przestrzeganie zasad, o których mowa powyżej, podlega kontroli niezależnego sądu. Wszelkie natomiast ograniczenia w korzystaniu z praw i wolności uznanych w KPP – w myśl art. 52 ust. 1 KPP - muszą być przewidziane ustawą i szanować istotę tych praw i wolności. Z zastrzeżeniem zasady proporcjonalności, ograniczenia te mogą być wprowadzone wyłącznie wtedy, gdy są konieczne i rzeczywiście odpowiadają celom interesu ogólnego uznawanym przez Unię lub potrzebom ochrony praw i wolności innych osób.

Z uwagi na konieczność ochrony praw i wolności Rzecznik przystąpił do postępowania i wniósł o skierowanie wyżej przytoczonego pytania prejudycjalnego.

VII.716.34.2021 z 16 lutego 2022 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w sprawie Grundland przeciwko Polsce.

Rozpatrując powyższy stan faktyczny Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że doszło do naruszenia podstawowych praw i wolności osób zatrzymanych, to jest wnioskodawców skargi. Ich uczestnictwo w pikiecie w charakterze dziennikarzy obywatelskich miało na celu jedynie realizację ich konstytucyjnego prawa przejawiającego się wolnością do wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Wydaje się, że policjanci, którzy dokonali zatrzymania protestujących, chcieli dokonać cenzury prewencyjnej środków masowego przekazu, jakimi były transmitowane na żywo treści do mediów społecznościowych przez skarżących. Ponadto, nie istniała uzasadniona obawa, że wnioskodawcy zbiegną z miejsca zdarzenia. Zauważyć również należy, że policjanci, którzy dokonali zatrzymania, a następnie Sąd Rejonowy w Warszawie, podali różne podstawy zatrzymania skarżących, opierając je na innych podstawach prawnych. W opinii RPO zatrzymani dziennikarze obywatelscy słusznie twierdzą, że doszło do naruszenia art. 5 i 10 EKPCz.

W ocenie Rzecznika rozstrzygnięcie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w tej sprawie mogłoby mieć dalekosiężne skutki dla poprawy statusu dziennikarzy obywatelskich w Polsce.

XI.543.76.2022 z 24 lutego 2022 r. – wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia opinii *amicus curiae* w sprawie R.A. i Inni przeciwko Polsce przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

XI.542.12.2016 z 21 marca 2022 r. – przedstawienie Europejskiemu Trybunałowi Praw Człowieka opinii *amicus curiae* w sprawie Alkhawlany przeciwko Polsce.

W przedmiotowej sprawie chodzi o odmowę przyznania statusu uchodźcy doktorantowi Uniwersytetu Jagiellońskiego. W kwietniu 2017 r. mężczyzna, zatrzymany w 2016 r. na wniosek Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, został deportowany do Iraku. O jego wydalenie wnosił szef ABW, według którego dalsze przebywanie zatrzymanego na terytorium RP zagrażało bezpieczeństwu narodowemu.

Skarżący w swoim wniosku do ETPC zarzuca, że został wydany z Polski, mimo że wniósł skargę na decyzję o wydaleniu, a postępowanie odwoławcze zostało zawieszona. Wynika z tego, że w praktyce istniejące środki zaskarżenia jego wydalenia nie miały, jak powinny, skutku zawieszającego. Podnosi też, że wszystkie decyzje w jego sprawie zostały wydane bez właściwej analizy materiałów niejawnych, które według skarżącego składały się z dwóch dokumentów: wniosku o wydalenie, złożonego przez Szefa ABW do Oddziału Straży Granicznej w dniu 28 września 2016 r.; oraz pismo Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 25 listopada 2016 r., których treść nie była znana wnioskodawcy.

W związku z powyższym w ocenie skarżącego odmowa przyznania mu lub jego pełnomocnikowi dostępu do informacji niejawnych, które stanowiły sedno postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej, utrudniła mu obronę i uczyniła postępowanie nierzetelnym. Kontrola sądowa kwestionowanych decyzji administracyjnych była przez to nieskuteczna.

Na gruncie niniejszej sprawy Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, iż systemowe gwarancje nie zostały w polskim systemie prawnym dostatecznie zapewnione. Udział RPO nie jest gwarantowany w żadnym postępowaniu, w tym w postępowaniach dotyczących cudzoziemców. W sprawach, w których decyzje dotyczące cudzoziemców wydawane są na podstawie materiałów niejawnych, strony nie są pouczane o możliwości wnioskowania do Rzecznika o jego przystąpienie do postępowania. Nawet jednak taki wniosek nie gwarantuje udziału Rzecznika – samodzielnie decyduje on, w których postępowaniach weźmie udział ze względu na potrzebę ochrony praw i wolności człowieka i obywatela. W końcu Rzecznik

nie dysponuje personelem, który umożliwiłby mu branie udziału w wielu tego typu postępowaniach. W polskim porządku prawnym brak natomiast instytucji i mechanizmów, które kompensowałyby brak dostępu cudzoziemców i ich pełnomocników do materiałów niejawnych. Prowadzi to do sytuacji, w której zasadą jest niedostateczna ochrona praw cudzoziemców.

V.510.18.2019 z 31 marca 2022 r. – uwagi Rzecznika w sprawie prejudycjalnej, zainicjowanej odesłaniem Sądu Najwyższego w zakresie dopuszczalności skargi nadzwyczajnej w świetle wymogów prawa Unii Europejskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, iż dopuszczalność odesłania prejudycjalnego organu krajowego w świetle ostatniego orzecznictwa TSUE (zwłaszcza wyrok w sprawie C-132/20 Getin Noble Bank) oraz ETPC (zwłaszcza wyroki w sprawach Dolińska-Ficek i Ozimek oraz Advance Pharma), a także stanowiska orzeczniczego polskiego Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, wymaga oceny ze strony Trybunału Sprawiedliwości UE. Pozwoli to rozstrzygnąć również na przyszłość fundamentalną kwestię, czy wskazane m.in. w niniejszym piśmie wyroki stanowią przeszkodę dla składania pytań prejudycjalnych przez poszczególne składy orzekające Sądu Najwyższego.

W sytuacji, w której te wątpliwości okażą się w ocenie Wysokiego Trybunału nieuzasadnione, w odniesieniu do merytorycznej treści pytań organu odsyłającego, w opinii RPO, mechanizm skargi nadzwyczajnej ma służyć ochronie praw jednostek gwarantowanych tak na gruncie postanowień krajowej Konstytucji, jak i podlegających równoważnej ochronie praw gwarantowanych przez prawo Unii, zwłaszcza gdy mają dla prawa Unii równoważną rangę konstytucyjną. Takie roszczenia oparte na prawie Unii nie mogą być traktowane mniej korzystnie niż roszczenia czysto krajowe. Zatem skargę nadzwyczajną należy wykorzystać w celu zapewnienia skuteczności prawa Unii.

W świetle obowiązków państwa członkowskiego wynikających z zasady lojalności (art. 4 ust. 3 TUE), konieczności zapewnienia pełnej skuteczności prawu Unii (effet utile), wymogów skutecznej ochrony sądowej oraz wysokiego poziomu ochrony konsumentów – należałoby zatem na pytania organu odsyłającego udzielić odpowiedzi twierdzących.

X. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

V.565.76.2019 z 16 września 2019 r. - wystąpienie do Ministra Infrastruktury oraz Ministra Inwestycji i Rozwoju w sprawie konieczności zapewnienia realnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do transportu kolejowego.

Przedstawiciel Departamentu Kolejnictwa w Ministerstwie Infrastruktury w piśmie z 14 lutego 2022 r. poinformował, iż art. 66 ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami nakłada na ministrów właściwych obowiązek zmiany dotychczasowych przepisów wydanych na podstawie art. 7 ust 2 pkt 2) i 3 pkt 2) ww. ustawy, dotyczących zmiany warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane i ich usytuowanie oraz warunków technicznych użytkowania tych obiektów budowlanych w zakresie uwzględnienie potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. W związku z powyższym Ministerstwo Infrastruktury podjęło odpowiednie działania w kierunku dostosowania przedmiotowych przepisów. Resort dokonał analizy aktualnego stanu prawnego z uwzględnieniem ustaw i rozporządzeń prawa krajowego oraz regulacji europejskich, w tym dokumentów wydanych przez Agencję Kolejową UE (ERA), Prezesa UTK oraz norm i przepisów wewnętrznych PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. W myśl art. 66 ustawy o dostępności dostosowanie przepisów krajowych powinno nastąpić najpóźniej do dnia 21 września 2022 r. Na chwilę obecną ministerstwo prowadzi prace legislacyjne związane ze zmianą przepisów rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 10 września 1998 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle kolejowe i ich usytuowanie. Aktualny etap prac obejmuje uzgodnienia wewnątrzresortowe.

WZF.7044.24.2020 z 23 stycznia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie braku uprawnień Żandarmerii Wojskowej do wszczęcia procedury Niebieskiej Karty wobec sprawców przemocy w rodzinie wojskowej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 17 lutego 2022 r. poinformował, że w ramach prac legislacyjnych prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, której celem jest wzmocnienie ochrony osób doznających przemocy w rodzinie poprzez kompleksową regulację instytucji prawa cywilnego i karnego, stanowiącym uzupełnienie rozwiązań wprowadzonych ustawą o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw - Ministerstwo Sprawiedliwości przewidywało również zmianę w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie polegającą na przyznaniu

Żandarmerii Wojskowej uprawnień do wszczęcia i prowadzenia procedury „Niebieskie Karty”. Przedmiotowe unormowanie zostało jednakże wyeliminowane z projektu ustawy procedowanego w Ministerstwie Sprawiedliwości, na skutek ustaleń prowadzonych na etapie Zespołu programowania prac rządu, z uwagi na przedstawiony przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej projekt ustawy o zamianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, w którym planowane są kompleksowe regulacje związane z procedurą „Niebieskie Karty”, w tym udziału w tych procedurach Żandarmerii Wojskowej.

VII.501.58.2020 z 19 marca 2021 r. - wystąpienie do Ministra Finansów w sprawie przetwarzania i ochrony danych osobowych w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów w piśmie z 10 marca 2022 r. wyjaśnił, że ustawodawca decydując się na objęcie danych przetwarzanych w CRBR zasadą pełnej jawności, kierował się wskazówkami interpretacyjnymi zawartymi w motywie 30 preambuły dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849 w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu oraz zmieniającej dyrektywy 2009/138/WE i 2013/36/UE. Ponadto, ustawodawca wziął pod uwagę, że dane zdecydowanej większości beneficjentów rzeczywistych, w tym dane dotyczące numerów PESEL są już publicznie dostępne w Krajowym Rejestrze Sądowym. W związku z powyższym wydaje się, że działanie polegające na przeznaczaniu znaczących kosztów na budowę systemu teleinformatycznego CRBR pozwalającego na ograniczenie dostępu do danych, które pozostają publicznie dostępne w innych rejestrach należałoby uznać za działanie niecelowe i niegospodarne. Jednocześnie Minister Finansów pozostaje otwarty na dyskusję na temat zasad przetwarzania danych osobowych, w tym danych dotyczących numeru PESEL w rejestrach publicznych, wskazując jednocześnie, że ewentualne zmiany w tym zakresie powinny mieć charakter systemowy.

II.5150.1.2021 z 25 sierpnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie realizacji prawa do obrony w postępowaniu przyspieszonym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 28 marca 2022 r. nie zgodził się z twierdzeniem zawartym w wystąpieniu Rzecznika, że przepisy Kodeksu postępowania karnego oraz wydane na ich podstawie regulacje podstawowe odnoszące się do kwestii funkcjonowania prawa do obrony w postępowaniu przyspieszonym są sprzeczne z treścią art. 42 ust. 2

Konstytucji, art. 6 ust. 3 lit. b i c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, czy wymogami wynikającymi z prawa Unii Europejskiej. Sekretarz Stanu podkreślił, że prawo do obrony nie jest prawem absolutnym. Postulowana formuła jego realizacji mogłaby skutecznie blokować pracę organów ścigania, czyniąc niemożliwym przeprowadzenie czynności np. z zatrzymanym, kiedy czas jest wysoce ograniczony, a tempo prowadzonego postępowania musi być zintensyfikowane. Zawarte w piśmie Pana Rzecznika zarzuty, świadczące o ograniczeniu przez ustawodawcę prawa do obrony w postępowaniu przyspieszonym w zakresie wyboru obrońcy oraz przygotowania obrony, są w ocenie Ministra Sprawiedliwości niezasadne i nie zasługują na akceptację. W opinii resortu brak jest potrzeby wprowadzania zmian w zakresie realizacji prawa do obrony w toku postępowania przyspieszonego w postulowanym przez RPO kierunku. Co istotne, instrumenty prawa Unii Europejskiej nie zawierają przepisów odnoszących się do procedury ustanowienia obrońcy. Zagadnienie to pozostawione jest rozstrzygnięciu w systemach prawnych poszczególnych państw członkowskich w ramach ich autonomii proceduralnej. Obowiązujące regulacje odnoszące się do przesłanek i zasad korzystania przez osobę, której dotyczy postępowanie przyspieszone, z prawa do pomocy obrońcy pozostają w zgodzie z art. 42 ust. 2 Konstytucji oraz obowiązującymi w tym zakresie unormowaniami międzynarodowymi, a tym samym nie wymagają zmian normatywnych ani interwencji legislacyjnej.

VII.604.20.2021 z 6 września 2021 r.- wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie umożliwienia pracownikom Biura RPO wstępu na obszar objęty stanem wyjątkowym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 17 stycznia 2022 r. wskazał, że art. 8 ust. 1 ustawy o stanie wyjątkowym stanowi, że „W czasie stanu wyjątkowego organy władzy publicznej działają w dotychczasowych strukturach organizacyjnych państwa i w ramach przysługujących im kompetencji, z zastrzeżeniem ww. przepisu w istocie szczególnego (także do przepisów stanowiących podstawę działania poszczególnych organów), a zwłaszcza pominięta w wystąpieniu Rzecznika jego końcowa część. Ustawa tymczasem przewiduje możliwość wprowadzenia ograniczeń w zakresie przebywania na obszarze objętym stanem wyjątkowym (art. 18 ust. 2 pkt 1). Ograniczenia te wprowadza się w drodze stosownego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (art. 3 ust. 1 ustawy), a następnie Rady Ministrów (art. 22 ust. 1 ustawy), które określa m.in. podmiotowy i przedmiotowy zakres wprowadzenia i stosowania ograniczeń. Zasadność przebywania,

także przez przedstawicieli RPO, na obszarze objętym stanem wyjątkowym, stosownie do literalnych zapisów rozporządzenia, wymaga zatem adekwatnego wykazania związku z konkretną sprawą.

VII.519.7.2021 z 6 września 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie stanu wyjątkowego wprowadzonego na terenie województw podlaskiego i lubelskiego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 18 stycznia 2022 r. wyjaśnił, iż wprowadzenie stanu wyjątkowego na obszarach przygranicznych było podyktowane koniecznością przeciwdziałania nasilającemu się zjawisku nielegalnej migracji obywateli państw trzecich z terytorium Białorusi w kierunku Polski oraz innych państw członkowskich Unii Europejskiej (UE), takich jak Litwa czy Łotwa, zaś wzmocnienie ochrony wschodniej granicy Polski, a zarazem zewnętrznej granicy UE, stanowi w zaistniałej sytuacji działanie niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa i na obszarze całej Wspólnoty. Zawężony zakres przedmiotowo-podmiotowy określonego w § 2 ust. 1 pkt 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 września 2021 r. w sprawie ograniczeń wolności i praw w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego mechanizmu „zgody” właściwego miejscowo komendanta placówki Straży Granicznej wiąże się z merytoryczną argumentacją, iż ww. brak zawężenia zakresu (obciążenia z tym związane) ograniczyłby możliwość sprawnej realizacji podstawowych zadań wymienionej formacji związanych z ochroną granicy państwowej w tych nadzwyczajnych okolicznościach. Ograniczenie dostępu do informacji publicznej nie ma charakteru bezwzględnego uchylenia tego prawa. Jest to ograniczenie prawa do uzyskania informacji publicznej jedynie w zakresie okoliczności dotyczących czynności prowadzonych na obszarze objętym stanem wyjątkowym w związku z ochroną granicy państwowej oraz zapobieganiem i przeciwdziałaniem nielegalnej migracji, nie zaś każdej dowolnej sprawy publicznej. Takie rozwiązanie jest niezbędne w celu zapewnienia nienaruszalności polskiej granicy państwowej oraz sprawności i skuteczności działań podejmowanych przez organy.

WZF.7043.85.2021 z 14 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie luki prawnej dotyczącej utraty prawa do odprawy w związku z powołaniem do zawodowej służby wojskowej.

Dyrektor Departamentu Bezpieczeństwa Narodowego Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w piśmie z 17 stycznia 2022 r. stwierdził, iż przepisy ustaw pragmatycznych służb mundurowych, w tym służb specjalnych, regulujące zasady nabywania i wysokość odpraw należnych

funkcjonariuszom zwalnianym ze służby w tych formacjach są, co do zasady, spójne i kompatybilne, a co za tym idzie nie wymagają zmiany. Zgodnie z tymi przepisami, przy ustalaniu wysokości odprawy należnej funkcjonariuszowi zwalnianemu ze służby mundurowej zalicza się okresy służby w innych służbach mundurowych, w których przysługują świadczenia tego rodzaju, a także okresy nieprzerwanej zawodowej służby wojskowej, jeżeli funkcjonariusz albo żołnierz: bezpośrednio po zwolnieniu z tej służby został przyjęty do służby w danej formacji mundurowej lub z tytułu poprzednio pełnionej służby nie otrzymał odprawy. Logiczną konsekwencją przyjętego w ww. przepisach systemu wzajemnego uznawania okresów służby w innych formacjach mundurowych pełnionej przez funkcjonariusza przed przyjęciem do danej służby przy ustalaniu wysokości odprawy należnej temu funkcjonariuszowi, jest obowiązujący przepis, zgodnie z którym odprawa nie przysługuje funkcjonariuszowi, który bezpośrednio po zwolnieniu ze służby został przyjęty do zawodowej służby wojskowej lub do innej służby, w której przysługuje prawo do takich świadczeń. Ustawodawca uznał bowiem, iż uzasadnione i racjonalne jest, aby funkcjonariusz otrzymywał odprawę tylko raz, po zakończeniu służby we wszystkich formacjach mundurowych, a nie każdorazowo po zakończeniu pełnienia służby w konkretnej formacji. Natomiast ostateczna wysokość tej odprawy przysługująca funkcjonariuszowi powinna uwzględniać okresy służby we wszystkich formacjach mundurowych, w których dotychczas pełnił służbę, w tym okresy nieprzerwanej zawodowej służby wojskowej.

IX.517.44.2015 z 14 września 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie przeprowadzania badań medycznych osób zatrzymanych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji w piśmie z 17 stycznia 2022 r. poinformował, iż w związku z wystąpieniem Rzecznika dotyczącym przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję i Straż Graniczną oraz osób ujętych przez Służbę Ochrony Państwa Ministerstwo podtrzymuje stanowisko wyrażone w przedmiotowej sprawie w odpowiedzi z 19 marca 2019 r. Wymieniona problematyka zostanie wzięta pod uwagę w przypadku nowelizacji ustaw pragmatycznych ww. służb o zbliżonym zakresie regulacji.

VII.501.21.2021 z 3 października 2021 r. - wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów w sprawie ograniczenia praw osób niezaszczepionych przeciw COVID-19.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 27 stycznia 2022 r. zaznaczył, że pandemia dotyka cały świat, a rozwiązania przyjmowane w Rzeczypospolitej Polskiej były i są tożsame lub podobne do tych, które

przyjmowały i podejmują inne państwa Unii Europejskiej. Sekretarz Stanu wskazał, że to ochrona życia, czyli biologicznej egzystencji człowieka, jest oczywistym założeniem każdego cywilizowanego państwa. W sprawie ograniczeń określonych w rozporządzeniach związanych ze stanem epidemii, należy za priorytet uznawać prawo do zdrowia i życia. W konsekwencji temu są podporządkowane środki prawne, które mają być narzędziem do zabezpieczenia powyższych wartości. Minister Zdrowia nie widzi uzasadnienia dla skarg i obaw obywateli w związku z wprowadzonymi ograniczeniami w Polsce. Zasady funkcjonowania obywateli podczas pandemii zostały bowiem wprowadzone zgodnie z podstawowymi i fundamentalnymi zasadami prawa.

KMP.071.6.2021 z 20 października 2021 r. - wystąpienie do Ministra Spraw Zagranicznych w sprawie podjęcia działań informacyjnych przez polskie placówki dyplomatyczne na temat zagrożeń związanych z podejmowaniem decyzji migracyjnych przez obywateli państw trzecich.

Minister Spraw Zagranicznych w piśmie z 11 stycznia 2022 r. poinformował, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych wraz z placówkami zagranicznymi w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki od września 2021 r. prowadzi liczne działania polegające m.in. na informowaniu w państwach pochodzenia potencjalnych migrantów o obecnych działaniach reżimu białoruskiego ukierunkowanych na wykorzystywanie osób pochodzących z Bliskiego Wschodu i Afryki poprzez ściąganie ich na Białoruś pod pretekstem migracji do Europy oraz o stanowisku RP w tej sprawie. Polskie placówki dyplomatyczne podjęły wielopoziomowe działania informacyjne, w tym poprzez kontakty z lokalnymi mediami i zamieszczają w lokalnej prasie, na stronach internetowych placówek dyplomatycznych oraz w mediach społecznościowych informacje o obecnej presji migracyjnej na granicy polsko - białoruskiej oraz ostrzegają przed nieuczciwymi biurami podróży i zorganizowanymi grupami przemytników ludzi. Resort planuje kontynuować te działania. Polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne dystrybuowały także informacje dot. sytuacji na granicy również poprzez środowiska polonijne i kontakty w ramach korpusów dyplomatycznych w państwach urzędowania. Minister wskazał także, że starając się niwelować negatywne skutki nielegalnej migracji Polska aktywnie współpracuje z przedstawicielami organizacji regionalnych oraz międzynarodowych, głównie na forum Unii Europejskiej, NATO oraz OBWE. Jednocześnie kontynuowana jest ścisła współpraca z delegaturami UE w państwach Bliskiego Wschodu i Afryki.

WZF.7043.11.2021 z 2 listopada 2021 r. - wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie wykorzystywania

monitoringu w jednostkach penitencjarnych w celu kontrolowania pracowników i funkcjonariuszy SW.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 13 stycznia 2022 r. wyjaśnił, iż stosowanie na terenie jednostek penitencjarnych środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu, ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobistego osób osadzonych, humanitarnego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz tymczasowego aresztowania, podniesienie poziomu bezpieczeństwa i porządku całej jednostki penitencjarnej (w tym funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej), ale również (co jest niezwykle istotne), może stanowić materiał dowodowy potwierdzający właściwe wykonywanie obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej w sytuacji wystąpienia na terenie zakładu karnego lub aresztu śledczego zdarzeń nadzwyczajnych.

IX.517.2699.2020 z 2 listopada 2021 r. - wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie problemów z korzystaniem przez osoby pozbawione wolności z samoinkasujących aparatów telefonicznych.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w piśmie z 7 lutego 2022 r. zaznaczył, że Centralny Zarząd Służby Więziennej podziela analizę prawną zawartą w wystąpieniu Rzecznika dotyczącą wykonywania połączeń telefonicznych przez osoby pozbawione wolności w ramach przysługującego limitu czasu przewidzianego na korzystanie przez osadzonego z samoinkasującego aparatu telefonicznego. Podkreślił przy tym, że korzystanie przez skazanego z przysługujących mu praw powinno następować w sposób nienaruszający praw innych osób oraz niezakłócający ustalonego w zakładzie karnym porządku. Skazanego pozbawia się możliwości korzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego w trakcie wykonywania kary dyscyplinarnej w postaci umieszczenia skazanego w celi izolacyjnej na okres do 28 dni. Natomiast dyrektor zakładu karnego może pozbawić skazanego omawianego uprawnienia w wypadkach zagrożenia porządku publicznego lub zagrożenia dla bezpieczeństwa zakładu. Zastępca Dyrektora Generalnego SW poinformował, że dyrektorzy okręgowi Służby Więziennej zostaną zobowiązani do zapoznania się, a także zapoznania dyrektorów podległych jednostek penitencjarnych, z wystąpieniem RPO. Zobowiązani zostaną również do podjęcia odpowiednich działań zmierzających do zapewnienia właściwej realizacji prawa osoby osadzonej do korzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego.

VII.5600.43.2021 z 8 listopada 2021 r. - wystąpienie do Ministra Edukacji i Nauki dotyczące planowanych zmian odnośnie zasad uczęszczania na lekcje religii i etyki w szkołach publicznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 1 lutego 2022 r. zapewnił, że nie jest intencją Ministra Edukacji i Nauki prawne uniemożliwienie uczniom udziału zarówno w nauce religii, jak i etyki. Warunki organizacyjne nauki religii także nie będą w żaden sposób zmienione. Status tych zajęć jest prawnie uregulowany, a praktyka utrwalona. Główni organizatorzy zajęć, tj. kościoły i inne związki wyznaniowe, którzy zapewniają kadrę nauczycielską do prowadzenia zajęć religii oraz opracowują programy nauczania religii nie wnoszą w tym zakresie żadnych postulatów zmian. Celem działań podejmowanych przez resort edukacji jest wzmocnienie wychowawczej funkcji szkoły poprzez zapewnienie wszystkim uczniom zajęć z etyki lub religii (wybranej konfesji). Planuje się, że zmiany legislacyjne i organizacyjne w tym zakresie będą poddane szerokim konsultacjom społecznym, a następnie wdrażane stopniowo, i wejdą w życie 1 września 2023 r. Obecnie w ministerstwie toczy się proces konsultacji wewnętrznych nad określeniem katalogu aktów prawnych (rangi ustawowej i rozporządzeń wykonawczych), które będą poddane nowelizacji z uwagi na proponowane zmiany.

V.7012.9.2019 z 15 listopada 2021 r. - wystąpienie do Ministra Zdrowia i Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia w sprawie problemów podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych wobec pacjentów wymagających domowej wentylacji mechanicznej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 25 stycznia 2022 r. poinformował, że resort dostrzega problem rosnącego zapotrzebowania na świadczenia wentylacji mechanicznej i analizuje różne koncepcje, które mogą przyczynić się do poprawy sytuacji w omawianym obszarze. W dniu 9 lipca 2021 r. zostało przekazane Prezesowi Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji zlecenie na ustalenie taryfy dla świadczeń gwarantowanych z obszaru świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej obejmujących zespoły długoterminowej opieki domowej dla pacjentów wentylowanych mechanicznie. W dniu 30 listopada 2021 r. AOTMiT przekazała do zatwierdzenia projekt opracowanych taryf. Minister Zdrowia zatwierdził przedstawione taryfy oraz projekt obwieszczenia, wydał zgodę na publikację w BIP Agencji. W toku prac analitycznych Agencji uwidoczniła się potrzeba wprowadzenia zmian warunków udzielania świadczenia długoterminowej domowej wentylacji mechanicznej. Ministerstwo Zdrowia uruchomiło proces analityczny w przedmiotowym obszarze. Obecnie Minister oczekuje zaś na przekazanie

materiałów przez konsultanta krajowego w dziedzinie anestezjologii i intensywnej terapii.

KMP.572.1.2021 z 19 listopada 2021 r. - wystąpienie do Komendanta Głównego Straży Granicznej w sprawie dramatycznej sytuacji w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 18 stycznia 2022 r. poinformował, że zdolność kwaterunkowa oddziału w Wędrzynie wynosi 700 miejsc, zaś obecnie przebywa w nim 591 cudzoziemców. W Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim przebywa 77 cudzoziemców, na ogólną liczbę miejsc w ośrodku 80. Z uwagi na wysoki poziom wykorzystania miejsc w ww. obiektach, z dniem 1 lutego 2022 r. planowane jest przywrócenie w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Lesznowoli możliwości umieszczania cudzoziemców o profilu samotny mężczyzna. Przedmiotowe działanie przyczyni się do utworzenia kolejnego ośrodka detencji administracyjnej dedykowanego dla ww. kategorii cudzoziemców, co ograniczy konieczność kierowania zatrzymanych cudzoziemców wyłącznie do jednego ośrodka, tj. ośrodka w Krośnie Odrzańskim wraz z oddziałem Wędrzynie. Niemniej jednak, obecna skala cudzoziemców kierowanych przez właściwe sądy do strzeżonych ośrodków oraz aktualne możliwości kwaterunkowe obiektów detencji administracyjnej powodują, że w chwili obecnej niemożliwym jest do zrealizowania wskazany przez Rzecznika postulat umieszczania w jednej placówce przedstawicieli tych samych grup etnicznych, narodowościowych i religijnych. Co do zastrzeżeń dotyczących warunków bytowych w oddziale w Wędrzynie Komendant Główny SG wskazał, że w październiku 2021 r. ww. obiekt został objęty kontrolą sędziego penitencjarnego, który w sprawozdaniu powizytacyjnym nie wskazał treści sygnalizujących nieprawidłowości w obszarach związanych z umieszczaniem i pobytem cudzoziemców w tym obiekcie, jak również naruszenia konstytucyjnej zasady poszanowania godności ludzkiej.

VII.715.51.2021 z 19 listopada 2021 r. - wystąpienie do Ministra Sportu i Turystyki w sprawie ograniczenia możliwości dostępu do wydarzeń sportowych dla osób niezaszczepionych przeciwko COVID-19.

Minister Sportu i Turystyki w piśmie z 2 lutego 2022 r. wskazał, iż poruszana w wystąpieniu Rzecznik problematyka, jako obejmująca całokształt zasad zapobiegania i zwalczania COVID-19, w tym nakładania ograniczeń na wszelkiego rodzaju działalność gospodarczą, społeczną i kulturalną, a nie tylko działalność sportową, wykracza poza ścisłą właściwość ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, który nie może

uznać się za wiodącego do przedkładania inicjatyw ustawodawczych Rady Ministrów w tym zakresie.

III.7064.35.2018 z 19 listopada 2021 r. - wystąpienie do Minister Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie ograniczeń w dostępie do świadczenia pielęgnacyjnego dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 16 lutego 2022 r. wyjaśniła, iż opracowanie i podjęcie skutecznej polityki we wskazanym zakresie, która będzie sprzyjać osobom niepełnosprawnym poprzez opracowanie stabilnych rozwiązań wymaga, poddania tych rozwiązań konsultacjom społecznym gwarantującym, że przyjęte rozwiązania spotkają się z powszechną akceptacją, w szczególności podmiotów, których będą dotyczyć. Mając na uwadze powyższe, wprowadzenie ewentualnych zmian dotyczących zwiększenia wsparcia dla opiekunów osób niepełnosprawnych, czy też zmianę warunków przyznawania świadczeń opiekuńczych, będzie możliwe do zrealizowania, po wcześniejszym uregulowaniu kwestii podstawowej dla kształtu systemu świadczeń opiekuńczych, tj. realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r., sygn. akt K 38/13, w oparciu o zreformowane orzecznictwo o niepełnosprawności. Prace nad reformą orzecznictwa o niepełnosprawności prowadzi aktualnie Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

VII.7037.45.2020 z 22 listopada 2021 r. - wystąpienie do Ministra Edukacji i Nauki w sprawie w sprawie organizacji systemu oświaty i realizacji prawa do nauki w czasie pandemii.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki w piśmie z 21 stycznia 2022 r. zapewnił, że priorytetem Ministra jest podejmowanie skutecznych działań chroniących zdrowie, przy jednoczesnym zapewnieniu opieki i kształcenia. Wszelkie decyzje w sprawie funkcjonowania szkół i placówek oświatowych są podejmowane zawsze w porozumieniu z Głównym Inspektorem Sanitarnym i Ministrem Zdrowia - dla dobra uczniów oraz nauczycieli. Ponadto, dyrektorów szkół oraz placówek obowiązują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Na ich podstawie dyrektor może zawiesić zajęcia m.in. dla grupy uczniów, oddziału, klasy lub całej szkoły po uzyskaniu pozytywnej opinii właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz zgody organu prowadzącego. Ww. rozporządzenie określiło zakres kompetencji dyrektora, organu prowadzącego i służb sanitarnych, dotyczących zawieszenia zajęć na czas

oznaczony. Zarówno organ prowadzący, jak i inspekcja sanitarna udzielają wsparcia merytorycznego w tym zakresie dyrektorom szkół. Jednocześnie każdy dyrektor szkoły może zastosować elastyczne narzędzie dostosowane do warunków i możliwości organizacyjnych swojej placówki, tak aby uczniowie, którzy nie zostali skierowani na kwarantannę lub izolację domową, mogli swobodnie uczestniczyć w zajęciach pozalekcyjnych i uczyć się w sposób tradycyjny, na terenie szkoły. Sekretarz Stanu wskazał także, że Minister Edukacji i Nauki – co wielokrotnie było podkreślane w wypowiedziach publicznych – był i jest rzecznikiem nauki prowadzonej w zwykłym, stacjonarnym trybie. Nauka zdalna pozwoliła jednak zachować bezpieczne warunki w czasie trwania epidemii bez przerywania procesu edukacyjnego w trakcie roku szkolnego.

KMP.071.7.2021 z 22 listopada 2021 r. - wystąpienie do Komendanta Głównego Straży Granicznej w sprawie stosowania zasady non-refoulement wobec kobiet będących ofiarami przemocy.

Komendant Główny Straży Granicznej w piśmie z 2 lutego 2022 r. zapewnił, że organy Straży Granicznej działają na podstawie i w granicach prawa i respektują regulacje międzynarodowe w zakresie przestrzegania obowiązku poszanowania zasady non-refoulement. Funkcjonariusze SG nie realizują działań o charakterze powrotowym wobec osób, które wyartykułują chęć ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową, lub nawet zakomunikują to w sposób dorozumiany, pozawerbalny, jak również realizują zalecenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, oparte na art. 39 Regulaminu Trybunału tzw. środek tymczasowy (interim measure). W sytuacji wyrażenia chęci złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium RP przez cudzoziemca, funkcjonariusze Straży Granicznej zgodnie z art. 24 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dokonują względem cudzoziemca czynności związanych z odebraniem wniosku o ochronę międzynarodową i przekazują wniosek organowi uprawnionemu do jego rozpatrzenia. Komendant podkreślił, że w każdym przypadku deklarowania woli złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przez cudzoziemców będących w związku małżeńskim - żona jest na osobności pytana, czy nie chce złożyć odrębnego wniosku. Rozmowa ta przeprowadzana jest przez funkcjonariusza-kobietę. Aby uniknąć ewentualnego niezrozumienia intencji, cudzoziemce wręczane jest na piśmie pouczenie o możliwości złożenia wniosku odrębnie. Straż Graniczna dysponuje takim pouczeniem w 23 wersjach językowych, co w pełni zaspokaja istniejące potrzeby.

WZF.519.11.2021 z 28 listopada 2021 r. - wystąpienie do Ministra Obrony Narodowej w sprawie obowiązku szczepień przeciwko COVID-19 kandydatów do służby wojskowej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej w piśmie z 19 stycznia 2022 r. stwierdził, że dokonana przez Rzecznika analiza przepisów Konstytucji w aspekcie obowiązku obrony Ojczyzny, realizowanego m.in. poprzez obowiązek odbywania służby wojskowej, przy zapewnieniu bezpiecznych warunków służby, niewątpliwie uzasadnia konieczność uregulowania tej kwestii w określonych aktach prawnych (ustawach). Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są podstawowym instrumentem systemu obronnego kraju, służą ochronie niepodległości, bezpieczeństwa, niepodzielności terytorium i nienaruszalności granic Rzeczypospolitej Polskiej. Realizacja powyższych celów możliwa jest jedynie przy utrzymaniu gotowości bojowej na poziomie zapewniającym możliwość reagowania. Tym samym, w aktualnych warunkach stanu epidemii COVID-19, z uwzględnieniem sytuacji geopolitycznej Polski, w pierwszej kolejności podejmowane są wszelkie działania mające na celu ochronę zdrowia i życia stanu osobowego pododdziałów, co wpływa bezpośrednio na utrzymanie zdolności i gotowości bojowej jednostek wojskowych.

IV.7211.172.2021 z 29 listopada 2021 r. - wystąpienie do Ministra Rozwoju i Technologii w sprawie konieczności uregulowania problemu tzw. mieszkań zakładowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii w piśmie z 7 stycznia 2022 r. poinformował, że na chwilę obecną resort rozwoju i technologii nie planuje podjęcia inicjatywy legislacyjnej w zakresie uregulowania sytuacji prawnej najemców byłych mieszkań zakładowych. W ocenie resortu obowiązujące rozwiązania prawne, jak również działania podejmowane na szczeblu lokalnym zapewniają rzeczywiste wsparcie dla tej grupy obywateli.

XI.518.1.2019 z 9 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania w sprawie konieczności wdrożenia strategii przeciwdziałania przemocy wobec kobiet ze względu na płeć.

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania w piśmie z 9 stycznia 2022 r. podkreśliła, że Rząd prowadzi działania w celu wzmocnienia systemu zapobiegania i zwalczania przemocy oraz przemocy w rodzinie, w tym w celu poprawy ochrony osób doznających przemocy. Między innymi z tego powodu podjęte zostały prace nad nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która obejmie m.in.: zwiększenie bezpieczeństwa i ochrony osób zagrożonych i doznających przemocy domowej, w

szczegółności poprzez bardziej indywidualne i podmiotowe podejście do procesu wsparcia i pomagania, poprawę funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy na szczeblu centralnym oraz na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego, między innymi poprzez zwiększenie reprezentacji różnych środowisk w składzie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej (ciało opiniodawczo – doradcze Ministra), a także poprzez wyraźne rozdzielenie zadań Zespołów Interdyscyplinarnych działających w samorządach gminnych od zadań grup diagnostyczno-pomocowych, rozwój oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc domową poprzez wprowadzenie do przepisów ustawy programów psychologiczno-terapeutycznych, dzięki którym, obok uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych osoba stosująca przemoc, może powrócić do prawidłowych relacji rodzinnych. Zmiany odpowiadają na wyzwania i postanowienia zawarte w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

VII.7050.1.2021 z 9 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Zdrowia w sprawie skuteczności kontroli obostrzeń epidemicznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 13 stycznia 2022 r. poinformował, że aktualnie w Sejmie RP trwają prace nad wspieranym przez Rząd poselskim projektem ustawy o szczególnych rozwiązaniach zapewniających możliwość prowadzenia działalności gospodarczej w czasie epidemii COVID-19. Projekt tej ustawy zawiera regulacje, których celem jest umożliwienie pracodawcy sprawowania rzeczywistej kontroli nad ryzykiem wystąpienia infekcji wirusa SARS-CoV-2 powodującego chorobę COVID-19 w zakładzie pracy poprzez możliwość weryfikacji statusu zdrowotnego wszystkich pracowników oraz osób pozostających w stosunku cywilnoprawnym z tym pracodawcą zatrudnionych w danym miejscu pracy.

WZF.7043.123.2021 z 15 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie kryterium podziału świadczeń z funduszu motywacyjnego SW.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z 17 stycznia 2022 r. wyjaśnił, iż kryteria podziału środków z funduszu motywacyjnego i środków posiadanych w ramach limitu wydatków na uposażenia i wynagrodzenia w budżecie więziennictwa, w zakresie średniej wysokości świadczenia dla funkcjonariuszy i pracowników cywilnych planowanych do wypłaty w 2021 r. tj. kwoty 4500 zł brutto, są zbieżne ze stanowiskiem przedstawionymi przez Przewodniczącego NSZZFiP. Ponadto w zakresie osób uprawnionych do otrzymania przedmiotowego świadczenia oraz absencji niezaliczanych do wymiaru zwolnienia lekarskiego uwzględniono stanowisko

Przewodniczącego NSZZFiP, różnicę stanowi wyłącznie liczba dni absencji oraz okres rozliczeniowy. Uzależnienie wysokości wypłacanego świadczenia od pionu, w którym pełnią służbę funkcjonariusze Służby Więziennej podyktowane było umożliwieniem wyróżnienia osób, które pracują w stałym, bezpośrednim kontakcie z osobami skazanymi na karę pozbawienia wolności tj. na tzw. „pierwszej linii”. Wykonywanie obowiązków w ww. warunkach czyni pracę personelu więziennego szczególnie niebezpieczną i stresującą. Przełożeni w oparciu o zakres obowiązków oraz instrukcje stanowiskowe dysponują pełną wiedzą na temat tego, czy funkcjonariusz pełni służbę w stałym, bezpośrednim kontakcie z osobami pozbawionymi wolności. W związku z powyższym można wykluczyć zarzucane przez Przewodniczącego NSZZFiP sformułowanie, że określenie „pierwsza linia” otwiera pole do szerokiej uznaniowości. Przełożeni nie zostali natomiast pozbawieni możliwości indywidualnego rozpatrywania poszczególnych przypadków, w których dochodziło do obniżenia wysokości ww. świadczenia w związku z absencją.

XI.815.21.2021 z 17 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Rozwoju i Technologii dotyczące rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Zastępczyni Dyrektora Departamentu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii w piśmie z 13 stycznia 2022 r., odnosząc się do czasu trwania konsultacji publicznych wskazała, że zgodnie z § 142 ust. 1 uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów wyznaczenie terminu krótszego niż 10 dni od udostępnienia projektu do zajęcia stanowiska w ramach uzgodnień, konsultacji publicznych lub opiniowania projektu rozporządzenia ministra wymaga szczegółowego uzasadnienia. Z uwagi na obszerność projektu zdecydowano o wyznaczeniu 30-dniowego terminu na zgłaszanie uwag, który uznano za wystarczający. W kwestii podmiotów do których przedmiotowy projekt został skierowany zaznaczyła, iż zdaniem projektodawcy projekt został skierowany do instytucji reprezentujących osoby z różnym rodzajem niepełnosprawności celem uzyskania opinii z różnego punktu widzenia. W konsultacjach publicznych udział może wziąć jednak każdy zainteresowany bez względu na fakt skierowania czy też nie pisma z prośbą o opinię, a uwagi zgłoszone przez takie podmioty są tak samo ważne. Ponadto, informacja o konsultacjach publicznych przedmiotowego projektu rozporządzenia została przekazana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej członkom Rady Dostępności działającej przy tym resorcie.

III.7060.859.2021 z 22 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Minister Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie niekorzystnych zmian zasad przeliczania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych ustalanych na tzw. starych zasadach w związku z kontynuowaniem zatrudnienia.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 19 stycznia 2022 r. wyjaśnił, że uchycenie przepisów art. 110 i 110a ustawy emerytalnej miało na celu ujednoczenie zasad przeliczania świadczeń w starym i nowym systemie, poprzez wprowadzenie równego traktowania w tym zakresie obu grup pracujących emerytów i nie stawianie żadnej z tych grup w sytuacji uprzywilejowanej, jak to miało miejsce dotychczas. Kontynuowanie aktywności zawodowej przez emeryta z tzw. starego systemu stawiało go w uprzywilejowanej sytuacji nie tylko w stosunku do emerytów z tzw. nowego systemu lecz również w stosunku do pracujących rencistów. Możliwość osiągnięcia zarobków bez konsekwencji w wysokości pobieranej emerytury sprzyjała sytuacji obliczania na nowo emerytury z tzw. starego systemu, przy zastosowaniu nowej obowiązującej w momencie złożenia wniosku, kwoty bazowej, co znacznie podwyższało wysokość świadczenia. Mimo pobierania przez długi okres świadczenia, emeryturę obliczało się ponownie. Dotychczasowa preferencja nie była zasadna i sprawiedliwa społecznie. Sekretarz Stanu przypomniał, iż propozycja uchycenia art. 110 i 110a ustawy emerytalnej oraz zmiany art. 112 tej ustawy została szczegółowo rozpatrzona w trakcie prac parlamentarnych, zarówno w Sejmie RP jak i Senacie RP. Ostatecznie Sejm RP 11 sierpnia 2021 r. odrzucił poprawki Senatu dotyczące niewprowadzania zmian ustawowych w tym zakresie. Obecnie, w resorcie polityki społecznej nie prowadzi się prac w tym zakresie.

V.7010.207.2021 z 22 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Zdrowia w sprawie praw pacjentek korzystających ze świadczeń zdrowotnych w związku z porodem podczas pandemii COVID-19.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia w piśmie z 20 stycznia 2022 r. wskazał, iż wprowadzony na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii wymusił konieczne zmiany w organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych mające na celu ograniczenie ryzyka transmisji wirusa, jak również zabezpieczenie potrzeb rosnącej grupy pacjentów wymagających opieki medycznej w związku z chorobą COVID-19. Pandemia wywarła również istotny wpływ na realizację praw pacjenta w tym również kobiet rodzących, dzieci oraz osób im najbliższych. Stopniowy wzrost wiedzy dotyczący rozwoju epidemii, jak również realizacja Narodowego Programu Szczepień przeciw COVID-19 spowodowały konieczność bieżącej aktualizacji zaleceń, w tym również wydawanych przez konsultantów krajowych związanych z opieką okołoporodową. Ministerstwu Zdrowia znany jest

przywołany w piśmie RPO raport pn.: „Opieka okołoporodowa podczas pandemii COVID-19 w świetle doświadczeń kobiet i personelu medycznego”. Zgodnie z wnioskami autorów raportu, „w porównaniu z danymi sprzed okresu pandemii (Raport o doświadczeniach kobiet rodzących w latach 2017–2018) wyraźnie widać, że z roku na rok w szpitalach i na oddziałach położniczych Standard jest coraz lepiej realizowany. Nawet kryzysowa sytuacja związana z pandemią nie zatrzymała procesu podnoszenia jakości opieki okołoporodowej w tych obszarach, które zostały zapisane w Standardzie i na które w ostatnich latach również Fundacja kładła szczególny nacisk. Mimo pandemii poprawia się komunikacja z kobietami, wsparcie w karmieniu piersią, zapewnienie nieprzerwanego dwugodzinnego kontaktu skóra do skóry, prawa do informacji i decydowania.”. W odniesieniu do wyników przedmiotowego raportu, w resorcie planowane jest spotkanie z przedstawicielami Fundacji „Rodzić po Ludzku” w celu omówienia zaproponowanych w przedmiotowym dokumencie możliwych działań i rekomendacji.

IV.511.221.2020 z 27 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie problemu współwystępowania w obrocie kilku postanowień sądowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z 31 stycznia 2022 r. wyjaśniła, że w Departamencie Legislacyjnym Prawa Cywilnego (DLPC) w Ministerstwie Sprawiedliwości podjęte zostały prace analityczno - koncepcyjne w kierunku znalezienia ewentualnych rozwiązań legislacyjnych likwidujących poruszony w wystąpieniu Rzecznika problem. W prace zaangażowano wszystkie komórki organizacyjne Ministerstwa, w których kompetencjach pozostają (w różnym zakresie) kwestie związane z organizacją sądownictwa, a która to współpraca może przyczynić się do wprowadzenia najbardziej efektywnego rozwiązania. Pismem z dnia 5 stycznia 2022 r. zwrócono się także o stanowisko w przedmiocie analizowanej problematyki do Prokuratury Krajowej. Poruszony przez Rzecznika problem wymaga dalszych analiz, w ramach których rozważane jest zasięgnięcie opinii prawnej połączonej z badaniami aktowymi celem dokładnego zidentyfikowania problemu, jego zakresu i charakteru, aby ewentualnie wprowadzone rozwiązania legislacyjne były adekwatne do rzeczywistych potrzeb obrotu prawnego.

XI.503.2.2016 z 29 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Minister Rodziny i Polityki Społecznej w sprawie ochrony praw osób starszych w Polsce.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej w piśmie z 1 lutego 2022 r. wskazał, że w dokumencie pt. „Polityka społeczna

wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność”, wyznaczającym kierunki polityki społecznej wobec osób starszych w Polsce, zawarto szczególnie obszary działań polegający na tworzeniu warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinnej realizowane będzie poprzez m.in. zapobieganie wykluczeniu ekonomicznemu (zwiększanie bezpieczeństwa socjalnego), cyfrowemu i technologicznemu osób starszych. Wykonanie wspomnianych działań zakresu zwiększenia kompetencji cyfrowych osób starszych jest realizowane m.in. w ramach programów rządowych realizowanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Senioralnej: Program wieloletni na rzecz osób starszych „Aktywni+” na lata 2021-2025 (Program „Aktywni+”) oraz program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025 (Program „Senior+”). Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (a wcześniej Ministerstwo Cyfryzacji) przykładą także dużą wagę do włączenia cyfrowego i promocji wykorzystywania technologii cyfrowych wśród osób dojrzałych. Jednym z działań w tym obszarze jest ogólnopolska kampania edukacyjno-informacyjna dedykowana osobom dojrzałym. Grupą docelową kampanii są osoby w wieku 55+, które są w zasięgu internetu, ale z niego nie korzystają lub korzystają sporadycznie. Ponadto, w KPRM trwają prace nad uruchomieniem Projektu Kluby Rozwoju Cyfrowego (Lokalne Centra Rozwoju Kompetencji Cyfrowych). Jednym z jego istotnych elementów będzie wsparcie udzielane seniorom. Projekt planowany do realizacji w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027. W Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej opracowany został natomiast strategiczny dokument dotyczący deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce pn.: „Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021–2030” (z perspektywą do 2035 r.). Jednym z jej celów jest zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

XI.7061.18.2019 z 29 grudnia 2021 r. - wystąpienie do Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w sprawie formy prawnej negatywnego rozstrzygnięcia PFRON w zakresie dofinansowania do likwidacji barier.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w piśmie z 14 lutego 2022 r. poinformował, że podstawą prawną przyznania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych są przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu

Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Zgodnie z powyższymi przepisami, zarówno w przypadku pozytywnego, jak też negatywnego rozpatrzenia wniosku, wnioskodawca jest powiadamiany pisemnie o sposobie jego rozpatrzenia. Mając na uwadze możliwość kształtowania poziomu wsparcia (dofinansowanie w różnej wysokości) oraz brak obligatoryjności przyznawania przedmiotowego dofinansowania Pełnomocnik wskazał, że kwestie dotyczące sposobu rozpatrywania wniosków o dofinansowanie wymagają gruntownej analizy, również w kontekście planowanej zmiany systemu orzekania o niepełnosprawności, tak aby zabezpieczyć potrzeby jak największej grupy odbiorców przedmiotowego wsparcia.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

Zespół Do Spraw Wykonywania Kar
IX.517.2252.2018

Rzecznik podjął do zbadania skargę pacjenta Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym w G., który żalił się na zastosowanie wobec niego przymusu bezpośredniego. Jak ustalono, w dniu 27 sierpnia 2020 r. wobec Skarżącego zastosowano przymus bezpośredni w postaci przytrzymania oraz przymusowego zastosowania produktu leczniczego. W Karcie zastosowania przymusu bezpośredniego podano, iż powodem zastosowania była odmowa przyjęcia leku i agresja słowna wobec personelu. Lek w postaci iniekcji, podawany w odstępach trzytygodniowych, został pacjentowi zlecony w ramach terapii farmakologicznej w związku z dopuszczeniem się w dniu 31 lipca 2020 r. czynnej agresji wobec innego pacjenta. Jak wynika z uzyskanych wyjaśnień, zachodziła konieczność kontynuacji leczenia z uwagi na nadal istniejące wysokie ryzyko wystąpienia u pacjenta zachowań agresywnych i z tego względu lekarz psychiatra zdecydował o potrzebie podania leku mimo braku zgody pacjenta, z użyciem przymusu bezpośredniego w postaci przytrzymania. Z informacji zawartych w Karcie zastosowania przymusu bezpośredniego wynika, że przymus bezpośredni został zastosowany w oparciu o przepis art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Tymczasem, wobec pacjentów KOZZD wyłączone jest, co do zasady, stosowanie przepisów ww. ustawy w przedmiotowym zakresie. Natomiast w myśl przepisów ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób przymus bezpośredni może być zastosowany wobec osoby umieszczonej w Ośrodku stwarzającej zagrożenie w ściśle określonych przypadkach. W omawianym przypadku takie okoliczności nie zachodziły. Z zebranej w sprawie dokumentacji, w tym również z zapisu monitoringu, oraz udzielonych wyjaśnień nie wynika, aby zachowanie skarżącego wypełniało wskazane w ustawie przesłanki zastosowania przymusu bezpośredniego. Agresja wobec personelu miała postać wyłącznie agresji słownej i wystąpiła w reakcji na polecenie przyjęcia leku, którego nie chciał on wykonać, wcześniejsze zachowanie skarżącego było poprawne. Zastosowanie przymusu bezpośredniego jest reakcją na bieżące zachowanie pacjenta, nakierowaną na zlikwidowanie aktualnie istniejącego zagrożenia. W ocenie Rzecznika w chwili podjęcia decyzji o zastosowaniu przymusu bezpośredniego wobec skarżącego takie zagrożenie nie istniało, nie zachodziła bowiem żadna z przesłanek, wymienionych w przepisach ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia

lub wolności seksualnej innych osób. Uznając skargę za zasadną, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora KOZZD w G. z wnioskiem o podjęcie działań w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym nieprawidłowościom w działaniach podległych pracowników.

IX.517.2300.2016

Do Rzecznika skierował skargę Pan Zbigniew C., przebywający w Zakładzie Karnym w P. Żalił się on m.in., że administracja zakładu kontroluje przebieg widzeń bez osoby dozorującej, poprzez zaglądnienie co pewien czas przez wizjer w drzwiach prowadzących do pokoju, w którym się one odbywają. Dyrektor Zakładu Karnego w P. wyjaśnił, że zgodnie z art. 90 pkt 7 k.k.w. widzenia w zakładzie karnym typu zamkniętego podlegają nadzorowi administracji zakładu karnego, a rozmowy podczas tych widzeń - kontroli administracji jednostki. Oznacza to tyle, że w czasie widzenia obecny jest funkcjonariusz, który dba o zapewnienie porządku oraz zapoznaje się z treścią prowadzonych rozmów. Osadzeni korzystający z zezwolenia na widzenie bez osoby dozorującej odbywają je w odrębnych pokojach, do których wchodzi się bezpośrednio z głównej sali widzeń. Funkcjonariusze do nich nie wchodzi, nie kontrolują także rozmów prowadzonych w trakcie tych widzeń. Jednak w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobistego zarówno wszystkim osadzonym, jak i osobom ich odwiedzającym, a także porządku w jednostce, funkcjonariusze kontrolują przebieg widzeń (zaglądnają co pewien czas przez wizjer w drzwiach) i w razie potrzeby podejmują stosowne działania. W opinii Rzecznika kontrolowanie takich widzeń, niezależnie od tego w jakiej formie kontrola ta się odbywa (kamera, zaglądnienie przez wizjer w drzwiach, czy przez otwarte drzwi) stoi w sprzeczności z intencją, jaka przyświecała ustawodawcy wprowadzającemu tę formę nagrody. Prawodawca wskazując, że jest to widzenie bez osoby dozorującej, nakazał odstąpić od wymogu nadzoru nad skazanym i osobami go odwiedzającymi, przyznając im większą swobodę i szerszy zakres prywatności podczas tego widzenia. Administracja zakładu karnego mając możliwość odpowiedniego zdiagnozowania skazanych i ustalenia, którym można zaufać, że nie naruszą obowiązującego w zakładzie porządku i bezpieczeństwa, tylko takim skazanym powinna przyznawać nagrodę w formie widzenia bez osoby dozorującej. W związku z otrzymywanymi już wcześniej skargami, dotyczącymi sprawowania nadzoru nad widzeniami, w 2012 r. Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, zaś resort podzielił pogląd RPO. W odpowiedzi stwierdzono, że „z uwagi na nagrodowy charakter, widzenia na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 i 3, powinny odbywać się bez stosowania monitoringu w takim pomieszczeniu, a w przypadku istnienia wątpliwości dyrektora co do bezpieczeństwa w czasie takiego widzenia, tego rodzaju nagroda nie powinna być przyznawana”.

IX.517.979.2021

Pan Piotr K. skierował skargę do Rzecznika podnosząc, iż w Areszcie Śledczym administracja więzienna nie zapewnia mu prawa do niekrępującego użytkowania urządzeń sanitarnych w celi mieszkalnej. Rzecznik uznał zarzut za zasadny, bowiem wyniki przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wskazują, że umywalka w celi mieszkalnej, w której skazany był kwaterowany, znajduje się poza zabudowanym kącikiem sanitarnym. Rzecznik od lat stoi na stanowisku, że umywalki nie powinny znajdować się poza kącikiem sanitarnym. Taki stan rzeczy, w równym stopniu co brak zabudowy kącika sanitarnego, powoduje, że wymóg zapewnienia intymności podczas korzystania z urządzeń sanitarnych, nie jest spełniony. Narusza to przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz odpowiednio przepis § 34 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania. Przywołane przepisy stanowią, że niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być w taki sposób usytuowana. Skarga uznana została zatem za zasadną.

IX.517.2825.2020

Rzecznik prowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie Pana Jacka K., który wskazywał m.in., że nie otrzymał odpowiedzi na kierowane do Dyrektora Aresztu Śledczego wnioski o udzielenie mu zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego w trybie art. 141a § 1 k.k.w. W toku czynności wyjaśniających ustalono, że w dniu 17 grudnia 2020 r. osadzony skierował prośbę do Dyrektora Aresztu Śledczego w przedmiocie udzielenia mu przepustki losowej w myśl art. 141a § 1 k.k.w. na okres kilku dni. Powyższe argumentował chorobą żony, koniecznością sprawowania opieki nad dziećmi oraz uczestniczeniem w obrzędach kościelnych. Wniosek został rozpatrzony negatywnie, z powodu braku dokumentów, które potwierdzałyby ciężką chorobę żony czy okoliczności wskazujących na potrzebę sprawowania przez osadzonego opieki nad małoletnimi dziećmi. Dodatkowo prognoza kryminologiczno społeczna Osadzonego kształtowała się negatywnie. Rzecznik nie kwestionuje decyzji Zastępcy Dyrektora Aresztu Śledczego o odmowie wydania zezwolenia osadzonemu na czasowe opuszczenie jednostki penitencjarnej, jednak dostrzega nieprawidłowość, do której doszło w toku rozpoznania jego wniosku. Z dokonanych ustaleń wynika, że osadzony został ustnie poinformowany o odmownej decyzji

Zastępcy Dyrektora Aresztu. Został również pouczony o możliwości złożenia skargi do właściwego sądu penitencjarnego w trybie art. 7 k.k.w. Jak wynika z przekazanych informacji w teczce osobopoznawczej osadzonego, brak jest jednak informacji, które wskazywałyby, że otrzymał pisemną odpowiedź Dyrektora na złożony wniosek. W przedmiotowej sprawie, wniosek został złożony na piśmie, nie osobiście adresatowi tj. Dyrektorowi Aresztu Śledczego i nie został załatwiony bezpośrednio po zgłoszeniu. Decyzja Zastępcy Dyrektora poprzedzona była zebraniem i przygotowaniem określonych informacji dotyczących m.in. prognozy kryminologiczno-społecznej osadzonego. Przedmiotowy wniosek musiał zostać również zaopiniowany przez wychowawcę. Wobec powyższego, nie można uznać za prawidłowe działanie administracji Aresztu Śledczego dotyczące niewydania osadzonemu pisemnej decyzji Zastępcy Dyrektora Aresztu Śledczego w omawianym zakresie. Rzecznik zwrócił się zatem do właściwego Dyrektora Aresztu Śledczego o podjęcie stosownych działań w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym nieprawidłowościom.

IX.517.1909.2015

Pan Mariusz B. skierował skargę do Rzecznika podnosząc, że w Zakładzie Karnym w S. administracja więzienna nie zapewnia mu m.in. prawa do niekrępującego użytkowania urządzeń sanitarnych w celi mieszkalnej. Rzecznik uznał zarzut za zasadny, bowiem wyniki przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego wskazują, że umywalka w celi mieszkalnej, w której skazany był kwaterowany, znajduje się poza zabudowanym kącikiem sanitarnym. Rzecznik od lat stoi na stanowisku, że umywalki nie powinny znajdować się poza kącikiem sanitarnym. Taki stan rzeczy, w równym stopniu co brak zabudowy kącika sanitarnego, powoduje, że wymóg zapewnienia intymności podczas korzystania z urządzeń sanitarnych, nie jest spełniony. Narusza to przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (a w dniu sporządzenia skargi przez osadzonego przepis § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności) oraz odpowiednio przepis § 34 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania, tymczasowego aresztowania (poprzednio § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania). Przywołane przepisy stanowią, że niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń

sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być w taki sposób usytuowana.

IX.517.598.2021

Do Rzecznika zwrócił się Skazany, który żalił się na obecność pluskiew w celi mieszkalnej, w Zakładzie Karnym w P., w którym przebywał. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej, do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy, poinformował, że istotnie problem ten występuje w jednostce, jednak administracja zakładu karnego podejmuje szereg działań w celu zwalczenia insektów. W ocenie Dyrektora Okręgowego brak było podstaw do uznania, że działania te są niewystarczające lub nieskuteczne. Rzecznik nie podzielił tego stanowiska, zwłaszcza, że wpływały kolejne skargi od innych osadzonych w tej jednostce, którzy również podnosili ten sam zarzut. Zdecydował o potrzebie zbadania sprawy na miejscu, przez pracowników Zespołu do spraw Wykonywania Kar w Biurze RPO. Na podstawie ustaleń poczynionych w toku wizytacji Rzecznik uznał skargę Osadzonego za zasadną. Dokonane ustalenia potwierdziły bowiem, że od wielu miesięcy w jednostce występuje problem obecności pluskiew, w celach mieszkalnych na wszystkich oddziałach, a działania podejmowane przez administrację jednostki nie doprowadziły do jego likwidacji. Wizytujący mieli możliwość zaobserwowania u osadzonych śladów po ugryzieniach insektów. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej z wnioskiem o podjęcie skutecznych działań, które pozwolą na zwalczenie obecności insektów w celach mieszkalnych Zakładu Karnego w P. i zapewnienie przebywającym w nich osadzonym humanitarnych warunków wykonywania kary.

IX.517.333.2019

Pan Kamil Ś. skierował do Rzecznika skargę, w której żalił się na traktowanie i warunki pobytu w Zakładzie Karnym w W. Po uzyskaniu stanowiska Dyrektora Zakładu Karnego w W. odnośnie zarzutów przedstawionych przez skazanego, Rzecznik uznał za zasadny zarzut dotyczący zakwaterowania w celi pawilonu D, w której umywalka zamontowana była poza kąciem sanitarnym (w części mieszkalnej celi) oraz pobytu w jednoosobowej celi izolacyjnej, w której kącik sanitarny nie był w żaden sposób osłonięty. Rzecznik stoi na stanowisku, że w celach, w których umywalka znajduje się poza wydzielonym pełną, trwałą zabudową kąciem sanitarnym i jest ona jedynym tego typu urządzeniem w pomieszczeniu, osadzeni nie mają zapewnionych warunków intymności podczas wykonywania czynności związanych z utrzymaniem higieny osobistej. Podobnie też, Rzecznik uważa, że w celach jednoosobowych urządzenia sanitarne powinny być osłonięte co najmniej w taki sposób, aby

nie było możliwe zobaczenie osadzonego wykonującego czynności intymne w kąćniku sanitarnym ani przez wizjer, ani bezpośrednio przez osoby wchodzące do celi. W analizowanym przypadku powyższe warunki nie były spełnione, uznano zatem, że prawo Skarżącego do zachowania intymności podczas wykonywania czynności fizjologicznych i zabiegów sanitarnych zostało naruszone. Powyższy stan faktyczny godzi w przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjnoporządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, który stanowi, że niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być w taki sposób usytuowana. Obowiązek zapewnienia właściwych standardów w tym zakresie wynika także z zawartych w art. 4 § 1 k.k.w. zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakazu poniżającego traktowania.

IX.517.1934.2021

Do Rzecznika zwrócił się Pan Norbert B., który skarżył się na warunki bytowe w zakładzie karnym. W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że podczas odbywania kary pozbawienia wolności Pan Norbert B. był zakwaterowany w celi dwunastoosobowej. Rzecznik stoi na stanowisku, iż więźniowie nie powinni być kwaterowani w celach większych niż 10-osobowe. Przebywanie w celach kilkunastoosobowych rodzi szereg zagrożeń dla bezpieczeństwa osobistego osadzonych, jak i bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej oraz godzi w prawo osadzonych do prywatności i humanitarnego traktowania. Umieszczenie w bardzo dużych celach wielu osób stymuluje wzrost napięcia i stresu, które znajdują upust w sytuacjach konfliktowych, to zaś stanowi zagrożenie dla wewnętrznego bezpieczeństwa jednostki i bezpieczeństwa osobistego osadzonego. Niejednokrotnie, tego rodzaju cele wyposażone są zaledwie w jedną toaletę i jedną umywalkę, co często uniemożliwia osobie pozbawionej wolności załatwienie potrzeby fizjologicznej w wybranym czasie. Do dużego przeciążenia urządzeń sanitarnych dochodzi szczególnie w godzinach rannych i część osadzonych musi długo czekać na toaletę. Brak sprawnej wentylacji powoduje zaś, że w celi panuje zaduch i utrzymuje się nieprzyjemny zapach z kąćnika sanitarnego. Przepisy krajowe nie regulują maksymalnej pojemności cel mieszkalnych w jednostkach penitencjarnych. Mając jednak na uwadze kodeksową zasadę wykonywania kar i środków zapobiegawczych w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej, a także zalecenia międzynarodowe, Rzecznik stoi na stanowisku, że warunki sanitarno-higieniczne panujące w kilkunastoosobowych celach mieszkalnych, w

jednostkach penitencjarnych typu zamkniętego, nie spełniają tych standardów. Stanowisko to podzielił także Dyrektor Generalny Służby Więziennej, który w odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika powiadomił, iż sukcesywnie będzie realizowany przez Służbę Więzienną plan likwidacji największych, kilkunastoosobowych cel w zakładach karnych typu zamkniętego. Rzecznik zwrócił się do właściwego miejscowo Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o powiadomienie, czy i jakie działania zostały podjęte w podległych mu jednostkach, w których w oddziałach typu zamkniętego jeszcze funkcjonują cele większe niż 10-osobowe, w celu realizacji planu zmiany ich pojemności.

IX.517.1463.2020

Rzecznik prowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Dariusza G., dotyczącej odmowy wydania mu pisemnego uzasadnienia decyzji wydanej przez Dyrektora Zakładu Karnego w Z. w przedmiocie nie udzielenia skarżącemu przepustki losowej w trybie art. 141a § 1 k.k.w. Na wniosek Rzecznika ustaleń dokonał Dyrektor Okręgowy w K., który stwierdził, że w opisywanej sytuacji nie doszło do naruszenia praw Pana Dariusza G. Po przeanalizowaniu nadesłanego sprawozdania, Rzecznik dostrzegł nieprawidłowości, do których doszło w toku procedowania nad wnioskiem Pana Dariusza G. o udzielenie mu przepustki w trybie art. 141a § 1 k.k.w. Istotnym w tej sprawie jest to, że Dyrektor Zakładu Karnego w Z. podejmując swoją decyzję nie zawarł pisemnego uzasadnienia swojego stanowiska, pomimo składanych w tej sprawie próśb przez Pana Dariusza G. Już na pierwszym etapie rozpoznawania wniosku o przepustkę losową powinna zostać wydana decyzja odmowna na piśmie, gdyż prośba nie była rozpoznana bezpośrednio. Ponadto, RPO podniósł, że negatywna prognoza kryminologiczno-społeczna nie stanowi przesłanki do odmowy udzielenia przepustki losowej. Ocena prognozy powinna służyć jedynie do określenia sposobu realizacji przedmiotowego zezwolenia tj. określenia czy skazany może wykorzystać przepustkę samodzielnie, czy pod konwojem lub w asyście. Zatem, negatywnej oceny nie można używać jako powodu odmowy. Druga część skargi Pana Dariusza G. dotyczyła decyzji dyrektora odmawiającej wydania mu do celi mieszkalnej posiadanego w magazynie wentylatora oraz sporządzenia pisemnego uzasadnienia odmowy. Według przesłanych ustaleń Dyrektor Okręgowy w K. nie uznał również tej skargi za zasadną, lecz zdaniem Rzecznika także i w tym przypadku doszło do naruszenia przepisów prawa. Wobec powyższego, Rzecznik w obu opisanych przypadkach uznał skargę Pana Dariusza G. za zasadną i wystąpił do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w K. o zaniechanie tego typu, niezgodnych z prawem praktyk.

IX.517.2417.2021

Do Rzecznika skierował wniosek Pan Krystian W., który żalił się na odmowę wpisania jego przyjaciółki na listę osób uprawnionych do widzenia w Zakładzie Karnym w W. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Dyrektora Zakładu Karnego w W. Z uzyskanych wyjaśnień wynika, że Pan Krystian W. złożył trzy pisemne wnioski o wyrażenie zgody na widzenie z przyjaciółką. Wszystkie zostały rozpoznane odmownie. Z analizy zebranego w sprawie materiału wynika, że Skazanemu nie udzielono odpowiedzi na piśmie na żadną z przedmiotowych próśb. Nie przekazano bowiem do Biura RPO kopii pism powiadamiających wnioskodawcę o sposobie ich rozpoznania, mimo że w piśmie z dnia 28 grudnia 2021 r. o to wnioskowano. Prośby Skazanego, na których wychowawca przedstawiał swoją opinię a Zastępca Dyrektora Zakładu Karnego odnotowywał podjętą decyzję, nie zawierają zapisu, który wskazywałby, że np. przekazano ich kopię skazanemu, bądź informacji kiedy wnioskodawca został powiadomiony o decyzji i prawie do złożenia skargi do sądu penitencjarnego. Jednocześnie, w oparciu o przedstawione wyjaśnienia i załączone do nich dokumenty, Rzecznik nie może uznać, że w przedmiotowej sprawie decyzje wobec wnioskodawcy zapadały bezpośrednio po zgłoszeniu. Takie procedowanie jest więc niezgodne z § 9 ustęp 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 roku w sprawie załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Zgodnie z tym przepisem o sposobie załatwienia wniosku, skargi lub prośby właściwy organ jest zobowiązany pisemnie zawiadomić zainteresowanego. Ponadto nie ulega wątpliwości, że odmowa wyrażenia zgody na widzenie z inną osobą bliską jest decyzją, na którą służy skarga w trybie artykułu 7 Kodeksu karnego wykonawczego. Wnioskodawca ma bowiem prawo wiedzieć z jakich przyczyn jego prośba została rozpatrzona odmownie. Tymczasem przedłożone Rzecznikowi dokumenty wskazują, że decyzje albo nie zawierały uzasadnienia, albo uzasadnienie miało charakter ogólnikowy, np. brak wskazań penitencjarnych. Jeżeli odmowna decyzja nie posiada merytorycznego uzasadnienia, to w przypadku, gdyby skazany chciałby złożyć skargę na decyzję dyrektora, powstaje zasadnicze pytanie, jakich argumentów miałby użyć. Reasumując, Rzecznik nie kwestionuje decyzji Zastępcy Dyrektora Zakładu Karnego w W. w przedmiocie odmowy wydania Wnioskodawcy zgody na widzenie z inną osobą bliską. Jednakże analiza nadesłanych dokumentów w postaci wyjaśnień i kopii próśb osadzonego w przedmiotowej sprawie daje podstawy do stwierdzenia, że doszło do naruszenia przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Zgodnie z przywołanymi przepisami Pan Krystian W. w omawianych przypadkach

winien otrzymać na każdą wnoszoną prośbę pisemną odpowiedź wraz z uzasadnieniem. Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w W. o podjęcie działań, które zapobiegną wystąpieniu w przyszłości tego rodzaju nieprawidłowości.

IX.517.2548.2019

Do Rzecznika zwrócił się Pan Adam B., przebywający w Zakładzie Karnym w N. Osadzony żalił się, że przez rok był zakwaterowany w 17-osobowej celi mieszkalnej. W celi znajdował się jeden kącik sanitarny zabudowany na pełną wysokość pomieszczenia, a także dwie umywalki usytuowane poza kącikiem sanitarnym. Rzecznik uznał skargę za zasadną. Rzecznik stoi na stanowisku, iż więźniowie nie powinni być kwaterowani w celach większych niż 10-osobowe. Przebywanie w celach kilkunastoosobowych rodzi szereg zagrożeń dla bezpieczeństwa osobistego osadzonych, jak i bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej oraz godzi w prawo osadzonych do prywatności i humanitarnego traktowania. Ponadto, w ocenie Rzecznika usytuowanie umywalki w celi mieszkalnej poza zabudowanym kącikiem sanitarnym narusza przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz odpowiednio przepis § 34 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjnoporządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania, które stanowią, że niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być w taki sposób usytuowana. Rzecznik uznał, że w przedmiotowym zakresie doszło do naruszenia praw przysługujących Panu Adamowi B. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w K. o podjęcie stosownych działań, aby umywalki w celach mieszkalnych w Zakładzie Karnym w N. usytuować w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Rzecznik zwrócił się także z pytaniem, czy w Zakładzie Karnym w N. dokonano planowanej przebudowy cel mieszkalnych większych niż 10-osobowe.